

MINISTERIE VAN PROPAGANDA.EU

Chronologische ontwikkelingen Joegoslavië Deel 1C

Nederland mag niet ontbreken bij vredesmissie naar Kosovo

Een Kamermeerderheid dreigt de deelname van militairen en burgers aan de vredesmissie in Kosovo te blokkeren. Jan Hoekema vindt dat om een aantal redenen spijtig. Nederland doet met deze opstelling afbreuk aan de betekenis van het vredesakkoord en doorbreekt de solidariteit binnen de gelederen van de OVSE.

Voor de eerste keer dreigt een Kamermeerderheid de uitzending van Nederlanders voor een vredesmissie te blokkeren. Een door het CDA en het GPV ingediende, en door regeringspartij de VVD gesteunde motie, vraagt geen Nederlanders (burgers en militairen) te sturen naar de Kosovo-verificatie-missie van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). De veiligheidsrisico's zouden te groot zijn. Over de motie zal dinsdag worden gestemd, een meerderheid is verzekerd want behalve de indieners zullen ook de andere kleine christelijke partijen, alsmede de VVD en de SP voor de motie stemmen.

In het Kamerdebat heb ik uitgesproken dat Nederland internationaal zijn verantwoordelijkheid moet nemen en daadwerkelijk mee moet doen aan de missie. Veiligheidsrisico's zijn niet afwezig, maar lijken beheersbaar. Minister Van Aartsen, mede sprekend namens zijn vvd-collega De Grave, ontraadde de ingediende motie met klem. Een politiek probleem van de eerste orde dat moeilijk anders oplosbaar lijkt — tenzij een politiek wonder gebeurt — dan er te berusten dat 'onze jongens'

niet naar Kosovo gaan om te helpen het akkoord na te leven.

Dat is om een aantal redenen buitengewoon spijtig. Nederland geeft aan de ruim dertig ovse-landen die wel gaan, zowel de allerkleinste (Moldova) als de allergrootste (de Verenigde Staten) het signaal dat wij de missie te gevaarlijk vinden. Geen prettig gevoel voor de tweeduizend andere leden van de missie. Bovendien doet Nederland afbreuk aan de betekenis van het Kosovo-vredesakkoord dat, hoe onvolkomen en broos ook *the only game in town* is voor een althans iets veiliger en humaner Kosovo. Ondanks het terugkerende geweld werkt het akkoord en keren veel vluchtelingen terug. Over autonomie voor Kosovo, een goede

Het wekt verbazing dat de vvd vindt dat Nederland wel mee zou mogen doen aan de in Macedonië te legeren evacuatiemacht, maar niet aan de missie zelf. Nederlandse militairen worden ingezet om ovse-contractanten te beschermen op een missie waaraan zij vanwege de risico's niet zelf meedoen. Zou dat het doekje voor het bloeden zijn voor de eigen vvd-ministers Van Aartsen en De Grave? Die staan politiek in hun hemd. Zij hebben zich immers sterk gemaakt, op verzoek van de Kamer en vooral de vvd, voor een stevige NAVO-evacuatiemacht in de nabijheid, om de veiligheidsrisico's voor de missie in Kosovo zelf te verkleinen.

Het CDA, anders dan de vvd is

Nu afhaken is een slecht begin voor onze periode in de VN Veiligheidsraad

Grondwet, een adequate verzekering van de rechten van de Albanese bevolking, wordt nu onderhandeld. Dat lijkt bepaald beter en meer te rechtvaardigen, dan niets doen.

CDA en VVD willen voor ze bereid zijn een missie te sturen, een veiliger omgeving afwachten. Maar dit zal tot oorlog leiden. En wat zullen Washington en de andere NAVO-partners van de Nederlandse opstelling vinden? Een Nederlands afhaken zou een slecht begin zijn van onze periode in de VN Veiligheidsraad. Het staat haaks op ons ambitieniveau voor vredesmissies, dat we juist als argument hanteerden om in die Veiligheidsraad te komen. En ten slotte doorbreekt Nederland de solidariteit binnen de gelederen van de OVSE.

'thans' tegen de Nederlandse deelname aan de ovse-missie. Als de evacuatiemacht beter en sterker is (lees: als de vs meedoen) is heroverweging van dat standpunt denkbaar. Terecht zei minister Van Aartsen in het debat gisteren dat geen betere evacuatiemacht denkbaar is dan de huidige, robuuste NAVO-macht waaraan onder meer Frankrijk, Engeland en Duitsland meedoen. Meer dan Amerikanen in de staf (en in de ovse-missie) is niet haalbaar.

De Socialistische Partij is het meest consequent: overal tegen. Maar die partij was ook tegen de inzet van het luchtwapen door de NAVO, de dreiging waarmee het akkoord van Belgrado tot stand is gebracht. Maar boven alles is hier sprake

van een politieke afrekening van het Srebrenica-trauma, ruim drie jaar na dato. De gijzelaars-scenario's, men herinnere zich de aan lantaarnpalen gebonden Canadese militairen, worden als kroonargument tegen de missie gehanteerd. Maar is het Nederlandse parlement hier niet bezig de vorige Bosnië-oorlog te winnen? Immers, er zijn meer verschillen dan overeenkomsten met toen: een zwakke VN-macht lijdend onder de onzekerheid van een dubbele commando-sleutel van VN en NAVO, een Servisch dictaat van het strijdverloop in Bosnië tot juli 1995. Nu een commitment van de Russen, Amerikanen en veel andere landen om met NAVO-bescherming achter de hand rust en vrede in Kosovo te brengen. De risico's van de ovse-missie zijn reëel en moeten niet worden veronachtzaamd; de ovse is een relatief onervaren organisatie voor de vele zware taken die, in fasen, op haar afkomen.

Individuele acties van gefrustreerde Serven of Albanen zijn niet uit te sluiten. Maar de risico's zijn beheersbaar en verantwoord, en juist voor de op Nederlands aandringen aanwezige evacuatiemacht, verkleind. Het zou ironisch zijn, en zelfs meer dan dat, als het Bosnië/Srebrenica-syndroom nu zo zwaar doorwerkt dat een uitzendingsbesluit wordt geblokkeerd. Slecht voor Nederland, slecht voor de ovse en slecht voor de NAVO.

„Wij moeten het onderwerp uitzending nu maar eens gewoon benaderen” aldus Van Middelkoop (GPV) in het debat. Het lijkt erop dat de uitkomst van dat debat helaas ongewoon teleurstellend zal zijn.

Jan Th. Hoekema is lid van de Tweede Kamer en maakt deel uit van de fractie van D66.

NAVO nog niet eens over nieuwe strategie

De NAVO wil in april, ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan, een nieuw strategisch concept presenteren, met meer nadruk op crisisbeheersing. Maar de lidstaten ruziën nog over de inhoud.

Door onze correspondent BIRGIT DONKER

BRUSSEL, 23 NOV. De wereld verandert, dus de taken van de NAVO ook. Dat was de gedachte achter het besluit van de NAVO-leiders in juli 1997 in Madrid om het zogenoemde strategisch concept van het bondgenootschap te herschrijven. Het strategisch concept is een soort bijbel van de NAVO, met de bestaansredenen en doelstellingen van het bondgenootschap. Op een top in april volgend jaar in Washington, ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de NAVO, moet het nieuwe strategisch concept af zijn.

In het huidige concept, dat dateert uit 1991, wordt veel nadruk gelegd op het verdedigen van het NAVO-grondgebied. Ook wordt „het militair vermogen en het potentieel voor verdere opbouw van de Sovjet-Unie” nog genoemd als belangrijkste factor waarmee het bondgenootschap rekening moet houden „bij het handhaven van het strategisch evenwicht in Europa”.

In het nieuwe strategisch concept zou meer nadruk moeten komen te liggen op crisisbeheersing en conflictpreventie in gebieden buiten de NAVO. Dergelijke zogeheten *out of area*-operaties, zoals sinds enkele jaren in Bosnië, zijn in de praktijk inmiddels de belangrijkste taken van het bondgenootschap. Het strategisch concept zou

ook meer aandacht moeten besteden aan gevaren als terrorisme en de verspreiding van (chemische) massavernietigingswapens — gevaren waartegen vooral de Verenigde Staten hun bondgenoten op vrijwel elke NAVO-bijeenkomst in ernstige bewoordingen waarschuwen.

In 1991 heeft de NAVO al een nieuw concept opgesteld, na de ontbinding van het Warschaupact. Volgens de NAVO-leiders die in juli 1990 in Rome bijeenkwamen was er sprake van „een nieuwe wereldorde” na de „Europese revolutie van 1989” die een „nieuwe Europese veiligheidsituatie en veiligheidsuitdagingen” met zich meebracht. Op dat moment was echter nog niet goed duidelijk hoe de nieuwe wereldorde er uit zou gaan zien.

Toch was volgens een NAVO-functionaris het strategisch concept uit 1991 een radicale breuk met het verleden „omdat toen werd bepaald dat de NAVO niet meer tegen een bepaalde vijand is gericht”. Hij voorspelt dat de veranderingen die nu in het concept worden aangebracht minder ingrijpend zullen zijn maar toch zullen leiden tot een heftig debat.

Een van de moeilijke discussiepunten is hoe precies moet worden vastgelegd welke wettelijke basis nodig is voor actie buiten het NAVO-grondgebied. De Amerikaanse minister van Defensie, William Cohen, heeft al gezegd dat hij het niet nodig vindt dat in het strategisch concept wordt gemeld dat daarvoor een mandaat nodig is van de Verenigde Naties. Maar Europese landen, en met name Frankrijk, vinden het wel noodzakelijk het begrip 'juridische basis' verder uit te werken. Bij de recente voorbereidingen voor eventueel NAVO-optreden in het conflict in Kosovo, bleek het ontbreken van

een VN-resolutie ook al tot meningsverschillen te leiden. Uiteindelijk werd besloten eventueel op te treden zonder VN-mandaat, maar Frankrijk onderstreepte toen dat dit als eenmalig moest worden beschouwd.

Secretaris-generaal Javier Solana heeft de afgelopen maanden de zestien NAVO-lidstaten gepolst over wat zij belangrijk vinden voor het nieuwe strategische concept. Duitsland vindt bijvoorbeeld dat het zogeheten *first-use* van kernwapens geschrapt moet worden, wat de NAVO in de toekomst zou verhinderen als eerste naar kernwapens te grijpen. Een voorstel dat volgens NAVO-functionarissen weinig kans maakt, omdat de drie kernmachten binnen de NAVO — de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk — hiertegen zijn. „Dan gaat het afschrikwekkend effect van kernwapens verloren,” zegt een van hen.

In de kandidaatlanden Polen, Tsjechië en Hongarije, die volgend jaar toetreden tot de NAVO, bestaat de vrees dat in het nieuwe strategisch concept de collectieve verdediging in het gedrang komt. Op het NAVO-hoofdkwartier wordt er echter op gewezen dat ook in de toekomst de belangrijkste doelstelling van de NAVO blijft het garanderen van de veiligheid van de lidstaten. Ook in de toekomst blijft de bepaling van kracht dat een aanval op een van de lidstaten wordt beschouwd als een aanval op alle lidstaten.

Inmiddels zijn er al verschillende ontwerp-concepten geweest, die tot nu toe op niveau van diplomaten werd besproken. Verwacht wordt dat de discussie concrete vormen zal aannemen na een bijeenkomst in december van de ministers van Buitenlandse Zaken en van de ministers van Defensie van de NAVO.

Albright haalt uit naar Milošević over Kosovo

WASHINGTON, 27 NOV. Volgens de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeline Albright, breidt de Joegoslavische president Milošević zijn speciale politiemacht in Kosovo uit. Albright bekritiseerde ook de etnische Albanen van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK voor hun vergeldingsacties tegen de Joegoslavische troepen. Zij mogen volgens haar de Serviërs niet langer intimideren, maar hun provocaties zijn geen geldige reden voor het gedrag van de Joegoslavische president, aldus Albright. Beide partijen gebruiken het eind oktober gesloten staakt-het-vuren om hun eigen posities te versterken, aldus de NAVO. Albright en de secretaris-generaal van de NAVO, Javier Solana, beklemtoonden dat het noodzakelijk is dat er snel een politieke oplossing wordt gevonden voor het conflict. (Reuters)

Help de Kosovaren de winter door

door JOOP SIMONSE

waarbij mensen ontkomen en ge- word taken.

Koen Koch vraagt zich af, wat het betekent dat we geen informatie krijgen over de situatie van de vluchtelingen in Kosovo nu het winter is geworden (Trouw, Podium, 20 november). Mijns inziens wil men ons door deze nieuwstijl te doen geloven dat de overeenkomst Holbrooke-Milošević werkt, dat het Servische monster is gaan liggen, in de gaten gehouden door OVSE-waarnemers op de grond en Navo-verkeningsvliegtuigen in de lucht.

Men wil graag dat het rustig is in Kosovo en brengt ons in de waan dat dat zo is door niets te melden. Maar uit de berichten die wij — van de vredesgroep Lepend Vuur — rechtstreeks uit Kosovo krijgen, onder andere van de Raad voor de Mensenrechten in Pristina en van mensen met wie wij persoonlijk contact hebben, blijkt dat de gewelddadigheden ook na het akkoord onverminderd doorgaan.

Nog steeds worden Albanese dorpen met zwaar geschut bestookt,

Het moorden is niet gestopt. In de maand oktober zijn 172 Albanen gedood, de maand dus waarin het akkoord werd gesloten! Onder hen waren 11 kinderen, 16 vrouwen en 42 ouderen. 55 Albanen zijn buitengewoon ernstig gewond, onder wie 5 kinderen, 6 vrouwen en 14 ouderen. 31 Albanen zijn omgekomen als gevolg van kou, gebrek aan voedsel en medische hulp. 659 huizen werden geplunderd en in brand gestoken.

Albanen die deze zomer voor het geweld zijn gewild en nu terug willen keren, worden beschoten en op andere manieren gehinderd weer naar huis te gaan. Voorzover zij hun huis bereiken, vinden ze het vaak gebelakerd of kapotgeschoten terug. In totaal zijn in Kosovo zo'n 500 dorpen geheel of gedeeltelijk verwoest. Als het huis van terugkerende vluchtelingen nog overeind staat, is het leeggeroofd of in beslag genomen door Servische politie. Het bericht van de UNHCR dat er geen Albanen meer in de bergen huizen, klopt niet.

Ook de bewering dat de Servische politietroepen zijn teruggekeerd in hun kazernes en de Joegoslavische legereenheden uit Kosovo zijn vertrokken, is in strijd met de feiten. Ooggetuigen melden voortdurend troepenbewegingen. Geregeld komen nieuwe troepen uit Servie Kosovo binnen. Servische troepen graven zich in rond Albanese dorpen. Zij bouwen talloze (nieuw) wegversperingen en controleposten van waaruit zij de omwonende en passerende Albanen blijven lastigvallen.

Het ziet er dus niet naar uit dat de Serviërs zich door de overeenkomst met Holbrooke ervan laten weerhouden om door te gaan zich in Kosovo als bezetter te gedragen.

Een actie 'Help de Kosovaren de winter door' (Koch) is heus heel hard nodig.

Joop Simonse is lid van de vredesgroep Lepend Vuur, Mijnegen

Kosovo-missie blijft gevaarlijk

Harry van Bommel

Vandaag zou de Tweede Kamer stemmen over het voorstel van CDA en GPV om de missie in Kosovo. De vvd kondigde aan dat voorstel te steunen, maar gaat nu alsnog akkoord met het zenden van waarnemers. De partij is de laatste dagen zwaar onder druk gezet het eerdere standpunt te herzien, om daarmee een kabinetscrisis te vermijden. De discussie over deelname aan een riskante ovse-missie is daarmee ondergeschikt geworden aan het lot van de coalitie. Dat is een levensgevaarlijk precedent. Het lijkt erop dat men elk besef van verhoudingen heeft verloren.

Het kabinet vindt het 'verantwoord' om deel te nemen aan een waarnemersmissie die moet toezien op de naleving van het akkoord tussen Milošević en de internationale gemeenschap. Ministers van Buitenlandse Zaken, Van Aartsen, (vvd) heeft daarom „met de grootste klem en de grootste mogelijke kracht“ afgeraden om het voorstel te steunen. Een meerderheid in de Tweede Kamer, bestaande uit CDA, vvd, sp en de kleine christelijke partijen, achtte vorige week de situatie echter niet veilig genoeg om aan zo'n missie deel te nemen. Daar zijn redenen voor die D66-Kamerlid Jan Hoekema

Overigens vat Hoekema het standpunt onterecht samen als zou de partij 'overal tegen' zijn. Maar we hebben ons niet verzet tegen deelname aan de luchtwaarnemersmissie met patrouillevlieguitingen aangezien dit wel op veilige manier kan plaatsvinden.

In zijn bijdrage laat Hoekema ook de kernproblemen onbesproken. Zo ontbreekt het aan een politiek akkoord tussen Milošević en de etnische Albanezen, die hoopeloos verdeeld zijn. Een deel van de Albanezen wil onder leiding van hun leider Rugova aan de onderhandelingsstafel gaan zitten om resultaten te boeken, terwijl krachten binnen het Kosovo Bevrijdingsleger kiezen voor de gewelddadige weg naar een onafhankelijk Kosovo. De internationale gemeenschap wil echter niet verdergaan dan beperkte autonomie. De strijders van het bevrijdingsleger hebben er dus belang bij om het conflict te laten escaleren, waardoor de NAVO zich alsnog genoodzaakt ziet om luchtaanvallen op Servië uit te voeren. Het provoceren van de Servische politie, zoals nu gebeurd, is een eerste stap in die richting. Door het feit dat de troepen van Milošević verantwoordelijk zijn voor de veiligheid van de waarnemers, wordt dat probleem versterkt. De etnische Albanezen zullen daaruit afleiden dat de internationale gemeenschap partij heeft gekozen voor het wettige gezag van Milošević. Volgens hen zitten de diplomatieke waarnemers in het verkeerde kamp. Dat maakt het risico van gijzeling en aanslagen levensgroot. Bij eerdere gijzelingen, onder meer in Bosnië, stond de internationale gemeenschap vrijwel machteloos. Toch dreigen we in dezelfde situatie verzeild te raken. Er is nu al sprake van bedreiging van diplomatieke waarnemers. De eventuele komst van een reddingsmacht naar Macedonië zal daar niet veel aan veranderen.

Over deelname aan internationale missies heeft de Tweede Kamer vrijwel altijd een eensgezind besluit genomen. Dat ligt ook voor de hand omdat het gaat om vraagstukken van leven en dood. Het fiasco in Srebrenica vormde echter een keerpunt in de bereidheid om troepen te leveren.

Van eensgezindheid is nu dan ook geen sprake meer. Dat brengt de regering, en in het bijzonder de vvd-ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie, in verlegenheid omdat zij internationaal al hebben laten weten deel te willen nemen aan deze missie. Om de vvd en de oppositie toch te overtuigen, hebben zij een geheime bijeenkomst aangekondigd om tegenstanders nader te informeren over de veiligheid van de missie. Die geheimhouding zal het publieke debat over dit vraagstuk beperken, maar de vvd de ruimte bieden om toch in te stemmen met deelname aan de missie.

Zonder de aanwezigheid van een politiek akkoord tussen de strijdende partijen, en een garantie met betrekking tot de veiligheid, is er van echte verandering van de situatie in Kosovo echter geen sprake.

Op rationale gronden kan de vvd haar standpunt dus niet wijzigen. Het is hooguit het voortbestaan van de coalitie dat de vvd over de streep heeft getrokken. Een slechtere reden voor deelname aan internationale vredesoperaties is nauwelijks denkbaar.

Harry van Bommel is lid van de Tweede Kamer en maakt deel uit van de fractie van de sp.

Er is nu al sprake van bedreiging van waarnemers

onvoldoende aan bod laat komen (NRC Handelsblad, 19 november). Zo laat hij onvermeld dat de spanning in Kosovo dagelijks toeneemt.

Na de Servische terugtrekking van zware wapens, in overeenstemming met resolutie 1199 van de VN-Veilighedsraad, is er sprake van herbewapening zowel aan Servische zijde als aan de kant van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK. NAVO-opperbevelhebber Wesley Clark voorziet binnen twee tot vier maanden een gewelddadige confrontatie tussen beide partijen. Volgens de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Albright, dagen de etnische Albanezen de Servische soldaten uit. Zo zouden zij vlak voor het weekeinde in de buurt van Prilep, honderd kilometer van provinciehoofdstad Priština, een aanval hebben uitgevoerd op een Servische patrouille en daarbij twee politiemensen hebben gedood. Het is niet verantwoord om onder die gespannen omstandigheden diplomatieke waarnemers, gewapend met een akietas, naar Kosovo te sturen.

Ons land is niet alleen gevraagd om 30 tot 50 man diplomatiek personeel voor de waarnemersmissie te leveren, maar ook om 150 militairen voor de reddingsmacht in Macedonië. Die zou in actie moeten komen bij aanvallen op, of gijzeling van de waarnemers.

Eventueel zouden in kort tijdsbestek alle waarnemers uit het gebied geëvacueerd moeten worden. Zonder waarnemersmissie vervalt echter de noodzaak van het stationeren van een reddingsmacht in Macedonië.

Als er in een dergelijke situatie wél een waarnemersmissie naar Kosovo wordt gestuurd is dat hinken op twee gedachten. Dat houdt namelijk in dat je de situatie in Kosovo niet veilig genoeg acht voor Nederlandse waarnemers, maar wel voor die van andere landen.

'Crisis Kosovo kan tot oorlog leiden'

PRISTINA, 26 NOV. Als Kosovo méér krijgt dan intern zelfbestuur, kan het tot een nieuwe oorlog komen waarbij ook de buurlanden betrokken zullen raken.

Dat is gisteren gezegd door Servische leiders, die met de Servische president Milan Milutinović naar Kosovo waren gekomen om er te praten met de leiders van de Albanese gemeenschap. Die lieten het evenwel afweten: de Albanezen weigeren met de Serviërs te onderhandelen zolang de internationale gemeenschap bij die dialoog niet mag bemiddelen.

De leider van de Servische delegatie, Ratko Marković, zei dat „er voor Kosovo geen oplossing denkbaar is als het gebied wordt onttrokken aan de controle van de Servische autoriteiten“. Een oplossing zonder de Servische autoriteiten is volgens Marković „een tragische politieke daad die onvermijdelijk leidt tot een militair conflict en waarschijnlijk tot een wijdere regionale oorlog“ waarbij „de landen die aan Kosovo grenzen“

betrokken zouden raken.

De opmerkingen van Marković slaan op het plan dat de Amerikaanse bemiddelaar Christopher Hill heeft opgesteld voor Kosovo. Dat plan voorziet in vergaand intern zelfbestuur voor Kosovo en in een eliminering van de Servische controle over de regio. Die controle wordt toegewezen aan de Joegoslavische federatie. De status van Kosovo binnen Joegoslavië zou onder het plan-Hill — informeel — opgewaardeerd worden tot die van een republiek, gelijkwaardig aan die van Servië en Montenegro. Voor de Serviërs is dit niet bespreekbaar. Marković noemde het plan-Hill gisteren „listig bedrog“, bedoeld om van Kosovo „een aparte federale eenheid te maken“.

Voor de Albanezen en de internationale gemeenschap daarentegen is het tegenplan van Milutinović niet bespreekbaar. Dit plan voorziet ook in zelfbestuur voor Kosovo (al gaat die minder ver dan bij Hill) maar handhaaft de Servische controle. (AP)

Rugova: het komt snel tot besprekingen

PRISTINA, 28 NOV. Binnenkort zullen besprekingen over de crisis rond Kosovo kunnen beginnen. Dat heeft gisteren Ibrahim Rugova gezegd, de belangrijkste leider van de Albanese gemeenschap in Kosovo.

Het is voor het eerst dat Rugova zich optimistisch uitlaat over de mogelijkheid van een dialoog met de Serviërs. Die Serviërs bieden al maanden onderhandelingen aan, maar omdat zij weigeren daarbij internationale bemiddeling te accepteren, hebben de Albanezen die onderhandelingen tot dusverre afgewezen.

Rugova's opmerking suggereert dat er een doorbraak op handen is. Hij drong er gisteren op aan dat de besprekingen goed worden voorbereid. De Amerikaanse bemiddelaar, Christopher Hill, zei gisteren te geloven „dat we een nieuw kritisch moment naderen“. Volgens Hill verwachten velen zo'n doorbraak pas in de lente, maar hij zei ervan uit te gaan dat die veel eerder komt. „Het tempo gaat omhoog“, aldus Hill.

Hill en zijn EU-collega Wolf-

gang Petrisch proberen de strijdende partijen rond de tafel te krijgen om te praten over een plan dat Hill heeft opgesteld en dat voorziet in een de facto overdracht van het Servische gezag over Kosovo naar de Joegoslavische federatie. De Serviërs hebben dit plan in harde termen afgewezen en willen Kosovo slechts intern zelfbestuur toestaan.

Het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK, dat het Servische gezag in Kosovo gewapenderhand bestrijdt, heeft gisteren als „gebaar van goede wil“ twee gevangene Servische journalisten en twee Albanese politici vrijgelaten. De twee journalisten, van het Joegoslavische persbureau Tanjug, verdwaalden op 18 oktober en vielen in handen van het UÇK. Ze werden later door een 'rechtbank' van het UÇK tot zestig dagen gevangenisstraf veroordeeld. De twee politici waren vertegenwoordigers van de gematigde partij van Ibrahim Rugova. Eerder werd, eveneens in een gebaar van goede wil, een Servische politiemans vrijgelaten door het UÇK. (Reuters, AFP, AP)

Bevrijdingsleger Kosovo laat journalisten en politici vrij

DRAGOBILJ (Reuters) - De rebellen van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK hebben vrijdag twee gematigde Albanese politici en twee Servische journalisten vrijgelaten. Aan de vooravond van de Albanese onafhankelijkheidsdag meent het UÇK dat dit gebaar als 'een teken van goede wil' moet worden opgevat.

De journalisten, Vladimir Dobricic en Nebojsa Radosevic, beiden werkzaam bij het Servische persbureau Tanjug, zaten al veertig dagen vast. Achttien oktober namen zij met hun voertuig een verkeerde afslag en kwamen in UÇK-gebied terecht. Een 'krijgsraad' veroordeelde hen begin

november wegens spionage tot 60 dagen gevangenisstraf.

De Albanese politici, Cen Desku and Jakup Kastrati, zaten al drie weken vast. Zij zijn aanhangers van de gematigde Ibrahim Rugova, de belangrijkste politieke leider van de etnisch Albanese Kosovaren. Volgens het UÇK verraadt Rugova de Albanese zaak.

De vrijlating van de vier is al het tweede verzoeningsgebaar van het UÇK deze week. Dinsdag lieten de rebellen een Servische politiemans vrij. Bij de gevechten tussen de Servische strijdkrachten en het UÇK zijn dit jaar al 1500 doden gevallen.

'Onafhankelijk op termijn' UÇK matigt eis in conflict met Serviërs

PRISTINA, 30 NOV. Het Kosovo Bevrijdingsleger (UÇK) laat zijn eis van onmiddellijke onafhankelijkheid voor Kosovo vallen en stemt in met een stapsgewijs proces dat naar die onafhankelijkheid zou moeten leiden.

Dat heeft de politieke vertegenwoordiger van het UÇK, Adem Demaçi, gezegd in een vraaggesprek met het onafhankelijke radiostation B92. Demaçi zei dat het UÇK „tijdelijk” bereid is zijn eisen bij te stellen. „Dat betekent niet dat het UÇK zijn eisen opgeeft, maar dat het erkent dat de eindoplossing stap voor stap wordt bereikt”, aldus Demaçi.

heid uit over de concessie van het UÇK. „Ze hebben de boodschap, dat onafhankelijkheid nu niet in het woordenboek voorkomt, begrepen”, zo zei hij. „Het Kosovo Bevrijdingsleger moet de pogingen van de internationale gemeenschap niet interpreteren als iets dat in de richting van onafhankelijkheid wijst. Die realiteit dringt door”, aldus de diplomaat.

De concessie van het Kosovo Bevrijdingsleger kan een belangrijke rol spelen in het vredesproces, dat wordt gecoördineerd door de bemiddelaars Christopher Hill namens de VS en Wolfgang Petrisch namens de Europese Unie. Zij proberen de twee partijen, de Servische autoriteiten en de onderling verdeelde leiders van de Albanese gemeenschap in Kosovo, achter een plan te krijgen dat onder andere voorziet in een maximale autonomie voor Kosovo voor een periode van drie jaar, na afloop waarvan opnieuw over de toekomstige status van het gebied moet worden gesproken.

Een Westerse diplomaat in Kosovo sprak gisteren zijn tevreden-

heid uit over de concessie van het UÇK. „Ze hebben de boodschap, dat onafhankelijkheid nu niet in het woordenboek voorkomt, begrepen”, zo zei hij. „Het Kosovo Bevrijdingsleger moet de pogingen van de internationale gemeenschap niet interpreteren als iets dat in de richting van onafhankelijkheid wijst. Die realiteit dringt door”, aldus de diplomaat. In de Kroatische havenstad Šibenik heeft de politie een omvangrijke wapensmokkel ontdekt. Er werd een hoeveelheid wapens in beslag genomen, die afkomstig waren uit Bosnië en die bestemd waren voor Kosovo. Het ging onder andere om luchtdoelraketten, raketlanceerinstallaties, antitankwapens, geweren en grote hoeveelheden munitie. Vijf personen, vier Bosniërs en een Kroaat, werden gearresteerd. Uit welk deel van Bosnië de wapens afkomstig waren — de moslim-Kroatische federatie of de Servische Republiek — is door de Kroatische autoriteiten niet gezegd. Naar twee andere verdachten wordt nog gezocht. (Reuters, AFP)

zuiveringen van de Joegoslavische president Milošević in de top van zijn partij en de strijdkrachten suggereren dat hij de controle op de ontwikkelingen kwijt is. Washington neemt voor het eerst afstand van Milošević.

Door onze redacteur
PETER MICHIELSEN

ROTTERDAM, 2 DEC. Sinds zijn akkoord met de Amerikaanse gezant Richard Holbrooke op 13 oktober heeft Slobodan Milošević enkele prominente leiders onzacht aan de dijk gezet wegens hun kritiek op zijn optreden in Kosovo. Als eerste verdwenen Jovica Stanišić, chef van de veiligheidsdiensten, jarenlang Milošević' man voor moeilijke, pijnlijke en geheime klussen. Het volgende slachtoffer was Milorad Vučelić, een vicevoorzitter van de regerende socialistische partij, verantwoordelijk voor de partijdiscipline. Hij kreeg bij zijn ontslag een trap na, want als ontslagreden werd „onfatsoenlijk gedrag en luiheid” gegeven.

Het derde slachtoffer was de chef van de Joegoslavische luchtmacht, generaal Ljubiša Veličković, en het vierde de Joegoslavische stafchef, generaal Momčilo Perišić. Deze laatste was de enige die hardop durfde protesteren: zijn ontslag was „onfatsoenlijk en illegaal”. „De huidige macht houdt niet van integere en denkende mensen”, aldus de generaal, die zich uitdrukkelijk ter beschikking hield voor het geval „het leger, het volk of de staat” hem nodig heeft — een onverholven dreigement aan het adres van Milošević.

De ontslagen lopen parallel aan andere acties waarmee Milošević zijn autoriteit in stand houdt: keihard optreden van de justitie tegen onafhankelijke media, een zuivering in de academische wereld en nieuwe ruzies met Montenegro, onder meer over Perišić' ontslag. Dat immers werd tegen de zin van de Montenegrijnse president Milo Đukanović doorgedrukt, ook al

Milošević verliest controle, VS nemen afstand

heeft die formeel een vetorecht binnen het orgaan dat tot het ontslag besloot. Geen wonder dat men in Podgorica concludeert dat Perišić' ontslag niet slechts een poging is het leger weer onder controle te krijgen, maar dat het óók een nieuwe stap tegen Montenegro is.

De ontslagen suggereren dat Milošević zich in moeilijkheden bevindt en niet langer zeker is van de steun van zijn partij, de veiligheidsdiensten en het leger. In alle gevallen hebben de ontslagen kritiek geuit op aspecten van Milošević' beleid in Kosovo — het officieel tegen het Kosovo Bevrij-

NIEUWSANALYSE

dingsleger UÇK, de inzet van het leger bij de etnische zuivering, het nieuwe internationale isolement van Joegoslavië en de quasi-captulatie van Milošević voor de NAVO. Zo immers ziet men in Belgrado het akkoord met Holbrooke: OVSE-waarnemers kijken in Kosovo de Serviërs op de vingers. NAVO-vliegtuigen doen dat vanuit de lucht en nu wordt Belgrado ook nog gedwongen Kosovo het zelfbestuur terug te geven dat Milošević de Albanen in 1989 zo glorieus had afgepakt.

Met 'Kosovo' begon ooit Milošević' opmars. Nu kan 'Kosovo' zijn einde worden. Dat nu ook binnen zijn eigen partij koppen rollen is een signaal dat zijn legitimiteit tot op het bot is uitgebeend. Zelfs de orthodoxe kerk moet niets meer van zijn beleid weten.

Hoe hoog de nood is gestegen, valt ook af te leiden uit de snelle

promotie die dankzij de zuiveringen de JUL maakt. De JUL (Joegoslavisch Links) is een schimmige splinterpartij die electoraal nooit iets heeft voorgesteld (meer dan drie procent kreeg de partij nooit bij verkiezingen) maar waarvan de invloed buitenproportioneel groot is: de partij wordt geleid door Mira Marković, de vrouw van Milošević, een fanatiek marxiste die verbaal wild om zich heen kan slaan. Zo maakte ze haar democratische tegenstanders eens uit voor „militante, woedende, zieke beesten” en kritische media voor „buitenlandse huurlingen en verraders”.

Haar partij is een vergaarbak van communistische (ex-)generaals (zoals Perišić' opvolger), hoge ambtenaren en louche partijpolitici die in zaken zijn gegaan en dankzij de protectie van het echtpaar Milošević schatrijk zijn geworden. Servische intellectuelen plegen haar belachelijk te maken om haar truttige kleding, haar rammelende redevoeringen en de plastic bloem die ze in het haar draagt. Maar als macht achter de troon wordt ze ook gevreesd. Mira Marković wordt steeds vaker vergeleken met Elena Ceaușescu, óók een macht achter de troon, die van Nicolae: zij zag er ook uit als de opgedirke vrouw van de dorpsburgemeester, die had ook academische pretenties, die had ook, net als Mira, een voor schandalen zorgende playboyzoon, die was ook nog radicaler dan haar autoritaire echtgenoot en die was ook voor alles gebrand op de instandhouding en uitbreiding van de macht van die echtgenoot.

De ontwikkelingen wekken in

kringen van diplomaten en Westerse ministeries heel zachtjes de verwachting dat het tijdperk-Milošević op allopen staat. The New York Times citeerde maandag een Amerikaanse functionaris die zei: „Het regime is broos. Het zal breken.” Het persbureau Reuters citeerde een andere Amerikaanse functionaris die zei dat de VS uitzien naar een alternatief voor Milošević (en dat zoekt in Montenegro, de zusterrepubliek van Servië binnen de Joegoslavische federatie), omdat „er op de Balkan geen vrede zal bestaan zolang Milošević in het zadel zit”. In Washington slaapt niemand er minder om als Milošević zou vallen, zei gisteren de woordvoerder van het State Department.

Het is een hele sprong voor de Amerikanen, want het vredesproces in Bosnië en Kosovo berust op afspraken die met Milošević zijn gemaakt en door hem worden gegarandeerd. Milošević is enerzijds de architect van de desintegratie van het oude Joegoslavië en de hoofdverantwoordelijke voor de oorlogen in Slovenië, Kroatië, Bosnië en Kosovo. Maar hij is ook de man die het relatieve succes van 'Dayton' mogelijk maakte en die garant staat voor de wankelende vrede in Kosovo. Het zijn tot nu toe bij uitstek de Amerikanen geweest die op Milošević hebben gegokt.

Het probleem is dat er voor hem nauwelijks een alternatief te vinden is: de democraten van de Servische oppositie zijn zwak en verdeeld en genieten hooguit steun bij intellectuelen in de grote steden. Als alternatief voor Milošević komen ze niet in aanmerking. Djukanović, de Montenegrijnse president die Milošević al jaren zeer fel hekelte, zou een alternatief kunnen zijn, hoewel hij volgens bronnen in Podgorica zijn macht in hoge mate grondvest op corruptie. Maar voor een opvolging van Milošević bestaan constitutionele bezwaren: de president van Joegoslavië moet volgens de afspraken tussen Servië en Montenegro een Serviër zijn. En Servische democraten van formaat — die zijn er niet zoveel.

Macedonië akkoord met stationering evacuatiemacht

SKOPIJE (AFP) — De nieuwe regering van Macedonië heeft gisteren definitief ingestemd met de snelle evacuatiemacht die de NAVO voor noodgevallen in Kosovo in Macedonië wil installeren. Vorige week werd in principe al overeenstemming bereikt over de NAVO-macht.

De interventiemacht in Macedonië zal uit ongeveer 1700 soldaten bestaan en moet in geval van nood de 2000 ongewapende waarnemers van de NAVO uit Kosovo evacueren. Ruim de helft van het aantal militairen van de interventiemacht in Macedonië komt uit Frankrijk.

Duitsland stuurt 250 soldaten en Italië ten minste 200. Het Nederlandse kabinet wil dat 150 Nederlandse militairen sturen. De waarnemers in Kosovo controleren of de Joegoslavische president Milošević zich houdt aan de afspraken met de NAVO over de Servische provincie.

De leider van de internationale waarnemersmissie in Kosovo heeft gezegd dat de tweeduizend waarnemers rond 1 januari op post zijn. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), die de missie organiseert, heeft moeite haar grootste operatie van de grond te krijgen. Westerse politici hebben gezegd dat vertragingen gevaarlijk zijn voor het vredesproces. „Tweeduizend mensen uit 54 landen bijeenbrengen is niet eenvoudig, maar binnen enkele weken zijn wij operationeel”, zei Walker.

'Missie in lente gevaarlijk' OVSE heeft twijfel over Milošević

OSLO, 2 DEC. De OVSE (Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa) heeft gisteren bij monde van haar vertrekkende voorzitter, Bronisław Geremek, twijfel geuit over de mate van eerbijheid van de Joegoslavische president Milošević inzake Kosovo.

„Ik weet niet in welke mate Milošević zich gebonden voelt aan het akkoord [over Kosovo] dat hij heeft ondertekend”, aldus Geremek. Hij zei dat de aftocht van Servische politiemannen uit Kosovo de terugkeer van veel Albanese vluchtelingen mogelijk heeft gemaakt. Maar de werkelijke test van Milošević' eerbijheid komt pas in de lente, als militaire acties weer mogelijk worden. „In maart wordt de missie van de OVSE-waarnemers in Kosovo zeer gevaarlijk”, aldus Geremek, doelend op de tweeduizend verificateurs van de organisatie die in Kosovo gaan toezien op de naleving van het akkoord van 13 oktober.

Geremek, minister van Buitenlandse Zaken van Polen, neemt in Oslo afscheid als voorzitter van de OVSE. Hij wordt als OVSE-voorzitter opgevolgd door zijn Noorse collega, Knut Vollebaek. Deze liet zich gisteren in Oslo in dezelfde bewoordingen uit als zijn voorganger. Vollebaek zei dat inmiddels vierhonderd waarnemers van de OVSE in Kosovo zijn aangekomen. De resterende waarnemers zijn eind januari ter plaatse. De waarnemers zijn ongewapend en de NAVO is druk doende een

strijdmacht samen te stellen die hen in geval van nood vanuit Macedonië en schepen in de Adriatische Zee kan evacueren.

Volgens OVSE-diplomaten wordt de twijfel aan de eerbijheid van Belgrado in de crisis gevoerd door een weigering van Milošević om de resterende politiemacht in Kosovo opdracht te geven een belangrijke steunpost in Kosovo op te geven. Die steunpost ligt bij Mališevu in Centraal-Kosovo, een bolwerk van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK.

Op de tweedaagse conferentie in Oslo zal de OVSE zich behalve met Kosovo ook bezighouden met andere conflictgebieden als de Transnistrische kwestie in Moldavië, het conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan over Nagorno Karabach en het conflict om Abchazië in Georgië. Ook de situatie in Bosnië en Tsjetsjenië komt in Oslo ter sprake. In al deze conflicten heeft de OVSE een specifieke rol.

Voor de conferentie zijn 45 ministers van Buitenlandse Zaken naar de Noorse hoofdstad gekomen. Maar enkele belangrijke landen, zoals de VS en Groot-Brittannië, zijn op lager niveau vertegenwoordigd. (Reuters, AP)

Acht doden aan grens Vredesproces Kosovo staat onder druk

BELGRADO, 4 DEC. Aan de grens tussen Kosovo en Albanië hebben Joegoslavische grenswaarden gisteren acht Albanese 'terroristen' doorgeschoten. Het is het ernstigste incident in Kosovo sinds het akkoord tussen Joegoslavië en de NAVO in oktober.

Volgens het Joegoslavische persbureau Tanjug trachten gisteren negen 'terroristen' bij Gorozup in het zuidwesten van Kosovo vanuit Albanië de grens over te komen. Ze stikten op een Joegoslavische legereenheid, die — aldus Tanjug — energiek reageerde en acht terroristen liquideerde. Zelf zouden de Joegoslaven geen verliezen hebben geleden. Tanjug meldde niet of het bij de slachtoffers om Albanese staatsburgers ging of om Kosovaren.

Het incident zet het vredesproces in Kosovo, en het in oktober afgesproken bestand, onder zware druk. Het aantal incidenten met geweld neemt snel toe. Woensdag werden in Pristina drie Albanen gedood toen hun auto door onbekend werd beschoten. Op dezelfde dag werd een Albanese bij Lozica in zijn auto doodgegeschoten. Gisteren werd op de weg van Pristina naar Peë een Serviër onder vuur genomen door leden van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK. De man werd zwaar gewond.

Intussen zet de Amerikaanse bemiddelaar Christopher Hill zijn werk voort. Gisteren overhandigde hij de Servische president Milutinović een nieuwe aangepaste versie van zijn vredesplan voor Kosovo. Maar Hill's taak wordt er niet gemakkelijker op, met alleen

wegens de talrijke incidenten in Kosovo, maar ook door de steeds openlijker kritiek vanuit Washington op de Joegoslavische leider Milošević, wegens diens weinig democratische methoden en de recente zuiveringen in de top van het Joegoslavische leger en de top van de regerende socialistische partij. Die kritiek bracht gisteren het Joegoslavische parlement tot een felle verklaring, waarin de „destructieve” Amerikaanse politiek werd gehekeld. De Verenigde Staten, aldus de verklaring, „stemen direct het separatisme en terrorisme (in Kosovo) en financieren de tegenstanders” van Joegoslavië.

Joegoslavië vertoogte volgend jaar de defensie-uitgaven tot bijna zeventig procent van de totale begroting. De federale premier van Joegoslavië, Momir Bulatović, presenteerde gisteren in het parlement een begroting voor 1999, waarin de defensie-uitgaven zijn verhoogd tot 11,04 miljard dinar (1,1 miljard dollar), 69,65 procent van de hele begroting. In de begroting voor 1998 was 6,5 miljard dinar uitgetrokken voor defensie. De verhoging is deels het resultaat van de kosten die in Kosovo worden gemaakt. Sinds midden maart is per dag omgerekend twee miljoen dollar uitgegeven aan de inzet van politie- en legereenheden in Kosovo. (Reuters, AP, AFP)

Militairen naar de Balkan Nederlandse bijdrage aan vrede Kosovo

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 5 DEC. Nederland zal op drie verschillende manieren meewerken aan een poging van de internationale gemeenschap om de stabiliteit in Kosovo te handhaven. Dit heeft premier Kok gisteren bekendgemaakt.

In eerste instantie doet Nederland voor een jaar mee in het roerige Balkan gebied. Deze termijn kan desgewenst worden verlengd.

De omvangrijke bijdrage geldt de evacuatiemacht, de zogeheten Kosovo Extraction Force, die steun in de rug moet geven aan inspecteurs van de Organisatie voor Samenwerking en Veiligheid in Europa (OVSE). Die laatste moeten toezien op de naleving van een bestand tussen het Joegoslavische leger en het Kosovo-vaarse opstandelingenleger UCK, dat na bemiddeling van de Amerikaanse diplomaat Holbrooke tot stand kwam.

De Nederlandse bijdrage aan de evacuatiemacht zal bestaan uit een tweehonderd man tellende compagnie van de Luchtmobiele Brigade, uitgerust met pantservoertuigen, en uit een luchtmacht detachement van vijf man, dat de beschikking heeft over drie Chinook-helikopters. Militairen van de NAVO zullen in Europa niet

WVD om: toch Nederlandse waarnemers naar Kosovo

Van onze parlementsredactie
DEN HAAG - Nederland stuurt dertig burgerwaarnemers naar Kosovo. Het kabinet besloot gisteren definitief mee te doen aan de internationale waarnemersmissie. De weg daarvoor is vrij nu deze week de VVD, als laatste coalitiefractie, haar bezwaren liet varen. De liberalen hadden grote aarzelingen over de veiligheid van de Nederlandse waarnemers.

Absoluut veilig is de situatie in Kosovo nog steeds niet. „Die waarnemers moeten er juist heen, omdat het niet veilig is”, zei premier Kok na afloop van het wekelijkse kabinetsberaad. Maar volgens hem is er alles aan gedaan om de waarnemers hun werk zo veilig mogelijk te kunnen laten doen. „Ik denk dat er nu een grote kans is dat een royale kamermeerderheid dit steunt”, zei Kok. Het zou volgens hem „mooi” zijn als ook de grootste oppositiepartij, het CDA, de operatie zou steunen. „Maar we gaan de rol van Nederland niet in handen leggen van één grote fractie.”

Nederland stuurt dertig burgerwaarnemers naar Kosovo, die daar deel uitmaken van een internationale verificatiemissie. Inmiddels hebben 34 landen beloofd daarvoor mensen te leveren. De Nederlanders gaan allen op basis van vrijwilligheid. Buitenlandse Zaken heeft 25 waarnemers

exten geselecteerd. Verder gaan vijf diplomaten mee. Ze vertrekken waarschijnlijk al volgende maand. Ze blijven één jaar, met de mogelijkheid van verlenging. De regering heeft verder besloten personeel en materieel bij te dragen aan de internationale troepenmacht, die beschikbaar zal zijn om waarnemers te hulp te schieten als ze in moeilijkheden komen. Te denken valt aan het redden van een waarnemer uit een mijnenveld, het ingrijpen bij een gijzeling, of het afvoeren van gewonden. Vanaf juni 1999 levert Nederland 200 militairen van de luchtmobiele brigade. Daarvoor gaan al een geniecompagnie van circa 70 man (voor vier maanden), 20 staffunctionarissen, drie ziekenauto's met ondersteunend personeel en een luchtmachteenheid van 50 man met drie Chinook-transporthelikopters.

Oplaaierend geweld in Kosovo baart OVSE veel zorgen

PRISTINA (AFP, Reuters, AP) - Ibrahim Rugova, de gematigde leider van de Albanezen in Kosovo, heeft gisteren opgeroepen tot internationale militaire interventie.

Zijn oproep volgde op de moord donderdag op acht Albanese strijders, die werden doodgeschoten door Joegoslavische grenswachters. Dat betekende de ernstigste schending van het staakt-het-vuren tot nu toe. Een dag eerder werden al vier etnische Albanezen gedood. Zowel Serviërs als Albanezen schenden het bestand in de Servische provincie Kosovo. Dit heeft de waarnemersmissie KVM van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) gezegd in reactie op het oplaaierend geweld.

De Amerikaanse diplomaat William Walker, die gaat over de KVM, had het gisteren bij het NAVO-hoofdkwartier in Brussel over „zeer zorgwekkende” incidenten. Volgens hem heerst er bij het KVM-personeel grote bezorgdheid over de veiligheid van de mensen aan de grond. Na een bespreking met de NAVO-ambassadeurs zei hij dat alle lidstaten die manschappen leveren voor de KVM, allen terecht zeer bezorgd zijn over de veiligheid van hun mensen.

Het oplaaierend geweld vergroot de noodzaak snel een diplomatieke oplossing voor Kosovo te vinden. Nadat de Amerikaanse gezant Christopher Hill donderdag zijn herziene vredesplan met de Servische autoriteiten besprak, werden de wijzigingen gisteren met Rugova doorgenomen.

geen probleem dat de structuur van de strijdmacht en de planningsmethoden van de NAVO meer zijn afgestemd op vredesmissies. In die richting verandert ook de nationale krijgsmacht.

Het zou echter niet acceptabel zijn wanneer, onder het mom van een hogere operationele slagvaardigheid van het bondgenootschap, de planning van alle missies gecentraliseerd werd of dat er een standaardisatie plaatsvond van het beleid van de bondgenoten inzake de uitrusting van hun krijgsmacht, waardoor de nationale en Europese beslissingsvrijheid zou worden beknut.

Juist nu er steeds meer tekenen zijn van de behoefte aan een eigen Europese politiek, kunnen we het niet aan onze Amerikaanse bondgenoot overlaten om uit te maken wat de NAVO van morgen moet zijn. Er kan geen duurzame stabiliteit en veiligheid op ons continent bestaan als Europa er niet zelf naar streeft ook op defensiegebied een eigen rol te vervullen. Dat is het doel. Is dat hoger gegrepen dan vijftien jaar geleden het streven naar een Europese munt?

Er zijn nog vijf maanden te gaan voordat de ontmoeting in Washington plaatsheeft. Die tijd moet worden benut om in Europa de discussie op gang te brengen en te komen tot een gezamenlijke aanpak. Gezien de machtsverschuivingen in Bonn en Rome, en de voorzichtige versoepeling in de houding van Groot-Brittannië tegenover een Europese defensiepolitiek, is er alle reden snel tot actie over te gaan en daarbij een flinke hoeveelheid verbeeldingskracht aan de dag te leggen.

De top moet een nieuwe en beslissende fase worden in de totstandkoming van een evenwichtige verdeling van verantwoordelijkheden tussen Europa en Amerika binnen een bondgenootschap dat de eigen taken trouw blijft en tegelijk is aangepast aan de nieuwe eisen op het gebied van veiligheid.

Tenslotte is het zaak ervoor te zorgen dat de beslissingen die genomen worden, verenigbaar zijn met de modernisering van het nationale defensieapparaat. Het is Paul Quilès is voorzitter van de defensiecommissie van de Franse Assemblée Nationale, en afgevaardigd voor de Parti Socialiste. © Le Monde

De NAVO moet geen Heilige Alliantie worden

In 1999 zullen van 23 tot 25 april de lidstaten van het Atlantisch Bondgenootschap bijeenkomen om het 50-jarig bestaan te vieren van de organisatie, waarvan het oprichtingsverdrag op 25 april 1949 in de hoofdstad van de VS werd ondertekend. Met deze herdenking in het vooruitzicht is het goed eens na te denken over de rol van de NAVO in de wereld van vandaag.

Om te beginnen is het al merkwaardig dat de NAVO nog steeds bestaat, terwijl het belangrijkste doel van de oprichting ervan - de gezamenlijke verdediging van de westerse democratieën tegen de dreiging van de Sovjet-Unie - is verdwenen. We zien zelfs dat de NAVO nog nooit zo actief is geweest als sinds het uiteenvallen van het Sovjet-imperium en zijn militaire poot, het Warschaupact.

De NAVO is de hoeksteen gebleven van het transatlantisch veiligheidsstelsel. In plaats van zich terug te trekken, begeeft de NAVO zich juist, zowel geografisch - met de toetreding van drie nieuwe leden - als operationeel - door de interventies in Bosnië en Kosovo - buiten het in het verdrag aangegeven gebied. Vredesoperaties worden uitgevoerd die weinig met het oorspronkelijke doel hebben uit te staan.

Het is waar dat de NAVO er duidelijk blij van heeft gegeven zich te kunnen aanpassen aan de veranderingen van de internationale situatie. De NAVO treedt op - zij het met nogal matige resultaten - in noodsituaties waarvoor geen enkele andere organisatie de nodige middelen heeft. Toch is het goed vraagtekens te zetten bij een ontwikkeling die eerder lijkt te worden gestuurd door losse gebeurtenissen dan door een weloverwogen strategie die de deelnemende landen gezamenlijk hebben ontwikkeld.

Zorgwekkender is dat het stelsel zich hoofdzakelijk lijkt te ontwikkelen op aansporing en ten voordele van de Amerikanen, waarbij aan Europese kant een verontrustend gebrek heerst aan ideeën die op de toekomst zijn gericht. De deelnemers aan de top in Washington kunnen dus niet volstaan met

De NAVO is op zoek naar een nieuwe taakomschrijving. In tegenstelling tot de Amerikaanse regering vindt Paul Quilès dat de bestrijding van terrorisme en drugshandel daar niet onder valt. Een gemeenschappelijke defensie, afgestemd op de huidige situatie, blijft de voornaamste bestaansreden.

zichzelf plechtig te feliciteren of met het bekrachtigen van de hegemonie van de Verenigde Staten in het bondgenootschap.

De top heeft alleen zin als we serieus proberen te bepalen wat de strategische doelen, juridische regels en militaire middelen van de NAVO van de toekomst zijn. Wanneer op de top de vaststelling van het 'strategisch concept' aan de orde komt, is het zaak goed te letten op de consequenties daarvan voor de internationale veiligheid, voor het Europese defensiesysteem en voor de toekomstige nationale defensiepolitiek.

In de eerste plaats moet het Atlantisch Bondgenootschap niet -

Het Bondgenootschap hoeft zich niet overal ter wereld met alles bezig te houden

naar de woorden van François Mitterand op de top in Rome in 1991 - een 'Heilige Alliantie' worden. Het is niet de taak van het bondgenootschap zich overal te alles bezig te houden, en zich bevoegdheden toe te eigenen op niet-militair gebied (bestrijding van terrorisme en drugshandel) die aan andere organisaties toebehoren. Een gemeenschappelijke defensie, afgestemd op de situatie van de Koude Oorlog, is ook nu, net als in het verleden, de voornaamste bestaansreden.

Als de NAVO moet optreden als vredeshandhaver, dan dienen daarbij de internationale afspraken volstrekt in acht te worden genomen. De NAVO moet voortbrengen en handhaven blijven van de rechtsorde in de wereld. Elke vredesmissie waar geweld bij te pas komt, moet ook in de toekomst worden goedgekeurd met een

mandaat van de Veiligheidsraad. In tegenstelling tot wat de heer Holbrooke beweert, vormt het door de NAVO beoogde optreden in Kosovo geen precedent.

Ten tweede mag de hervorming van de NAVO niet tot gevolg hebben dat Europa minder mogelijkheden krijgt voor een eigen defensiepolitiek en eigen militaire middelen als de situatie dat vereist. De Europese identiteit op het gebied van defensie zal zowel binnen de NAVO tot stand komen als erbuiten, niet zonder de NAVO maar zeker niet zonder Europa.

Op dit punt zijn wij Europeanen zelf aan zet. Wij moeten nu zeggen wat we willen en wat we niet willen.

We kunnen niet akkoord gaan met een structuur waarbij Europa zich alleen maar bezighoudt met handelskwesties en uitsluitend de NAVO verantwoordelijk is voor de veiligheid. We willen geen verdeling van taken die de Amerikaanse generaals de strategische leiding geeft over de operaties, en die de Europese manschappen er mee belast die operaties, met alle risico's, ter plaatse uit te voeren. Het is noodzakelijk de grondbeginselen in praktijk te brengen die in juni 1996 in Berlijn zijn vastgesteld, en waardoor de West-Europese Unie onder eigen verantwoordelijkheid middelen van het bondgenootschap kan inzetten bij operaties in Europa.

Tenslotte is het zaak ervoor te zorgen dat de beslissingen die genomen worden, verenigbaar zijn met de modernisering van het nationale defensieapparaat. Het is

Het is vrij arrogant dat de NAVO denkt uit te kunnen maken wanneer er gentervernieerd moet worden. Je vraagt je af wat er gaat gebeuren als er een soortgelijke ingreep nodig is in onze regio, of gaat men ervan uit dat dit hier niet nodig zal zijn, omdat wij te beschaafd zijn? Onze geschiedenis leert ons het tegendeel.

Ook zal er snel sprake zijn van een selectief optreden. Wat zien wij namelijk? Men wil optreden in Kosovo omdat de Serviërs dorpen uitbranden, vrouwen verkrachten, mensen martelen en verjagen. Waarom treedt men niet op in Turkije waar hetzelfde gebeurt met de Koerden in Zuid Oost Turkije? De NAVO zal immers nooit tussenbeide komen als in sterke dictaturen mensenrechten ernstig worden geschonden. Dit selectieve gedrag is onverkooptbaar naar de rest van de wereld die zo iets beschouwt als een nieuwe vorm van kolonialisme, met een humanitair sausje.

Is een krijgsmacht überhaupt de juiste instantie voor humanitaire acties? Militairen worden opgeleid om mensen te doden; dit kweekt een bepaalde mentaliteit die niet past bij vredesdoeleinden. Wij hebben in de praktijk dan ook kunnen zien dat één en ander uit de hand liep. Zo zijn er legio voorbeelden.

Men kan vrede ook niet afdwingen, misschien wel tijdelijk zoals in Bosnië, maar wat gebeurt er als de legermachten deze regio verlaten? De NAVO zal zich ook steeds weer willen bewijzen: zij kan het zich niet veroorloven om niets te doen, alleen al omdat haar bestaansrecht dan in gevaar komt. Zal dit ook niet tot gevolg hebben dat men te snel gaat optreden? Is er ook geen kans dat er een interventiemacht gaat worden ingezet ten behoeve van economische belangen? Zo bepaalt op den duur de NAVO de wereldpolitiek. De organisatie Artsen Zonder Grenzen merkt ook al op dat bij een mengvorm van humanitaire noodhulp en interventie er geselecteerd wordt. Dit op grond van publieke emoties die vaak gemanipuleerd worden, geopolitieke overwegingen, en economische belangen. Politici hebben hulpverlening ontdekt als een succesvol pr-instrument.

De NAVO en de VN voelen zich vaak gedwongen tot ingrijpen om hun eigen geweten gerust te stellen en zich zo te rechtvaardigen. Zij blokkeren met een dergelijke intentie de creativiteit in het zoeken naar geweldloze alternatieven. Vrede, opgelegd met geweld, zal nim-

PACIFISME EN INTERVENTIE

Half oktober besloot de Tweede Kamer, met uitzondering van de SP-fractie, een eventuele NAVO-luchtactie tegen Servië te steunen. De fractie van GroenLinks vond het niet verantwoord om 'nee' te zeggen; men vond dat het in Kosovo kon uitlopen op genocide. Dan moet je wel gericht geweld gebruiken, want er is geen alternatief. GroenLinks was niet alleen voor luchtacties, maar ook voor het zenden van grondtroepen onder het motto: wie A zegt moet ook B zeggen. Deze visie werd in de Volkskrant verwoord door Marijke Vos (komt uit de 'oude' PSP-hoek). Als je zo iets leest sta je verbaasd hoe iemand die ooit actief was in de vrouwen vredesbeweging en het pacifisme aanhang tegenwoordig zulke uitspraken kan doen. Je ziet dat ook andere oud PSP-ers in GroenLinks hun pacifistische standpunt hebben laten schieten. Men heeft in deze partij kans gezien om het verzet tegen de NAVO en defensie te breken. Gelukkig klinken er ook nog andere geluiden in deze partij. Op vrijdag 16 oktober werd in bredere kringen het fractiestandpunt over Kosovo besproken. Ik noteerde in dit verband de volgende uitspraken:

Missie van Hill in Kosovo zit muurvast

In de kwestie-Kosovo zijn de doorbraken, waarvan onlangs nog hoopvol werd gerept, uitgebleven. De kwestie zit vaster dan ooit en een heropleving van het geweld lijkt slechts een kwestie van tijd.

Door onze redacteur PETER MICHELSEN ROTTERDAM, 9 DEC. De Amerikaanse ambassadeur Christopher Hill — ambassadeur van de VS in Macedonië — pendelt onafgebroken heen en weer tussen Belgrado en Kosovo, in zijn poging de Servische autoriteiten en de vertegenwoordigers van de Albanese gemeenschap in Kosovo rond de tafel te krijgen. De tijd dringt: het winterweer maakt een grootschalige opleving van de oorlog onmogelijk, maar het aantal geweldsincidenten neemt snel toe en beide partijen maken er geen enkel geheim van — winter of geen winter — het bestand het bestand te laten als de tegenpartij niet ophoudt met haar provocaties. De Serviërs kondigden begin deze week een nieuw groot politieoffensief tegen de guerrillastrijders van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK aan als nog meer Serviërs in afzonderlijke UÇK-acties worden ontvoerd of vermoord. Het UÇK dreigt eveneens met acties nadat vorige week op een dag acht van zijn leden bij een infiltratiepoging vanuit Albanië waren doodgeschoten. UÇK-vertegenwoordiger Adem Demaçi zei gisteren nog eens dat het verzetleger het lopende bestand — resultaat van het akkoord tussen bemiddelaar Richard Holbrooke en de Joegoslavische leider Slobodan Milošević van 13 oktober — „natuurlijk” gebruikt om zich te hergroeperen, te bewapenen en voor te bereiden op de veldslagen die ongetwijfeld gaan komen. Het UÇK koestert niet de illusie

dat het Servische regime ophoudt te streven naar een geweldsoplossing. Het zou gevaarlijk zijn voor de Albanen als ze zich niet zouden bewapenen en zich niet zouden voorbereiden op verzet.”

De kans op een diplomatieke doorbraak wordt echter voortdurend kleiner: hoe langer bemiddelaar Christopher Hill heen en weer reist tussen Belgrado en Priština en hoe harder hij poogt zijn voorstellen aan te passen, hoe verder hij verwijderd lijkt te raken van een oplossing.

Hill heeft na oktober, toen hij

‘Het State Department moet beter gekwalificeerde mensen sturen’

een ontwerpplan voor een politieke oplossing voorlegde aan de Serviërs en de Albanen, wekenlang knel gezeten tussen een muur van stilte en een orgie van commentaar. De muur van stilte stond in Belgrado, waar men wekenlang liet weten zich niet bewust te zijn van enig plan, of van een nieuw plan, of van een geamendeerd plan. Het lawaai kwam uit Priština, waar werd geroepen dat Hills voorstellen de Albanen niet ver genoeg gaan.

Hills plan voorzorg in vergaande autonomie voor Kosovo, dat zijn

eigen president, regering, parlement, politie en rechtspraak zou krijgen, plus dertig zetels in het federale Joegoslavische parlement en een minister in de federale Joegoslavische regering. De federale instanties zouden hun zeggenschap over territoriale integriteit, defensie, buitenlandse zaken, buitenlandse handel en het monetaire beleid behouden, maar voor de rest zouden de Albanen van Kosovo baas in eigen huis worden.

Het plan werd uiteindelijk, na weken van stilte, half november door de Servische autoriteiten

kwaad afgewezen, omdat het de facto een eind zou maken aan het Servische gezag in Kosovo en het weinig dat van dat gezag zou overblijven zou overdragen aan de Joegoslavische federatie. Dat zou Kosovo vrijwel de status van een republiek binnen Joegoslavië geven, gelijkwaardig aan de bestaande deelrepublieken Servië en Montenegro. En dat, zei Servië bij monde van een vice-premier, is „perfidie en kortzichtig”.

Hill toog opnieuw aan het werk en presenteerde vorige week een nieuw, aangepast ontwerp. Veel

details zijn daarvan niet bekend, maar duidelijk is wel dat hij de Serviërs tegemoet is gekomen: het Servische gezag over de regio blijft in stand. De Albanen zouden ook geen eigen regering krijgen. In plaats daarvan zou een ‘presidium’ komen waarin alle etnische groepen zijn vertegenwoordigd.

De nieuwe versie werd direct door de Albanen afgewezen als „totaal onaanvaardbaar”, zoals chef-onderhandelaar Fehmi Agani het uitdrukte. „Het kan zelfs niet dienen als basis voor onderhandelingen.”

De Albanen, zo bleek de afgelopen dagen, hebben nu hun bekommert van Christopher Hill. Hun ‘premier’ in ballingschap, Bujar Bukoshi, zei vorige week dat Hill „de Albanen benadert zoals zijn voorvaderen de Amerikaanse indianen” en Adem Demaçi, de politieke vertegenwoordiger van het UÇK, vond dat Hill moet worden vervangen: hij begrijpt de Albanese problemen niet en schurkt tegen de Serviërs aan. „Het State Department moet beter gekwalificeerde mensen sturen.”

Maar ook de Serviërs hebben zich inmiddels tegen de nieuwe versie van het plan-Hill uitgesproken als „een nieuwe poging Joegoslavië op te delen”, omdat Kosovo de facto een „staat van Albanen zou worden”.

Zo is van het optimisme van twee weken geleden niets over en dreigt de missie van Hill dramatisch te mislukken. En dat kan maar één ding betekenen: het bestand loopt gevaar. Het UÇK is, in de woorden van een Amerikaanse diplomaat, de afgelopen weken ‘meaner and leaner’ geworden. Het heeft de bestandspauze gebruikt om zich een betere organisatie en een duidelijker structuur aan te meten, het heeft geleerd van de nederlagen, het voelt zich verre van verslagen en het beschikt over veel vechtlust. Wat het UÇK betreft staat alleen het winterweer de hervatting van de strijd nog in de weg.

Moskou, burgemeester

‘Partijen Kosovo spelen met dynamiet’

BELGRADO, 16 DEC. De Amerikaanse gezant Richard Holbrooke heeft gisteren de Servische autoriteiten en de Albanese gemeenschap in Kosovo gewaarschuwd dat ze „met dynamiet spelen”.

Holbrooke, die maandag opdracht kreeg te proberen het vastgelopen vredesproces in Kosovo uit het slop te halen, sprak gisteren met de Albanen en later met de Joegoslavische president Milošević. Hij zei „voortgang, heel weinig, maar toch voortgang” te hebben geboekt. Het belangrijkste, zei hij, is dat beide partijen zijn betrokken bij het onderhandelingsproces van zijn collega Christopher Hill.

Zowel de Serviërs als de Albanen hebben de jongste versie van het vredesplan van Hill van de hand gewezen. Een aanvullende complicatie is de snelle toename van het aantal gewelddadige incidenten in Kosovo. Maandag doodden Joegoslavische grenswachten 31 Albanese UÇK-infiltranten, die trachten wapens en munitie naar Kosovo te smokkelen. Gisteren stelden internationale waarnemers vast dat ze deel uitmaakten van een groep van 140 wapensmokkelaars van het UÇK, die op de grenswachten stuitten. Toen die schoten keerde de groep om om naar Albanië terug te keren. Daarbij raakten de UÇK-strij-

ders evenwel ingesloten en ontspan zich een urenlang vuurgevecht. Later schoot een gemaskerde man in de stad Peć zes Servische burgers dood in wat mogelijk een wraakactie was.

Holbrooke zei dat het geweld het bestand onder druk zet en dat dit de noodzaak onderstreept om haast te maken met het overleg over een regeling. Hij gaf toe dat „de verschillen tussen beide kanten enorm zijn”. Milošević liet na het gesprek met Holbrooke weten dat de Serviërs „het terrorisme” — het UÇK — blijven bestrijden.

De noodzaak tot haast werd gisteren in Madrid, waar de voortgang van het vredesproces in Bosnië op een grote internationale conferentie wordt besproken, ook onderstreept door Wolfgang Schässel, minister van Buitenlandse Zaken van Oostenrijk, dat nog twee weken lang het EU-voorzitterschap bekleedt. „De toestand in Kosovo verslechtert. Aan de ene kant zien we te weinig terugtrekking aan de Servisch-Joegoslavische kant. Aan de andere kant is er een vacuüm dat door het UÇK wordt opgevuld. Dat is absoluut onverantwoordelijk en schaadt het vooruitzicht op vrede. We dringen er daarom bij de Kosovo-Albanen op aan eindelijk onderhandelingen te beginnen,” aldus Schässel. (Reuters, AP)

4 / MAANDAG 14 DECEMBER 1998

BUITENLAND

Als in Lausa weer vrijheid heerst, komt de rest vanzelf

Van onze correspondent Michel Maas PRISTINA

Elke dag stipt tussen elf en twaalf uur 's ochtends rijden oranje auto's door Lausa. Soms stoppen ze en stappen de inzittenden even uit. Meestal rijden ze door. In Lausa is voor internationale waarnemers niet zo veel te beleven. Een paar mannen met geweren en een enkele straathandelaar met sigaretten bewegen zich tussen de tot de grond toe afgebrande huizen van het dorp — altijd klaar om te verdwijnen zodra een Servische patrouille in zicht komt. Als de oranje auto's er zijn komt de familie Gecaj naar buiten.

's Middags om één uur zijn ze alweer weg, dus zitten de Gecajs nu binnen. „Alleen als de waarnemers er zijn voelen we ons veilig. We zouden ze wel vaker willen zien”, zegt de oudste zoon die liever zijn voornaam niet zegt. De Gecajs zijn de enige acht bewoners van dit Kosovaarse Pompei

Van hun eigen huis, pal aan het asfalt, staan alleen nog de zwartgeblakerde benedenmuren. Wind en sneeuw hebben vrij spel in wat ooit hun woonkamer was. Een bevroren modderpad leidt langs een tweede ruïne naar het tweekamershuisje waarin zij hun intrek hebben genomen — het enige huis van Lausa waarop nog een dak zit.

Kosovaren keren terug naar niets

Onzichtbaar vanaf de asfaltweg, verscholen achter de ruïnes wonen ze hier nu vijf weken — of beter: houden ze zich schuil.

Niet op hun gemak maar wel thuis houden ze zich bezig met overleven. Aan iets anders komen ze niet toe. Je moet voorzichtig zijn in Lausa. Het water bijvoorbeeld koken ze langdurig: „We durven het anders niet te gebruik-

ken. De Serviërs hebben iets in de bron gegooid, maar we kunnen niet zien wat het is. We zijn bang dat het is vergiftigd.”

De oven in de keuken stoken ze met een enkel houtblok en verder met afgekloven maïskolven — een brandstof waar ze veilig aan kunnen komen. Houthakken in de heuvels is te gevaarlijk: overal rond het dorp kunnen mijnen liggen weten ze, en weten ook de waarnemers die de omgeving voorzichtigheidshalve tot no-go-areas hebben verklaard.

Bovendien kunnen de Serviërs je zien, die nog steeds over het asfalt patrouilleren — de uitdagende, gemaskerde en gepantserde donkerblauwe tegenhangers van de oranje waarnemers. De Gecajs zijn bang als ze weg zijn — ondanks de duidelijke aanwezigheid van het Kosovo Bevrijdingsleger (UÇK) in en om het dorp.

„Maar nergens in Kosovo is het veilig”, zegt de zoon, „en we waren het zat nog langer als vluchteling in Mitrovica te zitten.” Hij heeft

daarom zijn moeder, broertjes en zusjes naar het dorp geleid en neemt daar de rol van zijn vader waar, die ziek in Mitrovica is achtergebleven.

De jongen is negentien, maar vertelt als een oude man over de oorlog, die hier in Lausa eigenlijk al acht jaar heeft geduurd — sinds hij elf was. „Eigenlijk is het leven in Lausa sinds begin jaren '90 al niet meer normaal geweest”, zegt hij. „Toen werden alle Albanen uit hun baan gezet en begonnen de Serviërs ze te slaan en gevangen te zetten. Ze vielen onze huizen binnen, zogenaamd op zoek naar wapens.”

Wapens waren er in Lausa niet alleen „zogenoemd”. Hier vond het eerste openlijke gevecht plaats tussen het UÇK en de politie in Kosovo. Gecaj kent de data uit zijn hoofd. Op 25 november 1997 schoot het UÇK vanuit het bos op de politie. Op 26 november kwam de politie terug. De mensen verstopten zich. Alleen de onderwijzer bleef. Hij werd in zijn klas

doodgeschoten.

Op 28 februari viel de Servische politie Prekaz aan — niet ver hiervandaan — en slachtte daar tientallen leden van de familie Ashari af. Op dezelfde dag werd ook Lausa aangevallen. Dat was de dag dat de Gecajs, samen met alle andere inwoners hun dorp verlieten. Alleen het UÇK bleef achter, en hield het dorp in handen tot augustus, toen de Servische troepen het bolwerk tijdens hun grote offensief veroverden.

Voordat de militairen en de politie zich zes weken geleden weer terugtrokken werden driehonderd huizen volledig in de as gelegd — zo goed als het hele dorp. „De rook van Lausa was tot op veertig kilometer afstand te zien”, zegt zoon Gecaj met hetzelfde gemak en dezelfde heilige overtuiging waarmee vluchtelingen in heel Kosovo de meest onwaarschijnlijke zaken kunnen vertellen. „Het was een mooi dorp”, zegt hij ook, „en we moeten hem op zijn woord geloven.”

De Gecajs zijn 28 februari naar Mikushnic gevlucht, later naar Polac, en ten slotte naar Mitrovica waar ze woonden in een van de talloze half afgebouwde huizen die Kosovo telt — huizen waaraan wordt gebouwd als er geld is. „Het was niet af, maar altijd nog beter dan in de open lucht.” Vijf weken geleden, een week na

‘We voelen ons alleen veilig met waarnemers’

het vertrek van de Serviërs, hielden ze het niet meer uit. Ze keerden terug naar Lausa en waren dolblij dat ten minste dit huisje er nog stond, eenzaam verscholen tussen de ruïnes. Er zat alleen een gat in het dak, dat hebben ze gerepareerd. Het huis is van een oom die in het buitenland woont. „Het is weliswaar niet ons huis, maar het voelt toch als mijn eigen huis”,

zegt hij en het klinkt bijna tevreden.

Ze hadden een beetje meel, en later brachten hulpverleners nog eens dertig kilo. Daarop overleven ze zolang het zal gaan en zolang de Servische patrouilles ze met rust zullen laten. Alleen, want de kans dat er deze winter meer bewoners zullen terugkeren is nihil. „Ze hebben niets om naar terug te keren hè? En niemand begint nog met de herbouw van zijn huis. Iedereen denkt dat de Serviërs zullen terugkomen en alles opnieuw kapot maken.”

Hij wijst naar zijn broertjes en zusjes: „Ons leven is gebroken. Deze kinderen zouden nu buiten moeten spelen, moeten skiën op de heuvels. Weet je dat dit het eerste jaar is dat ik niet ski?”

Alleen al de gedachte aan skiën is vreemd in het verlaten en verwoeste Lausa. Net zo vreemd als uit de mond van dezelfde negentienjarige te horen: „Er is hoop. En als er eenmaal vrijheid zal zijn, komt de rest vanzelf.”

de Volkskrant

Serviërs pakken op grote schaal etnische Albanen op

Reuters, ANP 14 DEC 98 BELGRADO/ISTANBUL

Servische autoriteiten arresteren op grote schaal politieke tegenstanders. Het gaat vooral om Kosovaren die de afscheidingsbeweging in hun zuidelijke provincie steunen. De afgelopen maanden zijn volgens *The New York Times* tweeduizend etnische Albanen opgepakt. De krant baseert zich op schattingen van de Verenigde Naties.

Westerse diplomaten en Servische dissidenten beweren dat de Joegoslavische president Milošević met deze massa-arrestaties een nieuwe methode hanteert tegen de snel aan invloed toenemende opstandelingen in Kosovo. Volgens hen dreigt escalatie, ook omdat binnen het Kosovo Bevrijdingsleger (UÇK), een machtsstrijd aan de gang is.

„Dit leidt tot reacties. Ik denk dat de Albanen aanslagen gaan plegen. En als dat eenmaal gebeurt, is het hek van de dam. Dan verplaatst de oorlog zich naar de grote steden en zal die bloediger dan ooit zijn”, citeert de krant een westerse diplomaat.

De Amerikaanse speciale gezant voor de Balkan, Richard Holbrooke, zei zondag dat hij overweegt naar Belgrado te reizen om het fragiele vredesproces in Kosovo nieuw leven in te blazen. Holbrooke slaagde er eind oktober in — gesteund door dreigementen van de NAVO om te bombarderen — Milošević over te halen Servische politie en militaire eenheden terug te trekken uit Kosovo en besprekingen te gaan voeren met opstandelingen.

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OSCE) heeft met de Servische en Joegoslavische autoriteiten een overeenkomst bereikt die de terugkeer van vluchtelingen naar hun huizen mogelijk maakt. Volgens de OSCE zijn er al meer dan 100.000 vluchtelingen teruggekeerd naar hun huizen.

OVSE dreigt missie op te geven

Felle strijd luwt in Kosovo na bestand

PRISTINA / WENEN, 28 DEC. Na enkele dagen van hevige botsingen in het noorden van Kosovo tussen Serviërs en Albanese, zijn internationale waarnemers er gisteren in geslaagd een staakt-het-vuren tot stand te brengen. Het bestand leek het vanmorgen te houden.

Bij de gevechten tussen Servische strijdkrachten en Albanese opstandelingen zijn de afgelopen vier dagen ten minste 16 mensen gedood. Gisteren werden bij de gevechten artillerie, mortieren en machinegeweren ingezet. Het waren de zwaarste gevechten sinds het bestand dat in oktober van kracht werd. Ze concentreerden zich in de dorpen Obrandza, Velika Reka en Lapastica, in de omgeving van Podujevo, die dertig kilometer ten noorden van de hoofdstad van Kosovo, Pristina, ligt.

Jørgen Grunnet, woordvoerder van de internationale waarnemersmissie, zei dat contacten werden onderhouden met beide partijen. „We hebben informatie dat het vandaag rustig is in het gebied.” De Amerikaanse diplomaat William Walker, die aan het hoofd staat van het internationale waarnemerssteam, zei eerder al de indruk te hebben dat beide partijen zich probeerden te beheersen. Tegenover CNN verklaarde hij: „Ik zou dit sporadische gevechten willen noemen. Beide partijen treden nog betrekkelijk terughoudend op omdat ze niet hun volledige vuurkracht inzetten (...) We proberen met beide kanten te praten, hen te laten ophouden en enige menselijkheid te laten betrachten tegenover elkaar met het oog op de gevonden die moeten worden afgevoerd.”

Het nu bereikte bestand kan echter nog altijd de aanloop blijven te zijn voor een nieuwe ronde van gevechten, zo vrezen waarnemers, aangezien Albanese en Serviërs zich hebben ingegraven bij Podujevo.

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking (OVSE) heeft gedreigd haar waarnemers terug te trekken als de gevechten zouden worden voortgezet. Vanuit Warschau liet de organisatie weten dat ze haar medewerking aan het op 12 oktober bereikte akkoord tussen de Joegoslavische president Milošević en de Amerikaanse gezant Holbrooke stopzet als er geen einde komt aan het geweld in Kosovo. De huidige OVSE-voorzitter, de Poolse minister van Buitenlandse Zaken, Bronislaw Geremek, verklaarde dat geen van beide partijen zich de afgelopen dagen aan het akkoord hield. „In strijd met de in oktober gemaakte afspraken zijn Servische strijdkrachten Kosovo weer binnengetrokken en hebben daar repressieve acties uitgevoerd”, aldus Geremek in Warschau. „Tegelijkertijd zijn er terroristische activiteiten begaan door Albanese militaire groeperingen in Kosovo. Als het bloedvergieten en het geweld escaleert zal de OVSE de vorm van haar activiteit in Kosovo heroverwegen.” De OVSE heeft momenteel 600 waarnemers in Kosovo. (Reuters, AP)

Opstandige militairen van het Kosovaarse Bevrijdingsleger evacueren een collega die gewond is geraakt bij gevechten tegen de Serviërs in het dorp Lapastica. Internationale waarnemers leken er vanmorgen in geslaagd te zijn een voorlopig einde aan de strijd te maken. (Foto AP)

DRAGOBILJ — Soldaten van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK houden de wacht in het dorp Dragobilj terwijl in een van de huizen een hoge Amerikaanse functionaris, Lawrence Rossin, praat met leden van de generale staf van het UÇK. Het was voor het eerst dat een diplomaat de top van het Bevrijdingsleger ontmoette. (Foto AP)

23-72-48

Amerika en Europa groeien niet uit elkaar

De betrekkingen tussen Amerika en Europa zijn aan grote veranderingen onderhevig maar verslechteren niet, vindt Jonathan Eyal. Wat aan beide zijden nodig is, is daarentegen een psychische omschakeling, die tot een nieuwe wederzijdse afhankelijkheidsrelatie zal leiden.

De lezers van deze krant zijn de afgelopen weken geconfronteerd met een debat dat begon met een artikel van William Wallace en Jan Zielonka waarin zij de Verenigde Staten verweten Europa verkeerd te begrijpen. Er volgde een antwoord van de Amerikaanse wetenschapsman Jeffrey Gedmin, die de — nogal voorspelbare — tegenwerping maakte dat Europeanen dezelfde fout begaan.

Natuurlijk is dit slechts een karikatuur van een debat waarin beide partijen meer gedegen argumenten aanvoeren en enkele malen ware woorden schreven. Maar uiteindelijk, zoals de afgelopen tien jaar vaak is gebeurd in het diplomatieke heen-en-weergeschreeuw over de Atlantische Oceaan, schampte de discussie de kwesties waarom het eigenlijk gaat. Het probleem is niet dat Europeanen en Amerikanen te weinig van elkaar weten, maar juist dat ze te veel weten.

Geen ander partnerschap ter wereld is zo intensief en, in tal van opzichten, zo gelijkwaardig. Zeker, de door de val van het communisme onvermijdelijk geworden

TEKENING: WOLFGANG AMMER

De Amerikaanse diplomatie wordt op dit moment niet geleid door Amerikaanse functionarissen die niets van Europa weten, integendeel: ze staat onder leiding van een vrouw die zelf in dat werelddeel geboren is en die ruim-

In Washington kwam men tot de slotsom dat men de nieuwe mondiale vraagstukken het best kon aanpakken door regionale veiligheidsstructuren te stimuleren, vreedzame landen te steunen en onverbeterlijke lastpakken te iso-

tie naar Afrika gaat en dat wordt dan ook nog eens afhankelijk gesteld van een bespottelijk anti-abortusbeleid.

Het door de Republikeinen gedomineerde Congres liet zich pas na meer dan een jaar overreden

gevaar te brengen vergroten veel- eer nog de neiging van Amerika om als eerste en alleen in te grijpen, in het volste vertrouwen dat andere landen zich later aan haar zijde zullen scharen. Voorstellen voor diverse trans-Atlantische overleg- constructies of renimandes aan

economische welvaart aan politieke stabiliteit en duurzame samenwerkingsstructuren, en bekleedt bovendien een gelijkwaardige positie in zijn relatie met de Amerikanen.

Bij alle militaire operaties en diplomatieke offensieven van de afgelopen tien jaar werd de steun van de Europeanen in Washington als wenselijk beschouwd. De Europeanen zijn geschokt wanneer ze niet worden geraadpleegd omdat ze dat als vanzelfsprekend verwachten. Geen andere regio ter wereld kent dergelijke verwachtingen, en dat zal de komende jaren wel zo blijven.

Sinds het einde van de Koude Oorlog vertonen zowel Amerikanen als Europeanen in hun onderlinge relatie een gespleten houding. De Europeanen hebben beweerd meer voor hun eigen veiligheid te willen doen, maar zonder meer aan wapens uit te geven. De Amerikanen wilden dat de Europeanen met elkaar zouden samenwerken, maar vreesden de vermindering van de Amerikaanse invloed op het continent waartoe die samenwerking zou kunnen leiden. Deze contradictie is nooit opgelost. Intussen vinden ingrijpende veranderingen plaats in de trans-Atlantische relatie.

De eerste is de totstandkoming van de Europese muntunie. Als het euro-experiment mislukt, zullen de Verenigde Staten daar evenveel schade van lijden als Europa. Maar als het slaagt en de euro een internationale grootheid wordt, zullen de Verenigde Staten niet langer 's werelds enige reservevaluta beheersen. Amerika's economische suprematie zal niet verminderen, maar zal in een bredere context worden geplaatst; voor het eerst sinds 1945 zullen de Verenigde Staten niet meer als enige land in staat zijn elders leningen in de ei-

sche relatie moet geëticijf worden voltrokken ter voorkoming van onaangename schok-effecten. Maar ondanks het periodieke gekraak over onderwerpen die variëren van Bosnië tot bananen blijven de vooruitzichten voor de transatlantische betrekkingen eigenlijk heel positief.

Enkele jaren geleden was het in Europa mode te beweren dat het Amerikaanse isolationisme een *fait accompli* was. Zoals zoveel politieke mythen bezat deze het cachet van een 'wetenschappelijke analyse'. De economische macht van de Verenigde Staten, zo ging het betoog, was bezig te verschuiven naar de westkust van Amerika, een gebied dat zich meer richt op de Grote dan op de Atlantische Oceaan.

De immigratie in de Verenigde Staten geschiedt vooral uit niet-Europese landen; binnen afzienbare tijd zou Europa een Amerikaanse regering tegenover zich vinden die bestond uit verschillende etnische minderheden zonder historische of emotionele banden met het oude continent.

Het verdwijnen van het communisme zou de Amerikaanse belangstelling voor Europa nog verder doen afkalven. De Aziatische economieën groeiden jaar na jaar in een ontzaglijk tempo; Europa's economieën stagneerden of krompen zelfs.

Een van de eerste besluiten van president Clinton, toen die in 1993 aan de macht kwam na een campagne die het primaat legde bij de binnenlandse wederopbouw in plaats van de buitenlandse politiek, was het verleggen van de diplomatieke inspanningen naar Azië. Deze factor, gecombineerd met de hevige ruzie over het beleid ten aanzien van Bosnië, leek Europa's ergste vermoedens te bevestigen.

En toch hebben de Verenigde Staten thans, bijna tien jaar na het einde van het communisme, nog steeds omvangrijke militaire bindingen met Europa. Ondanks alle voorspellingen van het tegendeel was het juist Clinton die niet alleen Amerikaanse militairen naar Bosnië stuurde, maar ze daar ook handhaafde voor naar het zich liet aanzien onbepaalde tijd. Intussen ontloopt de Aziatische economieën zich eerder als een probleem dan als een nieuwe kans.

sc. jouts heel te...
ropa van het grootste belang is voor Amerika's veiligheid. Het grootste aantal staatsbezoeken van de Amerikaanse president in 1997 en 1998 gold landen in Europa. Ook de omvangrijkste post-communistische institutionele hervorming, de uitbreiding van de NAVO, vond plaats in Europa. En het bleef geenszins bij loze woorden: een Congres dat niet veel op heeft met buitenlands beleid en internationale instellingen, steunde zowaar de grootste uitbreiding van Amerika's veiligheidsgaranties sinds 1945 (voor de landen van Midden-Europa) en wel door middel van een bondgenootschap waarin Europeanen althans in naam een gelijkwaardige stem hebben. Voor twee werelddelen die heten uiteen te drijven doen Europa en Amerika het dus onderling nog niet zo heel slecht.

Alle voorspellingen ten spijt is Amerikaans isolationisme dus niet het grootste probleem voor de Europeanen. De grote opgave is hoe om te gaan met een enig overgebleven supermacht, de Verenigde Staten, die in de verleiding komt overal ter wereld unilateraal op te treden, ongeacht internationaal recht en internationale instituties. Deze opgave geldt niet alleen Europa, maar de hele wereld. Europa is echter de enige geopolitieke grootheid die effectief kan inspelen op deze speciale eigenschap van de Verenigde Staten.

Europa en de Verenigde Staten hebben geen behoefte aan nieuwe internationale akkoorden of verhitte debatten op krantenpagina's. Wat aan beide zijden nodig is, is daarentegen een psychische omschakeling.

Het is eenvoudig onjuist te menen dat de Amerikaanse overheid zich van dit probleem niet bewust zou zijn. Zeker, de regering-Clinton geloofde aanvankelijk dat het buitenlands beleid op zijn hoogst een onvermijdelijk corvee was. Maar na een paar valse starts heeft Washington toch een serieuze poging gedaan de veiligheidsstructuren in de wereld een ander aanzien te geven. Dat begon met de juiste veronderstelling dat de Verenigde Staten weliswaar niet overal aanwezig hoeven te zijn, maar wel geacht worden hun invloed te doen gelden tot in alle uithoeken van de wereld.

streven een maximale invloed te behouden maar tegelijkertijd de kosten te drukken. Het was een eenvoudig plan dat door de Europeanen — op een enkele uitzondering na — werd gesteund. Er zat één nadeel aan: het heeft, althans tot op heden, niet gewerkt.

De oorzaak van die mislukking is gelegen in het feit dat de Verenigde Staten zelf die regionale samenwerking nooit van harte hebben bevorderd. De Amerikanen hebben Azië aangemoedigd regionale veiligheidsstructuren op te zetten. Maar daarnaast voeren ze een eigen beleid jegens Korea en China en hebben ze hun bilaterale militaire band met Japan versterkt.

Het Amerikaans isolationisme is niet het grootste probleem voor de Europeanen

Washington heeft uitbreiding van de Noord-Atlantische Verdrags Organisatie met landen in Midden-Europa gestimuleerd, maar bleef ook een eigen beleid jegens Rusland voeren en hechte erg aan een speciale band met zowel Duitsland als Groot-Brittannië. Latijns Amerika heeft Clinton vrije handel aangeboden. Maar daarnaast heeft hij Argentinië geklokt met de status van 'strategische bondgenoot', terwijl hij tegenover Brazilië een mogelijk lidmaatschap van de VN-Veiligheidsraad als lokkertje gebruikte.

Het veelal tegenstrijdige karakter van dit beleid heeft verwarring en onvrede gezaaid. Het voornaamste motief voor de Indiase kernproeven, eerder dit jaar, was dat het land zich op eigen kracht als regionale supermacht wilde doen kennen en niet onder condities die werden gedictieerd door Washington.

Nu is het Amerikaanse politieke bestel ook nooit ontworpen om zo'n duurzaam en samenhangend nieuw buitenlands beleid te voeren. De Verenigde Staten besteden nauwelijks 1 procent van hun begroting aan ontwikkelingshulp, waarvan slechts een minieme frac-

Monetair Fonds te verhogen en weigert nog steeds de uitstaande schuld van de Verenigde Staten aan de VN te voldoen. Daarbij zijn diverse etnische lobby's actief die belangrijke internationale kwesties via het Congres naar hun hand weten te zetten. In zoverre is de kritiek die Jan Zielonka en William Wallace op deze pagina formuleerden wel terecht.

Maar de conclusie mag niet luiden dat de Verenigde Staten hun gedragslijn moeten wijzigen, hoe wenselijk dat ook zou mogen zijn. Internationale instellingen zijn van cruciaal belang voor kleinere landen; supermachten beschouwen het lidmaatschap ervan hoog-

uit als een luxe die ze zich permitteren zolang en voorzover dat niet botst met hun vrijheid van doen en laten. Europese academici — en trouwens ook heel wat Amerikaanse academici — wijzen er graag op dat geen enkel land, hoe groot ook, in zijn eentje problemen zoals de wereldarmoede of de milieuvervuiling kan oplossen. Dat is waar, maar niet zo heel erg diepzinnig.

Een supermacht als de Verenigde Staten ziet er niets tegenstrijdigs in wanneer ze het laatste woord over elk optreden op de Balkan opeist, maar tegelijk de Europeanen voor alles laat opdraaien, of wanneer ze de vervuiling-'quota's' van andere landen opkoopt om in eigen land energie te blijven verspillen. Ook trokken de meeste gewone Amerikanen zich het uitblijven van internationale steun voor de jongste operaties in Irak niet erg aan.

Supermachten van alle tijden hebben dat soort ongerijmdheden steeds genegeerd, en technologische ontwikkelingen die de Amerikaanse strijdkrachten in staat stellen allerlei landen in de wereld te treffen zonder het leven van ook maar één Amerikaanse soldaat in

het adres van de Amerikanen voor hun 'egoïstische' gedrag leveren zeer leesbare artikelen in wetenschappelijke bladen op, maar verder heel weinig.

Dat betekent niet dat er niets gedaan moet worden of dat de wereld is veroordeeld tot de eenzijdige houding van de Verenigde Staten. Het land is de grootste supermogelijkheid die de wereld ooit heeft gekend, en zowel economisch als militair en technologisch superieur. Maar het is ook een democratie die af en toe wordt geplaagd door innerlijke twijfel en een kwaad geweten.

De grootste wapenwedloop in de huidige wereld is die van de Verenigde Staten tegen zichzelf: de omvangrijke militaire investeringen waartoe Washington onlangs heeft besloten, moeten ervoor gaan zorgen dat de Verenigde Staten niet alleen hun militaire overwicht behouden, maar dat zelfs nog uitbreiden tot iedere potentiële dreiging. En de reden voor dit eigenaardige verschijnsel is dat de Amerikanen, ondanks al hun hantige gedrag in de rest van de wereld, bang zijn dat wat hen deze eeuw groot heeft gemaakt in de volgende eeuw ook een andere natie groot kan maken. Enkele bestsellers in de Verenigde Staten voorspellen dat dan ook; de Amerikanen, die heilig geloven in universele vooruitgang, beseffen dat ook anderen die vooruitgang kunnen smaken.

En daar komt de band met Europa om de hoek kijken. Ondanks al hun ergernis over de Europeanen — die zo duidelijk tot uiting komt in Jeffrey Gedmins recente artikel op deze pagina — weten de Amerikanen dat ze nergens ter wereld betrouwbaarder bondgenoten hebben of waarschijnlijk ooit zullen hebben.

Azië lijkt thans meer op Europa dan een eeuw geleden: een werelddeel dat wordt geplaagd door sociale en economische troebelen, diverse landen die elkaars invloedssferen betwisten, een groot aantal territoriale geschillen en geen duurzame samenwerkingsverbanden. Afrika blijft nog minstens een generatie een rampgebied, terwijl Latijns-Amerika, hoewel het nu zowel stabiel als democratisch is, altijd sterk ambivalent tegenover zijn grote noordelijke broer zal blijven staan. Alleen Europa paart

gen ma...
die ze zelf bepalen.

Ten tweede lijkt het duidelijk dat er een structuur voor een gezamenlijk Europees buitenlands en defensiebeleid zal komen; zelfs de Britten accepteren thans dat dit onvermijdelijk is. In de jaren zeventig heeft Henry Kissinger, destijds Amerikaans minister van Buitenlandse Zaken en een van 's lands meest briljante politieke strategen, eens geringschattend om het telefoonnummer van zijn Europese collega gevraagd. Thans, bijna drie decennia later krijgt hij antwoord. De Europeanen gaan voorlopig geen gezamenlijke strijdkrachten vormen, of één Europese staat. Maar ook zullen ze geen herhaling dulden van de vernederende toestanden in het Joegoslavië van 1991.

Het resultaat is een nieuwe relatie die tal van mogelijkheden biedt. De Amerikanen zullen naar de Europeanen moeten luisteren waar het gaat om de behartiging van wereldeconomische belangen. En de Europeanen, die Amerika's militaire macht nooit zullen kunnen evenaren, zullen de Verenigde Staten inzake veiligheidskwestie moeten blijven raadplegen.

Er zullen tal van onenigheden zijn. Maar beide partijen zullen instinctief beseffen dat ze zich een afgehele breuk niet kunnen veroorloven, en voor het beslechten van zulke ruzies bestaan historische en politieke kanalen.

Europa en Amerika staan op het punt een nieuwe wederzijdse afhankelijkheidsrelatie aan te gaan, die beide vrijwel zeker tot voordeel zal strekken. Daarmee komt een eind aan de periode van aanpassing in de trans-Atlantische betrekkingen, die begon met de val van het communisme.

En zo, ondanks alle frustratie die recent op deze pagina is getild, zijn de vooruitzichten toch goed. Europa en de Verenigde Staten groeien niet uit elkaar; ze zijn slechts bezig hun onderlinge banden te vernieuwen.

Jonathan Eyal is verbonden aan het Royal United Services Institute for Defense Studies in Londen. De artikelen van William Wallace en Jan Zielonka en van Jeffrey Gedmin verschenen resp. op 21 november en 12 december in deze krant.

DOOR ROBERT VAN DE ROER

Buiten spel in Kosovo, afwezig in Congo net als destijds in Rwanda, gepasseerd in Irak en eerder al gemarginaliseerd in Bosnië. Gelukkig Nieuwjaar, burgers aller landen!, namens de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Wij wensen u een jaar zonder conflicten toe! Temeer omdat wij in dat euvale geval vermoedelijk weinig voor u kunnen betekenen.

Volgens het VN-handvest zijn wij verantwoordelijk voor de handhaving van vrede en veiligheid. Sommige dagdromers zien ons als een 'werelddirectie', anderen als het machtigste orgaan in de internationale politiek. In werkelijkheid zijn wij, gebiedt de eerlijkheid, een relikwie uit een afgesloten tijdperk, een diplomatiek anti-quariaat van de Koude Oorlog, en zitten wij hier nog altijd bij gebrek aan beter. Onze vijf permanente leden — China, Frankrijk, Rusland, Verenigd Koninkrijk en Verenigde Staten — hebben als enige een vetorecht, en de vraag is: zijn deze P5 nog representatief als kern van de wereldgemeenschap? De Duitsers en de Japanners mogen er van ons zo bij, en nog wat ontwikkelingslanden, maar, zoals u weet, zit de discussie over onze uitbreiding muurvast. Zó erg vinden wij dat nu ook weer niet: we komen er nu met zijn vijftien al vaak niet uit, laat staan met 20 of 25 man! Ons be-

'Grands chefs' en koksmaatjes in de Veiligheidsraad

sluitvormingsproces is een centrifuge van hybride multilateralisme, grootste gemene delers, nationale belangen en toevallige coalities. De P5 gebruiken hun macht meer om iets tegen te houden dan tot stand te brengen.

Kijk eens wat voor moeite wij dit jaar weer hebben gehad om crises te bestrijden en hoe wij ons hebben laten ontregelen door hele en halve dictators als Saddam Hussein en Slobodan Milošević. Die hebben ons voor aap gezet en tegen elkaar uitgespeeld! En dan te bedenken dat Milošević ons dit tussen 1991 en '95 ook al flikte en allang in Den Haag had moeten zitten. Inderdaad, wij hebben geen lessen uit Bosnië geleerd omdat wij er niet van houden in onze eigen fouten te graven. Had Saddam ook niet allang internationaal vervolgd moeten zijn voor oorlogsmisdaden? Maar, burgers, u weet wel beter: wij als V-raad kennen geen objectief goed en kwaad in deze wereld.

De Rus, de Chinese en de Fransman denken anders over deze zaken dan de Amerikaan en de Brit. Natuurlijk maken zij zich zorgen over massavernietigingswapens, maar zij denken ook aan hun portemonnee. Zij waren razend twee weken geleden toen de Amerikanen en de Britten zonder waarschuwing vooraf gingen bombarderen terwijl wij aan het vergaderen waren. De Amerikanen gebruiken de V-raad alleen maar als het hun uitkomt — als het niet uitkomt, opereren ze buiten ons om. Net als met de NAVO tegen Milošević in oktober. Dat de NAVO wilde gaan bombarderen, zonder onze goedkeuring, was een precedent en een slag in ons gezicht. Worden wij nu ook al niet meer gerespecteerd door een regionale veiligheidsorganisatie?

Wij zijn steeds meer het toneel van rivaliteit. De Amerikaan heeft het lastig: te weinig leiderschap wordt niet gewaardeerd, te veel ook niet. De Rus die zijn tanende

macht niet kan maskeren, is net als de Fransman tegen veel wat de Amerikaan wil, maar laat zelf weinig zien. Zouden we niet beter toegeven dat we aan al die brandhaarden weinig kunnen doen? We registreren ze meer dan dat we er tegen optreden — onze 16 vredeshandhavende operaties ten spijt. Die Nieuwe Wereldorde van Bush is een bende geworden: anarchie en verdeeldheid in plaats van orde en leiderschap. Politiek en militair zal het voorlopig niks met ons worden. Die arme Kofi kan daar ook niets aan doen.

En Nederland vanaf 1 januari al helemaal niet. Wat kan een klein land nou meer dan op zichzelf nuttig voetenwerk bij een alweer niet gerespecteerde resolutie? De P5 hebben al genoeg aan elkaar en beslechten hun machtsstrijd over de hoofden van de tien niet-permanente leden heen. Laten we wel wizen: de V-raad bestaat uit vijf *grands chefs* en tien koksmaatjes die niet binnen een straal van vijf meter bij het fornuis mogen komen. Mee in de pot willen roeren is een hilarische vorm van zelfoverschatting.

Lieve burgers, zeg tegen niemand dat deze openhartige nieuwjaarskaart uit de keuken van de V-raad komt. Iedereen bij ons weet dit weliswaar allemaal, maar niemand durft het hardop te zeggen. U houdt het wel voor u, toch?

Vijf doden bij geweld in Kosovo

PRISTINA, 30 DEC. Vijf Albanese Albanen zijn gisteren bij geweld dadigheden in het noorden van Kosovo omgekomen, ondanks het staakt-het-vuren dat de strijdende partijen zondag sloten na enkele dagen van hevige gevechten. Volgens de internationale waarnemers van de OVSE is de situatie nog steeds zeer gespannen. In de omgeving van Podujevo hebben zeker 5.500 mensen, voornamelijk Albanen, hun huizen verlaten. Ze durven niet naar het gebied terug te keren. De Joegoslavische regering zei dat permanente vrede in de Servische provincie onmogelijk is zonder internationale veroordeling van het „terrorisme“. De secretaris-generaal van de NAVO, Javier Solana, waarschuwde gisteren zowel de Servische veiligheidstroepen als de Albanese strijders van het UÇK. „De NAVO is nog steeds bereid om in te grijpen als de situatie dat vereist“, aldus Solana. (Reuters)

Serviërs blokkeren hoofdstad

PRISTINA, 8 JAN. Honderden boze Serviërs blokkeren sinds gisteren alle wegen van en naar Pristina, de hoofdstad van Kosovo, in één actie die de spanning in het gebied verder heeft opgedreven.

De bewapende Serviërs protesteren met hun actie tegen de moord, woensdag, op een 34-jarige Serviër die als bewaker bij een elektriciteitscentrale werkte. De man werd gedood bij een aanval van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK.

De volksgenoten van de man blokkeerden gisterochtend de weg van Pristina naar het zuiden, die langs het geboortedorp van het slachtoffer leidt, en breidden hun actie later gisteren uit naar de an-

dere grote wegen van en naar Pristina: de weg naar Peć in het oosten, die naar Kosovska Mitrovica in het noorden en die naar Gnjilane in het zuidoosten. Gisteravond was de hoofdstad van Kosovo alleen nog via sluiptwegen te bereiken. Niemand wordt op de doorgaande wegen doorgelaten, ook niet Servische politiemannen of Joegoslavische militairen. De politie heeft op de geblokkeerde wegen inmiddels een veiligheidscordon geschapen.

Een woordvoerder van de Serviërs in Kosovo heeft gezegd dat de actie twee of drie weken zal duren, maar enkele blokkades werden vanochtend al opgeheven. De Serviërs eisen dat de Joegoslavische

president Milošević en de Servische president Milutinović naar Kosovo komen. Met de komst van andere gezagsdragers nemen ze geen genoegen. „Terroristen vermoorden ons op ons werk, vermoorden onze kinderen in cafés“, aldus de woordvoerder. De Serviërs eisen garanties voor hun bescherming tegen aanvallen van „Albanese terroristen“ en voelen zich door de politieke leiders — met name door Slobodan Milošević — in de steek gelaten. De woordvoerder zei dat als er binnen twee of drie weken geen garanties komen, alle Serviërs Kosovo en masse zullen verlaten.

De leiding van de waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid

Belgrado dreigt: actie tegen Artsen zonder Grenzen

PRISTINA, 5 JAN. De Servische autoriteiten dreigen de humanitaire organisatie Artsen zonder Grenzen (MSF) uit Kosovo te zetten. MSF zou betrappt zijn bij het „verbergen van Albanese terroristen“ en bij wapensmokkel voor het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK.

De beschuldigingen werden gisteren geuit door minister van Gezondheid Vukašin Andrić. Hij gaf geen bijzonderheden. Duidelijk is, aldus Andrić, dat „MSF de gastvrijheid van Joegoslavië misbruikt“. Dat roept de vraag op of de autoriteiten moeten doorgaan vergunningen te geven aan een organisatie „die haar verblijf in het land gebruikt voor illegale acties“.

Een woordvoerder van Artsen zonder Grenzen sprak tegen dat de organisatie het UÇK helpt. De beschuldigingen van Andrić komen volgens hem als „een donderslag bij heldere hemel“. MSF werkt al sinds 1993 in Kosovo.

De beschuldigingen tegen MSF illustreren de slechte relaties die in Kosovo bestaan tussen het Servische gezag en internationale en nationale hulporganisaties die pogen het leed van de burgerbevolking in de oorlogsgebieden te verzachten. De hulporganisaties klagen regelmatig over samenwerking door de

autoriteiten in de vorm van de weigering van vergunningen, de weigering van visa voor medewerkers, extra belasting op hulpgoederen, wegblokkades die niet mogen worden gepasseerd en dergelijke.

De situatie in Kosovo is de afgelopen dagen kalm geweest, afgezien van sporadische vuurgevechten en geweldsincidenten waarbij zes mensen zijn gedood sinds op 27 december een bestand een eind maakte aan vier dagen van hevige strijd. De gevechten met kerstmis hebben twijfel gewekt aan de mogelijkheden van de waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) om toezicht uit te oefenen op de naleving van het bestand en hebben sommige politieke leiders ertoe gebracht te pleiten voor een versterking van de NAVO-missie in het buurland Macedonië. Daar wordt een strijdmacht gelegerd die in geval van nood de zeventiendertig ongewapende OVSE-waarnemers in Kosovo (uiteindelijk zullen het er tweeduizend zijn) in veiligheid moet brengen. In Parijs is gezegd dat de sterkte van de NAVO-interventiemacht in Macedonië van vijftienhonderd op vijfduizend man moet worden gebracht. (Reuters, AP)

Japanse minister uit zijn frustratie over VS

Door onze correspondent

TOKIO, 5 JAN. Opnieuw heeft een Japanse politicus zijn frustraties over de Amerikaanse dominantie over Japan sinds de Tweede Wereldoorlog de vrije loop gelaten. De „zogenaamde vrije markteconomie van de Verenigde Staten“ is helemaal niet vrij, zo luchte de Japanse minister van Justitie, Shozaburo Nakamura, gisteren zijn hart in een nieuwjaarstoepspraak tot zijn ambtenaren. „Het is het soort vrijheid dat atombommen en raketten loslaat als iets niet in het landsbelang past“, zei de minister. Ook Japan is volgens hem het slachtoffer van intimidatie want „de Ame-

rikanen realiseren zich dat ze qua industriële techniek niet met Japan kunnen concurreren, en dus intimideren ze ons nu op financieel gebied met opties en dergelijke.“

Kennelijk had Nakamura een appeltje te schillen met de Amerikanen, dat op oud zeer terug gaat. „Wij, Japanners, worstelen nog altijd met het gegeven dat we de grondwet niet kunnen wijzigen, die de geallieerden Japan gaven en die ons het recht op oorlog, op zelfverdediging, zelfs het recht op het bezit van een leger ontnemt.“

De conservatieve krant *Sankei* tekende uit de mond van aanwezige ambtenaren instemming —

„dat heeft hij goed gezegd“ — maar ook zorgen op. „Dit zijn gewaagde uitspraken. De aanklacht van ongepastheid zal hij wel niet kunnen ontlopen“, reageerde een ambtenaar. Die laatste inschatting bleek correct. Premier Keizo Obuchi vroeg zijn minister vandaag om opheldering en Nakamura begreep de boodschap: hij had het niet zo bedoeld, nam zijn woorden terug en bood excuses aan.

Politici van de Liberaal Democratische Partij, zoals Nakamura, maken regelmatig publieke blunders, meestal betrekking hebbend op de oorlog. Het daarop volgende scenario van intrekking en excuus

is immer identiek. Onder het conservatieve deel van de politici leven grote frustraties over de Amerikaanse dominantie over Japan en de „politieke correctheid“ die noodzakelijk wordt geacht.

Overigens was Nakamura's opmerking over het „niet kunnen wijzigen“ van de grondwet niet geheel juist. Japanse parlementariërs hebben een studiegroep opgezet om de grondwet te wijzigen. LDP- lid Yoshio Suzuki zei vandaag dat het artikel dat Japan het bezit van een leger verbiedt, „onrealistisch“ is. „Een meerderheid van de LDP-leden deelt die mening“, zei Suzuki.

Te laat in Kosovo

IN DE TWEDE KAMER was het vorig jaar even spannend of Nederland deel zou gaan uitmaken van de waarnemersgroep die in Kosovo de vrede tracht te bewaren. De sceptici dreigen gelijk te krijgen. Van een duurzaam bestand tussen de Servische politietroepen en Kosovaarse opstandelingen is geen sprake. Voortdurend breken vuurgevechten uit, worden agenten gedood of ontvoerd en is het slechts de winter die erger voorkomt. Van de door de Amerikaan Holbrooke gesmede overeenkomst — waarvan de rebellen overigens waren uitgesloten — is weinig meer overeind. De opstandelingen willen volledige onafhankelijkheid, president Milošević verwerpt alle voorstellen die worden gedaan om tot een compromis over de status van de provincie te geraken. Als gevolg daarvan bevinden de waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) zich op zijn zachtst gezegd nu al in een hachelijke positie.

Holbrooke is een diplomaat die de media gebruikt om zijn doel te bereiken. Max van der Stoel is zijn tegenpool. In een vraaggesprek in het Zaterdag Bijvoegsel van deze krant vertelde deze gelouterde Nederlandse diplomaat afstandelijk over zijn zware taak om, in dienst van de OVSE, te bemiddelen in etnische conflicten in Europa. Waar Holbrooke de publiciteit zoekt om druk uit te oefenen, daar streeft Van der Stoel resultaten na in bedachtzaam en besloten overleg waarin partijen worden overtuigd dat geweld niets oplost. Stille getuigen van het succes van deze aanpak zijn te vinden in de Baltische landen en in Slowakije. Van der Stoels kritiek op de rol van de internationale gemeenschap in Kosovo komt daarom des te harder aan.

DE HOGE COMMISSARIS voor de nationale minderheden verwijt de lidstaten van de OVSE te laat te hebben gereageerd op zijn waarschuwingen dat het in Kosovo misging. Liever koesterde men illusies dan dat de massale internationale druk werd ontwikkeld die Van der Stoel nodig achtte om het regime in Belgrado tot inkeer te brengen. Een status van Kosovo binnen Joegoslavië, gelijk aan de republieken Servië en Montenegro, in plaats van de gesuggereerde breekbare autonomie binnen Servië zelf, zag de Nederlander als de enig overgebleven kans om een volwassen en gewelddadige rebellie nog te voorkomen. Het heeft niet zo mogen zijn. Toen de internationale gemeenschap vorig jaar eindelijk in actie kwam, was het *point of no return* al gepasseerd.

In het naburige Macedonië staat de NAVO gereed om in het nauw gebrachte OVSE-waarnemers te ontzetten. Zo ver is het nog niet gekomen, maar het regime in Belgrado heeft al aangekondigd dat NAVO-reddingsoperaties zullen worden beschouwd als agressie tegen Joegoslavië en met alle beschikbare militaire middelen zullen worden bestreden. Dat is niet de taal van een onderhandelingspartner met wie nog niet zo lang geleden een overeenkomst is gesloten. De beschikbare NAVO-macht bestaat uit Europese onderdelen rondom een Franse kern. Toen het bijna vier jaar geleden in Bosnië misging, moest Amerika het vuile werk opknappen. In Kosovo zullen de deelnemende Europese landen dat, als de nood aan de man komt, zelf moeten doen. Het zou de prijs zijn die voor langdurig aarzelen moet worden betaald. En voor het niet luisteren naar de man die nu juist was aangesteld om alle verantwoordelijken tijdig te waarschuwen.

Kosovo 12-1-94

Het is werkelijk niet te geloven wat redacteur Petra de Koning (NRC Handelsblad, 30 december), optekent uit de mond van waarnemer Lex van Voorst, nota bene *chief director* van de afdeling operaties van de OVSE in Pristina, Kosovo. Hij zegt: „Er was geen sprake van hevige strijd. Het was een incident en ook nog eens een klein incident.“ (Er vielen zestien doden bij dat incident.)

Hij vervolgt: „De lokale bevolking was snel weg. De drie dorpen die werden beschoten waren zo goed als leeg. Er waren zes of zeven van die tanks uit de Tweede Wereldoorlog bij betrokken, een paar pantservoertuigen. En al met al misschien een paar honderd man van de Servische politie en

het leger.“ Van Voorst noemt dat „geen grootschalige“ gevechten. De afschuwelijke vraag die Petra de Koning niet uitspreekt, maar die gelukkig krachtig tussen de regels doorklinkt in haar uitstekende stuk is: wat doet die man daar in Godsnaam? Vraagt hij zich dan niet af waarom die dorpen zo goed als leeg zijn, en zo ja, wat vindt hij daar dan van? Heeft hij dan nooit van *Ethnic Cleansing* gehoord? Heeft hij zich dan niet verdiept in wat het Nederlandse bataljon is overkomen in Srebrenica? Maar nog belangrijker dan de vragen naar aanleiding van de blijkbaar persoonlijke naïviteit van Van Voorst, zijn de vragen naar hoe deze man op zijn missie is voorbereid en naar wat deze missie precies inhoudt.

Zijn wij hier niet getuige van de zoveelste institutionele misafganger nog, van institutionalisme, namelijk het tot ellie willen vermijden dat de N. moeten ingrijpen? Wij zijn onze plicht om aan vredes mee te doen maar wij lijke over na te willen denken w. allemaal inhoudt. En voor daar erg in hebben, dragen bij aan het tegenovergeste wat de vredesmissie in Ko zegt te beogen, n.l. aan de zetting van de Servische t onderdrukking. De organ verantwoordelijk is voor zending van Nederlandse waarnemers, moet snel in komen. Het volgende Ne se debacle ligt levensgroot loer.

JOHN CARP, Son

Servisch machtsvertoon Spanningen in noorden van Kosovo

BELGRADO, 11 JAN. Joegoslavische legereenheden zijn dit weekend opgerukt naar het gebergte in het noorden van Kosovo. Los van enkele schermutselingen kwam het niet tot een grootschalige confrontatie, maar de situatie is gespannen.

Het Servische machtsvertoon is een reactie op de ontvoering van acht Servische soldaten, vrijdag bij de stad Kosova Mitrovica, door het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK. De acht worden gevangen gehouden in het Podujevo-gebergte, een UÇK-bolwerk. Het UÇK heeft laten weten hen te willen ruilen tegen gevangen UÇK-strijders. Knut Vollebaek, de nieuwe voorzitter van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) die op rondreis is door de regio, riep gisteren het UÇK op de gijzelaars vrij te laten, maar noemde de Servische reactie „buiten proportie”. De OVSE is in Kosovo bezig met de opbouw van

een tweeduizend man tellende waarnemersmissie. OVSE-leden onderhandelde dit weekend tussen de strijdende partijen. Ze bezochten de Servische gijzelaars, die het goed maakten. Journalisten zagen zaterdag vijftig Servische tanks en pantserwagens langs de weg van Pristina naar Podujevo, de lopen op het Podujevo-gebergte gericht, een deel ervan onder hooi gecamoufleerd. Gistermiddag namen de tanks Lapastica en Gorna Lapastica onder vuur, bergdorpjes onder controle van het UÇK. Volgens Servische bronnen was dit een vergelding voor een Albanese aanval op politiemensen, die bij het naburige dorpje Perane Servische vluchtelingen naar hun huizen terugbrachten.

Aan de westzijde van het Podujevo-gebergte stoomde een konvooi Servische pantserwagens en tanks op naar het mijnplaatsje Stari Trg. Het konvooi reed niet verder het gebergte in langs de asfaltweg, waarlangs krachtige UÇK-stellingen liggen. Bij het stadje Decani in het zuiden van Kosovo zouden dit weekend volgens Servische bronnen drie Albanese zijn gedood bij een vuurgevecht.

De spanning in Kosovo loopt weer op sinds onbekenden dinsdag een handgranaat gooiden naar het Servische café 'Cool' in hoofdstad Pristina. Boze Serviërs sloopten daarop enkele Albanese cafés. Gisternacht gooide iemand een handgranaat naar een verlaten Albanese poolbiljartclub in Pristina, waarbij alleen materiële schade werd aangericht. De incidenten voeden de angst dat de burgeroorlog in Kosovo zich dit jaar zal uitbreiden naar de steden, waar het tot dusver relatief rustig is gebleven. (AFP, AP, Reuters)

Moord versterkt dreiging Kosovo

PRISTINA - De spanning in Kosovo is flink opgelopen door de moord op Enver Maloku, het hoofd van het Kosovo Informatiecentrum in Pristina. Maloku was een van de leidende figuren van het Albanese verzet in Kosovo tegen de Servische overheersing. De Servische president, Slobodan Milosevic, heeft een ultimatum gesteld voor de vrijlating van acht Joegoslavische soldaten, die sinds vrijdag gevangen worden gehouden door het Albanese Bevrijdingsleger UÇK.

Een vertegenwoordiger van de vrijheidsstrijders verklaarde in Zwitserland dat zij bereid zijn enkele gegijzelde soldaten vrij te laten, op voorwaarde dat de Servische autoriteiten gevangen Albanese in vrijheid stellen. Daar-

op is echter weinig kans. Het UÇK weigerde gisteren ook in te gaan op een oproep van de NAVO de gijzelaars vrij te laten.

Milosevic maakte zijn ultimatum bekend in een gesprek met Knut Vollebaek, minister van Buitenlandse Zaken van Noorwegen en voorzitter van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), die met zevenhonderd waarnemers in Kosovo toezicht houdt op een wankel bestand. "Er is nog maar weinig tijd," waarschuwde Vollebaek. "Alleen de onmiddellijke vrijlating van de gijzelaars kan uitbreiding van het conflict voorkomen." Hij vreest anders een bloedbad in Kosovo.

De moord op de Albanese woordvoerder Maloku verscherpte deze sfeer. Hij werd gisteren voor zijn deur doodgeschoten door drie mannen. (AP)

Gevechten in Kosovo laaien weer op

PRISTINA - Bij gevechten tussen Servische troepen en rebellen van het Bevrijdingsleger van Kosovo (UÇK) in drie dorpen in het zuiden van Kosovo zijn vrijdag zeker vijftien guerrillastrijders gedood.

Het is voor het eerst dat leden van de OVSE-waarnemingsmacht gewond raakten bij gewelddadigheden in Kosovo. OVSE-woordvoerder Mons Nyberg zei dat de twee niet in kritieke toestand verkeren. Hun nationaliteit en verdere bijzonderheden werden niet direct vrijgegeven.

Servische bronnen zeiden dat de politie in de buurt van Stimlje zocht naar een „terroristische groep” die vijf dagen geleden in het gebied een patrouille van de regeringstroepen aanviel en een politiemans doodde. Leden van de van de Servische regering reisden vrijdag naar Kosovo voor een kabinetszitting in de opstandige provincie, waar 90 procent van de bevolking etnisch Albanese is. Kennelijk wil de regering hiermee laten zien dat ze vastbesloten is het gebied bij Servië te houden.

UÇK draait het Westen de duimschroeven aan

OVSE-leider Knut Vollebaek dacht de vrijlating van de acht gegijzelde Servische soldaten al in kunnen en krukken was en zei dat ook. Een goed idee, want het UÇK greep deze gelegenheid tot chicaneren met beide handen aan.

Door onze redacteur
PETRA DE KONING
LIKOVAC, 14 JAN. De Noorse minister van Buitenlandse Zaken Knut Vollebaek, nu voorzitter van de OVSE, had het dinsdagmiddag in Pristina bekendgemaakt: de acht Servische militairen die sinds vorige week vrijdag werden vastgehouden door het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK, kwamen vrij. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, die het bestand controleert tussen de Serviërs en de Albanese, had opnieuw een crisis bezworen. Het Servische leger kon de tanks en pantservoertuigen weer weghalen. De volgende ochtend zou het op een persconferentie in een dorp dertig kilometer ten oosten van Pristina de onvoorwaardelijke vrijlating worden aangekondigd. En dat was het dan, voorlopig. Vollebaek ging tevreden naar huis.

Woensdag leerden zijn ondergeschikten een harde les in Balkandiplomatie, waar een woord geen woord is, momenten van zwakte medogenloos worden uitgebuit en een voortijdige handreiking niet zelden een paar vingers kost. De stoet auto's met hoge vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap — het hoofd van de OVSE-missie William Walker, de Amerikaanse onderhandelaar Christopher Hill en de speciale EU-afgevaardigde voor Kosovo, de Oostenrijkse ambassadeur Wolfgang Petritsch — raakt al snel de weg kwijt. Ze moeten uitwijken voor een lijk dat midden op de weg

ligt, rond het lijk staan Servische politiemannen. De stoet komt langs het huis waar een paar maanden geleden twintig leden van een Albanese familie werden vermoord door Servische eenheden. Bij een autowrak, een wagen van het Rode Kruis die eerder dit jaar op een mijn reed, lopen ze vast in de modder.

Ruim een uur te laat komen ze aan bij het hoofdkwartier van het UÇK in het dorp Likovac. De UÇK-top wil per se internationale vertegenwoordigers en — daar was speciaal om gevraagd — zoveel mogelijk journalisten op deze plek. Het hoofdkwartier is een nieuw gebouw tussen verwoeste en platgebrande huizen. In oktober, na het akkoord tussen de Amerikaanse diplomaat Holbrooke en de Joegoslavische president Milošević, trokken de Servische politie-eenheden zich terug uit dit ge-

tegen zich houden aan het akkoord dat een eind maakte aan acht maanden hevige strijd in Kosovo, de provincie in het zuiden van Servië waar negentig procent van de bevolking Albanese is.

De onderhandelingen verlopen moeizaam. Een paar keer komt de delegatie naar buiten, hun wagens worden gestart, alles lijkt mislukt. Maar dan gaan de onderhandelaars toch weer naar binnen. UÇK'ers sluisteren rond wat het probleem is: het UÇK eist nog steeds dat de Serviërs als tegenprestatie negen UÇK-soldaten vrijlaten die vorige maand werden gearresteerd bij de grens met Albanië. De Servische autoriteiten willen zeker niet verder gaan dan acht gevangenen, en dat dan pas over een dag of tien, om de indruk te vermijden dat ze, via vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap, onderhandelen met

De onderhandelaars komen naar buiten, starten hun wagens, gaan weer naar binnen

bied, het UÇK nam hun stellingen over. Zo'n veertig journalisten staan klaar om het nieuws te verslaan over de Servische militairen die vrijkomen. Maar het UÇK heeft een verrassing in petto voor de internationale gemeenschap. Niks onvoorwaardelijke vrijlating, het UÇK wil opnieuw onderhandelen.

UÇK-soldaten komen buiten vrolijk vertellen dat de buitenlandse delegatieleden bijzonder zenuwachtig zijn. Als de vrijlating nu niet doorgaat, is dat een afgang voor de OVSE, en de top van het Albanese bevrijdingsleger weet dat. Dit is de grootste en belangrijkste missie van de OVSE tot nu toe. Waarnemers van de organisatie moeten erop toezien dat de par-

'terroristen'. Het UÇK houdt vast aan de negen en eist harde garanties dat de Serviërs de UÇK-gevangenen ook werkelijk laten gaan.

Vier Servische journalisten van het Joegoslavische staatspersbureau Tanjug worden door het UÇK hardhandig het dorp uitgezet. Albanese journalisten van 'onafhankelijke' kranten praten met de UÇK-soldaten over hun artikelen. Was alles naar wens? Geen 'fouten' gemaakt? De buitenlandse journalisten storten zich op het menselijk leed van een Albanese vrouw met vijf kinderen. Ze wil aandacht van de OVSE voor haar man, een arts, die in april vorig jaar is verdwenen. De vrouw en kinderen zijn de enigen leden van de lo-

kale bevolking die door het UÇK op de plek worden toegelaten. Want haar verhaal, vindt het UÇK, moet de wereld rond, liefst met foto's van weduwe en wezen. En de journalisten hebben tijd genoeg.

Na bijna zes uur onderhandelen komen UÇK-woordvoerder Jakup Krasniqi en het hoofd van de OVSE-missie William Walker naar buiten voor een mededeling aan de pers. De Servische soldaten zijn vrij. Wat de tegenprestatie van de Servische autoriteiten zal zijn, zeggen ze niet. De Albanese journalisten uit Pristina zijn teleurgesteld. Ze kunnen niet geloven dat 'hun' UÇK de acht Servische militairen zomaar laat gaan. President Milošević zal ermee aan de haal gaan en zeggen dat de vrijlating is afgewongen zoder dat daar iets tegenover staat. Het UÇK heeft beloofd over de gemaakte afspraken te zwijgen.

Maar 's avonds maakt Kosovo Press, het eigen 'persbureau' van het UÇK, bekend dat de Serviërs in ruil voor hun soldaten de negen UÇK-strijders zullen vrijlaten, en de internationale vertegenwoordigers moeten ervoor zorgen dat dat ook echt gebeurt.

Toch acht Serviërs tegen negen Albanese? Daar was niets oneerlijks aan, had een UÇK-commandant die zich 'Rahman' noemt, dinsdagmiddag al uitgelegd. Hij zat in zijn kantoor in het dorp Bajgora, Noord-Kosovo. Een man met blond haar en een baard. Rahmans mannen hadden de Serviërs vorige week vrijdag gevangen genomen en de commandant hield ze vast in zijn dorp. Eigenlijk, zei hij, vroeg het UÇK om een ruil van acht tegen acht, want een van de negen UÇK-soldaten die in december werden gearresteerd, was een vrouw. Woedend was hij, omdat de internationale gemeenschap zich zo druk maakte over acht Serviërs, en nooit eens aandacht besteedde aan de „honderden of duizenden” Albanese in Servische gevangenschap. „De OVSE is voor de Serviërs.”

'Vliegende kiep'

Chinook-helikopters naar Macedonië

Evacuatietaak

Van onze correspondent

SOESTERBERG - In kolonne taxiën de zware Chinook-helikopters naar de startbaan van vliegbasis Soesterberg. Eerst de D-662, roepnaam Lady Liberty, dan de D-667 'Rodney' en tot slot de D-104, zonder naam.

Ze stijgen op en verdwijnen snel uit het zicht. Teleurstelling bij familieleden: zijn ze nu al weg? Maar even later vliegen ze nog even langs familie en vrienden, die zwaaien en fotograferen. Uit de open luiken van de laadruimen zwaaien de boordmonteurs met witte zakdoeken terug, op weg naar Macedonië.

Het helikopterdetachement komt morgen aan in Petrovac, een basis ten oosten van Skopje. De Chinooks van de luchtmacht zijn nog niet eerder op deze manier ingezet.

Voor op de vliegers is de druk groot om toch vooral niet uit te vallen tijdens de twee tot drie maanden durende uitzending. De helikoptergroep in Soesterberg is nog in opbouw en heeft nog geen reservepersoneel.

Qua personeel kan de missie voor dit squadron volgens basiscommandant Jansen sowieso niet

15-1-99
langer dan een jaar duren. Daarna zou 300 squadron met Cougar-helikopters aan de beurt zijn. Deze Franse toestellen laten het overigens vaak afweten.

De Chinooks maken in Macedonië deel uit van de Kosovo extraction force, een internationale militaire eenheid met de functie van 'vliegende kiep'. In de loop van het jaar levert Nederland nog een compagnie van de luchtmobiele brigade aan deze eenheid, die uit het belendende Kosovo waarne-

Luchtmacht hoopt dat ze er alleen hoeven oefenen

mers van de Organisatie voor veiligheid en samenwerking in Europa (OVSE) kan evacueren.

Het beschikbaar stellen van de militaire eenheid was voor veel van de 34 deelnemende landen een voorwaarde om waarnemers voor Kosovo te leveren.

De ongeveer tweeduizend burger-waarnemers in Kosovo zien toe op de naleving van het bestand tussen de Serven en Kosovaren.

Militaire druk speelde al een belangrijke rol bij het bereiken van dat bestand. De Nederlandse luchtmacht had op de Italiaanse vliegbasis Villafranca F 16-jacht-

bommenwerpers klaarstaan om Servische doelen te bombarderen. De F 16's hoefden uiteindelijk niet in actie te komen. De luchtmacht hoopt dat dat ook voor de Chinooks zal gelden.

De helikopters kunnen als het rustig is materieel verplaatsen en volop oefenen. Commandant Jansen: „Je kunt in Macedonië veel beter uit de voeten dan hier in Nederland, waar ongelooflijk veel beperkingen gelden. Daar kun je zeven dagen per week 24 uur per dag vliegen.”

De tweemotorige Chinook-helikopter is geschikt voor het zware werk. In noodgevallen kan het toestel 100 mensen vervoeren en onder normale omstandigheden 33 volledig bepakte militairen. Aan de helikopter kan 13 000 kilo vracht worden gehangen.

De Franse commandant van de Extraction force wilde de Chinooks graag hebben, omdat ze als enige het hele gebied bestrijken. Voor de missie zijn de helikopters uitgerust met MAG-mitrailleurs en extra bescherming met Kevlarplaten voor de piloten.

De helikopters zijn ondanks hun omvang relatief snel en wendbaar, maar komen bij een calamiteit in de tweede lijn. Gevechtshelikopters van de Italiaanse luchtmacht komen dan als eerste in actie.

europes

19-1-99

KOSOVO

Le compte à rebours de l'indépendance a bel et bien commencé, dans le sang

Les affrontements de la fin décembre ont démontré que la guerre n'était pas finie. Le scénario écrit par Milosevic et les nationalistes albanais se réalise inéluctablement.

FERAL TRIBUNE

Split

On a cessé de se demander si la guerre au Kosovo aurait pu être évitée par la présence d'un régime démocratique à Belgrade. Il est trop tard pour revenir sur le passé. Et l'avenir ne fait plus de doute: un Etat albanais indépendant dans ce qui fut naguère une province méridionale serbe [le Kosovo] - avec, en perspective, la création d'une "Grande Albanie".

L'an passé, Ibrahim Rugova, le président de la République kosovare non reconnue, était encore courtisé par les Parlements de l'Europe et honoré de multiples prix pour la défense des droits de l'homme et pour sa patience. Mais voilà, Ibrahim Rugova n'est plus aussi influent. L'intérêt national albanais est désormais formulé, de manière fragmentaire et brutale, par l'Armée de libération du Kosovo (UCK). Adem Demaqi, le porte-parole politique de la guérilla albanaise du Kosovo, regrette toutes les années employées par Rugova, fort de son mandat national, à recueillir des promesses à l'étranger. La plus connue d'entre elles suggérait que l'Occident aiderait le Kosovo à condition que les Albanais restent calmes et ne lèvent pas le petit doigt pendant la guerre yougoslave de 1991-1993. "Une occasion perdue, du temps gaspillé", résume Demaqi.

S'il est une bonne chose dans la guerre du Kosovo, c'est que son modèle ne nous est pas inconnu [en Croatie]. Elle constitue un exemple type des guerres en série qui ont englobé la Yougoslavie. Dans un premier temps, Slobodan Milosevic prend le pouls du conflit historique potentiel et l'alimente par sa propagande. Ensuite, il refuse tout compromis avec le groupe national qu'il a décidé de pacifier. Puis il se lance de toute sa force sur l'ennemi et s'arrête après avoir suffisamment fanatisé l'adversaire, mais avant que le rapport de forces stratégique ne soit modifié sur le terrain.

▲ Attention! Chien méchant. Sur le collier: OTAN.

Dessin de Garland paru dans The Daily Telegraph, Londres.

Arrive alors, dans toute sa splendeur, la diplomatie occidentale, qui gèle le conflit. Elle cherche une solution qui pourrait satisfaire les deux parties. Epouvantée de découvrir que les deux côtés refusent désormais le compromis, elle ferme un œil et permet à la partie la plus faible de s'armer. La cinquième étape est l'affrontement final à l'issue duquel les Serbes perdent et se retirent sur l'île déserte qu'ils se sont aménagée au cœur de l'Europe. Bien que la guerre puisse se prolonger au Kosovo, l'exode sera bref: il ne reste dans la province que 150 000 à 180 000 Serbes. Ce nombre continuera de décroître avant leur départ collectif et théâtral. Le couple Milosevic apprécie ce genre de catharsis.

La diplomatie occidentale est sincèrement agacée par l'absence de flexibilité de la part des représentants politiques de l'UCK. Son premier choc fut de découvrir que ce n'étaient pas des personnalités du genre de Rugova. Nombre de déceptions ont suivi: ces

gens n'ont pas de direction unie, ils ne respectent pas les accords, ils excluent toute autre solution que l'indépendance du Kosovo, ils tuent leurs propres civils accusés de collaboration, parfois seulement parce que ceux-ci veulent se tenir à l'écart du conflit. Dans la perspective de la diplomatie occidentale, l'idée de l'accord intervenu en octobre dernier est parfaitement logique: l'hiver venu, les guérilleros albanais se retireraient dans leurs abris et lécheraient leurs blessures. Les Serbes, sous le poids des nouvelles sanctions, se décideraient peut-être à renverser le dictateur. Au printemps prochain, la situation pourrait être considérablement différente par rapport au début de l'hiver: les protagonistes seraient las et exténués, prêts aux compromis.

Pour 1999, nous prévoyons donc la mise en place d'une sorte de protectorat au Kosovo, dès qu'il se sera trouvé un Etat prêt à y envoyer son armée [les observateurs de l'OSCE déployés actuellement au Kosovo ne sont pas armés], qui jouera dans cette province le même rôle que les unités britanniques en Irlande du Nord. Cette mission n'est ni digne ni héroïque, mais elle est indispensable comme solution transitoire. En trente ans, il y a eu 3 000 victimes en Irlande; au Kosovo, en une année, près de 2 000 personnes ont perdu la vie.

Si c'est l'UCK qui doit apporter l'indépendance aux Albanais, que Dieu les protège! Pris en tenaille entre un gauchisme radical et un nationalisme fanatique de l'armée autoproclamée, les Albanais se souviendront avec tristesse du temps où Ibrahim Rugova recevait le prix Sakharov du Parlement européen.

PROTECTORAT

Le dilemme occidental

Bosnie-Herzégovine aujourd'hui, Kosovo demain, autant de "protectorats" à la austro-hongroise - les Américains jouant le rôle des Autrichiens et les Européens celui des seconds violons Hongrois -, souligne Timothy Gorton Ash dans *The Independent*. Pour l'analyste britannique, "le cadre le plus durable dans lequel les peuples de l'ex-Yougoslavie pourraient commencer leur lent acheminement vers une Europe civilisée, libérale et démocratique serait un ensemble de petits Etats-nations avec des

majorités ethniques claires". Evidemment, "cela n'est faisable au Kosovo comme en Bosnie qu'en utilisant des méthodes inacceptables pour la conscience libérale moderne". Ce qui rend le "protectorat" nécessaire. Rien qu'au Kosovo, "l'option l'indépendance tout de suite" ferait partir plus de 100 000 Serbes. Le rôle des Occidentaux consiste donc à "créer les conditions nécessaires pour que la séparation - si les peuples veulent toujours se séparer - se fasse de manière pacifique".

'Vliegende kiep'

Chinook-helikopters naar Macedonië

Evacuatietaak

Van onze correspondent

SOESTERBERG - In kolonne taxiën de zware Chinook-helikopters naar de startbaan van vliegbasis Soesterberg. Eerst de D-662, roepnaam Lady Liberty, dan de D-667 'Rodney' en tot slot de D-104, zonder naam.

Ze stijgen op en verdwijnen snel uit het zicht. Teleurstelling bij familieleden: zijn ze nu al weg? Maar even later vliegen ze nog even langs familie en vrienden, die zwaaien en fotograferen. Uit de open luiken van de laadruimen zwaaien de boordmonteurs met witte zakdoeken terug, op weg naar Macedonië.

Het helikopterdetachement komt morgen aan in Petrovac, een basis ten oosten van Skopje. De Chinooks van de luchtmacht zijn nog niet eerder op deze manier ingezet.

Vooraf op de vliegers is de druk groot om toch vooral niet uit te vallen tijdens de twee tot drie maanden durende uitzending. De helikoptergroep in Soesterberg is nog in opbouw en heeft nog geen reservepersoneel.

Qua personeel kan de missie voor dit squadron volgens basiscommandant Jansen sowieso niet

langer dan een jaar duren. Daarna zou 300 squadron met Cougar-helikopters aan de beurt zijn. Deze Franse toestellen laten het overigens vaak afweten.

De Chinooks maken in Macedonië deel uit van de Kosovo extraction force, een internationale militaire eenheid met de functie van 'vliegende kiep'. In de loop van het jaar levert Nederland nog een compagnie van de luchtmobiele brigade aan deze eenheid, die uit het belendende Kosovo waarne-

Luchtmacht hoopt dat ze er alleen hoeven oefenen

mers van de Organisatie voor veiligheid en samenwerking in Europa (OVSE) kan evacueren.

Het beschikbaar stellen van de militaire eenheid was voor veel van de 34 deelnemende landen een voorwaarde om waarnemers voor Kosovo te leveren.

De ongeveer tweeduizend burger-waarnemers in Kosovo zien toe op de naleving van het bestand tussen de Serven en Kosovaren.

Militaire druk speelde al een belangrijke rol bij het bereiken van dat bestand. De Nederlandse luchtmacht had op de Italiaanse vliegbasis Villafranca F-16-jacht-

bommenwerpers klaarstaan om Servische doelen te bombarderen. De F-16's hoefden uiteindelijk niet in actie te komen. De luchtmacht hoopt dat dat ook voor de Chinooks zal gelden.

De helikopters kunnen als het rustig is materieel verplaatsen en volop oefenen. Commandant Jansen: 'Je kunt in Macedonië veel beter uit de voeten dan hier in Nederland, waar ongelooflijk veel beperkingen gelden. Daar kun je zeven dagen per week 24 uur per dag vliegen.'

De tweemotorige Chinook-helikopter is geschikt voor het zware werk. In noodgevallen kan het toestel 100 mensen vervoeren en onder normale omstandigheden 33 volledig bepakte militairen. Aan de helikopter kan 13 000 kilo vracht worden gehangen.

De Franse commandant van de Extraction force wilde de Chinooks graag hebben, omdat ze als enige het hele gebied bestrijken. Voor de missie zijn de helikopters uitgerust met MAG-mitrailleurs en extra bescherming met Kevlarplaten voor de piloten.

De helikopters zijn ondanks hun omvang relatief snel en wendbaar, maar komen bij een calamiteit in de tweede lijn. Gevechtshelikopters van de Italiaanse luchtmacht komen dan als eerste in actie.

europes

14-1-99

KOSOVO

Le compte à rebours de l'indépendance a bel et bien commencé, dans le sang

Les affrontements de la fin décembre ont démontré que la guerre n'était pas finie. Le scénario écrit par Milosevic et les nationalistes albanais se réalise inéluctablement.

FERAL TRIBUNE

Split

On a cessé de se demander si la guerre au Kosovo aurait pu être évitée par la présence d'un régime démocratique à Belgrade. Il est trop tard pour revenir sur le passé. Et l'avenir ne fait plus de doute: un Etat albanais indépendant dans ce qui fut naguère une province méridionale serbe [le Kosovo] - avec, en perspective, la création d'une "Grande Albanie".

L'an passé, Ibrahim Rugova, le président de la République kosovare non reconnue, était encore courtois par les Parlements de l'Europe et honoré de multiples prix pour la défense des droits de l'homme et pour sa patience. Mais voilà, Ibrahim Rugova n'est plus aussi influent. L'intérêt national albanais est désormais formulé, de manière fragmentaire et brutale, par l'Armée de libération du Kosovo (UCK). Adem Demaqi, le porte-parole politique de la guérilla albanaise du Kosovo, regrette toutes les années employées par Rugova, fort de son mandat national, à recueillir des promesses à l'étranger. La plus connue d'entre elles suggérait que l'Occident aiderait le Kosovo à condition que les Albanais restent calmes et ne lèvent pas le petit doigt pendant la guerre yougoslave de 1991-1993. "Une occasion perdue, du temps gaspillé", résume Demaqi.

S'il est une bonne chose dans la guerre du Kosovo, c'est que son modèle ne nous est pas inconnu [en Croatie]. Elle constitue un exemple type des guerres en série qui ont englouti la Yougoslavie. Dans un premier temps, Slobodan Milosevic prend le pouls du conflit historique potentiel et l'alimente par sa propagande. Ensuite, il refuse tout compromis avec le groupe national qu'il a décidé de pacifier. Puis il se lance de toute sa force sur l'ennemi et s'arrête après avoir suffisamment fanatisé l'adversaire, mais avant que le rapport de forces stratégique ne soit modifié sur le terrain.

▲ Attention ! Chien méchant. Sur le collier : OTAN.

Destin de Garland paru dans The Daily Telegraph, Londres.

Arrive alors, dans toute sa splendeur, la diplomatie occidentale, qui gèle le conflit. Elle cherche une solution qui pourrait satisfaire les deux parties. Epouvantée de découvrir que les deux côtés refusent désormais le compromis, elle ferme un œil et permet à la partie la plus faible de s'armer. La cinquième étape est l'affrontement final à l'issue duquel les Serbes perdent et se retirent sur l'île déserte qu'ils se sont aménagée au cœur de l'Europe. Bien que la guerre puisse se prolonger au Kosovo, l'exode sera bref: il ne reste dans la province que 150 000 à 180 000 Serbes. Ce nombre continuera de décroître avant leur départ collectif et théâtral. Le couple Milosevic apprécie ce genre de catharsis.

La diplomatie occidentale est sincèrement agacée par l'absence de flexibilité de la part des représentants politiques de l'UCK. Son premier choc fut de découvrir que ce n'étaient pas des personnalités du genre de Rugova. Nombre de déceptions ont suivi: ces

gens n'ont pas de direction unie, ils ne respectent pas les accords, ils excluent toute autre solution que l'indépendance du Kosovo, ils tuent leurs propres civils accusés de collaboration, parfois seulement parce que ceux-ci veulent se tenir à l'écart du conflit. Dans la perspective de la diplomatie occidentale, l'idée de l'accord intervenu en octobre dernier est parfaitement logique: l'hiver venu, les guérilleros albanais se retireraient dans leurs abris et lécheraient leurs blessures. Les Serbes, sous le poids des nouvelles sanctions, se décideraient peut-être à renverser le dictateur. Au printemps prochain, la situation pourrait être considérablement différente par rapport au début de l'hiver: les protagonistes seraient las et exténués, prêts aux compromis.

Pour 1999, nous prévoyons donc la mise en place d'une sorte de protectorat au Kosovo, dès qu'il se sera trouvé un Etat prêt à y envoyer son armée [les observateurs de l'OSCE déployés actuellement au Kosovo ne sont pas armés], qui jouera dans cette province le même rôle que les unités britanniques en Irlande du Nord. Cette mission n'est ni digne ni héroïque, mais elle est indispensable comme solution transitoire. En trente ans, il y a eu 3 000 victimes en Irlande; au Kosovo, en une année, près de 2 000 personnes ont perdu la vie.

Si c'est l'UCK qui doit apporter l'indépendance aux Albanais, que Dieu les protège! Pris en tenaille entre un gauchisme radical et un nationalisme fanatique de l'armée autoproclamée, les Albanais se souviendront avec tristesse du temps où Ibrahim Rugova recevait le prix Sakharov du Parlement européen.

PROTECTORAT

Le dilemme occidental

Bosnie-Herzégovine aujourd'hui, Kosovo demain, autant de "protectorats" à la austro-hongroise - les Américains jouant le rôle des Autrichiens et les Européens celui des seconds violons Hongrois -, souligne Timothy Gorton Ash dans *The Independent*. Pour l'analyste britannique, "le cadre le plus durable dans lequel les peuples de l'ex-Yougoslavie pourraient commencer leur lent acheminement vers une Europe civilisée, libérale et démocratique serait un ensemble de petits Etats-nations avec des

majorités ethniques claires". Evidemment, "cela n'est faisable au Kosovo comme en Bosnie qu'en utilisant des méthodes inacceptables pour la conscience libérale moderne". Ce qui rend le "protectorat" nécessaire. Rien qu'au Kosovo, "l'option 'l'indépendance tout de suite' ferait partir plus de 100 000 Serbes." Le rôle des Occidentaux consiste donc à "créer les conditions nécessaires pour que la séparation - si les peuples veulent toujours se séparer - se fasse de manière pacifique".

OVSE-waarnemer en tolk gewond

Gevechten laaien weer op in Kosovo

Door een onzer redacteurs
PRISTINA, 16 JAN. Het zuiden van de opstandige Joegoslavische provincie Kosovo is gisteren het toneel geweest van felle gevechten tussen Albanese rebellen en Servische eenheden. Elders in Kosovo werden een ongewapende Britse waarnemer en zijn tolk door schoten gewond.

De NAVO-opperbevelhebber voor Europa, Clark, waarschuwt eerder op de dag dat het staakt-het-vuren in Kosovo mogelijk binnen niet al te lange tijd instort.

Het incident in het zuidwesten van Kosovo was het eerste waarbij een waarnemer van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) betrokken raakte, sinds haar missie eind vorig jaar begon. Het hoofd van de OVSE-missie in Kosovo, de Amerikaan William Walker, bezocht de gewonde waarnemer en zijn tolk gistermiddag in het ziekenhuis van Pristina, de hoofdstad van Kosovo. Eerder op de dag, een paar uur voor het incident, zei Walker in een gesprek met deze krant dat de missie niet onmiddellijk zal worden beëindigd als „een of twee van onze mensen iets overkomt”. „Maar als we ons werk niet meer kunnen doen, als ik bang ben om mijn mensen erop uit te sturen, dan moeten we nog eens goed bedenken waar het ons eigenlijk om gaat.”

In Macedonië zullen achttienhonderd NAVO-militairen klaarstaan om de OVSE-waarnemers te evacueren als dat nodig is. De Joegoslavische president Milošević heeft al een paar keer gezegd dat hij zo'n actie zal beschouwen als een buitenlandse interventie die hij niet zal tolereren. „Milošević zegt zoveel”, aldus Walker.

• VRAAGGESPREK MET WALKER : pagina 4

OVSE heeft in Kosovo alleen problemen

De waarnemers van de OVSE hebben in Kosovo met beide partijen grote problemen. Dat zegt het hoofd van de OVSE-missie, William Walker.

Door onze redacteur
PETRA DE KONING

PRISTINA, 16 JAN. Voor het hoofdkantoor van de OVSE-missie in Pristina, Kosovo, staan zes bewakers. „Heb je wapens bij je?”, vraagt de portier aan iedereen die het kantoor in wil. Hij leidt bezoekers langs een metaaldetector. Ook op iedere verdieping van het enorme flatgebouw van de OVSE staat een bewaker. In zijn werkkamer zegt William Walker, hoofd van de OVSE-missie in Kosovo: „Ik zou me veiliger voelen als mijn bewakers wapens bij zich droegen.” In Servische kranten wordt de Amerikaanse diplomaat ervan beschuldigd dat hij wapens levert aan de Albanese van het Kosovo bevrijdingsleger. Walker zou zijn missie gebruiken om de Albanese te helpen in hun strijd voor onafhankelijkheid. „Ook de minister van Informatie in Belgrado heeft dat gezegd. Ik ben niet echt bang, ik maak me wel zorgen. Het zou een dronken Serviër hier, op straat, op een idee kunnen brengen.”

William Walker (foto AP)

oorlog dreigde deze week nadat het UÇK acht Servische militairen gevangen had genomen.

De OVSE onderhandelde dagenlang met het UÇK. Dinsdag werd een afspraak over hun vrijlating aangekondigd, woensdag was daar bijna niets meer van over, het UÇK wilde opnieuw onderhandelen. „Erg frustrerend”, zegt Walker nu. „Ze hadden documenten die we moesten ondertekenen, ze vertrouwden ons niet. Ik zei: wij vertegenwoordigen de OVSE, de Europese Unie, de regering van de Verenigde Staten. Als je ons niet gelooft, wie geloof je dan wel?”

De acht Servische militairen kwamen woensdag toch vrij, na bijna zes uur onderhandelen. Walker: „De commandanten van het Kosovo bevrijdingsleger moesten ook steeds maar weer bellen met iedereen. Een duidelijke hiërarchie ontbreekt.”

Volgens OVSE-waarnemers gebruikt het UÇK deze wapenstilstand om zich beter te organiseren. „Dat hoor ik ook, het zal wel. En feit is dat deze militairen door een andere eenheid is gevangen genomen dan de eenheid waarmee wij onderhandelden, misschien wijst dat op betere organisatie. Maar wie het UÇK leidt? Ik heb nog steeds geen idee van. Wij weten niet wie wat vertegenwoordigt, er lopen mensen in uniform die geen militairen zijn, ze geven rangen en titels op die ons niks zeggen.”

Lokale UÇK-commandanten beschuldigen de OVSE deze week van een pro-Servische houding, omdat de organisatie zich druk maakt over acht Servische gevangenen, en 'niks doet' voor Albanese die door Serviërs worden vastgehouden.

„Godzijdank word ik nu eens voor pro-Servisch uitgemaakt. Meestal doe ik aan wapensmokkel voor de Albanese. Maar serieus: wij proberen levens te redden. En dat wordt uitgelegd als een pro-Servische actie. Het is absolute onzin.”

Volgens OVSE-waarnemers in uw hoofdkwartier veroorzaken de Albanese de laatste weken meer problemen dan de Serviërs.

„Wij hebben met beide partijen zeer serieuze problemen. Ze zeggen allebei dat ze volledig zullen meewerken, maar ze doen het niet. Ze proberen ons uit, ze willen weten hoever ze kunnen gaan in hun tegenwerking. We vragen meer van de Servische regering omdat die over meer zaken moet beslissen, of vliegtuigen mogen landen

bijvoorbeeld. Daarom hebben we een langere lijst moeilijkheden met de Serviërs.”

Ook pogingen van de Amerikaanse onderhandelaar Chris Hill om tot een vredesakkoord te komen tussen Albanese en Serviërs leiden nog tot niks. Waarom gaat het zo moeizaam?

„De mensen in dit gebied zijn enorm wantrouwend. En paranoïde. Als wij de Serviërs vragen of een helikopter uit Zwitserland mag landen met materiaal voor medische ondersteuning, denken ze dat we spionnen het land binnenbrengen. En toen we de Albanese vroegen of we de gevangen Servische soldaten mochten bezoeken, zeiden ze: 'Waarom? Wat zit daar achter?' En ze denken allemaal dat je tegen hen bent, en vóór de ander.”

Tot nu toe hebben incidenten niet geleid tot nieuwe strijd. In de winter wordt er vaak minder gevochten.

„Dat zeggen veel mensen: in de lente beginnen ze weer. Misschien is dat zo, misschien niet. Er werd deze herfst een humanitaire catastrofe voorspeld, omdat de vluchtelingen in de bergen zaten, het werd winter. Die voorspelling kwam niet uit.”

Omdat een wapenstilstand werd gesloten. De OVSE en hulporganisaties zorgen voor de vluchtelingen. Gebruiken de partijen hun bemoeienis om de winter door te komen, en dan weer te vechten? „Dat is een groot risico. Maar we doen er alles aan om vertrouwen en respect op te bouwen, om een nieuwe oorlog te voorkomen.”

De twee partijen denken allebei nog dat ze de oorlog kunnen winnen. Waarom zouden ze nu onderhandelen over vrede?

„In El Salvador was ik betrokken bij het vredesakkoord tussen de guerrillabeweging en het regeringsleger. Daar wisten beide partijen dat een militaire oplossing er niet in zat. Dat besef ontbreekt hier volledig.”

Serviërs hervatten aanval

Waarnemers Kosovo machteloos

AP/ANP/Rtr

Washington/Racak - De waarnemersmissie van de OVSE in Kosovo lijkt na een bloedbad onder Albanese burgers op losse schroeven te staan. De VVD-fractie in de Tweede Kamer vraagt zich af of het nog zinvol is de vijf Nederlandse waarnemers in Kosovo te handhaven.

Eenheden van de Servische politie hervatten vanochtend hun aanval op het dorp Racak in Zuid-Kosovo. Zij plaatsten pantserswagens op de heuvels rondom het dorp en vuurden met mortieren en machinegeweren. Sommige agenten zetten een masker op, of keerden zich om toen journalisten naderden.

Zaterdag werden in Racak, dertig kilometer ten zuidwesten van de Kosovaarse hoofdstad Pristina, de lijken gevonden van 45 Albanese burgers die door Servische eenheden zijn geëxecuteerd. Sommigen waren voor hun executie gemarteld, zo zei het hoofd van de waarnemersmissie Walker, onder wie een jonge vrouw en een kind. Het merendeel van de slachtoffers was van dichtbij in het hoofd geschoten. Bij sommige slachtoffers waren de ogen uitgestoken.

VVD-Kamerlid Blaauw vraagt zich af of de veiligheid van de Nederlandse waarnemers wel is verzekerd in een situatie die veel weg heeft van 'staatsterrorisme jegens burgers'. Het is de bedoeling dat Nederland deze week nieuwe OVSE-waarnemers naar Kosovo zendt. Buitenlandse Zaken ziet vooralsnog geen aanleiding de uitzending te herzien.

De Amerikaanse regering heeft de Joegoslavische president Milošević gedreigd met bombardementen als het staakt-het-vuren in Kosovo niet wordt nageleefd. De twee hoogste NAVO-generaals vertrokken vandaag naar Belgrado met een waarschuwing aan Milošević dat er nog altijd 700 vliegtuigen klaarstaan om luchtaanvallen uit te voeren op Servische stellingen in Kosovo. De NAVO houdt Milošević persoonlijk verantwoordelijk voor de recente oorlogsmisdaden in Kosovo.

De NAVO-raad eist dat Joegoslaavië de extra troepen terugtrekt die het in weerwil van het bestandsakkoord van vorig jaar oktober naar Kosovo heeft gestuurd.

Ook moeten de schuldigen van de recente moordpartij worden berecht en moet het Oorlogstribunaal een onderzoek kunnen instellen. Hoofdaanklaagster Louise Arbour probeerde vanochtend om vanuit Macedonië naar Kosovo te komen. Servië heeft haar bij eerdere onderzoekspogingen telkens de toegang geweigerd.

Op pagina 9:
Analyse: Bloedbad betekent einde waarnemersmissie

Oorlog of een alternatief

19-1-99

Het Westen suggereert er alles aan te hebben gedaan een oorlog in Kosovo te voorkomen. De voorgestelde maatregelen laten de strijdende partijen echter koud, weet Karel Koster. Het is dringend nodig na te denken over alternatieven die een escalatie voorkomen.

Kosovo

Karel Koster

De oorlog in Kosovo barst op nieuw uit. De slachting van meer dan veertig dorpen afgelopen weekend, vermoedelijk aangevoerd door Servische paramilitaire eenheden, laat zien dat het westerse beleid geen vrede zal bewerkstelligen.

De regering in Albanië doet verwoede pogingen de militante en gematigde Albanese politici uit Kosovo op één lijn te brengen. Als een gezamenlijk standpunt uitblijft, zal de militante lijn van het Kosovaar Bevrijdingsleger (KLA) de overhand krijgen. Een escalatie is dan onvermijdelijk, aangezien de Joegoslavische autoriteiten elke moordaanslag op een Servische burger of politieagent gebruiken om massale represailles uit te voeren. Verder is de Servische president Milosevic in staat een uitgebreide oorlog, inclusief Navo-interventie, te gebruiken om zijn binnenlandse positie te verstevigen.

De teneur van de magere berichtgeving in de pers is, dat de westerse politiek alles gedaan heeft wat mogelijk was. De waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) zijn eind januari ter plekke, een reddingsmacht van de Navo van vijfduizend man moet vanuit Macedonië zekerheid bieden. Nederland neemt aan beide organisaties deel. De Amerikanen hebben huurlingen ingeschakeld als waarnemer, waarmee ze ongewild duidelijk hebben gemaakt hoe weinig vertrouwen ze in die operatie hebben. Ze doen ook al niet mee met grondtroepen aan de reddingsmacht. Dat is allesbehalve merkwaardig, aangezien deze strijdkracht met een onmogelijke missie wordt opgezadeld. De voorgestelde maatregelen zullen geen enkel effect hebben op de strijdende partijen en verhullen het feit dat alle pogingen tot een politiek vergelijk te komen zijn mislukt.

Er moet nodig over alternatieven

worden gediscussieerd. Het lijkt mij dat elke maatregel minimaal gericht moet zijn op het bevriezen van de situatie. Een van de belangrijkste escalerende factoren is de toenemende bewapening en financiële steun voor het Kosovaar Bevrijdingsleger. De KLA wordt bewapend vanuit Albanië. Dat is ook de belangrijkste weg waarlangs getrainde manschappen en geld het land binnenkomen. Dit is mogelijk, omdat de Albanese staat nauwelijks zijn gezag kan laten gelden in grote delen van het land, onder andere omdat een deel van de bevolking sympathiseert met de guerrilla's van de KLA. Het is van cruciaal belang de Albanese regering te overtuigen van de noodzaak het doen en laten van de KLA te controleren, desnoods met behulp van Navo-troepen. Daarbij moet wel een uitgebreid economisch hulpprogramma worden geboden om de bevolking te laten zien dat het niet in haar belang is als uitvalgebied voor de KLA te dienen. Als de stroom van wapens, rekruten en financiële steun kan worden afgesloten of sterk verminderd, wordt de mogelijkheid voor de KLA om oorlog te voeren sterk ingeperkt.

Aan de Joegoslavische kant moet de zaak anders worden aangepakt. Er moet worden afgezien van de dreigende kanonneerbootpolitiek met kruisraketten, die goed werkt in de media en verder volkomen nutteloos is om de besluitvorming van iemand als Milosevic te beïnvloeden. Cruciaal is de financiële smokkelwegen af te sluiten waarlangs de politieke elite rondom Milosevic zich verrijkt. Ook moet de Joegoslavische regeringszender worden gestoord en moeten de onafhankelijke media en groeperingen die een oplossing voor Kosovo steunen, worden gestimuleerd. Zo wordt het voor een politieke oppositie mogelijk aan kracht te winnen.

Ten slotte is er nog de regionale politiek. Het is niet in het belang van de buurstaten dat de bestaande grenzen worden weggevaagd en delen van hun grondgebied worden opgenomen in een groot-Albanië. Bovendien leiden zij grote schade door de politieke sancties tegen Joegoslavië en de bloei van de georganiseerde misdaad die het gevolg is van de oorlogen. Een spoedig overleg van EU-onderhandelaars met deze staten (Griekenland, Hongarije, Macedonië, Bulgarije en Turkije) komt misschien ook tot andere oplossingen dan oorlog.

Karel Koster is medewerker van Amok, Anti Militaristisch Onderzoeks Kollektief

MACHTELOZE WAARNEMERS

WAT hadden de Kosovo-experts het makkelijk! Ze voorspelden de escalatie van de oorlog. Ze voorspelden de machteloosheid van de OVSE-waarnemers die op het bestand in de Servische provincie moesten toezien, een bestand dat niet meer bestaat. Zo makkelijk als nieuwe wrede daden te voorzien waren, zo moeilijk is het die nu nog te stoppen. De oorlog in Kosovo is als een ziekte in een vergevorderd stadium. Tegen zoveel Servische en Albanese ziektekiemen is bijna geen kruid meer gewassen.

De eerste ziekteverschijnselen dateren al uit de jaren tachtig. Een compromisloze houding tegen de Albanese meerderheid in Kosovo en het opheffen van hun provinciale zelfstandigheid, bezorgden Milosevic toen een ongekende populariteit. Kosovo was de basis van zijn leiderschap. 'Zonder Sloba zijn we nergens.'

Het directe gevolg van de gebeurtenissen van toen is dat het neerslaan van het gewapende Albanese verzet voor Milosevic op dit moment een absolute noodzaak is. Misschien zijn de lokale Servische commandanten zaterdag uitgeschoten toen zij minstens 45 onschuldige Albanese burgers vermoordden. Misschien stond Milosevic een dermate bloedige ingreep niet voor ogen. Het neemt niet weg dat deze actie de logische uitvoering is van zijn beleid.

Iedere militaire vernedering door de Albanen is een politieke vernedering voor Milosevic. De brutale Albanese acties van de laatste weken vielen in die categorie. Kosovo is tegelijkertijd het voetstuk waar Milosevic op staat en de achilleshiel waar hij getroffen kan worden. Keihard optreden tegen de Albanen moet voor zijn leiderschap, voor de ultra-nationalisten die dankzij hem de Servische politiek domineren en voor de bevolking, wiens aandacht van de economische misère moet worden afgeleid. Het is niet per ongeluk dat Milosevic de internationale gemeenschap na het oktoberakkoord met bemiddelaar Holbrooke opnieuw tegen zich in het harnas jaagt: de internationale gemeenschap is absoluut ondergeschikt aan

het veilig stellen van zijn eigen macht.

Ook de Albanen zaaiden ziektekiemen, hoewel die daar in het begin helemaal niet op leken. Tot in de jaren negentig streden beschaafde intellectuelen in Kosovo voor meer rechten binnen Joegoslavië. Maar na jaren van Servische onderdrukking, geldt in het hun kamp alleen nog maar de wet van de sterkste. En de sterkste is degene met wapens. Die komen er, steeds meer, net als bij de Kroaten destijds. Het Kosovaar Bevrijdingsleger (UCK) is geen ongeorganiseerde bende meer. En de motivatie van de strijders is groot: heroïek en opoffering voor Groot-Albanië in plaats van lijdzzaamheid onder Servisch gezag.

De UCK-leiding heeft net zo weinig respect voor de internationale gemeenschap als Milosevic. De UCK-aanhangers hoopten deze

Patiënt Kosovo ligt op sterven

herfst nog op NAVO-steun om Kosovo van Joegoslavië af te scheiden. De NAVO moest hun luchtmacht worden. Maar de NAVO deed niets. Het UCK werd zelfs buiten de onderhandelingen tussen Holbrooke en Milosevic gehouden. Praten helpt dus niet, alleen vechten. Het UCK heeft het bestand minstens zo vaak geschonden als de Servische politie. Kort geleden wees de OVSE het UCK zelfs even aan als schuldige aan de oplopende spanningen.

Die honderden OVSE-waarnemers hebben de afgelopen weken gedaan wat ze konden. Ze hebben hun leven gewaagd. Ze hebben bemiddeld om gevechten te voorkomen. Maar ze waren als asperientjes bij een ernstige longontsteking. Het moment voor ongewapende bemiddeling is allang voorbij. Met intensieve gesprekken en internationale druk was zeven, acht jaar geleden misschien nog resultaat mogelijk geweest, zoals nu in Macedonië.

Aanklager tribunaal geweerd Milošević zoekt in Kosovo confrontatie

Door onze redacteurs

BRUSSEL/PRISTINA, 19 jan. De Joegoslavische president Milošević kiest in de crisis rond Kosovo voor de harde lijn. Zijn land is in een diplomatiek isolement geraakt door een internationaal onderzoek te weigeren naar de moord, vrijdag, op 45 inwoners van het Kosovaarse dorp Racak.

Bij grens tussen Macedonië en Kosovo stuurden Joegoslavische douanebeambten gisteren hoofd-aanklager Louise Arbour en een delegatie onderzoekers van het Haagse tribunaal voor oorlogsmisdaden terug. Zij wilden onderzoek doen naar de massamoord. William Walker, het hoofd van de Kosovo Verificatie Missie (KVM) van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), kreeg gisteravond te horen dat hij persona non grata is. De twee hoogste generaals van de NAVO moesten een voorgenomen bezoek aan Belgrado een dag uitstellen omdat president Milošević te kennen gaf geen tijd te hebben. En Servische veiligheidsstroepen in Kosovo zetten hun beschietingen op de dorpen rond Racak voort.

William Walker kreeg gisteren via de staatstelevisie te horen dat hij binnen 48 uur Joegoslavië dient te verlaten. „Ze hadden het fatsoen kunnen hebben me dit persoonlijk te vertellen”, verklaarde Walker. Alle leden van de VN-Veiligheidsraad, inclusief Rusland, hebben gisteren geëist dat Joegoslavië terugkomt op dat besluit. Joegoslavië reageert met deze stap op een persconferentie van zaterdag, waarbij Walker in onverbloemde taal Servische veiligheidsstroepen aanwees als schuldige aan de slachting in Racak. „Met

zijn getuigen, zijn valse en kwaadaardige interpretaties en zijn gebrek aan respect voor de Joegoslavische autoriteiten en wetten heeft de heer Walker zijn mandaat flagrant geschonden”, aldus een verklaring van het Joegoslavische ministerie van Buitenlandse Zaken. Waarnemers van de OVSE zelden vanochtend in het hoofdkwartier in Pristina niet te geloven dat Walker daadwerkelijk het land wordt uitgezet. „Dat staan de Amerikanen niet toe”, zei een waarnemer. Anderen wezen erop dat Walker zaterdag „wat emotioneel had gereageerd” en dat „het vertrek van Walker niet het eind van de missie hoeft te betekenen”. Knut Vollebaek, de huidige Noorse voorzitter van de OVSE, noemde het bevel aan Walker om te vertrekken „eerder een politieke dreiging dan een veiligheidsdreiging”. Vollebaek: „We hebben het nog niet over luchtaanvallen door de NAVO of terugtrekking van de OVSE.” Walker zelf vertrok gisteravond naar Belgrado voor overleg. De OVSE heeft momenteel bijna 650 waarnemers in Kosovo. Dat aantal zal naar verwachting medio volgende maand 1.200 zijn en uiteindelijk 2.000. [• Vervolg Kosovo: pagina 5]

• RECHTER SCHIET: pagina 5
• HOOFDARTIKEL: pagina 9

Olaf Tempelman

In Kosovo bieden alleen humanitaire acties uitkomst

Vorig jaar oktober bereikte de geallieerde macht van Britten en Amerikanen een zogeheten akkoord met de Joegoslavische president Slobodan Milošević. Het was een 'Saddam', een krakkemikkig geval à la kruis-julie-winnen/munt-wij-verliezen, dat in minder dan geen tijd in duigen lag. Sindsdien zijn weer honderden Kosovaren omgekomen, tienduizenden zijn dakloos en opnieuw staan de NAVO-generaals te knipmessen in Belgrado.

Vorig jaar hebben NAVO-kopstukken een bombardementscampagne gepland waarmee men Belgrado wilde dwingen op te houden het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK te vervolgen en de provincie Kosovo autonoom zonder onafhankelijkheid aan te bieden. Een dergelijk recept voor Noord-Ierland heeft de Britse overheid gedurende twintig jaar vleugellam gemaakt. Het was zo onuitvoerbaar en onafdwingbaar dat de Amerikaanse gezant Richard Holbrooke hals over kop naar Belgrado moest om een rookgordijn op te trekken waarachter de NAVO zich kon terugtrekken. Milošević lust Westerse diplomaten rauw. Hij beloofde en loog en de NAVO bond in.

Dat oktoberakkoord was zo beoerd als het maar kon. Er werden waarnemers naar Kosovo gestuurd (of liever: teruggestuurd), zonder wapens of beveiligingstroepen. De wredeheden, met een gruwelijk karakter waarop de Balkan het octrooi schijnt te hebben, duurden voort.

De Servische terugtrekking was een voorspelbare aanfluiting. Autonomie werd niet verleend. Holbrooke's verzoeningsmissie naar Milošević was in scène gezet om de NAVO en Westerse politici in een goed daglicht te plaatsen. De actie sterkte Belgrado alleen maar in de gedachte dat het Westen wel een grote mond had maar niet ten strijde zou trekken. Maar ze wekte bij het UÇK de vermetele gedachte dat nog enkele gruweldaden genoeg zouden zijn om de NAVO, net als in Bosnië, partij te doen kiezen tegen de Serviërs. Het oktoberakkoord wekte bij iedereen volstrekt verkeerde verwachtingen.

De NAVO moet nu besluiten of ze hetzelfde rampzalige parcours nog een keer wil doorlopen. Er is opnieuw een kennelijk Servische vandaad begaan in Kosovo. President Milošević heeft een 'Saddam' van en een waarnemer uitge-

Westerse luchtaanvallen op Servische doelen in Kosovo zullen de regio eerder destabiliseren dan dat ze rust brengen, meent Simon Jenkins. Zonder militaire vervolgacties is bombarderen zinloos. Alleen humanitaire hulp kan het leed van de Kosovaren verlichten.

In het VN-Handvest staat echter niets wat de Britten en Amerikanen het recht verleent een eenzijdige aanval op Joegoslavië uit te voeren als vergelding voor optreden dat „in wezen tot de binnenlandse jurisdictie” van die staat behoort. Maar de VN is zo slap als een vaatdoek. Hoofdstuk zeven van het VN-Handvest, over bescherming van de internationale veiligheid, biedt weliswaar argumenten vóór luchtaanvallen. Maar luchtaanvallen zullen de regio eerder destabiliseren dan dat ze rust brengen. Ze zullen grensoverschrijdende steun aan het UÇK in de hand werken en separatistische groeperingen in de

door buurland Israël en bedreigd door Syrië aan zijn oostgrens. Syrië was een pariastaat onder een dictator, generaal Assad, die zijn eigen volk massaal vermoordde, anti-Westerse terroristen sponsorde en zijn regio destabiliseerde.

Het Westen besloot Libanon van deze gruwel te bevrijden. Van 1982 tot 1984 probeerden Amerikaanse, Britse, Franse en Italiaanse troepen „de strijdende partijen te scheiden”. Het bloedvergieten ging door. De wandaden stapelden zich op. Er werd hoegenaamd niets bereikt. De interventie was geheel en al futiel.

De Westerse troepen trokken

Na bombardementen wil Joegoslavië niets meer weten van een autonoom Kosovo

hele Balkan tot initiatieven inspireren.

Net als in Irak is bombarderen zinloos zonder militaire vervolgacties.

Met het bombarderen van Joegoslavië wil men bereiken dat het machtsevenwicht op de grond in Kosovo verandert. Dat kan alleen als er ook troepen worden gestuurd. En dat is inderdaad de verwachting die is gewekt bij het UÇK.

Wil men troepen sturen? Zo niet, dan is het dreigement een wreedaardige uitlokking tot nieuwe rebellie door het UÇK en meedogenloze onderdrukking daarvan door de Serviërs. Maar een invasiemacht kan niet tussenbeide komen in een actieve burgeroorlog. Ze moet ofwel het UÇK helpen een Europese staat met militaire middelen een kopje kleiner te maken; of ze moet de Serviërs helpen de Joegoslavische soevereiniteit te herstellen, tegen de Albanen.

Er is een land aan de Middellandse Zee waaruit ooit dagelijks beelden van oorlogsgruwelen kwamen. Het heet Libanon. In de jaren '80 werd het verwoest door een burgeroorlog.

20-1-94
zich uiteindelijk, in februari 1984, terug. Het was er 'te gevaarlijk'. Luttele maanden later nam Syrië de feitelijke macht in Noord-Libanon over. Sindsdien is de toestand in Beiroet genormaliseerd, generaal Assad is niet langer een Saddam-achtig monster — net zomin als Saddam zelf dat vroeger was. Hij staat in Washington goed aangeschreven als een bron van stabiliteit, mogelijk zelfs als een vredestichter voor het Midden-Oosten.

Libanon is Joegoslavië niet, en ook niet Bosnië of Irak. Maar het levert misschien een rudimentair weerwoord aan hen die beweren dat er geen alternatief voor bombarderen is.

Het alternatief voor bombarderen is niet bombarderen. Het is het wegnemen van de dreiging met militaire interventie, zoals in Libanon. Tal van dictaturen in Azië en Zuid-Amerika hebben zelf de weg naar de democratie gevonden, zonder de drijfstof van Westerse bommen of sancties. Welvaart, handel, contact en politieke volwassenwording zijn voldoende gebleken.

Dit alles wordt Belgrado thans

onthouden. De stelling dat een gebombardeerd, geïsoleerd, door oorlogen gekweld en verarmd Joegoslavië meer en niet minder sympathie zal kunnen opbrengen voor een autonoom Kosovo strijdt met het gezond verstand. Zoiets kan alleen staande worden houden door een idioot of een minister.

De incompetentie van de Westerse aanvoerders drijft me hun tenten uit. De oude generaals wisten tenminste wat winnen was. De nieuwe interventie-onisten hunkeren naar de nederlaag.

Ieder Westers plan voor Irak en nu weer voor Kosovo houdt geen enkele rekening met consequenties, militair dan wel politiek. Ze streven naar een big bang, het kan hun niet schelen wat ze voor dood en verderf aanrichten. Ze willen alleen maar naar Jeruzalem en terug, beladen met morele buit.

Het voormalige Joegoslavië heeft alle stadia van 'nieuwe wereldorde'-missies aan zich zien voorbijkruipt. Eerst mocht het zich verblijden in humanitaire hulp aan slachtoffers van de burgeroorlog. Toen zagen regeringen zich gedwongen die hulpverleners te beschermen met militairen. De troepen werden militair actief, vervolgens werden ze een factor in de plaatselijke politiek.

Zo werd de Britse bevolking categorisch beloofd dat haar jongens niet betrokken zouden raken in de Joegoslavische successieoorlog. Die belofte is niet gehouden. De logica van de interventie was onontkoombaar, van de eerste gescheiden soldaat tot de huidige gecomputeriseerde doelwitbepaling in heel Joegoslavië. Dat is wat historici de waanzin van de oorlog noemen.

We moeten de film terugdraaien. De vreselijke gebeurtenissen in Kosovo schreeuwen om humanitair ingrijpen, net zoals de wandaden in meer dan tien andere conflicten in de wereld. Die humanitaire hulp moet onpartijdig en zonder wapenen worden verstrekt. We lijken niet in staat te zijn de politiek in dat soort oorden in betere banen te leiden. Elke poging daartoe eindigt in mistukking. Elke bombastische interventie maakt alles alleen maar erger. Maar alles erger maken uitsluitend omdat wij ons daar zelf wel bij bevinden is het toppunt van immoraliteit.

Simon Jenkins is columnist van The Times. © The Times

Milošević stuurt NAVO met lege handen terug

Door onze redacteuren

BRUSSEL/PRISTINA, 20 JAN. De Joegoslavische president Milošević heeft de twee hoogste NAVO-militairen na een zes uur durend gesprek in Belgrado met lege handen laten vertrekken.

Wel mag William Walker, de leider van de OVSE-missie in Kosovo, een etmaal langer blijven. Maandag maakten de Joegoslavische autoriteiten bekend dat Walker persona non grata was en binnen 48 uur moest vertrekken. Hij had de Servische ordetroepen verantwoordelijk gesteld voor de massamoord op 45 ongewapende burgers in het dorp Racak. James Rubin, de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, verklaarde gisteren dat het wegzenden van Walker onacceptabel is. „Het is moeilijk in te zien hoe een onafhankelijke verificatiemissie kan functioneren als de missieleider het land wordt uitgezet omdat hij de waarheid meldt.” In Pristina zijn de 650 OVSE-waarnemers begonnen met inpakken, al gelooft men nog niet dat ze echt moeten vertrekken.

Milošević prees na de bijeenkomst in een compromisloze verklaring zijn ordetroepen, die de burgers beschermden tegen „terroristische bendes”, en zei dat hij in principe blijft samenwerken met de Organisatie voor Veiligheid en

Samenwerking in Europa (OVSE), maar dat dit „goede wil van beide kanten veronderstelt”.

De NAVO-ambassadeurs zouden vanmorgen op basis van het onderhoud van de generaals Clark en Naumann met Milošević de mogelijkheden bespreken voor verdere actie. De NAVO houdt sinds oktober vliegtuigen en schepen in de regio gereed voor luchtaanvallen op Servië. „De dreiging is er nog”, aldus een NAVO-functionaris. De Amerikaanse ambassadeur Vershbow zei gisteren tegen de BBC dat de NAVO „op het punt” staat geweld te gebruiken. Op de vraag of Milošević nog enkele dagen had om terug te krabbelen, antwoordde hij: „Ik kan niet garanderen dat het nog zo lang zal duren.”

In de wandelgangen werd verwacht dat de NAVO waarschijnlijk besluit de staat van paraatheid van driehonderd vliegtuigen, die na de crisis van oktober voor Kosovo zijn teruggetrokken, te verhogen. Nu zijn die binnen 92 uur inzetbaar. Honderd toestellen zijn direct inzetbaar.

Om tot luchtaanvallen over te gaan is een unaniem besluit nodig van de zestien NAVO-landen. Vanmorgen werd niet verwacht dat dit besluit voor vrijdag zou worden genomen, wanneer de Contactgroep voor Joegoslavië bijeen is geweest. Er bestaat geen eensgezindheid tussen de NAVO-partners over de vraag wat op de luchtaanvallen zou moeten volgen. Verschillende landen hebben al duidelijk gemaakt dat ze geen grondtroepen willen sturen. [• Vervolg KOSOVO: pagina 5]

• PORTRET WALKER: pagina 5

Militaire actie is onmogelijk, zolang de OVSE-waarnemers nog in Kosovo zijn Inzetten evacuatiemacht komt snel dichterbij

Van onze verslaggever
Steven Ramdharie
AMSTERDAM

De Kosovo Extraction Force is nog geen vier dagen operationeel en op sterkte of de multinationale legermacht wordt al meteen geconfronteerd met de zwaarste crisis in Kosovo sinds het Holbrooke-akkoord van oktober. Het zal van de missie van de twee NAVO-generaals naar Belgrado afhangen — die voor maandag gepland was maar is uitgesteld naar vandaag — of de 1800 soldaten echt in actie moeten komen.

Inzet van de in Macedonië gestationeerde evacuatiemacht, die de ruim zeventienhonderd OVSE-waarnemers in Kosovo moet be-

schermen, lijkt snel dichterbij te komen. Zeker nu Joegoslavië weigert in te binden en zelfs het hoofd van de OVSE-waarnemers heeft gemaand Kosovo te verlaten.

Ook de militaire dreigementen van de NAVO aan de Joegoslavische leider Milošević hebben het sturen naar Kosovo van de Extraction Force waarschijnlijker gemaakt. Als het de NAVO menens is met bombardementen om Belgrado tot rede te brengen, dan zullen namelijk eerst de OVSE-waarnemers geëvacueerd moeten worden door de legermacht.

Want op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel gelooft niemand dat militaire actie mogelijk is als de waarnemers in Kosovo blijven. De waarnemers zijn in dat

geval een blok aan het been van de NAVO.

Als het echt tot het terugtrekken van de OVSE'ers komt, zijn diverse varianten mogelijk. In de veiligste optie worden de waarnemers over de weg teruggetrokken richting Skopje. Als sommige waarnemers echter gegijzeld worden of zelfs verstrikt raken in de gevechten tussen het UÇK en het Servische leger, dan zal inzet van de Extraction Force toch nodig zijn.

Probleem is hoe Milošević zal reageren als de uit Franse, Britte, Duitse en Nederlandse militairen bestaande legermacht met helikopters Kosovo binnengaat. Belgrado heeft nooit onder stoelen of banken gestoken dat ze welk militair ingrijpen dan ook in Kosovo,

ook zo'n operatie, als een schending van de soevereiniteit beschouwt.

Hoewel de officiële lijn van de NAVO is dat de waarnemers ongehinderd Kosovo zullen verlaten, zijn de laatste maanden diverse plannen uitgewerkt om aan alle mogelijke scenario's het hoofd te bieden. Volgens NAVO-secretaris-generaal Solana staat de evacuatiemacht nu klaar. 'Het hangt af van de gradaties in geweld en bedreiging hoe zal worden ingegrepen', zegt een woordvoerder van het ministerie van Defensie in Den Haag. 'Evacuatie nu zal een grote en ingewikkelde operatie zijn gezien de moeilijke situatie.'

Dat ook Nederland rekening houdt met gewelddadigheden, be-

wijzen de zware Chinook-transporthelikopters van de Koninklijke Luchtmacht die donderdag naar de Extraction Force-basis bij Petrovac zijn overgevlogen. De helikopters, die normaal zonder wapenning vliegen, zijn nu voorzien van boordmitrailleurs en Kevlar-platen tegen licht mitrailleurvuur. Nederland neemt nu met 110 man deel aan de interventiemacht die voor de helft bestaat uit Fransen.

De komende dagen zal de vraag beantwoord moeten worden of de Extraction Force werkelijk de veiligheid van de waarnemers kan garanderen. Of, zoals sceptici altijd al beweerden, niet meer dan een ambulance is die in actie komt als het kwaad al is geschied.

UWSMAKERS / Wesley Clark, Navo-generaal

half jaar jaar is Wesley K. Clark nu opperbevelhebber van de Navo-troepen in Europa. Amerikaanse generaal die knoppen zit, als het tot de Serviers in Servië (bombardeer) of Kosovo (evacuatie waarnemers) komt. Hij verdiende onderscheiding in de oorlog in Vietnam en was een divisie in de Golfoorlog. Voor zijn komst naar de NAVO was hij bevelhebber van de Amerikaanse commando van de Panama, dat de Amerikaanse operaties in Latijns-Amerika zeer goed bekend met de

situatie in voormalig Joegoslavië. In 1995 speelde hij al een belangrijke rol bij de totstandkoming van het Dayton-akkoord dat vrede in Bosnië bracht. Hij was toen de hoogste militair in de delegatie van de Amerikaanse gezant Richard Holbrooke. Hij kent Slobodan Milosevic. Eind oktober vorig jaar ging hij naar Belgrado om de Joegoslavische president ervan te overtuigen dat het de Navo ernst was. Te elfder ure trok Milosevic toen een deel van zijn troepen uit Kosovo terug. Clark was pessimistisch. En had een vooruitziende blik. „Wij

moeten beseffen dat op dit moment zowel het Bevrijdingsleger van Kosovo UCK, als de Serviers zich bewapenen en zich opmaken voor een nieuwe confrontatie binnen twee tot vier maanden”, zei hij half november. Aardig detail: Clark werd geboren in Chicago maar groeide, net als president Clinton, op in Little Rock, Arkansas. Daar kenden ze elkaar echter niet, en het hielp Clark ook niet toen hij zich een half jaar geleden kandidaat stelde voor het voorzitterschap van de gezamenlijke chefs van staven: Clinton koos voor Henry Shelton.

Wesley K. Clark

William Walker

William Walker, hoofd waarnemingsmissie

„Wij hebben met beide partijen zeer serieuze problemen”, zei William Walker (63) eind vorige week. „Ze zeggen allebei dat ze volledig mee zullen werken, maar ze doen het niet.” Op dit moment heeft hij, al is het maar persoonlijk, het meeste last van de Serviers. De veteraan in de Amerikaanse en internationale diplomatie werkte als Amerikaans diplomaat in Bolivia, Honduras, Brazilië, Japan en Peru. Van 1985 tot 1988 was hij onderminister van buitenlandse zaken, daarna was hij vier jaar ambassadeur in El Salvador.

20-1-99
Pas in juli 1997 jaar kwam hij naar de Balkan. In Kroatië vervolgde hij zijn landgenoot Jacques Klein als hoofd van het tijdelijk bestuur van de Verenigde Naties over Oost-Slavonië. Walker begon aan zijn jongste baan in oktober vorig jaar, net voor Slobodan Milosevic bakzeil haalde voor de Navo. Hoofd van de waarnemingsmissie in Kosovo leek hem zelf ook een onmogelijke job. Al was het maar organisatorisch: „Tweeduizend mensen uit 54 landen bij elkaar brengen en aan het werk zetten, is niet eenvoudig.” Hij omschreef de overdracht

van Oost-Slavonië door de VN aan Kroatië een jaar geleden als „een model van een succesvolle operatie met een duidelijk mandaat, een tijdschema, op hun taak berekende troepen en een duidelijke bevelsstructuur”. Misschien heeft hij heimwee. Want zelfs in Midden-Amerika ging het beter dan in Kosovo. „In El Salvador was ik betrokken bij het vredesakkoord tussen de guerrillabeweging en het regeringsleger. Daar wisten beide partijen dat een militaire oplossing er niet in zat. Dat besef ontbreekt hier volledig.”

Remco Pols

KOSOVO

‘Serviers: geen spoor van executies’

VERVOLG van pagina 1

Ook wordt verwacht dat opnieuw een discussie gevoerd wordt over de juridische basis voor luchtaanvallen waarvoor de VN-Veiligheidsraad geen expliciet mandaat verleent. De Veiligheidsraad nam gisteren een verklaring aan, waarin de slachting in Racak werd veroordeeld zonder dat een schuldige werd aangewezen, en waarin werd geprotesteerd tegen de uitwijzing van Walker en het niet toelaten van hoofdaanklager Arbour van het Haagse tribunaal voor oorlogsmisdaden werd betreurd. De Veiligheidsraad wil een onafhankelijk onderzoek naar Racak. De moord van afgelopen vrijdag op 45 Albanese in Racak heeft er toe geleid dat de NAVO weer alle opties voor actie bestudeert. Volgens een diplomaat gaat „het proces wel duidelijk in de richting” van militair optreden. „We zouden natuurlijk verkiezen dat de onderhandelingen doorgaan en dat het Albanese bevrijdingsleger UCK

zich rustig opstelt”, zegt een diplomaat. „Maar dat is niet de meest realistische optie. Milosevic lijkt alleen argumenten te willen geven die voorstanders van militair ingrijpen in de kaart spelen.” In Priština verklaarde gisteren de patholoog professor Saša Dobricanin dat zijn autopsie op de Albanese lijken uit Racak heeft aangetoond dat „geen enkel lichaam sporen van een executie vertoont”. Gisteren meende Dobricanin al te weten dat de Albanese de lichamen, volgens de Servische versie allen UCK-strijders die in een vuurgevecht zijn gesneuveld, zelf hadden gemutileerd. Dobricanin wordt bijgestaan door experts uit Wit-Rusland, een trouwe bondgenoot van Joegoslavië. Het onderzoek vordert „erg langzaam”, aldus Dobricanin, maar wachten op een groep Finse forensische expert, die donderdag naar Kosovo terugkeren, is uitgesloten „omdat de lijken in staat van ontbinding verkeren”. De OVSE zegt dat een waarnemer één oogje in het zeil houdt.

WILLIAM WALKER

‘Spion’ in Kosovo

Door een onzer redacteurs
ROTTERDAM, 20 JAN. Eigenlijk was William Walker tweede keus in Kosovo. Toen het in oktober vorig jaar duidelijk werd dat de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) tweeduizend waarnemers naar het gebied zou sturen, werd Jacques Klein genoemd als misleider. Deze robuuste, sigaar-kauwende Amerikaanse diplomaat-generaal had als hoofd van UNTAES, het bestuur van de VN in het Kroatische Oost-Slavonië, grote indruk gemaakt. Juist om die reden, zo werd gefluisterd, wilden de Serviers Klein niet in Kosovo. Dus werd het Walker. Een ervaren, rustige diplomaat met een 37-jarige staat van dienst, maar niet in de Balkan. Wel had hij als opvolger van Klein in Kroatië de VN-operatie aldaar geruisloos afgerond.

William Graham Walker werkte op een groot aantal ambassades, was van 1985 tot 1988 onderminister van Buitenlandse Zaken en daarna ambassadeur in het door een burgeroorlog verscheurde El Salvador. Vier jaar werkte hij daar aan een verzoening tussen de partijen.

De OVSE-missie in Kosovo eiste dat de diplomaat de publiciteit zocht. Als de ogen en oren van de internationale gemeenschap in Kosovo streefde Walker naar maximale openheid. Wat zijn tweeduizend waarnemers misten aan mandaat en bewapening, diende te worden goedge maakt met informatie en morele autoriteit. Hadden de Joegoslavische autoriteiten dus een grauwe diplomaat verwacht, dan werden ze teleurgesteld. Grote woede wakte Walker

Walker (Foto Reuters)

vorige week, tijdens een persconferentie in Washington. Naar aanleiding van aanhoudende Servische propaganda waarin hij als CIA-spion werd afgeschilderd, zei Walker: „Ik wil hierbij aankondigen dat ik een spion ben. Een spion voor de OVSE.” In deze krant sprak Walker zaterdag over zijn zorgen. Het Servische regime stookte zijn burgers op tegen de OVSE, beweerde dat Walker de Albanese hielp of zelfs wapens voor hen smokkelde.

Dit weekeind, nadat Walker tussen de verminkte lijken van dorpelingen van Racak had gelopen, was het even genoeg. Walker stelde de Servische autoriteiten direct verantwoordelijk voor de executie van ongewapende burgers. Die gelasten daarop zijn vertrek. Hij werd daarmee een pion op het schaakbord van Milosevic: die kan straks een mooie ‘concessie’ doen door toch nog in te stemmen met zijn aanblijven. Dan horen we komend jaar ongetwijfeld meer van hem.

De ‘verificateurs’ van de OVSE in Kosovo zijn aan het inpakken. Toch geloven ze nog niet echt in het eind van een missie die nooit van de grond kwam. Maar welk bestand valt nu in Kosovo te handhaven? 20-1-99

Door onze redacteur
PETRA DE KONING

PRISTINA, 20 JAN. Een beetje terneergeslagen stond de Canadese ex-militair gisteren met zijn huurcontract te wachten. Net aangekomen in Priština, een leuk flatje gevonden in het centrum — of hij drieduizend Duitse mark vooruit wilde betalen. „Maar wat wat als we morgen vertrekken?” Op de stoep van het kantoor in Priština, een enorme flat in het centrum van de hoofdstad, heerste gisteren verwarring onder buitenlanders van de OVSE-missie. Nog steeds komen iedere dag nieuwe waarnemers aan in Kosovo, maar op het OVSE-hoofdkantoor in Priština wordt de evacuatie voorbereid van aanwezige waarnemers, inmiddels zo’n 750 in getal. Volgens diplomaten en waarnemers komt er een eind aan de missie als de regering in Belgrado vasthoudt aan het besluit dat het hoofd van de waarnemers, William Walker, het land moet verlaten.

Walker kreeg gisteren een etmaal langer tijd om zijn koffers te pakken. OVSE-waarnemers gingen er gisteravond van uit dat Belgrado zal terugkomen op het besluit, dat nu vooral tot doel lijkt te hebben de internationale aandacht af te leiden van het bloedbad in het dorp Racak. Vorige week vrijdag werden daar 45 Albanese, onder wie een kind en drie vrouwen, gedood door Servische politie-eenheden. Walker werd ‘persoonlijk’ voor de regering in Belgrado omdat hij de Servische politie verantwoordelijk stelde voor de slachting.

„We gaan door met de voorbereidingen voor terugtrekking”, zei gisteravond de Nederlandse waarnemer Lex van Voorst, afdelings-

Waarnemers OVSE werden bemiddelaars

hoofd van de sectie ‘Operations’ op het hoofdkantoor in Priština. „Maar we hebben nu sterk de indruk dat het niet zo’n vaart zal lopen. Het lijkt erop dat een oplossing wordt gevonden.”

Half oktober kwamen de eerste waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa naar Kosovo. Een nieuwe missie voor de OVSE, die zich tot nu toe vooral bezighield met mensenrechten en het organiseren van verkiezingen in crisisgebieden. In Kosovo moesten 2.000 waarnemers — er zijn er nu 750, onder wie vijf Nederlanders — toezicht houden op het bestand dat was gesloten na bemiddeling van de Amerikaanse diplomaat Holbrooke. De Servische autoriteiten zouden de troepen terugtrekken die vanaf maart vorig jaar naar Kosovo waren gestuurd, nadat hevige gevechten waren uitgebroken tussen de Servische politie en het Albanese bevrijdingsleger UCK. De OVSE-

waarnemers moesten die terugtrekking controleren, ze zouden rapporteren over activiteiten van het UCK, vluchtelingen helpen bij de terugkeer naar hun dorpen, en verkiezingen voorbereiden. Omdat de missie zo nieuw was en in oorlogsgebied moest worden uitgevoerd, vroeg de OVSE de lidstaten zoveel mogelijk (ex-)militairen te sturen.

Maar het bestand bleek wankel, er waren voortdurend incidenten en dreigende situaties. Alleen waarnemen, zoals in het mandaat stond, was niet genoeg om de wapenstilstand te redden. De OVSE-waarnemers werden onderhandelaars. Rond kerst braken gevechten uit — de OVSE bemiddelde, het vechten stopte. Vorige week dreigde een nieuwe oorlog omdat het UCK acht Servische militairen gevangen had genomen. Servische tanks en pantservoertuigen werden het gebied ingereden. De OVSE praatte met de partijen en na

lang onderhandelen kwam er een afspraak tot stand. De Servische militairen werden vrijgelaten, de Serviers beloofden negen Albanese UCK-strijders te laten gaan — wat nog steeds niet is gebeurd.

Veel waarnemers trokken de afgelopen maanden de dorpen in om met mensen te praten. Ze legden uit wat ze kwamen doen. Vooral de Servische burgers zijn erg wantrouwend, ze denken dat de OVSE de Albanese komt helpen onafhankelijk te worden. De waarnemers horen en zien hoe bang de Albanese en Servische burgers zijn, en hoe diep de haat zit. Ze proberen de inwoners van Kosovo „dichter bij elkaar te brengen”, zeggen ze. Vrede stichten op het laagste niveau.

Eind vorige week raakten een waarnemer en zijn tolk gewond. Volgens de eerste berichten beleidden ze een politiekonvooi. Dat werd later ontkend door de OVSE, de waarnemers waren „in de buurt”, omdat ze volgens hun mandaat de bewegingen van politiekeenheden moeten volgen. Maar nog dagen daarna waarschuwden de teamleiders hun mensen: de OVSE mocht niemand begeleiden, de OVSE moest neutraal blijven, afstand houden.

Het viel de meeste waarnemers mee hoe bereidwillig de Serviers zich toonden, althans verbaal. Vorige week nog, toen de Servische regering besloot om niet onmiddellijk de gijzeling van de acht militairen te vergelden, zei de Nederlandse waarnemer Van Voorst dat het UCK onder de waarnemers veel krediet verspeelde.

Maar vorige week vrijdag veranderde het beeld. Meteen was het ook afgelopen met de bemiddelende rol van de OVSE. Zelfs toekijken konden de waarnemers niet toen de Serviers 45 Albanese vermoorden in het dorp Racak. De Servische politie sloot die dag alle wegen af. Bij de huidige gevechten kunnen ze slechts door hun verrekijkers de troepenbewegingen observeren. De beschietingen worden heviger, de wapens die de Serviers het gebied inrijden zwaarder. Niemand durft de situatie in Kosovo nu nog een bestand te noemen.

Diplomatie krijgt kans NAVO voert druk op Milošević op

Door onze correspondent

BRUSSEL, 21 JAN. De NAVO heeft gisteren besloten haar militaire aanwezigheid in de buurt van Joegoslavië op te voeren in verband met de crisis in Kosovo.

Acht NAVO-schepen worden naar de Adriatische Zee gestuurd, waaronder een Nederlandse fregat. Ook zijn extra vliegtuigen naar Italië gestuurd, waaronder acht Nederlandse F16's. Het gaat om „voorzorgsmaatregelen“, onderstreept een functionaris van het bondgenootschap. Daarbij hoort ook het terugbrengen van vier tot twee dagen van de tijd die nodig is om over te gaan tot eventuele militaire actie tegen Servië, mocht de NAVO hiertoe besluiten. Tevens werd gisteren besloten de planning te versnellen in de NAVO-interventiemacht in Macedonië, die de 750 ongewapende OVSE-waarnemers in Kosovo moet evacueren als zij in nood verkeren.

De NAVO heeft sinds oktober vorig jaar schepen en vliegtuigen paraat voor eventuele luchtaanval tot (een ultimatum voor) militaire actie is een unaniem besluit nodig van de zestien NAVO-landen. Gisteren bestond hierover nog geen consensus, hoewel de Verenigde Staten aandrongen op een harde reactie na de massamoord op 45 Albanese, afgelopen vrijdag in het dorp Racak, en de daarop volgende weigerachtige houding van de Joegoslavische president Milošević. Landen als Frankrijk en Duitsland vonden het te vroeg voor een hard signaal.

NAVO secretaris-generaal Solana vertrok gisteravond voor een bezoek aan Denemarken, Noor-

wegen en IJsland en zal pas morgen in de loop van de dag naar Brussel terugkeren. Daaruit kan worden afgeleid dat voor die tijd geen besluiten worden verwacht op het NAVO-hoofdkwartier ten aanzien van Kosovo.

Gisteren vingen twee topgeneraals bot in Belgrado. Generaal Wesley Clark, de bevelhebber van de NAVO-strijdkrachten in Europa, sprak van een „zeer stevige, directe en krachtige ontmoeting“, waarin Milošević zijn standpunt slechts had herhaald. Desondanks wil de NAVO de diplomatie nog een kans geven. NAVO-diplomaten wijzen onder meer op het bezoek van de Russische onderminister van Buitenlandse Zaken Avdejev aan Belgrado en op de bijeenkomst morgen van de internationale contactgroep voor voornamelijk Joegoslavië.

Hoofdaanklager Louise Arbour van het tribunaal werd eerder deze week de toegang tot Kosovo geweigerd. Zij keerde gisteren terug naar Den Haag. Ook spraken zij gezamenlijk hun steun uit voor het hoofd van de OVSE-missie, de Amerikaan Walker, die door Milošević is gesommeerd Joegoslavië te verlaten wegens zijn veroordeling van het bloedbad in Racak. Knut Vollebaek, de huidige voorzitter van de OVSE, heeft Walker gevraagd gewoon in Kosovo te blijven. „Ik ben ervan overtuigd dat Milošević hem zal toestaan te blijven“, zei Vollebaek gisteren.

Westen verward over Kosovo...

De NAVO dreigt Joegoslavië, maar is verward en verdeeld over de vraag hoe te reageren op Milošević' jongste provocaties in Kosovo.

Door onze correspondent

BRUSSEL, 21 JAN. De NAVO heeft „voorzorgsmaatregelen“ genomen, verklaarde gisteren de officiële woordvoerder van het bondgenootschap. Hij doelde op het besluit om de militaire aanwezigheid in de buurt van Joegoslavië te versterken en om de tijd die nodig is om over te kunnen gaan tot lucht-aanvallen op Servië, terug te brengen van vier tot twee dagen.

Deze besluiten moesten vooral niet uitgelegd worden als een ultimatum. „Je moet dit niet dramatiseren“, onderstreepte een bron bij de NAVO. „We zijn nog niet voorbij het *point of no return*.“ Een andere bron omschreef de voorzorgsmaatregelen als „besluiten die niets voorstellen maar bedoeld zijn om de verdeeldheid te maskeren“.

De zestien bondgenoten zijn het niet eens over de vraag of de tijd al is gekomen voor een hard signaal

aan de Joegoslavische president Milošević, die blijft weigeren het bloedbad van afgelopen vrijdag in het Kosovoarse dorp Racak te laten onderzoeken en evenmin van plan is zijn troepensterkte in Kosovo terug te brengen.

Er zijn op dit moment twee scholen, schetst een diplomaat. Aan de ene kant zijn er landen als de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Nederland, die vinden dat nu hard gedreigd moet worden met 'het militaire instrument'. Aan de andere kant staan met name Frankrijk en Duitsland, die terughoudender zijn. Zij onderstrepen dat de diplomatie nog niet is uitgeput. „De NAVO luistert naar de resultaten van die bijeenkomsten“ over de bron bij het bondgenootschap. „We zijn niet *à l'organisation in town*.“

De NAVO mag niet de enige internationale organisatie zijn die zich bezighoudt met de Kosovo-crisis, ze is wel de enige die zowel politieke als militaire macht heeft. Onder druk van de Verenigde Staten is gisteren besloten dat de NAVO vanaf nu continu zal vergaderen om vrijdag, na de bijeenkomst van de contactgroep, een besluit te kunnen nemen over de te volgen weg. „Het vreemde is dat

niemand weet welke kant het opgaat“, zegt een bron bij de NAVO. Het grote probleem is dat er geen plan is wat te doen na eventueel militair optreden tegen Servië.

„Militaire actie moet deel uitmaken van een politieke strategie“, aldus een bron bij de NAVO. En die ontbreekt. Probleem is dat iedere verzwakking van Servië winst zou betekenen voor het Albanese

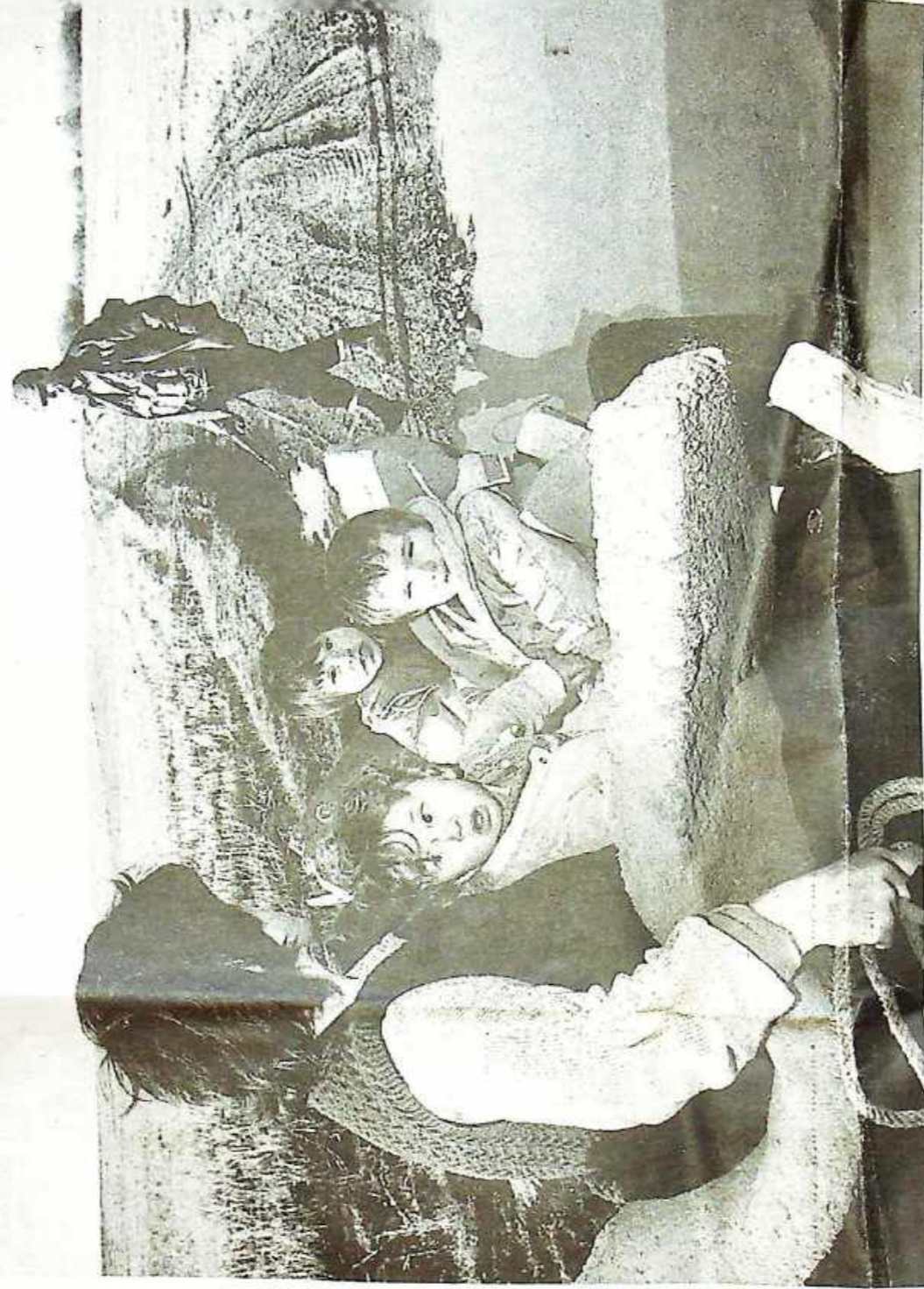
'Besluiten moeten verdeeldheid slechts maskeren'

berijdingsleger UÇK, dat strijd voor een onafhankelijk Kosovo. En dat willen de NAVO-bondgenoten niet. „We onderstrepen dat alle partijen terughoudend moeten zijn“, aldus gisteren de woordvoerder van de NAVO. Maar de NAVO heeft vrijwel geen invloed op het UÇK.

Ook in oktober vorig jaar, toen de NAVO twee keer een ultimatum stelde aan Milošević, was het bondgenootschap verdeeld in twee scholen die na lang vergade-

ren tot dezelfde conclusie kwamen. De harde „Amerikaanse school“ werd gesteund door het vooruitzicht van de naderende winter: beelden van duizenden vluchtelingen die zich in plastic tenten in de bergen moesten beschermen tegen de kou maakten diepe indruk. Nadat Milošević bevestigde dat hij een wapenstilstand en troepenruggingking werd verwacht dat het conflict zou bedaren tot het lente en dus warmer zou worden. Intussen zouden de 2.000 internationale waarnemers van de OVSE ter plekke zijn. Hun aanwezigheid moest een preventieve werking hebben. Maar de winter is mild en de strijd is sneller opgeblaasd dan verwacht.

Nu vormen de inmiddels 750 gearriveerde OVSE-waarnemers een complicerende factor. Zij moeten Kosovo verlaten, mocht het bondgenootschap besluiten tot (het dreigen met) militaire actie. Zo niet, dan zouden ze gegijzeld en als menselijk schild gebruikt kunnen worden, zoals in 1995 de blauwhelmen in Bosnië. De NAVO bestoort gisteren tot het versnellen van de plannen om de OVSE-missie in geval van nood te evacueren. Maar vooralsnog is ook dit niet meer dan „een voorzorgsmaatregel“.

Albanese vluchtelingen verlaten hun dorp Sipolje in Kosovo. Op de achtergrond een strijder van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK. (Foto AP)

...en Milošević pokert voort

Wat heeft Slobodan Milošević te winnen bij de huidige crisis in Kosovo? Twee scenario's.

Door onze redacteur

COEN VAN ZWOL ROTTERDAM, 21 JAN. Het lijkt een herhalingsoefening. Verminkte lijken in de heuvels van Kosovo, internationale verontwaardiging, het vergadercircuit dat door de Europese hoofdsteden rolt, NAVO-generaals op weg naar Belgrado, Milošević die in steeds diepzellende stoel naar zijn gasten luistert. De logische volgende stap zal een ultimatum zijn, en daarna Richard Holbrooke.

Wat heeft Milošević te winnen bij deze nieuwe crisis? Twee zaken zijn bekend. Niets doet er voor hem toe behalve machtsbehoud. En twee: zijn bewind is verslaafd aan crisissen. De Servische economie, drijvend op semi-monopolies die worden beheerd door zijn mafiose roofterbannen, is na elf jaar Milošević in de staartgroep van de Balkan beland. De Serviërs vergerven hem hun aanhoudende verarming alleen maar zolang hij ze in een toestand van nationalistische hysterie houdt. Is de hele wereld tegen Servië, dan staat Servië vierkant achter Milošević. En niets is geschikter om ze in staat van blind-

hankelijke — oorlogsmisdadiger naar een toppositie. Ook werkte Milošević het hoofd van zijn veiligheidsdienst, Stanisić, weg. De man maar ook iemand met een matigende invloed. Tenslotte verwijderde Milošević gematigde politici uit de top van zijn partij, de SPS. De vraag is of al deze zuiveringen een teken van kracht of van

veiligheidsdienst gewoon versterkt en speelt hij de Servische politici wellicht opnieuw handig tegen elkaar uit. In 1998 werkte hij met de ultra-nationalist Sešelj samen, begon een oorlog in Kosovo, zocht hij de confrontatie met het Westen in Bosnië en ruziede met de afvallige deelrepubliek Montenegro. Maar het zou niets nieuws zijn als Milošević zijn radicale vice-premier even plotseling laat vallen en een gematigde koers gaat varen. In dat geval is het sabelgekletter in Kosovo een façade waarachter Milošević het opgeven van zijn aanpakken voorbereidt. Liefst via een regeling waarin hij de enige garant is voor vrede op de Balkan.

Zoets kan Milošević pas doen, zo luidt dit scenario, als hij zich in Kosovo op of over de drempel van een oorlog met de NAVO heeft gemanoevrerd. Dan kan hij een rugtocht presenteren als buigen voor een enorme overmacht, een even roemrijke nederlaag als de Servische ondergang tegen het Turkse rijk in 1389. Zo legde Milošević in 1995 een rookgordijn rond de roemloze afgang van zijn groot-Servische aanspraken in Kroatië en Bosnië. Als het Westen onderweg zwicht voor zijn provocaties: des te beter. Klopt dit scenario, dan zal er in Kosovo nog veel bloed moeten vloeien om Milošević in het zadel te houden.

Zijn regime is verslaafd aan crisissen

zwakte zijn. Sommige 'Servië-watchers' suggereren dat ze voortkomen uit angst voor een staatsgreep door gematigde krachten. Het tijdperk-Milošević loopt ten einde, zeggen zij. Juist daarom zouden opposenten van Milošević — Voljislav Sešelj en zijn extremonationalistische SRS, Vuk Drašković en de meer gematigde SPÖ — nu met hem samenwerken. Zij willen een machtsbasis binnen het apparaat hebben voor de onvermijdelijke val van Milošević, zo heet het.

Anderzijds heeft Milošević zijn greep op het leger, de politie en het

Joegoslavië doet concessie Walker en OVSE blijven in Kosovo

PRISTINA, 22 JAN. Joegoslavië wijst William Walker voorlopig niet uit. Het bevel aan Walker, het hoofd van de OVSE-missie in Kosovo, om Joegoslavië te verlaten, is vaachtend voor onbepaalde tijd bevroren.

Volgens OVSE-voorzitter Knut Vollebaek, die gisteren sprak met de Joegoslavische president Milošević, zijn er geen voorwaarden aan deze concessie verbonden. Walker bleef gisteren op advies van Vollebaek gewoon in zijn hoofdkwartier in de Kosovaarse hoofdstad Pristina, al was hij op dat moment persona non grata. Met zijn uitzetting zouden ook de 750 aanwezige OVSE-verificateurs Kosovo hebben verlaten. Walker was niet langer meer welkom omdat hij zaterdag na het zien van 45 gedode Albanen in het dorp Racak gewag maakte van een „slachtpartij” en Servische ordetroepen beschuldigde. Gisteren zag hij op Amerikaanse advies af van een vliegreis naar Belgrado. Gevreemd werd dat de autoriteiten bij nadering van zijn toestel de luchthaven van Belgrado zouden

sluiten en daarna ook een terugkeer naar Pristina onmogelijk zouden maken. Walker had dan moeten uitwijken naar een buurland. De Britse minister van Buitenlandse Zaken, Cook, zegt samen met ander NAVO-lidstaten een gedetailleerd plan voor een politieke regeling voor Kosovo te hebben uitgewerkt. De huidige impasse tussen de Serviërs en Albanen kan worden doorbroken als de partijen worden geconfronteerd met zo'n specifiek plan en een tijdspad, zo meent Cook. Vandaag zal hij het plan in Londen voorleggen aan de Contactgroep voor ex-Joegoslavië — Rusland, de VS, Engeland, Frankrijk, Duitsland en Italië. De NAVO bracht deze week zijn troepen in een hogere staat van paraatheid en stuurde oorlogsschepen naar de Adriatische Zee

naar aanleiding van de situatie in Kosovo. De NAVO beslist over verdere stappen na de bijeenkomst van de Contactgroep in Londen. De VS zouden een nieuw ultimatum willen stellen aan Joegoslavië, dat zich niet houdt aan de afgesproken wapenstilstand en troepen terugtrekking in Kosovo. Gisteren gingen Servische ordetroepen door met acties tegen het UÇK rond dorpen in het noorden van Kosovo. Journalisten zagen ordetroepen het dorp Shipolje en Vraganica omsingelen, de huizen doorzoeken en enkele mannen aanhouden. In het noordelijke dorp Nevoljani hebben leden van het UÇK volgens Servische bronnen vannacht vijf Servische burgers ontvoerd. Rond het dorp Racak klonk gisteren sporadisch geweervuur. (AFP, AP, Reuters)

Twijfels over Racak

Zijn de verhalen over massa-executies in het Albanese Racak een opzetje van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK? Het antwoord ligt in het lijkenhuis van Pristina.

Door onze redacteur COEN VAN ZWOL ROTTERDAM, 22 JAN. Is de massamoord op 45 Albanen van vrijdag in Racak een mediatruc van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK? Volgens de Franse kranten *Le Monde* en *Figaro* hebben de Serviërs van begin af aan gelijk gehad. De 45 doden zouden UÇK-strijders zijn, die vrijdagochtend stierven in een Servische hinderlaag, het UÇK zou de lijken 's nachts in een macaber tableau hebben uitgesteld om de NAVO tot actie te bewegen.

Het zou, zo schrijft *Le Monde*, de Servische woede-uitbarsting tegen William Walker verklaren, het hoofd van de OVSE-missie in Kosovo. Walker zei zaterdag na een vluchtige inspectie van de greppel waarin een twintigtal Albanese lijken lagen dat hij niet twijfelde aan de Servische schuld. De Serviërs verweten Walker daarop dat hij een nieuw Markale creëerde. Bij een mortieraanval op de Markale-mark van Sarajevo in februari 1994 stierven 68 burgers. De VN-vredesmacht UNPROFOR stelde de Bosnische Serviërs daarna een ultimatum om hun zware wapens terug te trekken. Volgens de Serviërs hadden moslimtroepen echter hun eigen burgers onder vuur genomen om internationale sympathie te wekken.

Le Monde suggereert nu iets dergelijks voor Racak. Servische ordetroepen openen vrijdagochtend

de aanval op het dorp, een UÇK-bolwerk dat sinds vorig jaar door de inwoners is verlaten. UÇK-strijders en een paar overgebleven burgers vluchten bij de beschietingen naar de bossen, waar andere politie-eenheden in een hinderlaag liggen. Veel UÇK-strijders uit Racak lopen in de val, anderen blijven vanuit de heuvels schieten. De Serviërs trekken zicht laat in de middag terug. 's Nachts leggen andere UÇK'ers de lijken op een hoop in de greppel en in het dorp en mutileren ze. Zaterdagochtend rijdt het mediacircus Racak binnen en verkeert een militaire nederlaag in een politieke zege.

Een militaire nederlaag wordt een politieke zege

Tegenover deze Frans-Servische versie staat de Albanese versie. Volgens dit verhaal trekken Servische ordetroepen na zware beschietingen vrijdagmiddag rond 16.30 Racak binnen. Politietroepen en para-militairen voeren een razzia uit. Ongewapende mannen worden uit hun huizen gehaald, naar de heuvels gemarcheerd, gefolterd en geëxecuteerd. Daarna vertrekken de Serviërs weer.

Volgens *Le Monde* was Racak al sinds vorig jaar verlaten. De krant baseert zich daarbij op de getuigenis van een cameraploeg van *Associated Press*, die vrijdagochtend rond 10.00 in een Servische pantserwagen door Racak rijdt. Zij zeggen dat het dorp er dan vrijwel verlaten bijligt. Hoe kan de politie later die middag dan een razzia houden? Ook beroept *Le Monde*

zich op het feit dat de Servische ordetroepen vrijdag in een persbericht een militaire overwinning in Racak melden. Dat zouden ze niet hebben gedaan als ze een massamoord op onschuldigen hadden gepleegd, redeneert *Le Monde*. OVSE-waarnemers die vrijdagavond Racak bezoeken, kunnen niet vaststellen wat er is gebeurd. Vier gewonden die ze naar het naburige dorp Stimlje brengen, vertellen niet over de razzia en de massamoord, aldus *Le Monde*.

Hoewel de Frans-Servische en Albanese versies lijnrecht tegenover elkaar staan, zijn er combinaties mogelijk. Zo kunnen de Albanese burgers en strijders — dat onderscheid valt in de klassieke guerrilla-situatie op het Kosovaarse platteland moeilijk te maken — inderdaad in een hinderlaag zijn gelopen. En is het mogelijk dat de overlevenden daarvan koelbloedig zijn geëxecuteerd.

Maar het grote verschil tussen Sarajevo-1994 en Racak-1999 is dat het ditmaal mogelijk is de toedracht vast te stellen. De *smoking gun* ligt in het lijkenhuis van Pristina: veertig lijken, die maandag door een Servische onderzoeksrechter uit de moskee van Racan zijn gehaald. Een team van Finse forensische experts onderzoekt momenteel de lichamen, nadat de Servische patholoog Saša Dobricanin heeft verklaard geen sporen van foltering of executies te hebben aangetroffen. De Finnen klagen dat de Serviërs weigeren het onderzoek uit te stellen tot röntgen-apparatuur is binnengevoerd. Maar als zij hun Servische collega's bijvallen, zal dat een zware slag voor de geloofwaardigheid van het UÇK zijn. Wordt het onderzoek verder tegengewerkt, dan hebben de Serviërs kennelijk iets te verbergen.

Drugs, bluf en intrige

Over weinig strafzaken zijn zoveel geruchten en mythes in omloop als in het proces tegen Desi Bouterse. De zaak is een cocktail van drugs, politiek, moorden, bluf en intriges en bevat dus alle ingrediënten voor een pakkende thriller. De extreem lange duur van het justitiële onderzoek (sinds 1989) heeft er alle ruimte voor verschaft.

Het Openbaar Ministerie leek lang te aarzelen over de waarde van de afgelegde verklaringen. Het liet het dossier al eens grondig opschonen, maar bleef treuzelen bij de juridische afronding. In de tussentijd presenteerde het Bouterse-kamp een lange reeks tegenverhalen.

Bouterse beschikt volgens de verdediging over 'vertrouwelijke' stukken uit de enquêtecommissie-Van Traa. Die zouden bezwarte gegevens bevatten over het CoPa-onderzoek. Volgens Moszkowicz hebben twee voormalige CoPa-rechercheurs verklaringen afgelegd aan de verdediging 'die de zaak kapot maakt'. Justitie ontken niet dat er een verklaring bestaat. In 1994 bleek al dat strikt vertrouwelijke draaiboeken van het CoPa-team ('Na afloop inleveren bij de notulist', meldt de voorpagina) wegglekten naar het criminele circuit en in handen kwamen van de hoofdverdedigers en de media. Over echt schadelijke informatie zouden de CoPa-medewerkers niet beschikken.

Bouterse zinspeelde er talloze malen op: hij beschikt over een pikant en schadelijk 'schaduw-dossier' tegen Nederland. Advocaat Moszkowicz: 'Van de zijde van mijn cliënt kan zoveel gevoelige informatie op tafel komen dat Nederland zich twee keer zal bedenken om de vervolging voort te zetten.' Maar waarover? De speculaties schieten alle richtingen op. Minister Van Mierlo zou...

geen snipper, zelfs geen slipper-tje in Paramaribo ligt te broeien in het archief. Er is gewoon niets, zegt hij. *Elsevier*, dat de geruchten als serieus noteerde, werd vorige maand door de Raad voor de Journalistiek veroordeeld.

Het CoPa-team heeft zelf drugs gesmokkeld, beweren verdediger De Freitas en de Surinaamse politiechef Hunsel, die de oprichting aankondigt van een CoNed-team. Dat staat voor: Colombia - Nederland. Volgens Hunsel zijn 'Nederlandse autoriteiten, justitieambtenaren en derden betrokken geweest bij smokkel over Surinaamse grondgebied van cocaïne, amfetamine, xtc en softdrugs'. Van het CoNed-plan is nooit meer iets gehoord.

'Bouterse wil zich in Suriname laten berechten', luidden de krantenkoppen in november 1988. Het juridisch team Moszkowicz & De Freitas & Waaldijk heeft deze variant uitgewerkt. Zelfs het vonnis ligt al klaar, melden Surinaamse bronnen trots, maar in vertrouwen. Volgens het Nederlandse rechtsbeginsel *ne bis in idem* is het niet mogelijk twee keer voor hetzelfde feit te worden veroordeeld. Advocaat André Haakmat, die zich met Bouterse heeft verzoend, zegt dat voor deze variant slechts enkele personele wisselingen nodig zijn bij het Surinaamse Openbaar Ministerie. Daarvoor is tijd nodig. 'Maar dat lukt wel, want het proces in Nederland kan op veel manieren vanuit Suriname worden vertraagd. Denk maar aan de vele getuigen die nog niet gehoord zijn.'

In het Nederlandse *Juristenblad* zette hoofddocent internationaal strafrecht A. Klip afgelopen maand uiteen dat juist dit reden kan zijn voor de Nederlandse rechter om Surinaamse rechtsspraak te negeren. Tegen een gedegen Surinaamse afwikkeling valt niets in te brengen.

Kosovo-Albanese vluchtelingen helpen elkaar van de gladde helling af op de terugweg naar hun huizen in het dorp Petrova. Vanwege de Servische aanvallen waren ze vier dagen geleden de bergen in gevlucht. FOTO EPA

ANALYSE

21-1-99

Gok op waarnemers is NAVO slecht gekomen

De NAVO was nog helemaal niet klaar voor een nieuwe confrontatie met Milosevic. Ze rekende op een adempauze tot de lente. De alliantie realiseert zich dat zij verkeerd gegokt heeft, en is nu naarstig op zoek naar een nieuwe strategie.

Van onze correspondent BRUSSEL

In het bedrijfsleven is de truc van de gifpil welbekend, en in de wereldpolitiek zou het dat ook moeten zijn. Toch heeft de internationale gemeenschap bij de voorlaatste confrontatie de pil van de Servische president Milosevic niet alleen grif doorgeslikt, maar zelfs bestempeld als hét medicijn tegen het geweld op de Balkan.

Pas nu begint op het NAVO-hoofdkwartier in volle omvang het besef door te dringen dat de bijwerkingen van dat medicijn waarschijnlijk minstens zo erg zijn als de ziekte zelf. Het gaat om

de stationering van de OVSE-waarnemers in Kosovo. In oktober moest de Amerikaanse onderhandelaar Holbrooke hard knokken om die concessie van Milosevic te krijgen. De bedoeling was dat de aanwezigheid van onpartijdige buitenlanders de strijdende partijen tot terughoudendheid zou bewegen. Milosevic zag er eerst helemaal niets in, omdat hij de aanwezigheid van buitenstaanders een aantasting vond van de nationale trots van Joegoslavië. Uiteindelijk ging hij, mede onder druk van de Russen, morrend akkoord met de stationering. Nu lacht hij in zijn vuistje. Zijn concessie is verworden tot een blok aan het been van de NAVO. De interne verdeeldheid die de alliantie ten toon spreidt, wordt deels veroorzaakt door zorgen over de veiligheid van de zeventien internationale waarnemers.

Het staat buiten kijf dat de NAVO helemaal niets kan doen zolang OVSE-functionarissen in Kosovo aanwezig zijn. Het enige voordeel dat het bondgenootschap uit deze situatie kan halen, is dat een evacuatie van de waar-

namers zou dienen als een extra waarschuwing aan de Serviërs dat luchtaanvallen ophanden zijn.

Maar dat voordeel werkt twee kanten op. Milosevic weet precies hoever hij kan gaan met zijn provocaties: als de waarnemers hun koffers gaan pakken, begrijpt hij dat hij moet inbinden.

Op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel circuleren doemscena-

Milosevic lacht in zijn vuistje

rio's. De ergste nachtmerrie van de militaire planners en de politieke leiding ziet er ongeveer als volgt uit. De situatie escaleert, en de NAVO besluit om alles in gereedheid te brengen om tot luchtaanvallen over te gaan. Eerst worden de waarnemers gewaarschuwd: zij dienen Kosovo te verlaten. Milosevic houdt hen tegen. Hij besluit hen te gijzelen.

De NAVO ziet dat even aan en gaat dan toch aanvallen. Alleen

mikt de alliantie niet uitsluitend op militaire doelen in Servië, maar brengt zij ook de in Macedonië geleverde evacuatiemacht in stelling. Dat 2300 man tellende 'extractieleger' gaat proberen de gijzelaars met geweld te bevrijden. De operatie wordt echter een mislukking: een van de helikopters wordt bij de eerste confrontatie met Servische MIG-vliegtuigen neergeschoten. De NAVO heeft haar eerste doden te betreuren.

Volgens NAVO-functionarissen is het niet deze nachtmerrie die het bondgenootschap ervan weerhoudt om nu al straffere maatregelen te nemen tegen Milosevic. Het is veeleer het ontbreken van een geloofwaardige politieke oplossing van het conflict, zo bezwaren zij. De NAVO legde er gisteren de nadruk op dat van haar niet de ultieme oplossing moet worden verwacht. Ook andere actoren zijn op het toneel aanwezig: de Contactgroep voor het voormalig Joegoslavië, de Europese Unie, de OVSE. Op hen rust de verantwoordelijkheid om met politieke ideeën te komen.

Pas als zij falen, moet de NAVO

in het geweer komen — vindt de NAVO zelf. Deze voorzichtigheid oogt wat merkwaardig, vooral als zij wordt vergeleken met de relatieve doortastendheid van oktober. Toen stonden NAVO-vliegtuigen klaar om aan te vallen — terwijl een politieke uitweg uit de crisis toen geen millimeter dichterbij was dan nu.

Uit alles valt op te maken dat de NAVO niet klaar is voor een nieuwe confrontatie met de Serviërs. De NAVO ging er, net als bijna alle andere deelnemers in dit spel op hoog niveau, vanuit dat pas in de lente een nieuwe escalatie verwacht moest worden. De NAVO heeft bovendien een groot risico genomen met de inzet van de ongewapende waarnemers. De alliantie was zich bewust van dat risico, en lijkt de gok nu te gaan verliezen.

De gifpil is de NAVO slecht gekomen. Het bondgenootschap staat nu voor de taak alternatieve medicijnen te zoeken. Hoe meer tijd het daarvoor neemt, hoe minder werkzaam die waarschijnlijk zullen zijn.

Duurzame vrede in Kosovo is een illusie

J.H. Sampiemon

Het was in de zomer van 1992 een cynische benadering van de zojuist uitgebroken oorlog in Bosnië: de kortste weg naar vrede is de oppermachtige Serviërs laten winnen. Dus nauwelijks internationale bemoeienis, geen van buiten opgelegd bestand en zeker geen gewapende interventie om een bestand af te dwingen. Het is anders gelopen. De Verenigde Naties zonden UNPROFOR en samen met de Europese Unie zonden zij het Vance-Owenteam dat op een zeker ogenblik een oplossing dacht te hebben gevonden in een verdeling van het gebied in etnisch bepaalde kantons. Een wapenembargo en sancties vormden het sluitstuk van de operatie.

De roep om door de internationale gemeenschap met rust te worden gelaten klinkt nu op uit Angola. Zowel de regering als het opstandige UNITA heeft zich tegen de vredeshandhavers van de VN gekeerd. Laat ons in vredesnaam ons conflict tot het eind uitvechten, is hun boodschap. De druk van die kant is zo zwaar geworden dat secretaris-generaal Kofi Annan zich bereid heeft getoond de missie op te geven. In een artikel in *The New York Times* schrijft Annan, overigens refererend aan Irak, dat vrede niet waarachtig en duurzaam is wanneer zij tegen iedere prijs wordt gekocht.

Als de vrede de moraliteit niet dient, is zij onwaarachtig en zal zij niet duurzaam zijn. De moraliteit komt volgens Annan tot uitdrukking in het samengaan van vrede en gerechtigheid. Slechts een dergelijke vrede kan de slachtoffers van oorlog en geweld recht doen; zonder democratie, tolerantie en rechten van de mens voor allen is vrede niet werkelijk gewaarborgd.

De secretaris-generaal schetst hier helder het dilemma waarvoor de internationale gemeenschap zich voortdurend ziet geplaatst. Zonder vrede is er van moraliteit geen sprake, maar wanneer de strijd is gestaakt wil dat nog niet zeggen dat de moraliteit volgens de definitie van Annan een kans krijgt. In Bosnië houdt het bestand zolang het wordt gewaarborgd door zwaarbewapende NAVO-troepen. Er zijn verkiezingen gehouden. Maar aan de belangrijkste voorwaarde voor het ontstaan van een levenskrachtige staat en een met zichzelf verzogende samenleving is niet voldaan.

De verschillende etnische minderheden verblijven in streng van elkaar gescheiden reservaten. Het onderlinge wantrouwen is niet opgeheven. Terugkeer van vluchtelingen naar hun oude woonplaats is slechts mogelijk als de eigen entiteit daar de meerderheid vormt. Personen van gemengde afkomst ontberen een veilige haven. Verantwoording voor oorlogsmisdaden is slechts aarzelend op gang gekomen. Dat voorzover het gaat om recht doen aan slachtoffers van oorlog en geweld.

Ook in Kosovo, een Servische provincie maar in meerderheid bewoond door mensen van Albanese afkomst, lijkt een vrede naar Annans voorwaarden niet binnen bereik. Wat de meningsverschillen tussen de verschillende Servische politieke partijen verder ook mogen zijn, over een ding zijn ze het eens: Kosovo is heilige Servische grond. Verandering van het bewind in Belgrado zou zo goed als zeker geen oplossing brengen voor de kwestie-Kosovo. Maar als aan de andere kant de Albanen het in Kosovo voor het zeggen zouden krijgen, moet het ergste worden gevreesd voor de Servische minderheid. Van 'mensenrechten voor allen', een van Annans voorwaar-

den, zal dan evenmin sprake zijn. Zo min als dat het geval was toen de Kroatische strijdkrachten in de zomer van 1995 aan de Serviërs verloren gebied heroverden. Servische vluchtelingen uit Kroatië zijn in Kosovo ondergebracht waar hun veiligheid op den duur nauwelijks verzekerd is.

Annan is geen wereldvreemde idealist. Hij weet als geen ander tegen welke krachten hij moet optorren. In zijn artikel herinnert hij aan zijn missie, nu bijna een jaar geleden, naar Bagdad waar hij een overeenkomst sloot die de internationale inspectie in Irak nog enkele maanden in leven hield. En die hem, zeker na de volgende confrontatie met Saddam Hussein, de nodige kritiek heeft opgeleverd. De Amerikaanse diplomaat Richard Holbrooke looft in zijn boek *To end a war* Annan, toen vice-secretaris-generaal, voor zijn bijdrage aan het beëindigen van de oorlog in Bosnië. Die dag won Annan zijn benoeming tot secretaris-generaal, schrijft Holbrooke, die allesbehalve te spreken was over de rest van de VN-bureaucratie, secretaris-generaal Boutros Boutros-Ghali inclusief.

De makkelijkste weg voor de internationale gemeenschap is de terugtocht, maar de gevolgen kunnen verschrikkelijk zijn. Somalië en Rwanda zijn afschrikwekkende voorbeelden van wat er gebeurt als een internationale missie voortijdig wordt afgebroken. In Somalië

De makkelijkste weg is de terugtocht

heerst sindsdien anarchie, in Rwanda voltrok zich een volkerenmoord op een schaal die de ontsporingen in voormalig Joegoslavië nog in de schaduw stelt. Vervolgens ontwikkelde Rwanda zich tot katalysator van een veelkantige oorlog die inmiddels bijna heel Centraal-Afrika in zijn greep heeft. De voortgezette burgeroorlog in Angola zal daarvan slechts een zijtoneel zijn.

Het moeilijkste moment is wanneer een missie tegen de grenzen van haar werkzaamheid oploopt. Dan is de keuze tussen afbreken of in een hogere versnelling verdergaan. Dat ogenblik komt nu snel naderbij in Kosovo. Het bestand van vorig jaar oktober heeft de uiterste houdbaarheidsdatum bereikt. De waarnemers van de Organisatie voor Vrede en Veiligheid in Europa (OVSE) kunnen weinig meer doen dan dagelijks vaststellen dat het met de vrede en veiligheid in Kosovo slecht is gesteld. En het is nog maar de vraag of hun eigen veiligheid veel langer kan worden verzekerd.

Ook in Kosovo wordt de internationale gemeenschap geconfronteerd met het Annan-dilemma. Is daar een waarachtige en duurzame vrede te realiseren en als dat niet zo mocht zijn: wat is het alternatief? Bombarderen, de toestand bevriezen (zoals uiteindelijk in Bosnië) of de zaak op zijn beloop laten, in de verwachting dat vroeg of laat vanzelf iets nieuws zich aandient? Wat in Afrika mogelijk is, is voor Zuidoost-Europa ondenkbaar: dat de internationale gemeenschap haar kaartje afgeeft en onverrichterzake vertrekt. De 'kortste weg naar vrede' lijkt in Europa definitief afgesloten.

J.H. Sampiemon is commentator voor NRC Handelsblad.

Toezegging over Walker 'onvoldoende'

VERVOLG van pagina 1

Ook willen ze dat de OVSE-waarnemers meer inzicht krijgen in Joegoslavische troepenbewegingen. Eerder deze week bleek ook al verdeeldheid binnen de NAVO over een hard ultimatum aan Milošević. Woensdag nam het bondgenootschap een aantal "voorzorgsmaatregelen", zoals het zenden van extra vliegtuigen en schepen naar de regio en het verkorten van de tijd waarbinnen tot actie kan worden overgegaan van vier tot twee dagen. De VS, Groot-Brittannië en Nederland hadden toen al een harder signaal willen geven aan Milošević. Maar Frankrijk en Duitsland wilden de diplomatie nog een kans geven. Volgens een bron bij de NAVO waren de voorzorgsmaatregelen niet meer dan het "maskeren van de verteeld-

EVACUATIEMACHT

'We proberen geloofwaardigheid te creëren'

VERVOLG van pagina 1

De NAVO-staf in Macedonië denkt dat de militairen — uit Frankrijk, Duitsland, Italië, Groot-Brittannië en Nederland — het vooral moeten hebben van hun aanwezigheid die "afschrikwekkend" zou zijn. Luchtmachtvoering van de kolonel: "We proberen zichtbaar te zijn, geloofwaardigheid te creëren."

De militairen bereiden zich voor op noodsituaties waarbij niet meer dan een paar OVSE-teams betrokken zijn. De evacuatiemacht kan ze redden uit een mijnenveld of als ze zijn vastgeraakt in de sneeuw, en gewonden kunnen worden opgehaald. Maar de evacuatiemacht kan op niet meer dan twee plekken tegelijk optreden. En dat ook alleen maar als de militairen van de regering in Belgrado toestemming krijgen om de grens over te gaan. Dat is zo afgesproken in het akkoord tussen de diplomaat Holbrooke en de Joegoslavische president Milošević, in oktober, over een wapenstilstand en de bemoeiings van de OVSE. Milošević garandeerde de vrijheid van de waarnemers, de evacuatiemacht moest vanuit Macedonië toekijken. Milošević zei later dat hij de aanwezigheid van ook maar een enkele NAVO-militair op zijn grondgebied zou beschouwen als een buitenlandse interventie, en daar zou hij keihard tegen optreden.

„Wat Milošević roept, vind ik niet zo relevant”, zegt overste Ten Haaf, „er is een akkoord, daar moet hij zich aan houden.” En wat als Milošević, berucht om zijn gebroken beloftes, dat niet doet? Omdat hij bijvoorbeeld NAVO-luchtaanvallen vrees als de waarnemers het land uit zijn? De Franse luitenant-kolonel Charles Kersabiec: „Onze evacuatiemacht kan dan niks. Maar we zijn onderdeel van de NAVO en de NAVO beschikt over alle middelen die nodig zijn.”

Maar die middelen zijn nu niet meteen in de buurt van Kosovo. En afgelopen week kon de evacuatiemacht niet veel meer doen dan 40 militairen paraat houden bij hun jeeps, volgeladen met medische, eten en water, en een paar helicopters klaarzetten voor vertrek. Op de planningsafdeling werden scenario's bedacht voor allerlei mogelijke situaties waarmee de evacuatiemacht kan worden geconfronteerd. Vreselijk vinden de militaire plannenmakers het dat ze het gebied niet mogen verkenen, en niet mogen oefenen. Ze weten, zeggen ze, veel over de partijen in het conflict, over de geografische omstandigheden, over problemen in de regio's. Maar ze hebben Kosovo niet zelf gezien, en dat maakt hen onzeker. Bezoekers die daar wel waren, worden uitgescholden. Lijkt het landschap in Macedonië waar de militairen oefenen, op Kosovo? Hoe zien de nieuwe uniformen van de UÇK-politie er uit? Hebben de UÇK-strijders mobiele telefoons? Is de Servische politie strak georganiseerd? Hoe zijn de wegen?

De evacuatiemacht is nu klaar om waarnemers in nood, als het er niet te veel tegelijk zijn, op te halen. Maar een groot deel van het kamp moet nog worden opgebouwd, en de militairen uit de verschillende landen — uit Nederland zijn er nu zo'n 150 — moeten nog aan elkaar wennen. De taal is op deze missie een groot probleem. Frankrijk leidt de NAVO-macht, en de helft van de militairen in Macedonië is Frans. De Fransen zijn arrogant, ze bemoeien zich alleen met elkaar, vinden lagere militairen uit Nederland. En ze spreken nauwelijks Engels. Dat is waar, zegt de Franse luitenant-kolonel Kersabiec: „We have very bad English”. Maar Kersabiec vindt dat de Fransen heel ruimhartig zijn geweest: „Frans is een officiële NAVO-taal. Wij hebben de leiding, wij hadden kunnen zeggen: iedereen moet hier Frans spreken. Dat hebben we niet gezegd.”

Washington wil Milosevic nieuw ultimatum stellen

23-1-93

BRUSSEL - De Amerikaanse regering dringt aan op een nieuw ultimatum aan de Joegoslavische president Milosevic om in te stemmen met een interim-vredesplan voor Kosovo. De VS willen dit plan wel eerst voorleggen aan de Albanese strijders in Kosovo. Als de Albanen in Kosovo instemmen met de voorlopige vredesregeling krijgt Milosevic vier dagen de tijd om hiermee akkoord te gaan. Anders volgen militaire acties tegen Servië. Een nieuwe vredesregeling zou meer moeten omvatten dan het oude akkoord met Milosevic over Kosovo van oktober vorig jaar. Zo vragen de VS ook meer garanties van de president over medewerking aan het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag. Binnen de NAVO bestaat verdeeldheid over de Amerikaanse aanpak. Frankrijk en Duitsland willen vooralsnog geen ultimatum stellen. Zij willen wachten op een concreet voorstel voor vrede van de Contactgroep voor Joegoslavië. Nederland staat 'sympathiek' tegenover het Amerikaanse plan. „Dit zou een con-

creet draaiboek geven voor een vredesregeling”, aldus een bron bij de NAVO. Premier Kok verklaarde niets te zien in een overhaast militair ingrijpen in Kosovo. Bij eventuele gewapende acties moet duidelijk zijn of deze een politieke oplossing van het conflict dichterbij brengen, verklaarde hij tijdens zijn wekelijkse persconferentie. De leden van de Contactgroep eisten in Londen dat Belgrado een onderzoek naar de massamoord in Racak door het Joegoslavië-Tribunaal van de Verenigde Naties in Den Haag toestaat. Zij willen voorts snel vredesonderhandelingen tussen de beide partijen. De Contactgroep - de VS, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië en Rusland - zei extra druk uit te oefenen om de partijen aan de onderhandelingstafel te krijgen. Het Kosovo Bevrijdingsleger (UÇK) zei gisteren dat het niet wil praten over een vredesvoorstel als dit niet uitgaat van onafhankelijkheid. (Rt./DPA/AP)

Lees verder BUITENLAND: OVSE: Serviërs verantwoordelijk

Door onze redacteur
PETRA DE KONING
SKOPJE, 23 JAN. Twee helikopters van de Nederlandse luchtmacht op de NAVO-vliegbasis in Macedonië worden klaargemaakt voor vertrek naar Kosovo. Militairen bevestigen de *doorgang*, wapens aan de zijkant van de toestellen. Een trainingsvlucht is geannuleerd. Over een paar uur vliegen ze misschien in oorlogsgebied, om OVSE-waarnemers op te halen. Achtthonderd militairen van de NAVO- evacuatiemacht moeten de ongewapende waarnemers beschermen die in Kosovo toezien op het bestand tussen Servische politie-eenheden en de Albanen van het Kosovo bevrijdingsleger UÇK. Ze zijn nu ruim een week operationeel, klaar voor hun opdracht. En dat was maar net op tijd. Deze week leek er een eind te komen aan de missie. De regering in Belgrado

NAVO is paraat bij Skopje

had besloten dat William Walker, hoofd van de OVSE in Kosovo, het land moest verlaten. Hij was 'anti-Servisch', zei Belgrado, omdat hij de Servische politie de schuld gaf van het bloedbad in het dorp Racak waarbij 45 Albanen werden gedood. De OVSE besliste: als Walker weggaat, gaan alle waarnemers weg. De NAVO- evacuatiemacht zou ze redden als dat nodig was. Vrijdag aan het eind van de och-

tend horen de luchtmacht militairen in Skopje dat ze toch niet naar Kosovo vliegen. Uit Belgrado komt het bericht dat Walker in Pritina kan blijven. De spanning is weg, voorlopig. Maar wat had de evacuatiemacht kunnen doen als de waarnemers, nu zo'n 800, wel waren vertrokken, en werden tegengehouden door het UÇK, Servische politie-eenheden of woedende burgers? Niet veel, geven de militairen onmiddellijk toe. „We kunnen maar een beperkt aantal mensen ophalen”, zegt de Nederlandse kolonel Toon Wolters, plaatsvervangend stafchef op het hoofdkwartier in Kumanovo, 40 kilometer ten noordoosten van Skopje. „Voor een situatie van geweld op grote schaal hebben we de middelen en de mankracht niet. Wij zijn geen invasiemacht.” [• Vervolg EVACUATIEMACHT: pagina 5]

Voorstel VS afgewezen NAVO diep verdeeld over Kosovo

Door onze correspondent BIRGIT DONKER
BRUSSEL, 23 JAN. Een Amerikaans voorstel voor het aanpakken van de crisis in Kosovo met een hard ultimatum voor de Joegoslavische president Milošević heeft gisteren onvoldoende bijval gekregen van de overige NAVO-partners.

Europese landen van de alliantie, met name Frankrijk, vinden het te vroeg voor het drigen met geweld en willen de diplomatie meer tijd geven. Dat is gisteravond vernomen van bronnen bij de NAVO. Volgens het Amerikaanse voorstel zou eerst de Albanese Kosovaren een vredesplan worden voorgelegd. Als zij hiermee zouden instemmen, zou de Joegoslavische president Milošević een ultimatum van vier dagen worden gesteld om het plan te accepteren onder dreiging van luchtaanvallen. Op die manier zouden zowel de Albanese Kosovaren als de Serviërs gedwongen worden tot concessies. Het Amerikaanse voorstel ondervond bij de overige NAVO-partners echter „veel weerstand”, aldus een bron bij de NAVO. „Veel landen vonden het plan goed, maar de timing niet.” Zij willen wachten op de reacties op het vredesplan dat gisteren werd gepresenteerd door de internationale contactgroep voor voormalig Joegoslavië. Nederland zou wel sympathie voelen voor het Amerikaanse voorstel. Washington zou zware diplomatieke druk uitoefenen om het plan geaccepteerd te krijgen.

De contactgroep, bestaande uit de Verenigde Staten, Rusland, Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland en Italië, kwam gisteren op hoog ambtelijk niveau bijeen in Londen. Volgens het daar opgestelde plan moet de autonomie worden hersteld die Kosovo tot 1989 genoot. Vrije verkiezingen zouden moeten worden uitgeschreven en over drie jaar zou de situatie opnieuw moeten worden geëvalueerd. Het Albanese bevrijdingsleger UÇK eist volledige onafhankelijkheid voor Kosovo, maar dat wil het Westen niet. „Het UÇK moet zich realiseren dat, indien het onafhankelijkheid blijft nastreven en niet wil ingaan op de kansen die wij bieden, de internationale bereidheid zal dalen”, aldus een bron bij de NAVO. „Als zij het spel niet meespelen, dan zal Milošević dat ook niet doen.” Het puntenplan dat de contactgroep gisteren opstelde, zou ook de spil moeten vormen van een mogelijk ultimatum van de NAVO aan Milošević. De VS willen van Milošević tevens garanties met betrekking tot het Joegoslavië Tribunaal dat oorlogsmisdadigers berecht. [• Vervolg NAVO: pagina 5]

Ingezonden mededeling

LEGAL EXECUTIVE SEARCH
WERVEN EN SELECTIE

LEASE A LAWYER
INTERMEDIJREN

OUT OF THE COURTROOM, INTO THE BOARDROOM

HV & PARTNERS TEL 010 - 2400605

Een eenheid van het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) loopt na een oefening terug naar haar onderkomen in de bergen in de regio Drenica, westelijk van de hoofdstad Pristina.

NAVO 'dreigt met waarschuwing' Geen ultimatum Belgrado

Door onze correspondent
BRUSSEL, 28 JAN. De secretaris-generaal van de NAVO, Javier Solana, zal vanmiddag een waarschuwing doen uitgaan aan de strijdende partijen in Kosovo. Dat verwachten vanochtend bronnen bij de NAVO.

Het zou gaan om een waarschuwing met dreiging van geweld, maar zonder expliciet ultimatum. „We willen maximale druk uitoefenen op beide partijen”, aldus een bron bij het bondgenootschap. De NAVO heeft sinds oktober vorig jaar vliegtuigen en troepen paraat voor luchtaanvallen op Servische doelen.

Na dagenlang moeizaam vergaderen is de NAVO het eens geworden over een tekst, waarin zowel de Joegoslavische autoriteiten als het Albanese bevrijdingsleger UCK worden opgeroepen mee te werken aan een oplossing voor de crisis. De waarschuwing van de NAVO komt aan de vooravond van een bijeenkomst van de internationale Contactgroep voor voormalig Joegoslavië in Londen, die een vredesplan voor Kosovo zou formuleren.

De secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, zei vanmorgen in Brussel dat het dreigen met geweld noodzakelijk is

voor een oplossing voor het conflict in Kosovo. Annan zei dat voor het overgaan tot geweld wel een mandaat nodig is van de VN-Veilighedsraad.

De Verenigde Staten lieten het van overeenstemming over de tekst van de NAVO-waarschuwing afhangen of ze morgen zouden deelnemen aan een bijeenkomst van de Contactgroep voor voormalig Joegoslavië. Washington wilde een harde waarschuwing aan het adres van Belgrado. Europese landen als Frankrijk en Duitsland echter willen de consensus in de Contactgroep niet doorbreken.

Rusland, lid van de Contactgroep, wil niet dat Servië met geweld wordt bedreigd. Vorige week ijverde de VS nog voor een hard ultimatum aan Belgrado met dreiging van luchtaanvallen. Dat stuitte op zo veel weerstand bij Europese NAVO-partners, dat nu wordt gestreefd naar een waarschuwing die Belgrado enkele weken de tijd geeft te voldoen aan de eisen van de internationale gemeenschap.

Met de NAVO-waarschuwing op de achtergrond zou de internationale contactgroep morgen een voorstel voor vredesonderhandelingen presenteren. Naar verwachting zullen de Serviers en de Albanese Kosovaren worden opgeroepen tot een vredesconferentie, die in Wenen zal plaatshebben onder toezicht van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Het voorstel van de Contactgroep voor deze onderhandelingen zou bestaan uit een terugkeer naar de autonome status die Kosovo tot 1989 genoot.

Na de vergadering met Annan vanmorgen in Brussel vertrok NAVO-chef Solana naar Nederland voor een bezoek ter voorbereiding van een top van het bondgenootschap in april in Washington. Vanmiddag om vijf uur zou Solana in Brussel de tekst voorlezen met aan de strijdende partijen in Kosovo. De vergaderingen van de ambassadeurs zijn zeer besloten, uit angst voor lekken naar de pers.

In het noorden van Kosovo opende Joegoslavische leger- en politietroepen met pantserwagens en tanks gisterochtend de aanval op stellingen van het Kosovo Bevrijdingsleger UCK bij het noordelijke route van Pristina naar Nis in Belgrado. Tegen de avond waren die loopgraven nog bemand, maar waren de Serviers opgerukt naar een betere positie.

OVSE-rapport: Serviërs verantwoordelijk voor massamoord Racak

Vervolg van Voorpagina
De UCK-vertegenwoordiger in Londen zei dat internationale waarnemers toezicht zouden moeten houden als er verkiezingen in Kosovo worden gehouden. Hij zei dat de massamoord in Racak aantoont dat de kwestie-Kosovo een zaak is die alleen met militaire middelen kan worden opgelost.

burgers ontvoerd. De ontvoering vond plaats in het dorp Nevojane, 25 kilometer ten noordwesten van de provinciehoofdstad Pristina. Vier van de ontvoerde mannen werden 's morgens vroeg uit hun huizen gehaald, de vijfde, een nachtwerker bij een elektriciteitscentrale, werd van zijn werk meegenomen.

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) stelde nogmaals de Serviërs verantwoordelijk voor de massamoord in Racak. De executie van 45 etnische Albanese in het Kosovaarse plaatsje blijkt een wraakactie van Servische eenheden voor de dood van vier kameraden. Dit staat in een OVSE-rapport dat gisteren uitlekte.

De internationale waarnemers, die voor en na de slachting aanwezig waren in Racak, concludeerden dat 'de waargenomen feiten bewijzen dat het Joegoslavische leger en de politie ongewapende etnische Albanese hebben opgesloten, verminkt en vermoord'.

Sommige media, zoals in Frankrijk, uitten de afgelopen dagen twijfel over de snelle interpretatie van het bloedbad door het hoofd van de missie, William Walker. Hij wees de beschuldigende vinger onmiddellijk wendend in de richting van Joegoslavische troepen, waarop Belgrado hem wilde uitwijzen.

De voorzitter van het militaire comité van de NAVO, de Duitse generaal Naumann, concludeerde dat de Joegoslavische president Milosevic bij het overleg de afgelopen dagen geen concessies heeft gedaan. Er zitten in Kosovo nog altijd veel meer Servische troepen dat afgelopen oktober met de NAVO is afgesproken. Een Fins forensisch team kreeg toestemming van de Joegoslavische autoriteiten om de lijk-schouwing te verrichten op de slachtoffers in Racak.

NAVO gereed voor militaire actie in Kosovo

Door onze correspondent
BRUSSEL, 27 JAN. De NAVO is klaar met de militaire planning voor mogelijke actie in Kosovo. Dat verklaarde gisteravond de voorzitter van het militair comité van het bondgenootschap, generaal Klaus Naumann, in een interview voor de Duitse televisie. Naumann eiste een eind aan de gewelddadigheden in Kosovo en terugtrekking van Servische troepen.

„Beide partijen moet duidelijk worden gemaakt dat ze de limiet hebben bereikt”, zei Naumann. „niet, dan zal de militaire optie worden gebruikt.” Ook secretaris-generaal Kofi Annan van de Verenigde Naties zei gisteravond dat het gebruik van geweld onvermijdelijk kan zijn, als de situatie in Kosovo blijft verslechteren. De NAVO vergaderde vandaag over een mogelijke waarschuwing aan beide partijen in het conflict in Kosovo. „Het gaat om een waarschuwing met dreiging met geweld maar zonder ultimatum”, aldus een bron bij het bondgenootschap. De Verenigde Staten hadden vorige week al een hard ultimatum willen stellen, maar Europese landen wilden de diplomatie nog een kans geven.

Wordt dit voorstel verworpen, dan kan de NAVO tot actie overgaan. Aan Albanese kant blijft de verdeeldheid een probleem. Gisteren liet het Kosovo Bevrijdingsleger UCK weten dat ze een eigen parlement gaat oprichten, dat wedijvert met het parlement van de pacifistische, Kosovaarse 'schaduwpresident' Ibrahim Rugova. In het noorden van Kosovo melden OVSE-waarnemers vanochtend weer zware gevechten.

De NAVO heeft ruim tweehonderd gevechtsvliegtuigen paraat staan in Italië. In oktober vorig jaar, toen het militair bondgenootschap ook dreigde met luchtaanvallen op Joegoslavië, werd de machtiging om tot actie over te gaan direct overgedragen aan de opperbevelhebber van de geallieerde strijdkrachten in Europa. Toen werd daar een ultimatum aan verbonden, daarvan is nu geen sprake. „De situatie was toen minder gecompliceerd omdat er geen politieke onderhandelingen plaatsvonden”, zegt een NAVO-functionaris. De voornaamste eis die in oktober werd gesteld was het terugtrekken van Servische troepen uit Kosovo. [• Vervolg KOSOVO: pagina 5]

Solana krijgt sleutel voor luchtacties van de NAVO

Door onze correspondent
BRUSSEL, 1 FEBR. De NAVO-lidstaten hebben zaterdag secretaris-generaal Solana gemachtigd te beslissen over luchtaanvallen op Joegoslavië, als Belgrado onvoldoende tegemoetkomt aan de eisen voor vredesonderhandelingen over Kosovo. De Joegoslavische regering en het Kosovo Bevrijdingsleger UCK hebben nog niet laten weten of ze aan dat vredesoverleg deelnemen.

Voordat Solana opdracht kan geven tot luchtaanvallen moet hij nog de zestien lidstaten consulteren, maar er hoeft geen aparte NAVO-raad bijeengeroepen te worden. Met hun besluit hopen de zestien NAVO-landen voldoende militaire dreiging uit te oefenen ter ondersteuning van de vredesonderhandelingen voor Kosovo. Die zaterdag in het Franse Rambouillet moeten beginnen. De oproep voor die onderhandelingen werd vorige week gedaan door de internationale contactgroep voor Joegoslavië waarin behalve de NAVO-landen Frankrijk, de Verenigde Staten, Duitsland, Groot-

Britannië en Italië, ook Rusland zit. Over hun vredesvoorstel, dat voorziet in autonomie voor Kosovo, moet binnen uiterlijk twee weken overeenstemming zijn bereikt tussen de Joegoslavische autoriteiten en de Kosovaarse Albanese. Tot nu toe heeft alleen de gematigde Kosovaarse leider Rugova zijn deelname aan de onderhandelingen bevestigd. De Britse minister van Buitenlandse Zaken, Robin Cook, die het afgelopen weekende met de Joegoslavische en de Kosovaarse leiders sprak, kreeg van de Joegoslavische president Milošević en Adem Demaçi, politiek woordvoerder van het UCK, te horen dat ze hun deelname nog in beraad houden. Milošević uitte zich in een verklaring sceptisch over het ultimatum voor het overleg. Volgens hem moet het conflict „binnen Servië” worden opgelost.

Solana kan besluiten tot luchtaanvallen als de partijen niet komen opdagen voor de vredesbesprekingen, als ze zich onvoldoende coöperatief opstellen of als ze zich niet houden aan een bestand in Kosovo. De eventuele luchtaanvallen zijn gericht op Joegoslavische doelen. Om ook druk uit te oefenen op het UCK, zal Solana een besluit om tot actie over te gaan rekening houden met de mate waarin de Albanese zich houden aan de gestelde eisen. Solana zei zaterdagavond dat de NAVO ook maatregelen bestudeert om wapensmokkel tegen te gaan.

• HOOFDARTIKEL: pagina 7

Belgrado gelaste bloedbad Racak

Door een onzer redacteurs
PRISTINA, 28 JAN. Servische politietroepen die vrijdag 15 januari de 45 Albanese dorpelingen vermoorden, kregen daartoe rechtstreeks bevel vanuit Belgrado. „Ga er stovig tegenaan”, kregen de troepen te horen tijdens hun actie. Ook werd van daaruit gezorgd voor het uitwissen van de sporen. Dat meldt vandaag The Washington Post, die van bronnen inzag heeft gekregen in onderzochte telefoonsprekken tussen de Servische militaire bevelhebber in Kosovo en het kabinet van president Milošević.

De Joegoslavische regering werd steeds op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen rond het dorp Racak. Doel was aanvankelijk om drie strijders van het Kosovo Bevrijdingsleger UCK te vinderen, die een hinderlaag hadden gezet voor het eerst het toevan gebruikte. [• Vervolg KOSOVO: pagina 5]

Door onze correspondenten
BRUSSEL, 29 JAN. De Contactgroep voor ex-Joegoslavië siet dat de strijdende partijen in Kosovo op 6 februari in het Franse Rambouillet, bij Parijs, onderhandelen beginnen over een politieke regeling. Dat overleg moet binnen een week tot een akkoord leiden.

Sommatie aan partijen Kosovo

Door onze correspondenten
BRUSSEL, 29 JAN. De Contactgroep voor ex-Joegoslavië siet dat de strijdende partijen in Kosovo op 6 februari in het Franse Rambouillet, bij Parijs, onderhandelen beginnen over een politieke regeling. Dat overleg moet binnen een week tot een akkoord leiden.

De Joegoslavische regering en het UCK hebben eerder gezegd elk compromis over Kosovo te zullen verwerpen. Om ze onder druk te zetten werkt de NAVO aan een ultimatum voor militair ingrijpen dat president Milošević „maar de onderhandelingstafel moet bombarderen”. Weigeren de rebellen te onderhandelen, dan dreigt bezetting van hun bankrekeningen, het afsnijden van wapenleveranties en loepi Kosovo toe-koningsge steun van het IMF en de Wereldbank mis.

Diplomaten weigerden vanochtend te speculeren over gebruik van geweld, maar zelden dat „het geen toeval is dat de NAVO zich morgen uitsprekt over een militair ultimatum”. Gisteravond voegde secretaris-generaal Solana aan een tekst die hij uitsprak namens de zestien lidstaten twee alternatieven voor het eerst het toevan gebruikte. [• Vervolg KOSOVO: pagina 5]

Clinton: NAVO is gereed Belgrado wil praten onder voorwaarden

Door een onzer redacteurs

ROTTERDAM, 30 JAN. De Joegoslavische vice-premier Drasković heeft gisteravond gezegd dat zijn land bereid is „waar ook in de wereld vredesonderhandelingen” te voeren over Kosovo.

Drasković reageerde daarmee op de sommatie van de internationale Contactgroep voor ex-Joegoslavië, gisteren in Londen, aan de strijdende partijen in Kosovo om op 6 februari in het Franse Rambouillet onderhandelingen te beginnen over een politieke regeling die moet uitmonden in „substantiële autonomie” voor Kosovo.

Of, en onder welke voorwaarden de Joegoslavische regering bereid is aan de oproep gehoor te geven, zal vandaag blijken als de Britse minister van Buitenlandse Zaken, Cook, de boodschap van de Contactgroep aan premier Milošević zal overbrengen. Cook, die mogelijk wordt vergezeld door secretaris-generaal Solana van de NAVO, zal ook Priština aandoen. Zonder te refereren aan het plan van de Contactgroep, liet Milošević gisteren een verklaring uitgeven waarin hij het Joegoslavische standpunt herhaalde dat de problemen in Kosovo moeten worden opgelost door „directe politieke dialoog” en niet via internationaal overleg. Ook Drasković maakte gisteren duidelijk dat de Joegoslavische regering niet onvoorwaardelijk aan onderhandelingen wil beginnen. Onafhankelijkheid is onbespreekbaar, evenmin als het toekennen van een status van „derde” republiek binnen de Joegoslavische federatie aan Kosovo, aldus Drasković.

De zes landen van de Contactgroep — de Verenigde Staten, Rusland, Groot-Brittannië,

Frankrijk, Duitsland en Italië — waren gisteren eensgezind, maar het is nog onduidelijk wat er gebeurt als hun eis niet wordt ingewilligd dat binnen zeven dagen na het begin van de onderhandelingen in Rambouillet, met mogelijk een verlenging van nog eens „minder dan een week”, een politiek akkoord op tafel ligt. Nadat de NAVO gisteren al vergaderde over Kosovo zou het bondgenootschap vandaag een verklaring uitgeven ter ondersteuning van het diplomatieke initiatief van de Contactgroep. Kernvraag is in hoeverre de NAVO de bereidheid zal uitspreken eventueel militair geweld te gebruiken, zoals onder andere de VS willen. President Clinton zei gisteren dat voor de partijen in het conflict „de tijd voor ontkennen en vertragen voorbij is. De NAVO is verenigd en gereed om op te treden”. Maar de Russische minister van Buitenlandse Zaken, Ivanov, onderstreepte gisteren in Londen dat in de Contactgroep zelfs niet is gesproken over militaire dreiging. „Iedereen in de Contactgroep is het er over eens dat de problemen alleen kunnen worden opgelost door vredesoverleg”, zei hij.

Terwijl de Contactgroep gisteren nog eens opriep tot een onmiddellijk staakt-het-vuren schoten Servische politie-eenheden in het dorp Rogovo 24 Kosovaren dood. Volgens Joegoslavië gaat het om strijders van het UÇK die een politiemannet in een hinderlaag zouden hebben gelokt en gedood.

De internationale gemeenschap heeft eensgezind een ultimatum gesteld aan de strijdende partijen in Kosovo. Maar wat als Milošević of het UÇK niet komen opdagen in Rambouillet?

Door onze correspondent

BIRGIT DONKER

BRUSSEL, 30 JAN. Het Rambouillet-Vredesakkoord voor Kosovo. Zeker in Franse oren moet dit als muziek klinken: een oplossing voor een conflict in het voormalige Joegoslavië, dit keer niet overeengekomen in het Amerikaanse Dayton maar in een kasteel bij Parijs. Maar zo ver is het nog lang niet. Er ligt nu een kalender voor een mogelijke oplossing voor de Kosovo-crisis waar de internationale gemeenschap, inclusief Rusland,

zich achter heeft geschaard. Maar de komende weken moet nog maar blijken wat er van terecht komt.

De zes landen van de Contactgroep voor ex-Joegoslavië besloten gisteren de Joegoslavische autoriteiten en de Kosovo Albanen op te roepen op 6 februari onderhandelingen te beginnen. Binnen zeven dagen moeten zij overeenstemming bereiken over „substantiële autonomie” voor Kosovo.

Op de achtergrond dreigt de NAVO met militair ingrijpen. Zo'n 200 gevechtsvliegtuigen staan al in Italië gereed om luchtaanvallen uit te voeren. Welk militair dreigement precies wordt verbonden aan het politieke ultimatum van de Contactgroep, zou de NAVO vandaag bekend maken. De Verenigde Staten dringen al langer aan op een hard ultimatum, maar Europese landen gingen hier tot nu toe niet mee akkoord uit vrees dat Rusland zich dan niet meer achter de gezamenlijke aan-

pak zou scharen.

„Dit is de meest gecoördineerde aanpak van de Kosovo-crisis tot nu toe”, zei gisteren een bron bij de NAVO. Zelfs secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, zei donderdag op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel dat geweld nodig kan zijn om het conflict in Kosovo te beëindigen, hoewel daarvoor „normaal” een mandaat van de VN-Veiligheidsraad vereist is. Maar het is zeer de vraag of het internationale front blijft gehandhaafd indien de NAVO inderdaad zou overgaan tot militaire actie.

In oktober vorig jaar, toen de NAVO ook dreigde met militair ingrijpen, namen de VS het diplomatieke voortouw terwijl Rusland protesteerde tegen het ultimatum aan Belgrado. De Amerikaanse diplomaat Holbrooke voerde toen de onderhandelingen met de Joegoslavische president Milošević, waarbij later ook de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking

in Europa (OVSE) werd betrokken. Nu is het de Contactgroep, inclusief Rusland, die het diplomatieke initiatief neemt.

De Contactgroep eist dat overeenstemming wordt bereikt over verregaande autonomie voor Kosovo. Daarmee gaat de aanpak verder dan in oktober, toen het voornaamste doel leek de gevechten te stoppen voordat de winter de duizenden vluchtelingen in de bergen zou overvallen. Er werden afspraken gemaakt over het terugtrekken van troepen en over een waarnemersmissie van de OVSE in Kosovo. Hoewel deze ongewapende waarnemers een heropleving van het geweld niet hebben kunnen voorkomen, zorgden ze wel voor internationalisering van het conflict. Dat Rusland nu samen met het Westen eisen oplegt aan Belgrado, zou deels kunnen worden toegeschreven aan de heftige aanval die de Joegoslavische president Milošević twee weken gele-

den deed op de OVSE nadat de leider van de waarnemersmissie een moordpartij in Racak had veroorzaakt.

Het zwakke van de huidige aanpak is dat nog altijd onduidelijk is of, en hoe de partijen kunnen worden overgehaald naar Rambouillet tekomen, om toegevingen te doen en om zich vervolgens aan hun beloften te houden. President Milošević noch het Albanese Kosovo bevrijdingsleger UÇK staat er om bekend dat ze gemakkelijk toegevingen doen en zich vervolgens nauwgezet aan hun beloften houden. Belgrado heeft al gezegd wel te willen onderhandelen, maar alleen met gematigde Kosovaren en zonder een staakt-het-vuren. Het UÇK wil enkel onderhandelen als de Servische troepen uit Kosovo worden teruggetrokken.

Bijkomende moeilijkheid is met wie van de Kosovaren moet worden onderhandeld. Het UÇK is een ongrijpbare guerrillabeweging

zonder duidelijke commandostructuur. De gematigde Albanese leider Rugova is bereid te onderhandelen, maar hij spreekt niet namens de rebellen die volledige onafhankelijkheid eisen. Terwijl de NAVO in het uiterste geval president Milošević met luchtaanvallen naar de onderhandelingstafel kan dwingen, is het moeilijk greep te krijgen op de zeer verspreide en licht gewapende vrijheidsstrijders. „We kunnen op hen niet dezelfde militaire druk uitoefenen”, erkent een bron bij de NAVO. „Maar we hebben wel gedetailleerde informatie over hun wapensmokkel en over het geld dat ze ontvangen.” Afgezien van een mogelijke poging de wapen- en geldstromen te stoppen, lijkt op het NAVO-hoofdkwartier vooral de hoop te bestaan dat de vrijheidsstrijders overtuigd raken dat „wij hen helpen hun autonomie terug te krijgen en dat ze de volgende keer met minder geïmagineerde moorden moeten nemen”.

ROGOVO — Servische troepen schoten gisteren in de Albanese plaats Rogovo 24 etnische Albanen dood, volgens Belgrado strijders van het UÇK. Een Servische politiemannet heeft zojuist een geweer weggepakt bij een van de gedode mannen. (Foto Reuters)

Europa kan in Kosovo niet lijdzaam blijven toezien

Zal Kosovo, de kleine, virulente en potentieel besmettelijke crisis aan de Adriatische kust op een steenworp van Euroland, ons eindelijk op nieuwe gedachten brengen omtrent de Europese veiligheid? Het zal tijd worden, bijna tien jaar na de Koude Oorlog en slechts enkele weken na de jongste crisis in Irak.

Tussen 1941 en 1989 hebben de Amerikanen geleerd tweeënhalf oorlog te plannen, tot elke prijs. Tussen 1944 en 1989 hebben de Europeanen geleerd zich door de Amerikanen te laten verdedigen en alle kwesties buiten de eigen regio aan Washington over te laten.

Door de val van de Berlijnse Muur is de veiligheidssituatie even ingrijpend veranderd als door het einde van de Tweede Wereldoorlog. Toch geven de Amerikanen per jaar nog steeds 250 miljard dollar uit aan wat in wezen Koude-Oorlogswapens zijn, ter ondersteuning van wat oorspronkelijk Koude-Oorlogstrategieën waren. En de Europeanen zijn Amerika's unilaterale optreden blijven verwachten — zij het niet zonder rancune.

„Als het principe zou worden aanvaard dat de vs in hun functie van wereldpoliticieman in hun eenzige beslissingen over het handhaven van vrede en veiligheid kunnen nemen, wat let dan straks de Russen om hetzelfde recht te claimen in de landen die tot de Sovjet-Unie hebben behoord”, vroeg ex-ambassadeur Piet Buwalda enkele weken geleden op deze pagina. Tja, inderdaad. Maar wie kan Emma Bonino tegenspreken, de verfrissend openhartige Europese commissaris uit Italië? Europa dreigt „een economische reus, een politieke dwerg en een militaire worm” te worden, merkte ze vorig wekeinde in Milaan op. Anders dan de Europeanen weet de Servische president Slobodan Milošević tenminste wat hij wil, voegde ze eraan toe.

Beleidsmakers komen dikwijls in de verleiding, meestal ten on-

Macht hebben is wat anders dan deze gebruiken. Wat dit betreft staat het Westen in de kwestie Kosovo voor dezelfde vraag als vijftig jaar geleden bij de crisis rond Berlijn, aldus David Schoenbaum. Een ding is duidelijk: niet optreden is gevaarlijker dan wel optreden.

rechte, bij de geschiedenis te rade te gaan voor een te volgen gedragslijn. Maar voor het perspectief is de geschiedenis onmisbaar. Onlangs werkten geluk en logica dus samen toen het Aspen Institute Berlin historici en ooggetuigen uitnodigde herinneringen aan de Koude Oorlog te komen ophalen in een stad die ooit vermaard was om haar crises.

Vijftig jaar geleden sneden de Russen de wegen, spoorverbindingen en watertoevoer naar de Westerse sectoren van de vroegere

verklondigd, kwamen de Sovjet-communisten verrast tot de ontdekking dat economische factoren echt van belang zijn.

Maar vreemd genoeg ging de conferentie haast geheel voorbij aan wat de huidige beleidsmakers wel eens het belangwekkendst zouden kunnen vinden. Na Stalins dood in 1953 pleitten Winston Churchill, de conservatieve Britse premier, en Ernst Reuter, de sociaal-democratische burgemeester van Berlijn, er beiden voor de politieke en economische zwakte van

mensen in de maatschappij: hij stichtte de Vrije Universiteit van Berlijn, stond aan de wieg van het RIAS (nu: Duits) Symfonieorkest, en stimuleerde zelfs de publicatie van een uitstekend intellectueel maandblad.

Als conservatief van nature, die nooit in gevecht het bevel had gevoerd, begreep hij als haast niemand onder zijns gelijken hoe anders de nieuwe uitdagingen waren dan de oude. Hij wist ook dat het zijn taak was een alternatief te zoeken tussen oorlog en capitulatie.

Wat hij in Kosovo zou doen, daarnaar kunnen we slechts gissen. Maar we kunnen ons wel indenken welke vragen hij zich zou stellen. Hoe kun je de ene schurk, Milošević, bombarderen zonder andere schurken te bevoordelen, in dit geval de Albanese separatisten die we kennen als het UÇK? Hoe verdedig je de gehavende geloofwaardigheid van de NAVO zonder in een burgeroorlog op de Balkan betrokken te raken? Hoe, gezien het debacle in Bosnië, vind je mensen die bereid zijn te praten en hoe krijg je hen vervolgens aan één tafel?

Maar wat hij zijn staf en zijn politieke superieuren zou zeggen, kunnen we wel raden. De eersten zou hij er vrijwel zeker van doorringen dat generaals worden betaald voor oplossingen en niet voor uitvluchten. De tweede groep zou hij er waarschijnlijk aan herinneren dat er veel op het spel staat: dat niet optreden thans gevaarlijker is dan wel optreden; dat de enige oplossing voor Kosovo een vorm van autonomie naar Catalaans, Zuid-Tirols of Noord-Iers model; en dat bij gebrek aan alternatieven Amerika opnieuw het voortouw zal moeten nemen. Graag of niet — ook vijftig jaar later nog.

de Sovjet-Unie te benutten en een vredesoffensief te lanceren.

Daar is niets van terechtgekomen. Het Westen bewapende zich liever, liet de kwestie over aan Amerika en klampte zich vast aan de status quo — wat het zou blijven doen, zo bleek, totdat het communisme in 1989 vanzelf ineenstortte. Maar terwijl tal van sprekers refererden aan de technische virtuositeit van de Berlijnse luchtbrug, werd er nauwelijks iets gezegd over de politieke virtuositeit van Lucius D. Clay, de Amerikaanse bevelhebber die ervoor verantwoordelijk was.

Net als zijn collega's Eisenhower en Patton had Clay een gezond respect voor militaire macht. Maar hij zag wel in dat de verdediging van Berlijn iets anders was dan de landing in Normandië. Daarom was een onderdeel van zijn strategie het sluiten van vriendschap met

David Schoenbaum doceert geschiedenis aan de Universiteit van Berlijn en is als fellow verbonden aan het Nederlands Instituut voor Oorlogsstudie (RIAS) in Berlijn.

Albanese inwoners van het dorp Crnljane in Kosovo begraven een echtpaar dat vorige week het slachtoffer werd van het geweld in de Servische regio. Ze zaten zat met een aantal andere dorpelingen op een tractor die vanuit een hinderlaag werd beschoten. Vijf mensen kwamen om het leven, onder wie de ouders van zes kleine kinderen. (Foto Reuters)

KOSOVO

NAVO: tweehonderd vliegtuigen paraat

VERVOLG van pagina 1

De interpretatie over het overdragen van de 'sleutel' voor luchtaanvallen aan de secretaris-generaal liep zaterdag enigszins uiteen. Volgens een hoge functionaris van de NAVO betekent het dat een land dat nu nog aarzelt „min of meer zijn vetorecht heeft opgegeven”. Een ander zei daarentegen dat Solana enkel kan besluiten tot luchtaanvallen als alle zestien lidstaten het daarmee eens zijn. „Dit is geen

een eenvoudige zaak als het even pos- ten van een brief. Als de secretaris- generaal besluit tot luchtaanvallen, zal hij dat doen op basis van consensus.”

De luchtaanvallen zouden in eerste instantie gericht zijn op het uitschakelen van het Joegoslavische luchtafweersysteem. De NAVO staat ook klaar om, voorafgaand aan luchtaanvallen, de ongeveer duizend OVSE-waarnemers in Kosovo te evacueren. In Macedonië is daartoe een inter-

ventiemacht gelegerd van zo'n 1600 man. Nog eens ongeveer achtduizend soldaten staan op hun thuisbases klaar, voor het geval alle waarnemers tegelijk geëvacueerd moeten worden.

De NAVO versnelt tevens de planning voor een troepenmacht die in Kosovo gestationeerd kan worden om de vrede te handhaven, mocht er binnen enkele weken een akkoord worden bereikt. Secretaris-generaal Solana zei gisteren in een interview dat het zenden van

troepen „uiteindelijk” nodig zal zijn. Vorig jaar zijn al gedetailleerde plannen opgesteld voor een troepenmacht voor Kosovo. Volgens een functionaris zouden daarvoor zo'n 30.000 tot 40.000 man nodig zijn. Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië hebben toegezegd troepen te willen leveren. De Verenigde Staten zijn, anders dan vorig jaar, niet afwijzend.

Op het NAVO-hoofdkwartier is lang vergaderd over de tekst waarin Solana de machtiging kreeg

voor luchtaanvallen. De dit moeizame onderhandelingen volgens bronnen binnen de besluitvorming van de Contactgroep voor e- vië. De overige lidstaten dit, omdat Rusland een vetorecht zou hebben. NAVO-besluit tot militair optreden. Moskou heeft zich tegen militair optreden in Joegoslavië.

23-1-94

Het loopt in Kosovo gillend uit de hand als de internationale gemeenschap niet snel ingrijpt. Volgens IKV-secretaris Mient Jan Faber is het gevaar van een 'Bosnië-scenario' levensgroot.

De Ovse-waarnemersmissie werd onlangs de hemel in geprezen toen ze het presteerde acht door het Albanese bevrijdingsleger (UCK) gekidnapte Servische soldaten vrij te praten. De UCK beweert de weliswaar dat er een deal gesloten was, maar de Ovse-delegatie die de onderhandelingen met de beide partijen voerde, had geweigerd ook maar iets te tekenen dat hun later zou kunnen worden ingewreven. De eis van de UCK dat de negen overlevenden van een groep van 45 Albanezen die begin december in een Servische lunderlaag terecht waren gekomen, zouden worden vrijgelaten, zal slechts door de Ovse worden bepleit. Dat is mondeling beloofd, meer niet. Milosevic riep ogenblikkelijk dat het voor hem ondenkbaar was een deal met terroristen te sluiten, ook niet via de Ovse. Dus? De UCK wacht tien dagen af of de

mannen vrijkomen. En ondertussen? Op naar de volgende confrontatie. In Radac werd een bloedbad aangericht; 51 lijken zijn inmiddels geteld, waaronder dat van een baby van drie maanden. Allemaal terroristen, volgens de Serviërs. De Ovse was opnieuw verbijsterd. De Navo kwam in spoedberaad bijeen. Er werden delegaties gestuurd naar Belgrado en Pristina. En de dreiging met bombardementen werd weer van stal gehaald. Allemaal lucht? Met een griezelige precisie ontvouwt zich een Bosnië-scenario in Kosovo. Dat geldt zowel voor het gedrag van de strijdende partijen als voor dat van de internationale gemeenschap. En het ergste is dat kennelijk iedereen er de ogen voor sluit. Als de les van Bosnië nu ergens zou moeten en kunnen worden toegepast, dan wel in Kosovo. Helaas, er schijnt niets, maar dan ook echt niets te zijn geleerd.

Voordelig embargo

De oorlog in Bosnië begon in april 1992. Maar er was in feite maar één partij die een leger bezat. De Bosnische Serviërs, die volop gebruik konden maken van het JNA, het staande leger van het oude Joegoslavië. De moslims en Kroaten uit Bosnië moesten maar zien hoe ze aan wapens kwamen en in sneltreinvaart een leger uit de grond stampten. Want de VN stelden een wapenembargo in, waarmee ze de Serviërs ten zeerste bevooroordeelden. De Kroaten en moslims konden aanvankelijk niet veel meer doen dan in de dorpen en steden waar ze de meerderheid bezaten milities en dorpswachters instellen, licht bewapend en tot niet meer in staat dan het uitdelen van speldenprikken. De Servische troepen boekten grote terreinwinst en hadden al gauw zeventig procent van het Bosnische grondgebied onder controle. Een belangrijk onderdeel van de strategie van de Serviërs en later ook van de Kroaten was het verheffen van de eigen bevolkingsgroep als superieur boven de moslims. De moslims werden in feite tot *Untermenschen* gediskwalificeerd. In het gunstigste geval mochten ze kiezen: of Serviër of Kroaat worden, maar moslims bestonden niet in Bosnië. Begrijpelijk dat vooral de moslims het slachtoffer werden van grootscheepse etnische zuiveringen. Servische (en Kroatische) dorpsbewoners werden regelmatig opgejuind om de toegangswegen te blokkeren naar steden en dorpen waar merendeels moslims woonden. Uiteindelijk werd een aantal plaatsen jarenlang omsingeld, beschoten en uitgehongerd, om de moslims goed te laten voelen dat ze niet meer waren dan ratten. Denk aan Sarajevo en Srebrenica. De internationale gemeenschap zag de gebeurtenissen aan, uitte stevige taal om haar afschuw tot uitdrukking te brengen, zond diplomaten naar de regio om loze staakt-het-vuren- en ijdele vredesovereenkomsten af te sluiten, en besloot *niet* in te grijpen. Daarentegen werd aan de Unhcr, de vluchtelingenorganisatie van de VN, gevraagd het voortouw te nemen en een humanitaire hulpoperatie op te zetten. Een licht bewapende vredesmacht, Unprofor, werd ter beschikking van de Unhcr ge-

Foto ANP

Terreur in Kosovo

Een terrorist van drie maanden oud

eld om de hulptransporten te begeleiden. De wapens mochten echter *niet* worden gebruikt tegen mogelijke onverlaten, alleen ter zelfverdediging. Bovendien 'dreigde' de internationale gemeenschap voortdurend zich te zullen terugtrekken uit Bosnië als de gevaren (gijzelingen bijvoorbeeld) voor haar eigen mensen te groot werden. Een reddingsoperatie onder leiding van de Verenigde Staten werd achter de hand gehouden. Het internationale propaganda-apparaat draaide intussen op volle toeren: 'Wij, Unher en Unprofor, doen prachtig werk. Dankzij onze niet aflatende inspanningen worden vele Bosniërs de winter door geholpen'. Toen bleek dat vele tienduizenden, vooral burgers, de winter niet doorkwamen omdat ze afgeslacht werden, werden enkele omringelde plaatsen uitgeroepen tot Safe Areas (veilige gebieden). Deze zouden worden beveiligd door troepen van de internationale gemeenschap. Hoe dat is afgelopen, herinneren we ons nog goed van Srebrenica.

Dorpswachters

Nu, in Kosovo, van hetzelfde laken een pak. Militair gezien is het Servische JNA, aangevuld met speciale politie-eenheden, wederom oppermachtig. De UCK, het Albanese bevrijdingsleger, bestond aanvankelijk uit wat verspreide groepen 'dorpswachters', licht bewapend, zo ze al over echte wapens beschikten. Ze waren in staat zo nu en dan een Servische politiestrook aan te vallen, meer niet. Toen, dankzij de politieke chaos in de loop van 1997, in Albanië overal wapendepots werden leeggeplunderd, kreeg de UCK ineens meer en betere wapens in handen en de dorpswachters transformeerden zich in een guerrillabeweging, een tussenfase op weg naar een echt leger. De Serviërs sloegen vervolgens, in februari 1998, genadeloos toe. In elke Albanese werd een terrorist gezien en het beste was hen met huid en haar van de bodem te laten verdwijnen. De strategie van de verschroeiende aarde werd van stal gehaald en in augustus werden 495 dorpen vernietigd, geplunderd en in brand gestoken, terwijl de Albanese bevolking, voorzover ze het er al levend van afbracht, de bergen werd ingejaagd waar haar een ijskoude hongerwinter te wachten stond. De internationale gemeenschap schrok zich een hoedje, riep heel hard boe tegen Milosevic, dreigde zelfs met bombardementen, maar deed *niets*. Wel werden alle landen ter wereld gesommeerd geen gemeene zaak met de UCK te maken en een dam op te werpen tegen wapenstromen richting bevrijdingsleger. Om de Albanese de winter door te helpen, reisde Holbrooke af naar Belgrado en slaagde er in oktober 1998 in een wapenstilstand te realiseren. Althans, zo werd het naar buiten gebracht. Een geschreven akkoord bestaat evenwel niet, omdat de Albanese niet in de onderhandelingen betrokken werden. De gevechten luwden even, maar de wapens zwegen niet. Genoeg luwte evenwel om een hulpoperatie op gang te brengen, onder aanvoering van de Unhcr. Natuurlijk werd ook een (ongewapende) Ovse-missie naar de regio

gezonden om toe te zien op het (niet-bestaande) staakt-het-vuren-akkoord en het leveren van de hulpgoederen. Aangezien men in Bosnië geleerd had dat zo'n operatie niet zonder gevaren is, nestelde de Navo een reddingslegertje ten behoeve van het Ovse-personeel in Macedonië. De propagandamachine ging vervolgens weer op volle toeren draaien. Het succes van de Ovse-missie wordt alom geprezen terwijl het overgrote deel van het personeel nog niet eens ter plekke is. De internationale waarnemers en diplomaten sluiten, zo te zien, weer de ene na de andere wapenstilstand en bijna-vredesregeling, terwijl de oorlog gewoon doorgaat. Tegelijkertijd is het overduidelijk dat de belangrijkste zorg uitgaat naar de veiligheid van de eigen mensen. Ondertussen hebben de Servische autoriteiten bedacht dat het tijd wordt de Servische bevolking in te zetten tegen die bloeddoorstige Albanese die het wagen de heilige Servische grond van Kosovo voor zichzelf te claimen. Begin deze maand werden alle toegangswegen naar Pristina geblokkeerd door de bewoners van Servische dorpen rondom de stad. En in de stad worden de gemoederen rijp gemaakt voor een stads-guerrilla van de aldaar verkerende (40.000) Serviërs tegen de (160.000) Albanese, en omgekeerd.

Vredesmacht

Als je echt tot je laat doordringen wat er nu aan het gebeuren is in Kosovo en niet bereid bent ook maar enige les te trekken uit het gebeuren in Bosnië, dan kun je maar beter zo snel mogelijk je biezen pakken. De risico's voor 'onze eigen mensen' worden namelijk groot in de nabije toekomst. En geen politicus kan straks nog tegen het thuisfront zeggen: *Wir haben es nicht gewusst*. Iedereen heeft immers Bosnië meegemaakt. Maar misschien is het mij vergund nog één keer aandacht te vragen voor een alternatieve benadering. Ik weet dat ik zeur, maar ik heb nu eenmaal aan mijn vrienden in Kosovo beloofd hun geluid hier te laten horen. Er moet nu donders snel een *vredesmacht* naar Kosovo toe, onder auspiciën van de Ovse en dus ter aanvulling op de Ovse-waarnemers. Die vredesmacht moet tot taak krijgen het gebied te demilitariseren. Het Servische leger moet weg uit Kosovo en de Servische politie ontwapend. Maar ook de UCK moet de wapens inleveren en zijn kampen ontruimen. Tevens moet de Navo-eenheid in Macedonië worden opgewaardeerd, van 1500 nu tot een 5000 man sterke brigade straks. En de taak van die brigade moet worden aangepast aan de huidige dreigende omstandigheden. Alleen bereid zijn tot een reddingsoperatie is te defensief, daar gaat geen enkele preventieve werking van uit. De brigade moet daarnaast een geloofwaardige *afschrikkingsfunctie* krijgen. De internationale gemeenschap (de Navo) moet duidelijk maken dat ze zal ingrijpen op het moment dat de burgerbevolking weer in grote nood komt en er geen toestemming gegeven wordt voor de ontplooiing van een Ovse-vredesmacht.

Mient Jan Faber

Carla Bogaards

Moraal

En, hoe staat het met uw fatsoen? Ik bedoel, het begrip fatsoen duikt weer op en de babyboomers slaan op tilt in allerlei publicaties, op radio en t.v.

Ik ben een van hen. De generatie vóór ons (vijftig plus) heeft het 'fatsoen' aangekaart, verdedigt een nieuwe *law and order*. Logisch, hoe ouder je wordt hoe minder flexibel. Niet neeschudden meneer, mevrouw, geest en lichaam vertonen enige stramheid. Geeft niks, goed voor de concentratie, ben je minder snel afgeleid, heb je geleerd hoofd- en bijzaken te onderscheiden. (Dat well!)

Pas op, roepen de antagonisten, we gaan terug naar de spruitjesluchtcultuur. Ho, roepen de voorstanders, zonder ons reveil gaan we naar de verdoemenis.

Mijn links-alternatieve-intellectuele vrienden behoren grotendeels nu zelf tot de gevestigde orde, maar ze prediken nog steeds hun nostalgische revolutie. Ze klampen zich vast aan hun eigen fatsoen. Trouwens, opgroeien tot kritische, (wel)denkende mensen heeft veel te maken met een beschermd milieu. Kun je je tegen afzetten, maar toch. Dus ze vergeten dat kinderen gewoon structuur nodig hebben, en een goed voorbeeld.

De tien geboden bijvoorbeeld, waarmee ik ben opgevoed, doen onverminderd opgeld. Het nastreven waard. Maar wat mij betreft wel geplaatst in onze huidige cultuur. Anticonceptie, zelfontplooiing, emancipatie op vele gebieden, moderne theologie, wetenschap, kunst, abortus, enige welstand, medezeggenschap, etc. Zaken waar ook ik voor gestreden heb, waar ik de zoete vruchten van pluk.

Toch bestempelden enkele van die vrienden mij altijd al als 'burgerlijk' op bepaalde gebieden. Komt door je christelijke opvoeding, meesmuilen ze. Fatsoen, normbesef, het blijft blijkaar verdacht. Ze nemen de wapens weer op.

Volgens mij lopen ze met een bord voor hun kop. De wereld op zijn kop bij lezing van de reportage 'Het weekeinde van een fietsendief' in *Vrij Nederland* (no. 1, 1999). David (pseudoniem) vindt niet dat de burgerzin de laatste jaren is toegenomen; daarvoor verkoopt hij teveel fietsen aan 'fatsoenlijke' mensen.

'Werk aan de lopende band', zegt hij. 'Niet de burgerzin maar de normvervaging is toegenomen', constateert de ietwat intellectuele, heroïneverslaafde fietsendief (31), die duidelijk uit een beter milieu komt. Hij wil 'open zijn, niet achterbaks'. Hij is selectief qua misdaad: 'Ik probeer mijn eigen normen op te houden.'

Carla Bogaards

NAVO-troepen moeten vrede in Kosovo garanderen

In oktober vorig jaar leek een keerpunt bereikt in de Kosovo-crisis, toen de Amerikaanse onderhandelaar Holbrooke president Milošević dwong tot een staakt-het-vuren door te dreigen met NAVO-luchtaanvallen. Een vredesregeling zou volgen, zoals het Dayton-akkoord in 1995 de oorlog in Bosnië had beëindigd. Dat was althans de hoop. In de praktijk liep het echter snel mis. Onder het toedienend oog van de OVSE-waarnemers zetten de Servische troepen het Kosovo Bevrijdingsleger (UÇK) de strijd weer voort. De pende-diplomatie van de Amerikaanse ambassadeur in Macedonië, Christopher Hill, en zijn EU-collega Petritsch faalde evenzeer. Na drie maanden en zeven ontwerp-akkoorden bereikten de bemiddelaars half januari een dood punt.

Na de Servische slachtpartij in Račak en de commotie rondom eventuele uitwijzing van het hoofd van de OVSE-missie, Walker, hebben Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk de leiding genomen om alsnog een akkoord tot stand te brengen: aanstaande zaterdag worden de partijen verwacht in Rambouillet voor beslissende onderhandelingen die binnen twee weken tot resultaat moeten leiden. De NAVO heeft inmiddels gedreigd desnoods geweld te gebruiken als een akkoord uitblijft.

De regie van het overleg ligt dus nu in Europese handen. In Rambouillet zullen de Britse en Franse ministers van Buitenlandse Zaken, Robin Cook en Hubert Védrine, optreden als voorzitters. De andere leden van de Contactgroep, inclusief de Amerikanen, staan hen bij. Het lijkt een revanche voor Dayton, waar de Europese landen op de tweede rang zaten.

Rambouillet kan een doorbraak betekenen voor een Europese rol bij crisisbeheersing, ook al betreft het een Europa van de grote EU-

Als de EU aanstaande zaterdag een akkoord tussen Servië en de Kosovaren tot stand weet te brengen, dan is de rust in Kosovo allesbehalve gegarandeerd. Alleen een zware NAVO-troepenmacht op de grond kan nieuw geweld tussen de partijen uitsluiten, vindt Dick Zandee.

lidstaten. De risico's hierbij zijn echter niet gering.

Aangenomen dat Serviërs en Albanen komen opdraven, is het de grote vraag of Rambouillet kans van slagen heeft.

Het grootste probleem is de verdeeldheid aan Albanese zijde. De aanhang van president Rugova, boegbeeld van het geweldloze verzet, is geslonken tot de kaders van

De kern van het Kosovo-vraagstuk betreft de toekomstige status van het gebied. Na de Balkanoorlogen van begin deze eeuw wezen de grote mogendheden Kosovo toe aan Servië. Sindsdien zijn de Albanen gefrustreerd. Een kleine eeuw van onderdrukking en wederzijdse haat moet nu binnen twee weken worden weggewerkt.

Onder internationale druk is

Een kleine eeuw van wederzijdse haat moet binnen twee weken worden weggewerkt

zijn LDK-partij en bevindt zich vooral in de hoofdstad Priština, die tot nog toe buiten de strijd is gebleven. Het UÇK krijgt massale steun van de plattelandsbevolking, die wél het slachtoffer van de gevechten is. De verdeeldheid tussen Rugova en het UÇK laat zich ook vertalen in termen van wil en onwil om via onderhandelingen tot een oplossing te komen. Het is onwaarschijnlijk dat het UÇK aan het vredesoverleg deelneemt, temeer omdat Milošević niet met 'terroristen' wil praten. Zelfs wanneer de politieke woordvoerder van het Kosovo Bevrijdingsleger, Adam Demaçi, in Frankrijk verschijnt, is verdere medewerking onzeker. Het UÇK kan elk moment het lont in het kruijvat steken en een akkoord opblazen.

Belgrado wellicht bereid Kosovo autonomie te verlenen, net zoals in de periode 1974-1989. Maar de status van republiek is uit den boze, want dat bezorgt Kosovo het recht op afscheiding van de Joegoslavische Federatie. Vice-premier Vuk Drasković bevestigde afgelopen vrijdag dat Kosovo deel van Servië moet blijven.

Voor de Albanen, inclusief de aanhangers van Rugova, is onafhankelijkheid juist het doel. De kloof tussen beide standpunten is onoverbrugbaar. Hill en Petritsch werkten dan ook aan een interim-regeling die in Rambouillet centraal zal staan: herstel van de autonomie en na drie jaar heropening van de onafhankelijkheidsbesprekingen. Rugova is bereid in te stemmen met een tijdelijke rege-

ling, maar hij zal garanties eisen voor de verdere toekomst. Na drie jaar moet de Albanese bevolking, die inmiddels meer dan 90 procent van de inwoners van Kosovo uitmaakt, over haar eigen lot kunnen beschikken. Een compromis tussen beide standpunten is een diplomatiek mirakel. Het is tevens een andere tijdbom die tikt onder een vredesregeling.

De buitenwereld zelf zal stevig moeten investeren in de uitvoering van een akkoord. Dat betekent dat er een zware troepenmacht op de grond moet komen, onder leiding van de NAVO, teneinde zeker te stellen dat nieuw geweld tussen de partijen is uitgesloten. Londen, Parijs en Bonn zijn bereid aan zo'n troepenmacht deel te nemen. Cruciaal is dat ook de Verenigde Staten en Rusland participeren, niet louter vanwege militaire overwegingen maar tevens met het oog op brede politieke steun. Nederland kan uiteraard niet achterblijven en dient eveneens deel te nemen.

Voorlopig zijn we nog niet zover. Rambouillet is een enorme uitdaging voor de fragiele internationale coalitie in de Contactgroep, die het weliswaar eens is over het strakke onderhandelings-schema maar veel minder over de inzet van NAVO-geweld als succes uitblijft. Tevens vormt het overleg de laatste kans.

De Albanen moeten nu kiezen: een regeling met hooguit op termijn uitzicht op zelfbeschikking of escalatie van de oorlog en nog meer humanitaire catastrofes. Milošević moet op zijn beurt buigen voor verdere internationale bemoeienis met Servië. Zelf heeft hij overigens eerder de Servische zaak opgevoerd aan zijn eigen machtsbehoud. Spannende dagen liggen in het verschiet.

Drs. D. Zandee is verbonden aan het Instituut Clingendael.

Versplintering

EEN HERHALING VAN 'Dayton' moet in Kosovo de oplossing brengen, zo lijken de leden van de Contactgroep voor Joegoslavië te hebben gedacht. Breng de strijdende partijen op één plaats, ver van het oorlogsgebied, bij elkaar, dwing ze te onderhandelen tot er binnen een van tevoren bepaalde tijd een akkoord is bereikt en beloof troepen om die overeenkomst vervolgens te helpen handhaven. Voor Dayton lees Rambouillet, de strijdende partijen zijn ditmaal het Servische regime en opstandige Kosovaren en voor de Amerikaanse bulldozer-diplomaat Holbrooke is de Britse minister Cook in de plaats gekomen.

Het grootste verschil zit 'm in de situatie 'op de grond', zoals dat in militaire termen heet. Waren destijds in Kroatië en Bosnië de Serviërs op de vlucht voor een, door Holbrooke aangemoedigd, gecombineerd offensief van Kroaten en moslims, in Kosovo hebben de Serviërs afgelopen najaar bewezen de verhand te hebben zolang de internationale gemeenschap hun niets in de weg legt.

De NAVO dreigt met luchtbombardementen voor het geval partijen geen gehoor geven aan de oproep van de Contactgroep. Erg overtuigend klinkt dat niet. Het is algemeen bekend dat de Contactgroep diep verdeeld is over het gebruik van geweld om vrede te forceren. Bovendien, hoe zou de NAVO de verspreid opererende opstandelingen vanuit de lucht moeten dwingen naar het Franse conferentieoord te komen? Maar waarschijnlijk komen de afgezanten toch wel. De gang van zaken in Bosnië heeft bewezen dat een akkoord en de toepassing ervan twee heel verschillende dingen zijn.

VOOR DE LIDSTATEN van de NAVO en voor andere landen die troepen willen sturen, is het belangrijkste dat eerst de wapens tot zwijgen worden gebracht. Dat betekent dat tussen de strijdende partijen demarcatielijnen worden getrokken en wapenvrije zones worden ingesteld. De vrede kan dan langs die lijnen en in die zones worden gewaarborgd. Dat is in ieder geval een succesvol bestanddeel van het Dayton-akkoord gebleken, maar het vervolg is ook in Bosnië open gebleven.

Politiek gesproken is de internationale gemeenschap een stukje opgeschoven. Pleitte zij aanvankelijk voor een vorm van autonomie voor Kosovo binnen de Servische republiek, nu streeft zij gelijkwaardigheid na aan Servië en Montenegro binnen de Joegoslavische federatie, met een overgangstijd van drie jaar. Dat is minder dan de onafhankelijkheid die de opstandigen willen, het is veel meer dan president Milošević tot dusver wenste toe te staan.

LANGZAAMAAN WORDT Joegoslavië uitgekleeft van de veelvolkerenstaat die het was bij zijn ontstaan na de Eerste Wereldoorlog tot een etnisch en religieus zuivere Servische provincie. In rest-Joegoslavië wonen behalve de Kosovaren van Albanese afkomst ook nog een minderheid aan Hongaren. Ook in Montenegro zijn er separatistische tendensen en Servië zelf kent een islamitische minderheid. De internationale gemeenschap loopt achter de ontwikkelingen aan in de stille hoop dat ergens de versplintering als vanzelf zal ophouden. Milošević heeft met zijn gewelddadig streven naar een groot-Servië het tegendeel bereikt.

Kosovo: klein VS-contingent in vredesmacht

Door onze correspondent

WASHINGTON, 4 FEBR. De Amerikaanse regering voorziet dat een klein aantal Amerikaanse grondtroepen zal deelnemen aan een eventuele vredesmacht van de NAVO in Kosovo. Maar dan zouden de strijdende partijen eerst een vredesakkoord moeten sluiten op de vredesconferentie over Kosovo die morgen moet beginnen in Rambouillet nabij Parijs.

Dat verklaarde minister van Defensie William Cohen gisteren te genover de senaatscommissie voor de strijdkrachten. Hij beredde de senatoren erop voor dat Washington mogelijk een "relatief klein" aantal troepen naar Kosovo zal sturen. Generaal Henry Shelton, de voorzitter van de chiefs van staf, zei in antwoord op vragen van de senatoren dat het aantal waarschijnlijk tussen de 2.000 en 4.000 zal liggen, als de totale vredesmacht uit 20.000 man zal bestaan.

Ook andere bewindslieden van de regering-Clinton, zoals minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright en Nationale Veiligheidsadviseur Sandy Berger, zijn begonnen om het Congres voor te bereiden op het uitsterven van Amerikaanse grondtroepen naar Kosovo, als er tijdens de vredesconferentie van Rambouillet, die zaterdag begint, een akkoord komt. CIA-directeur George Tenet zei eerder deze week dat NAVO-troepen noodzakelijk zijn, om meer geweldadigheden in Kosovo te voorkomen. De Republikeinse senator John Warner, voorzitter van de commissie voor de strijdkrachten, noemt Ameri-

kanse deelname aan een vredesmacht "essentieel".

Verwacht wordt dat een eventuele vredesmacht voor Kosovo onder leiding komt te staan van een bevelhebber uit een van de deelnemende Europese NAVO-landen, waarschijnlijk Frankrijk, dat bereid is het grootste deel van de militairen te leveren. Binnen het Pentagon, het Amerikaanse ministerie van Defensie, bestaan traditioneel grote, bezwaren tegen deelname aan militaire operaties onder buitenlandse bevel. Maar de legerleiding is bereid zich over die bezwaren heen te zetten, als in nul daarvoor het aantal Amerikaanse militairen in de vredesmacht klein blijft.

In het Congres worden de plannen om troepen naar Kosovo te sturen met grote achterdocht tegemoet getreden, vooral vanwege de manier waarop de regering-Clinton ruim drie jaar geleden de uitzending van troepen naar Bosnië bepleitte.

De toenmalige minister van Buitenlandse Zaken, Warren Christopher, verzekerde het Congres in oktober 1995 dat de NAVO-vredesmacht maar voor korte tijd in Bosnië zou blijven, naar schatting een jaar. Inmiddels hebben tenduzehopen Amerikaanse manschappen een periode van zes maanden of een jaar in Bosnië doorgebracht. Er zijn nu 6.700 Amerikanen gelegerd (tegen 20.000 op het hoogtepunt in 1996), en op afzienbare termijn kan de NAVO-macht waarvan ze deel uitmaken niet vertrekken zonder te riskeer dat de oorlog opblaast.

DINSDAG 2 FEBRUARI 1999

'Weerhoud NAVO van geweld' Belgrado wendt zich om hulp tot V-raad

BELGRADO, 2 FEBR. De Joegoslavische regering heeft de Veiligheidsraad van de VN gevraagd om de NAVO te weerhouden van geweld tegen Joegoslavië in de Kosovo-crisis. De vertegenwoordiger van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK, Adem Demaçi, sprak zich vandochtend uit tegen UÇK-deelname aan het vredesoverleg in Rambouillet, zaterdag.

In een verklaring stelde de regering in Belgrado gisteren dat de NAVO met "haar openlijke dreigementen" aan het adres van Joegoslavië "de belangrijkste principes van de internationale relaties, de internationale vrede en veiligheid en de grondvesten van de internationale wettelijke orde" op het spel zet. "Daarom heeft het federale kabinet besloten te vragen om een zitting van de Veiligheidsraad, die afdoende maatregelen moet nemen om gewapende agressie tegen de Federale Republiek Joegoslavië te voorkomen", aldus de verklaring. De Veiligheidsraad heeft nog niet op het verzoek gereageerd.

Joegoslavië werd na het opbreken van het oude Joegoslavië in het begin van de jaren negentig geschorst omdat het land dat de zetel van Joegoslavië innam, niet meer bestond. De regering in Belgrado heeft nooit om een nieuw lidmaatschap gevraagd omdat het volhoudt de erfgenaam van het oude Joegoslavië te zijn en dus recht te

hebben op die oude zetel.

Diplomaten in Belgrado zien de stap van de regering als een onderdeel van de propagandaslag, vooraangaand aan het door de internationale gemeenschap geëiste overleg in Rambouillet over de Kosovo-crisis. Dat overleg moet zaterdag beginnen. Belgrado heeft nog niet laten weten of het bereid is aan het overleg deel te nemen. "Het wil weer voor veel heisa zorgen en tijd rekken", zei een politieke waarnemer over het verzoek van Joegoslavië aan de Veiligheidsraad. Het verzoek lijkt tevens een poging, munt te slaan uit onenigheid binnen de Contactgroep voor ex-Joegoslavië over het gebruik van geweld als het niet tot besprekingen in Rambouillet komt of als het overleg niets oplevert. Rusland is en blijft radicaal tegen NAVO-geweld tegen Joegoslavië.

De Joegoslavische vice-premier Drašković, een voormalige tegenstander van het regime die onlangs werd ingehuurd om de buitenland-

se relaties van het bewind te verzorgen, zei gisteren overigens te verwachten dat Joegoslavië wel degelijk naar Rambouillet gaat. Formeel besluit het Servische parlement donderdag in een speciale zitting over de deelname aan het overleg.

Ook het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK heeft nog niet formeel laten weten of het zich in Rambouillet laat vertegenwoordigen, en zo ja, of het plaatsneemt in één Kosovo-vaarse onderhandelingsdelegatie. De Amerikaanse bemiddelaar Christopher Hill sprak gisteren met Adem Demaçi van het UÇK. Deze beloofde Hill morgen uitsluitel, maar liet vandaag weten het UÇK tegen deelname aan 'Rambouillet' te zullen adviseren. Hoe groot de invloed van Demaçi binnen het UÇK is, is overigens nogal onduidelijk. Hill zei gisteren dat in het UÇK de bereidheid groeit om genoegen te nemen met een overgangsregeling voor Kosovo. (Reuters, AFP, AP)

Harde taal uit Belgrado Servië komt naar overleg over Kosovo

BELGRADO, 5 FEBR. Servië neemt deel aan de Kosovo-conferentie die morgen in Rambouillet bij Parijs begint. Maar het Servische parlement, dat dit gisteren besloot, maakte wel duidelijk dat de Serviërs zich in de onderhandelingen over een vreedzame regeling zeer hard zullen opstellen.

Het Servische parlement stemde met overweldigende meerderheid (227 tegen drie stemmen) in met de deelname van een Servische/Joegoslavische delegatie aan de conferentie van Rambouillet. Maar in de resolutie waarin die instemming wordt gegeven, wordt categorisch uitgesloten dat Kosovo zich ooit van Servië kan afscheiden en wordt tevens uitgesloten dat er in Kosovo ooit buitenlandse troepen worden gelegerd om toe te zien op de uitvoering van een eventueel akkoord. In de resolutie wordt scherpe kritiek geuit op de NAVO, de VS en hun Europese bondgenoten wegens de dreigementen met geweld in de kwestie-Kosovo en wordt het vredesplan van de internationale gemeenschap, dat de basis vormt van het overleg in Rambouillet, veroordeeld als „extreem bevooroordeeld en ontoelaatbaar”.

Tijdens het debat voeren de meeste sprekers heftig uit tegen het vredesplan. „Er worden oplossingen aangedragen die onze territoriale integriteit en soevereiniteit in gevaar brengen”, vond de Servische premier.

wordt pas vandaag bekendgemaakt. De Servische televisie zond het debat gisteren uit, maar greep in als parlementariërs in hun toespraken kritiek uitten op het beleid van president Milošević: in die gevallen werd de stem van de spreker weggedraaid en kwam er een commentaar aan het woord. Dat gebeurde ook toen een van de parlementariërs in zijn rede kritiek uitte op deze vorm van censuur.

In diverse hoofdsteden in het Westen zijn gisteren nieuwe details gegeven over de troepenmacht, die de NAVO-landen in Kosovo willen legeren om toezicht te houden op de uitvoering van een eventueel akkoord in Rambouillet, ook al wordt in Joegoslavië vrijwel dagelijks gezegd dat het bewind in Belgrado nooit en onder geen enkele omstandigheid zo'n troepenmacht op het grondgebied van het land zal accepteren. De Franse minister van Defensie zei gisteren dat de troepenmacht 25.000 tot 30.000 militairen zal omvatten, onder wie vijftigduizend Fransen. Frankrijk zou ook veertig vliegtuigen en

‘Rambouillet’: het onverzoenlijke verzoenen

Partijen en verzoeners

‘Rambouillet’ wordt geopend door de ministers van Buitenlandse Zaken van Frankrijk en Groot-Brittannië, Hubert Védrine en Robin Cook, en geleid door drie bemiddelaars: CHRISTOPHER HILL

Ambassadeur VS in Macedonië. Zat in 1995 in Dayton al in het team van Bosnië-bemiddelaar Holbrooke. Heeft zich sindsdien met Kosovo beziggehouden.

WOLFGANG PETRISCH Oostenrijker, vorig jaar namens de EU aan Hills team toegevoegd.

BORIS MAJORSKI Beheert het Kosovo-dossier bij het ministerie van Buitenlandse Zaken in Moskou.

De delegatie van de Kosovaren bestaat uit zeventien personen. Vijf van hen komen uit de LDK (Democratische Liga van Kosovo), voorstandster van een geweldloze oplossing. Het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK levert vijf onderhandelaars, de Verenigde Democratische Beweging, een coalitie van diverse andere partijen, levert er vier. De delegatie wordt gecompleteerd door drie onafhankelijken. Grote afwezige: Adem Demaçi, politiek vertegenwoordiger van het UÇK. De belangrijkste delegatieleden zijn:

IBRAHIM RUGOVA Aan de Sorbonne opgeleide hoogleraar Albanese literatuur, LDK-leider, sinds 1992 ‘president’ van Kosovo, leider van het ondergrondse verzet

In Rambouillet wordt vanaf morgen onderhandeld over een vredesregeling voor Kosovo voor een interim-periode van drie jaar. Twee weken krijgen de Serviërs en de Albanese om het eens te worden.

Door onze redacteur PETER MICHELESEN

ROTTERDAM, 5 FEBR. Het vredesplan voor Kosovo, dat vanaf morgen in Rambouillet, vijftig kilometer ten zuidwesten van Parijs, op tafel ligt, voorziet in een vrijwel volledig zelfbestuur voor Kosovo voor een interim-periode van drie jaar (waarna weer moet worden gepraat). De regio blijft volgens het ontwerp deel uitmaken van Servië en Joegoslavië en krijgt dus noch de volledige onafhankelijkheid die het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK eist, noch de status van derde republiek binnen Joegoslavië (naast Servië en Montenegro) die sommige Albanese als tussenoplossing eisen.

Maar de mate van zelfbestuur is zo groot, dat in de plannen van de Contactgroep de Servische heerschappij over Kosovo de facto ten einde komt: alleen op monetair, fiscaal, douane- en defensiegebied en ten aanzien van buitenlandse betrekkingen behouden de Serviërs zeggenschap. Op alle andere gebieden gaan een eigen president, regering en parlement van Kosovo de dienst uitmaken. De president van Kosovo, voor een periode van drie jaar door het parlement te

kiezen, heeft een vetorecht op besluiten van Belgrado die Kosovo betreffen.

Die de facto beëindiging van de Servische heerschappij is een van de twee redenen die het vredesplan in zijn huidige vorm zo goed als onaanvaardbaar maken voor het regime in Belgrado. De tweede is de grote rol van de internationale gemeenschap (lees: de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, OVSE) in Kosovo in de interim-periode. William Walker, de leider van de OVSE-missie, krijgt bevoegdheden die doen denken aan die van gezant Carlos Westendorp in Bosnië. Hij kan ambtenaren ontslaan als ze dwars liggen, hij oefent toezicht uit op een volkstelling en op verkiezingen binnen negen maanden na het afronden van de vredesonderhandelingen, hij kan Servische bestuursinstanties sluiten als ze moeilijk doen en hij geeft Kosovo een eigen omroep. Voor het bewind in Belgrado is dat alles een onacceptabele aantasting van zijn soevereine rechten op Joegoslavisch grondgebied.

‘Rambouillet’ lijkt vergadertechnisch op het grote voorbeeld Dayton, waar eind 1995 een vredesakkoord voor Bosnië werd bereikt. De Servisch/Joegoslavische en de Kosovaarse delegaties krijgen elkaar niet of nauwelijks te zien: de bemiddelaars Christopher Hill (VS) en Wolfgang Petrisch (Europese Unie) pendelen tussen de delegaties heen en weer. Als er na twee weken – de termijn die de Contactgroep aan de bijeenkomst heeft verbonden – geen ak-

koord is, bestaat de kans op het gebruik van geweld door de NAVO.

De kans op een akkoord lijkt minimaal. De conferentie begint in het teken van de volstrekte onverenigbaarheid van standpunten en de absolute onverzoenlijkheid van de twee kampen, waarvan er een, de Albanese, ook nog eens onderling verdeeld is. Beide partijen worden geacht iets te aanvaarden waarvan ze hoegenaamd niets moeten hebben.

De Serviërs willen niets weten van werkelijk zelfbestuur voor Kosovo, dat ze beschouwen als de ‘wieg’ van de Servische cultuur en de Servische natie. Wat ze de Albanese aanbieden is dan ook slechts een beperkte vorm van zelfbestuur op gemeentelijk niveau. Een door het UÇK geëist referendum over de status van Kosovo en de voorgestelde zeggenschap van de OVSE in Kosovo zijn voor Belgrado onaanvaardbaar.

De Albanese van hun kant moeten na een decennium van extreme onderdrukking en het wrede bloedvergieten van het afgelopen jaar de droom van de onafhankelijkheid in de ijskast zetten, en dat is voor hen onverteerbaar. Een extra probleem vormt de toekomstige status van het Bevrijdingsleger UÇK. Het UÇK wil het officiële leger van Kosovo worden – maar voor Belgrado is het Bevrijdingsleger een bende terroristen en het denkbeeld van een apart leger op Joegoslavisch grondgebied absurd en anathema.

Ook de persoon van president Slobodan Milošević staat een akkoord in Rambouillet in de weg. Kosovo was

in de late jaren tachtig zijn springplank naar de macht: speculerend op het latente ongenoegen bij de Serviërs over de autonomie van de Albanese, ontkende Milošević rondom de vermeende onderdrukking van de Serviërs in Kosovo een nationalistische campagne die enorm aansloeg, hem aan de macht bracht en in 1989 leidde tot het terugdraaien van de autonomie van Kosovo. Ze leidde uiteindelijk tot de desintegratie van Joegoslavië, want na zijn succes in Kosovo zette Milošević ook met felle campagnes in Servië, de Vojvodina en Montenegro de zaken naar zijn hand. En dat alarmeerde de Slovenen en de Kroaten dermate dat zij hun heil zochten in hun onafhankelijkheidsstrevens. ‘Kosovo’ is veel tegelijk: de kiem van de desintegratie van Joegoslavië, het startpunt van Milošević’ opkomst en de kern van zijn legitimering als leider van Servië, tot de dag van vandaag.

Het gebrek aan democratie en decentralisatie in Joegoslavië vormt een aparte belemmering voor een akkoord. Als de Contactgroep haar zin krijgt, worden in Kosovo vormen van zelfbestuur en democratie ingevoerd die nergens in Joegoslavië bestaan. Gebeurt dat, dan ziet Milošević zich op korte termijn geconfronteerd met problemen elders, zoals de Vojvodina en de Sandžak, waar uiterst ontevreden minderheden wonen. Ook in die zin kan een vredesregeling in Kosovo het begin van het eind van Milošević’ regime vormen – nog een reden voor pessimisme aan het begin van de ‘Rambouillet’.

Vredesplan Kosovo

De belangrijkste punten van het ontwerp-plan van de Contactgroep dat in Rambouillet op tafel ligt:

- ALGEMENE PRINCIPES
- onmiddellijke beëindiging geweld en respectering staakt-het-vuren;
- vreedzame oplossing door dialoog;
- interim-akkoord voor periode van drie jaar;
- geen eenzijdige verandering van de interim-status;
- onaangetaste territoriale integriteit van Joegoslavië;
- bescherming van rechten van alle minderheden;
- vrije en eerlijke verkiezingen onder OVSE-toezicht;
- niemand wordt vervolgd wegens misdrijven die gerelateerd zijn aan Kosovo-conflict (m.u.v. misdaden tegen de menselijkheid, oorlogsmisdaden en andere serieuze schendingen van het internationale recht);
- internationale bemoeienis en volledige medewerking van alle partijen bij implementatie van akkoord.

BESTUUR

- een hoge mate van zelfbestuur door onafhankelijke wetgevende, uitvoerende en juridische lichamen, met competentie over o.a. belastingen, financiën, politiek, economische ontwikkeling, rechtspraak, gezondheidszorg, onderwijs en cultuur (met respectering van de

Door een onzer redacteurs

DEN HAAG, 5 FEBR. Het Haagse naamse luitenant-kolonel M. Zeeuw langer in voorarrest houden op verdenking van betrokkenheid bij drugshandel. Hij zou vanmiddag worden veroordeeld. Zeeuw werd afgelopen dinsdag aangehouden, vier dagen nadat hij in de zaak-Bouterse als getuige was verhoord. De advocaat van Zeeuw, A. Moszkowicz, kondigt aan "een leger getuigen" te zullen oproepen als Zeeuw in arrest blijft.

Brandbommen in toekomsig AZC

MEERSSSEN, 5 FEBR. Onbekenden hebben in de nacht van woensdag op donderdag brand gesticht in een toekomsig asielzoekerscentrum in het Limburgse Meerssen. Het is de tweede keer in een maand dat er een brandbom naar binnen werd gegooid. In gemeente woedt al maanden een hevige strijd rond het besluit om in de voormalig seminarie 121 asielzoekers onder te brengen. (ANP)

'Traniers kunnen nog niet terug'

DEN HAAG, 5 FEBR. Het besluit van staatssecretaris Cohen (Justitie) om uitgeprocedeerde traniers gedwongen terug te sturen naar hun land kan voorlopig niet worden uitgesteld. De Iraanse autoriteiten laten volgens minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) alleen vrijwilling uit Nederland terugkerende asielzoekers toe. (ANP)

Polak. (Foto Roel Rozenburg)

onden

zien elkaar morgen wel weer... de verhooren van gistermiddag... jk dat het bij herhaling is voor... at El Al-vrachthavengedragingen van... onderhoudsnormen voldeden... stechnie van de Israëlische... pil lieten de toestellen echter... ntrekken naar andere... de ervaren... naar Kosovo te sturen... an een bijdrage van vierduizend man. (Reuters, AFP, AP)

De Serviërs vormen een kleine minderheid, maar in Kosovo staan de belangrijkste

Bergachtige regio, eenderde van Nederland, twee miljoen inwoners (van wie 90 procent Albanezen). Op 28 juni 1389 het toneel van de Slag op het Merelveld, waarbij de Serviërs hun historische nederlaag tegen de Turken leden en voor vijf eeuwen hun onafhankelijkheid verloren. Werd in de navolgende decennia door de Turken bezet. Bleef Turks toen Servië in de 19de eeuw onafhankelijk werd. Bij Servië gevoegd in 1912, toen de Turkse heerschappij op de Balkan met twee Balkan-oorlogen werd gebroken.

Leider van de Servische delegatie. Jurist. Leidt sinds acht maanden het indirecte overleg in de Kosovo-kwestie.

RATKO MARKOVIC

JAKUP KRASNIQI
Woordvoerder en 'gezicht' van het UÇK, ex-leraar geschiedenis, ex-politiek gangene.

REXHEP QOSJA
Schrijver, liep vorig jaar weg uit Rugova's LDK en stichtte eigen partij met nauwe banden met het UÇK.

VETON SURROJ
Onafhankelijk, hoofdredacteur van het blad Koha Ditore.

BUJAR BUKOSHI
'Premier' (in ballingschap) van de ondergrondse republiek Kosovo, LDK-lid, neemt echter steeds meer afstand van het principe van geweldloosheid.

ste Servisch-orthodoxe kloosters en de regio wordt door de Serviërs beschouwd als hun 'wie' en hun hartland. De legenden en mythen rond de slag van 1389 vormen het grote Servische epos, het klassieke verhaal van heldendom, martelaarschap, vaderlandsliefde en verraad. In de Tweede Wereldoorlog door de Duitse en Italiaanse bezetters kortstondig verenigd met Albanië. In 1944 en 1945 beloofde Tito de Albanezen zelfbestuur, maar pas in 1974 kregen ze die beloofde provinciale autonomie. Dat leidde tot toenemende animositeit met de Serviërs, die klaagden dat de

Tweeduizend doden, bijna vierhonderdduizend vluchtelingen (bijna 20 procent van de bevolking) in één jaar: de menselijke tragedie die Kosovo het afgelopen jaar is geworden heeft de kwestie eindelijk op de internationale agenda gebracht. (Foto AP)

Kosovo als conflicthaard

Albanezen zich gedroegen alsof Kosovo een republiek met de gelijke status als Servië was. Eind jaren tachtig ontketende de Servische leider Slobodan Milošević een felle nationalistische campagne rond dat Servische ongenoegen, die er in 1989 toe leidde dat Kosovo zijn autonomie kwijtraakte. Het nieuwe Servische bestuur verdrong de Albanezen uit hun banen in het onderwijs, de gezondheidszorg, de media en de overheid. De Albanezen gingen over tot passief

verzet, riepen een 'Republiek Kosovo' uit en vestigden een ondergrondse samenleving, met scholen, een universiteit, ziekenhuizen, uitvoerende organen en een belastingstelsel, dit alles geleid door de LDK (Democratische Liga van Kosovo) van Ibrahim Rugova, in 1992 gekozen tot 'president' van de 'republiek'. Rugova's beleid van geweldloosheid begon vooral na het vredesakkoord van Bosnië in 1995 zijn aantrekkelijkheid te verliezen omdat

het niet tot doorbraken leidde in de richting van een oplossing van de kwestie. In de loop van 1997 stak een schimmig Kosovo Bevrijdingsleger (UÇK) de kopop: UÇK-guerrillastrijders pleegden aanslagen op Serviërs en Albanezen die collaboreren met de Servische overheid. In februari vorig jaar besloot Belgrado dit rafelgertje onschadelijk te maken. Die campagne introduceerde het geweld op grote schaal in Kosovo: dorpen

werden platgebombardeerd, honderdduizenden mensen sloegen op de vlucht en tweeduizend burgers kwamen om het leven. Op dit moment zijn er nog altijd 210.000 vluchtelingen binnen Kosovo, 60.000 in de buurlanden en 100.000 in West-Europa. Het grove geweld van de Serviërs plaatste eindelijk de kwestie-Kosovo op de internationale agenda. In oktober vorig jaar stemde Milošević onder dreiging van NAVO-acties in met een bestand en een gedeeltelijke terugtrekking van zijn troepen uit Kosovo. Het UÇK heeft per saldo van de campagne geprofiteerd: de Servische wreedheid radicaliseerde de Koso-

varen en het UÇK werd overstroomd met vrijwilligers en kan nu op elk gewenst moment de staande militaire macht van 10.000 tot 15.000 man uitbreiden tot 50.000. Het UÇK heeft na oktober veel van de door de Servische politie ontruimde stellingen ingenomen en controleert eenderde van de regio. De Servische campagne heeft het UÇK ook gedwongen zich te herstructureren en te centraliseren en een generaal staf te vormen. De campagne heeft tenslotte het onbedoelde effect gehad dat het UÇK niet meer te negeren is als factor bij het zoeken van een oplossing voor de kwestie.

- MENSENRECHTEN**
- juridische bescherming van mensenrechten op basis van internationale conventies;
  - ombudsman, te kiezen onder internationale supervisie;
  - de OVSE en andere relevante internationale organisaties blijven een rol spelen.

- communicatie, wegen en verkeer en milieu);
- wetgevend lichaam: een assemblee;
- uitvoerend lichaam: een president, een regering en bestuurlijke organen van Kosovo;
- eigen juridisch systeem;
- alle etnische gemeenschappen moeten eerlijk zijn vertegenwoordigd op alle niveaus van bestuur;
- de lokale politie moet een weerspiegeling zijn van de etnische samenstelling van de bevolking;
- Kosovo moet instemmen met elke wijziging van de grenzen van Kosovo of de uitroeping van de noodtoestand.

Ook Serviërs nemen deel aan vredesoverleg

Reuters, AFP, AP

BELGRADO

Het parlement van de republiek Servië heeft gisteren ingestemd met deelname aan de onderhandelingen met de Kosovo-Albanen, die zaterdag onder leiding van de Contactgroep in het Franse Rambouillet beginnen.

Slechts drie afgevaardigden stemden tegen; 227 stemden voor. Naar alle waarschijnlijkheid bekrachtigde het parlement daarmee een besluit van de Joegoslavische president Milosevic. De staatstelevisie onderbrak tijdens de live-uitzending van het debat toespraken van oppositieleiders. De voorzitter van de Socialistische Partij van Milosevic, Gorica Gajevic, trok tijdens de sessie fel van leer tegen de NAVO, die zij als een internationale 'bullebak' bestempelde. De NAVO heeft Joegoslavië met luchtaanvallen bedreigd als er voor 19 februari geen akkoord op tafel ligt.

Volgens Gajevic is ook de komst van buitenlandse troepen naar Kosovo om op de uitvoering van een akkoord toe te zien 'absoluut onaanvaardbaar'. Tevens sloot zij uit dat een delegatie in Frankrijk zal instemmen met het losweken van Kosovo uit de republiek Servië. 'Kosovo is niet zomaar een deel van Servië. Het is het hart van Servië.'

De ultranationalist Vojislav Seselj ging nog verder en sprak van een 'speciale psychologische oor-

log' van de NAVO. 'Wij zullen alle middelen inzetten om de komst van NAVO-troepen te verhinderen.'

De Servische oppositieleider Zoran Djindjic heeft zich gisteren zeer pessimistisch getoond over de kans op een echt akkoord over Kosovo in Rambouillet. Volgens Djindjic is Milosevic allerminst op een overeenkomst uit, omdat vrede zijn regime ondermijnt. De grote studentendemonstraties in Belgrado, waarvan Djindjic een van de leiders was, begonnen kort na de Dayton-akkoorden over Bosnië.

Ook Jakup Krasniqi, die in Frankrijk de delegatie van het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) zal leiden, toonde zich somber. Hij herhaalde dat het UCK in Frankrijk met minder dan onafhankelijkheid geen genoegen zal nemen.

De kans op de komst van een NAVO-troepenmacht naar Kosovo is gisteren verder toegenomen. President Clinton zei het zenden van troepen 'serieus te overwegen'. Woensdag noemde de Amerikaanse chef-staf Shelton al een aantal van vierduizend soldaten. Frankrijk wil vijftienduizend man bijdragen. Groot-Brittannië zesduizend. NAVO-secretaris Solana zei eerder deze week een totaal van dertigduizend soldaten realistisch te vinden.

Gisteren werd er opnieuw hevige gevechten in Kosovo. In het westen werden de dode lichamen gevonden van drie Albanese burgers en een Serviër.

Belangen VS bepalen uitvoering vredesakkoord Kosovo

De vredesconferentie over Kosovo in Frankrijk begint dit weekeinde in een stemming van gematigd optimisme: na veel besluiteloosheid meent het Westen een coherent beleid ten aanzien van Joegoslavië te hebben ontdekt. Maar zelfs als alles glad verloopt en er een vredesverdrag wordt ondertekend, zal dit nog maar het begin zijn van een lang, moeizaam proces dat groot-scheepse inzet van Westerse machtsmiddelen vereist.

Men baseert de nieuwe werkwijze in Kosovo openlijk op de lessen van de Dayton-akkoorden waarmee in 1995 een eind kwam aan de oorlog in Bosnië. Dit houdt in dat men Rusland moet overhalen en internationale consensus te steunen, de eensgezindheid tussen Amerikanen en Europeanen moet bewaren, een ultimatum moet stellen aan de strijdende partijen en hen moet ontbieden naar een vredesconferentie op basis van een strak onderhandelingschema, onder de belofte dat Westerse troepen beschikbaar zijn om het akkoord te handhaven. Tot dusver heeft deze tactiek gewerkt. Maar bij één blik onder het oppervlak van dit diplomatieke succes vertoont zich een gecompliceerder beeld.

De vredesconferentie in Dayton vond plaats na jaren van oorlog, toen de strijdende partijen uitgeput waren. De conferentie over Kosovo wordt gehouden op een moment dat zowel de Joegoslavische autoriteiten als het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) nog in een overwinning geloven. Nog belangrijker is dat Bosnië een internationaal erkende staat was. Het afdwingen van vrede was daar een veel eenvoudiger taak. In het geval van Kosovo daarentegen vindt iedereen dat het deel moet blijven uitmaken van Joegoslavië.

Het vinden van de juiste graad van autonomie die de Albanen genoeg vrijheid verleent om de strijd te staken en voorkomt dat Kosovo in feite onafhankelijk wordt, is een veel hachelijker opgave. En ten slotte is het akkoord van Dayton gewrocht door de Amerikanen en door Washington afgedwongen; de conferentie over

De vredesonderhandelingen over Kosovo, die dit weekend in Rambouillet beginnen, kunnen alleen succes hebben als het Westen eensgezind is, meent Jonathan Eyal. De Amerikanen zullen geen troepen leveren als zij in een NAVO-commando in Kosovo niet het laatste woord hebben.

Kosovo wordt gehouden door de Europeanen, waarbij de Amerikanen althans officieel een veel geringere rol spelen. Al deze factoren zullen in de komende weken van groot belang blijken.

Het is duidelijk dat beide partijen niet het verwijt willen riskeren dat ze weigeren een dialoog aan te gaan. Maar dit betekent niet dat ze bereid zijn tot afspraken. Ze zullen de conferentie hoogstwaarschijnlijk gebruiken om erachter te proberen te komen of het de internationale gemeenschap menens is hun een akkoord op te leggen. Het kleinste verschil van mening tussen het Westen en de Russen, de geringste tweedracht tussen Washington en de Europeanen, en één

gaan in een Albanese politiemacht in Kosovo, maar de Joegoslaven zullen eisen dat deze onder bevel van Belgrado staat.

Uiteindelijk hangt alles af van de vraag hoe snel een akkoord wordt uitgevoerd, en wel om twee redenen. Beide partijen zullen elk eventueel uitstel gebruiken om hun eigen militaire posities te versterken: de Joegoslaven zullen meer troepen naar de provincie sturen, terwijl de Albanen hun wapensmokkel zullen intensiveren en een deel van hun wapens zullen verbergen. Ten tweede zal het akkoord moeten worden geratificeerd door de parlementen van Joegoslavië en Servië, alsook door de diverse Albanese facties. Hoe langer het

Zowel de Joegoslaven als het UCK geloven nog in een militaire overwinning

van beide partijen zal de onderhandelingsstaf verlaten. De vredesconferentie moet dus allereerst zorgen voor vrede onder onze eigen regeringen.

De tweede moeilijkheid betreft het akkoord zelf. Er bestaat geen internationaal erkende standaard voor autonomie; dit begrip is alleen zinvol in landen waar een rechtsstaat heerst. Dat geldt nu juist niet voor Joegoslavië. Beide partijen zijn zich dit terdege bewust en zullen trachten de autonomie elke inhoud te ontnemen: de Albanen zullen spreken in termen van autonomie wanneer ze onafhankelijkheid bedoelen, terwijl de Joegoslaven zullen aansturen op een zo ingewikkelde autonomie-regeling dat die onwerkbaar wordt. Er zal lang worden gediscussieerd over de toekomst van het UCK; Westerse regeringen zullen voorstellen het UCK te doen op-

duurt voordat grondtroepen arriveren, des te groter de kans is dat het akkoord uiteenspat.

En op dat punt wordt de rol van de Amerikanen belangrijk. Zolang het impeachmentproces in de Senaat voortduurt, kunnen de VS met geen mogelijkheid de leiding nemen. Toch is de kans op een Amerikaanse bijdrage groot. Het impeachmentproces zal beëindigd zijn vóór het geplande besluit van de vredesconferentie inzake Kosovo; het is goed mogelijk dat Clinton blij is met een gelegenheid het debat onmiddellijk te verleggen naar een breder, internationaal terrein. Een groot aantal senatoren heeft bovendien al aangedrongen op actief optreden in Kosovo en zal een verzoek van de president tot het zenden van troepen moeilijk kunnen afwijzen. Wel blijven er nog enkele vragen over, zoals hoe groot deze troepenmacht zal

worden en wat haar taak zal zijn.

De Amerikanen hebben de Europeanen meegedeeld dat ze waarschijnlijk maximaal 4000 militairen zullen kunnen bijdragen. Het is een publiek geheim dat de Britten en Fransen van plan zijn er elk 5000 te sturen. Nog eens 5000 kunnen wellicht worden bijgebracht door andere belangrijke Europese deelnemers, zoals Duitsland en Nederland (waarbij de Britten vooral graag Nederlanders zouden zien). En ook de Russen zal om een bijdrage worden gevraagd. Maar als al deze getallen bij elkaar zijn opgeteld, zal de omvang van de operatie in Kosovo toch nog maar de helft bedragen van die in Bosnië, terwijl het mandaat veel vager is en de potentiële risico's groter zijn. Verkiezingen, toezicht op terugtrekking van troepen, de vorming van een plaatselijke politiemacht en het afgrenzen van de grens tussen Kosovo en Albanië zullen boven aan de agenda staan, gevolgd door de gebruikelijke kwesties zoals de terugkeer van vluchtelingen en economische bijstand.

Het is ondenkbaar dat de Amerikanen troepen in Kosovo zullen stationeren zonder dat er een NAVO-commando aanwezig is waarin de VS het laatste woord hebben. De Europeanen komen daardoor in de onbegaanlijke - maar tamelijk voorspelbare - positie dat zij het initiatief moeten nemen tot de opstelling van een vredesakkoord, maar Amerikaanse belangen zullen moeten laten voorgaan waar het gaat om de feitelijke uitvoering daarvan. Er liggen nog heel wat politieke geschillen in het verschiet.

En het uiteindelijke resultaat van dit proces? Waarschijnlijk een verdeelde rudimentaire staat Kosovo onder Westers protectoraat, juridisch behorend tot Joegoslavië maar de facto onafhankelijk. Dat is niet wat men op het ogenblik beoogt. Maar het is wel in essentie wat het Westen met zijn huidige inspanningen zal bereiken.

Jonathan Eyal is verbonden aan het Royal United Services Institute in Londen.

GORZADEVAC - De begrafenisstoet voor een 18-jarige Servische politiemann, gisteren in Gorzadevac in Kosovo. Hij werd woensdag in een hinderlaag doodgeschoten door leden van het Kosovo bevrijdingsleger (UCK), dat streeft naar onafhankelijkheid van de provincie. (Foto AP)

Eisen, geen doorbraken Conferentie Kosovo lijkt vast te zitten

RAMBOUILLET, 11 FEBR. Het Kosovo-overleg in Rambouillet lijkt vast te zitten. Gisteren maakten de Serviërs opnieuw duidelijk dat Kosovo zich nooit zal kunnen losmaken van Joegoslavië en Servië.

De Serviërs stelden gisteren direct overleg met de Kosovo-Albanen voor, als die een verklaring ondertekenen dat Kosovo deel blijft uitmaken van Joegoslavië. Het eerste deel van het voorstel was een concessie, aangezien de Serviërs tot nu toe hebben geweigerd met de Albanen aan één tafel te gaan zitten. Toch werd het afgewezen, omdat de Albanen het eenduidelijk van de onafhankelijkheid niet wilden opgeven. De Serviërs van hun kant blijven zich verzetten tegen Albanen voorstellen over een referendum over de toekomst van Kosovo, een staakt-het-vuren en de leging van NAVO-troepen.

De Joegoslavische president Milosevic sloot in een harde verklaring opnieuw de afscheiding van Kosovo uit. Hij stuurde de Servische president, Milutinovic, naar Rambouillet. Hij zal vandaag het overleg bijwonen. Ook de ministers van Buitenlandse Zaken van Frankrijk en Groot-Brittannië, de formele co-voorzitters van het overleg, zijn vandaag weer in Rambouillet. (Reuters, AFP)

Onze correspondent in Brussel voegt hieraan toe: De NAVO versnelt de planning voor een troepenmacht voor Kosovo die moet toezien op het naleven van een vredesakkoord waarvoor momenteel onderhandeld wordt. Als Rambouillet onderhandeld wordt, zegt Khariz, zullen wij klaar zijn, zegt een functionaris. Het duurt zessig tot zeventig dagen voordat de troepenmacht van 25.000 tot 30.000 man ter plekke zou zijn. In eerste instantie zou een kleinere macht van kwartiermakers worden gestuurd. Sommige landen zijn al begonnen met de training van troepen. Volgens de voorlopige plannen zou de Britse generaal Jackson, die eerder in Bosnië actief was, de troepenmacht leiden. Een vredesmacht voor Kosovo, die in de verandergangen al KFOR wordt genoemd, is een van de onderwerpen waarover voor 19 februari in Rambouillet een akkoord moet worden bereikt. Op het NAVO-hoofdkwartier wordt de Joegoslavische weigering betreffende grondtroepen in Kosovo toe te laten geratificeerd. 'Je moet niet te veel lezen in wat er nu wordt gezegd', reageerde gisteren een functionaris. 'Joegoslavië heeft eerder nee gezegd tegen buitenlandse troepen en ze toehoudt aan dat standpunt. Het gaat om de uiteindelijke overeenkomst, waarvan een vredesmacht integraal onderdeel uitmaakt. Ik denk dat we op het eind een aantal aangename verrassingen zullen hebben.' Washington waarschuwde deze week dat luchtaanvallen zullen volgen als Joegoslavië blijft weigeren. De NAVO-lidstaten hebben secretaris-generaal Solana gemachtigd te besluiten tot luchtaanvallen op Servië als de Albanen niet de Serviërs niet en de Albanen wel metwerken aan een vredesakkoord.

Kosovo kan herhaling van illusies worden

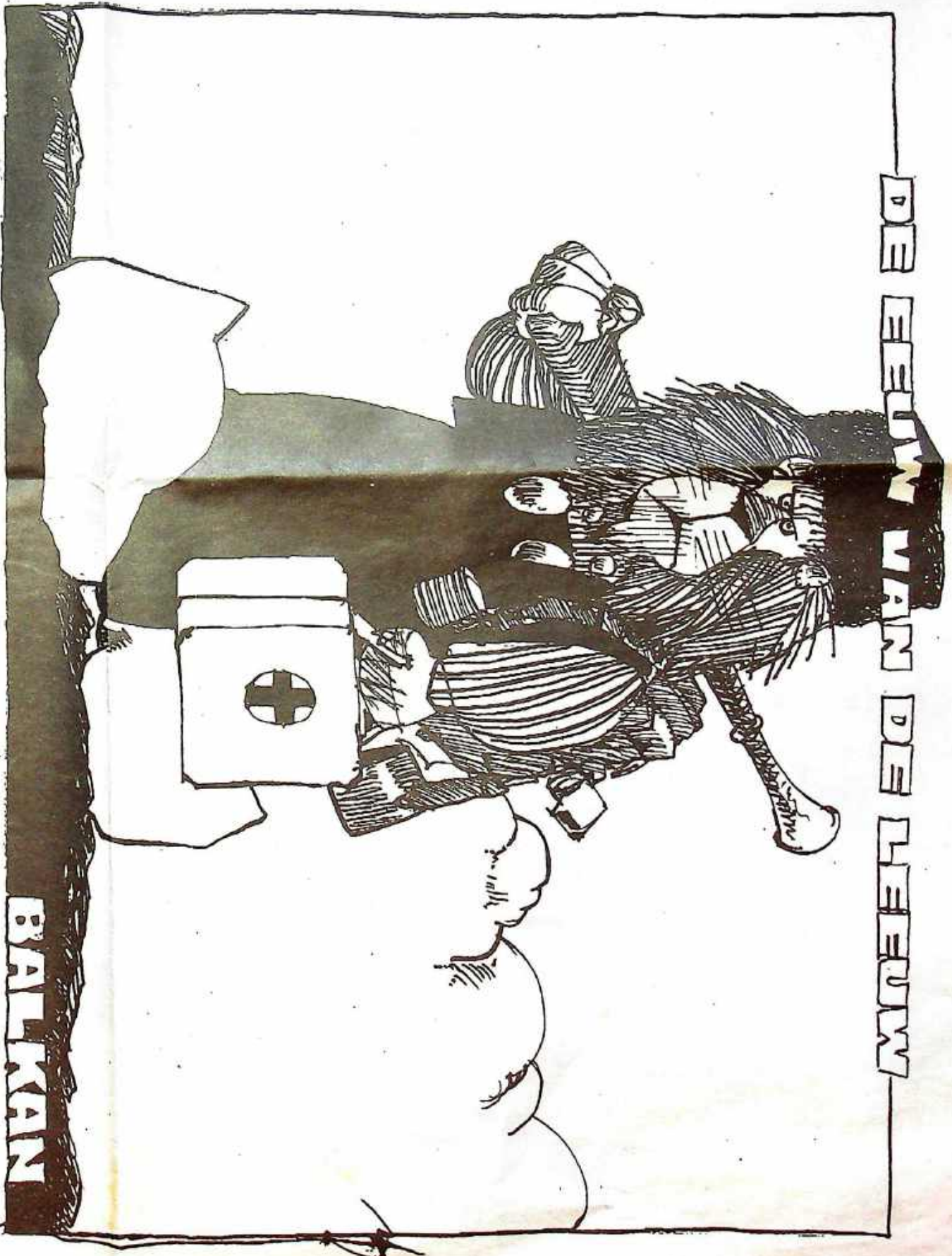
De Nederlandse betrokkenheid bij het reilen en zeilen op de Balkan dateert niet uit de tijd van het Srebrenica-debacle maar is zo oud als deze eeuw, vindt Jan Bank. De Balkan is een permanent doelgebied geweest van onze ambities, ook al bestaat er geen vanzelfsprekende oorzaak voor in de vaderlandse geschiedenis. En voorlopig komt er aan die betrokkenheid geen eind.

Onieuw is er crisis op de Balkan: de gebeurtenissen in Kosovo staan op de voorpagina's. Onieuw is er sprake van uitzending van Nederlandse waarnemers en Nederlandse militairen naar dat gebied. En dat is niet voor de eerste keer. In de geleidelijk afstervende eeuw is de Balkan een permanent doelgebied geweest van Nederlandse ambities van de meest uiteenlopende aard. Van vredesmissies en militaire expedities, van utopieën en exotische avonturen. Voortrekken in Kosovo wijzen erop, dat die betrokkenheid zich nog wel tot de volgende eeuw zal uitstreken.

De crisis in Kosovo is een goed voorbeeld van het type conflict dat dit deel van Europa in de twintigste eeuw teistert. Twee volkeren, de Albanezen en de Serviërs, strijden met elkaar over de politieke soevereiniteit van dit gebied. Een internationale coalitie moet interveniëren om een vreedzame oplossing te vinden. Sinds het Ottomaanse rijk rond de eeuwwisseling van de Balkan is vertreden, zijn zijn voormalige onderdanen slaags met elkaar geraakt over de vorming van staten en het trekken van staatsgrenzen. De Turkse administratie had zich nuttig gemaakt in het onder controle houden van een gebied, dat een veelvoud kent aan nationaliteiten. In de Balkanoorlogen werden zij te ruggelagen tot een provincie vóór Istanbul. Sindsdien hebben de grote mogendheden (zoals de Doonaumarchie) of internationale coalities zich verplicht gevoeld orde op zaken te stellen.

De Balkan is vooral een continentaal, Europees achterland, ook al zijn er toegangen op de kust van de Adriatische Zee. Voor Nederland met zijn maritieme verleden was een kennismaking met dat deel van Europa geen vanzelfsprekend hoofdstuk in de vaderlandse geschiedenis. Zijn economische belangen waren daar beperkt van omvang. Aan het begin van de eeuw waren ze geconcentreerd in de olievelden in Roemenië voor zover die door de Koninklijke Shell werden geëxploiteerd. Shell werden geëxploiteerd. Cultureel was het gebied ook al een onbekend gebied. Het calvinisme in Hongarije en Transylvanië stond in verbinding met geestverwanten in Nederland; er waren oude banden met de theologische faculteiten in Leiden, Utrecht en Franeker. In de Hongaarse stad Debrecen wordt Michiel de Ruyter met een monument geëerd omdat hij Hongaarse geloofsgenooten had gered uit handen van de Turken. Maar daarbuiten bestaan ook nog de mystiek ogende Slavische orthodoxie, de dominante godsdienst, en een katholicisme van Zuid-Europese snit en de Islam. Een vreemde wereld.

D eeuw begon met de Balkanoorlogen. De Ottomaanse heerschappij over de Balkan kreeg de genadedslag, maar dat betekende ook dat stammen, die zich van het Turkse juk hadden bevrijd, vervolgden elkaar bestreden. Dit 'Oosterse' tumult werd in Nederland op grote afstand gadegeslagen, maar er zijn ook tekenen van hulpbetoon. Het Nederlandse Rode Kruis stelde een ambulance samen, met als prominente hoofdverpleegster de dochter van Abra-

TEKENING: FRITS MULLER

ham Kuyper. Henriëtte. De medische groep werd in november 1912 op weg naar het Oosten uitgezwaaid door de minister van Oorlog, Hendrikus Colijn.

De verre oorlog kwam plotseling dichterbij, toen de Internationale Controle Commissie voor Albanië, bestaande uit zes grote Europese mogendheden (de Verenigde Staten spelen nog geen rol op de Nederlandse officiële kaart) in dat land een gendarmerie te vormen en te oefenen in de handhaving van orde en rust. De aandrang onder officieren om zich op te geven bleek groot, want hier bood zich een kans op ondernemingslust in een door de neutraliteitspolitiek voor al verwachtend leger. Uiteindelijk vertrok begin 1914 een dertigtal Nederlandse militairen naar Albanije om zich in dienst te stellen van de Duitse prins Wilhelm von Wied, die als koning, *mbret*, het nieuwe Albanije zou moeten leiden.

De publieke opinie in het vaderland reageerde met instemming en grote verwachtingen. Ook de Franse gezant toonde zich tevreden want hij zag in de missie de voorbode van een herleving van de militaire geest in Nederland; een welkom reëel in een tijd van grote spanningen. Aan waarschuwende woorden ontbrak het overigens ook niet. De Turkse correspondent van de NRC wees een onwetende publieke opinie in Nederland op tegenstellingen tussen Albanese clans en voor de risico's vanwege de islamitische geloofsovertuiging. Op 15 juni 1914 sneuvelde in een onduidelijk gewicht een van de officieren, majoor L.W.J.K. Thomson, die niet alleen een reislustig militair attaché was geweest maar ook nog eens lid van de Tweede Kamer voor de liberalen. De schok was groot. De euforie sloeg om in een collectief zelfverwijf. Albanije was dit Nederlandse offer niet waard, schreef oud-minister De Baatfort in zijn dagboek. "Wanneer de zelfvoldoe-

ning over de dappere houding onzer officieren tot bedaren zal zijn gekomen, zal men gaan beseflen dat het een roekeloos en niet wel te verantwoorden bedrijf is geweest onze flinke officieren naar het Albanese westen te zenden." Het oorlogsschip Noord-Briabant kwam Thomsons lijk ophalen, waarna de matroos de begraafenis van een held kreeg in Gromingen en een standbeeld in Den Haag. Dat waren de vaderlandse herinneringen in juli 1914 toen elken in Europa zomergasten werden opgeschikt door de schoten op de Oostenrijks kroonprins in Sarajevo, de aanleiding tot de Eerste Wereldoorlog.

De volgende militaire expeditie vanuit Nederland kwam bijna dertig jaar later op de Balkan aan: naar schatting tweeduizend vrijwilligers in het uniform van de Walzen-ss. Zij werden ingezet om een nazi-orde in dit gebied mee te helpen handhaven. De Nederlanders maakten deel uit van de ss-Freiwilgigen Panzer Grenadier Brigade 'Nederland', die verder een groot aantal Duitse immigranten in Roemenië telde en Duitsers. De naam 'Panzer Grenadier' wijst op genotorisierde infanterie. De brigade kende twee regimenten. Het ene werd genoemd naar de in 1943 door het Nederlandse verzet gecommandeerd generaal H.A. Seyffardt, gormandant van het vrijwilligerslegioen, de andere landmilitiechheid naar een zeeheld 'De Ruyter'. In augustus 1943 werd de brigade naar de Duitse satellietstaat Kroatië overgeplaatst om daar, in de omgeving van Zagreb, de militaire opleiding te voltooien en in het voorbijgaan het gebied te bevelen tegen aanvalen van de partizanen van Tito.

De strijd tegen deze partizanen bestond volgens de historici in twee veld uit schermutselingen, nu eens lichtgewonden. In het hevelachtige gebied rond Zagreb was ook niet de kern van partizanenacties

voorzien. De Nederlandse vrijwilligers, een samenraapsel van idealisten en criminelen, bleken in de bestrijding pas betrouwbaar na een fikse ss-training. Er zijn geen feitelijke bronnen beschikbaar over mogelijke oorlogsmisdaden, door Nederlanders gepleegd. Maar het doodvonnis tegen brigadecommandant Wagener, door de Joegoslavische justitie in 1947 uitgesproken, is veelzeggend. Eind december 1943 werd de ss-brigade 'Nederland' overgeplaatst naar het front bij Leningrad. De meeste Nederlanders vonden twee maanden later de dood in een bruggenhoofd aan de rivier de Narwa.

Een volgende generatie van Nederlandse vrijwilligers meldde zich in 1947. Zij kwamen met een ge-

Balkanstaat vervolgens een communistisch alternatief voor het stalinisme. Het was een Europees voorbeeld in de rij van communistische staten zoals Cuba en Vietnam, die een minder rigide beeld te zien gaven dan het soviët-communistische. Joegoslavië bleef over de zomerse wederopbouw. De politieke tekenaar Fritz Behrendt was in 1947 een van de eersten. Hij belandde dan ook voor zijn tiërtiënsche sympathieën in een Oostberlijns gevangenis en genas er van het communisme. Relus ter Beek was in 1963 een van de laatste. Hij zou als minister van Defensie twintig jaar later de politieke verantwoordelijkheid nemen voor uitzending van Nederlandse militairen naar Bosnië, in het bijzonder Srebrenica.

De derde fase, weer ongeveer twintig jaar later, is die van de teleurstelling over de behandeling van dissidenten in Joegoslavië na de dood van Tito in 1980. Het kernverze instituut Clingendael gaf in 1985 een studie uit over wat genoemd werd de economische en morele crisis van de Balkanstaat. Een deskundige als Martijn van den Heuvel schreef over „absurde voorbeelden van politieke en economische verdeeldheid", die een gevolg waren van de decentralisatie van het land in diverse deelstaten. Broekmeijer nam het onder andere op voor de dissident Vojislav Seselj, toen een jong hoogleraar in de sociologie in Sarajevo, die herhaaldelijk was gearresteerd en in de gevangenis werd mishandeld. „Schrijver dezes spreekt de hoop uit", zo eindigde Broekmeijer zijn als gewoonlijk doorvochtstudie, dat noodzaak van democratisering van het land en nationale weerzetting in plaats van een voortwoerkende burgeroorlog „snel en bloedeloos zullen komen. Het volk heeft al genoeg geleden."

Die hoop werd niet bewaarheid. Twee jaar later kwam in Servië Slobodan Milošević aan de macht

MIJN EEUW

Nederland heeft zijn onschuld verloren, schreef de Rotterdamse hoogleraar Henri Beunars. Dat is waar voor wie zijn blik richt op de Joegoslavische burgeroorlog in de jaren '90 en het op de omvang van de genocide. Maar was deze ambitie van vredeshandhaving niet een herhaling van eerdere illusies? Kwam niet eerder na de euforie de teleurstelling?

Prof.dr. J.Th.M. Bank is hoogleraar in de vaderlandse geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Dit is het eerste deel in een serie waarin auteurs uit verschillende disciplines hun licht laten schijnen over de afgelopen eeuw.

en nog weer twee jaar later begon in Kosovo de wanorde van een nationalistische burgeroorlog. Sesselijk bleek van dissident een geweldadige Servische nationalist geworden; in de marcellingen van zijn gevangenschap is zijn karakter vermoedelijk geweld aangedaan. In 1991 werd Nederland hardhandig met de realiteit van een bloedige burgeroorlog geconfronteerd: in politiek opzicht als voorzitter van de Europese Unie in het begin van de strijd en in militair opzicht door uitzending van troepen naar het bedreigde Bosnië. Tot dat laatste had de Tweede Kamer besloten, toen zij een debat over vernieuwing van de grondslag van de Nederlandse defensie na de val van de Berlijnse Muur afsloot met een breed gesteunde motie van Maarten van Traa (PvdA) en Thijs van Viljmen (CDA) in 1993. Dat luidde nieuwe vormen van vredeshandhaving in.

De verdediging van de enclave Srebrenica, de consequentie van deze motie, leek in 1993 een „eervolle, niet eenvoudige, maar wel uitvoerbare opdracht" voor de Nederlandse landmacht. In juli 1995, toen het Nederlandse bataljon het nabijken had in een Servische moord op duizenden in Srebrenica gevangen genomen Bosnische mannen, volgde de ontgoocheling.

Nederland heeft zijn onschuld verloren, schreef de Rotterdamse hoogleraar Henri Beunars. Dat is waar voor wie zijn blik richt op de Joegoslavische burgeroorlog in de jaren '90 en het op de omvang van de genocide. Maar was deze ambitie van vredeshandhaving niet een herhaling van eerdere illusies? Kwam niet eerder na de euforie de teleurstelling?

Het kasteel van Rambouillet, toneel van de Kosovo-conferentie. (Foto Reuters)

'Driekwart van de oplossing is klaar'

In het Franse Rambouillet zijn dit weekeinde de onderhandelingen begonnen over een vredesregeling voor Kosovo. De Servische en de Albanese delegatie veroordeelden gisteren gezamenlijk de bomaanslag van zaterdagavond in de Kosovaaarse hoofdstad Priština.

Door onze correspondent

RAMBOUILLET, 8 FEBR. Servische en Albanese Kosovaren hebben in het eigen verdieping in het veertiende eeuwse kasteel van Rambouillet, het zomerverblijf van de Franse president net buiten Parijs waar zij afgelopen weekeinde hun intrek namen. Als onderhandelingsruimte was eigenlijk de Marmere Zaal voorzien, een met roze en grijs marmer uit de Languedoc gedecoreerde ruimte in het 'neutrale deel' van het kasteel. Maar de Servische delegatie liet zaterdag nog eens weten niet met de „terroristen" van het Kosovaaarse bevrijdingsleger UÇK aan één tafel te willen zitten. Daarom pendelen de drie bemiddelaars die de vredesonderhandelingen tot een goed einde moeten leiden, vooralsnog heen en weer tussen de twee verdiepingen.

Over het verloop van de onderhandelingen achter gesloten deuren wordt weinig gezegd. „Er valt niet veel te melden eigenlijk", verklaarde gisteravond de woordvoerder van de Amerikaanse onderhandelaar Christopher Hill. „Ze hebben ontmoetingen, te werken." In een opmerkelijke, eerste

gezamenlijke verklaring veroordeelden de Servische en de Albanese delegatie gisteren een bomaanslag van zaterdagavond in Priština, die plaatshad vlak na de openingsceremonie in Rambouillet. Bij de aanslag op een grote winkel kwamen drie mensen om het leven, onder wie een jongen van tien.

De onderhandelingen in Rambouillet moeten binnen twee weken leiden tot een vredesakkoord voor Kosovo, zo heeft de internationale contactgroep voor voormalig Joegoslavië voorgeschreven. De onderhandelaars zullen het zwaar bewaakte kasteel van Rambouillet zelfs niet verlaten om te gaan eten. De maaltijden worden bezorgd door een plaatselijk

de delegaties keken ernstig en nauwelijks naar elkaar. Hoewel oorspronkelijk niet voorzien, was ook president Chirac naar Rambouillet afgereisd om beide partijen te doordringen van de zware verantwoordelijkheid die op hun schouders rust. „Laat de krachten van het leven het winnen van de krachten van de dood", moedigde Chirac hen aan. „We willen vrede op ons continent." Vervolgens werden ze toegesproken door de twee voorzitters van de onderhandelingen: de Franse minister van Buitenlandse Zaken Védrine en zijn Britse collega Cook. Daarna ontmoetten de twee delegaties, inmiddels weer gescheiden, de Amerikaanse, Russische en Oostenrijkse bemiddelaar. Cook en Védrine stonden intussen samen de pers te woord en gaven beurtelings, in iets andere bewoording, antwoord op dezelfde vragen. „Er zijn veel problemen", antwoordde Védrine op een vraag over verdeeldheid aan Albanese zijde. „Niemand zegt dat het makkelijk en zonder problemen zal zijn", vulde Cook aan.

Na de verkennende gesprekken van zaterdag hadden gisteren de eerste onderhandelingen plaats. Beide partijen kregen een ontwerp-vredesplan voorgelegd van de internationale contactgroep, dat voorziet in verregaande autonomie voor Kosovo voor een interimperiode van drie jaar. Volgens een Westerse functionaris zouden beide partijen de algemene principes van het ontwerpplan hebben goedgekeurd. „Een goede stap vooruit. Maar de problemen schuilen in de details." Het zou betekenen dat de Albanese delegatie (inclusief het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK) de eis van een onafhankelijk Kosovo heeft opgeschort, maar rechtstreekse bevestiging van de Albanese delegatie kwam er niet. „Driekwart van de

oplossing is klaar, nu nog de overige 25 procent", zei Cook zaterdag. Het is volgens hem nog te vroeg om te zeggen of over drie jaar, als de overgangsregeling afloopt, een tweede 'Rambouillet' moet plaatshebben. „Maar ook dan zal sprake zijn van internationale betrokkenheid."

Tot zaterdagmiddag was onzeker of de vredesbesprekingen in Rambouillet zouden doorgaan, omdat de Servische autoriteiten de benodigde papieren weigerden voor de onderhandelaars van het UÇK. Na zware diplomatieke druk van vooral Frankrijk mochten ze toch vertrekken. Tijdens de uren van vertaging maakten Védrine en Cook in Rambouillet een wandeling door de kasteeltuin en

de autoriteiten via affiches weten. Een honderdtal Kosovaren demonstreerde buiten de hekken van het kasteel. Zwaaiend met rode vlaggen scandeerden ze „Milošević, moordenaar" en „UÇK, UÇK". Een van hen droeg een bord met 'Independence Day for Kosovo'. Achter hun witte wijn en Pasiis keken de klanten van café Le Nelson gelaten toe. „Wat betekent dat eigenlijk, UÇK", bromde een oudere man.

De Rambolitains zijn wel het een en ander gewoon. Het presidentiële kasteel is geregeld toneel van internationale ontmoetingen. In dit kasteel, waar in 1547 de grote Renaissanceconing Frans I stierf, organiseerde in 1975 president Valéry Giscard d'Estaing er de eerste bijeenkomst van de zes meest geïndustrialiseerde landen (nu G7), in 1971 verbleef Sovjetleider Leonid Brezjnev hier tijdens zijn eerste bezoek aan Frankrijk en in de jaren zestig hadden er ontmoetingen plaats tussen de Duitse kanselier Konrad Adenauer en de Franse president Charles De Gaulle, die overigens in 1944 van hier uit het bevel gaf tot de aanval op de Duitse troepen in Parijs. De huidige president zien ze niet zo vaak in Rambouillet, zegt een plaatselijke agent. Hij meent wel te weten dat Chiracs echtgenote best vaker Parijs zou willen ruilen voor dit kasteel aan de rand van het bos met eiken en pijnbomen.

In de Rue du Général de Gaulle zag drogist Claude Chauvin zaterdag meer journalisten dan klanten in zijn winkel. Maar hem hoor je niet klagen. „De geschiedenis doet een beroep op Rambouillet", zegt hij plechtig. „Vrede heeft geen prijs." Maar toch, het is jammer dat de opening juist op een markt-dag moest plaatshebben. „Een maandag zou beter zijn geweest, dan is mijn winkel toch dicht."

Aanslag Priština gezamenlijk veroordeeld

restaurant. „Geen vijf-sterren eten, maar ze zijn dan ook gekomen om te werken", aldus een Franse functionaris. Ook tijdens de maaltijden zitten de delegaties niet aan één tafel. „Het is goed dat ze er zijn, maar het is allemaal wel heel delicaat", verzuchtte zaterdagavond een medewerker van het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken, nadat de besprekingen met ruim drie uur vertraging waren begonnen. „Zelfs de volgorde van binnenkomst lag gevoelig."

Het was al een hele stap dat de dertien Servische en zestien Albanese delegatieleden zaterdagavond samen de openingsceremonie bijwoonden in een met gobelins en kroonluchters verluchte zaal van het kasteel. De leden van

'Zelfs volgorde van binnenkomst lag gevoelig'

door het Franse stadje. De Serviërs kwamen pas 's middags aan uit Parijs, de Kosovaren arriveerden rechtstreeks uit Priština waar een extra snel Frans vliegtuig hen had opgehaald. „Voorzien was dat ze met een C130-vrachtvliegtuig zouden worden vervoerd, maar dat zou te lang duren", verklaarde een Franse functionaris.

Rambouillet, een slaperig stadje met 25.000 inwoners, was zaterdag ontregeld door de start van de vredesonderhandelingen. Overal liepen agenten en werden ME-ers uit busjes geladen. De hoofdstraat, de Rue du Général de Gaulle, was afgezet voor verkeer en de twee zaterdagse markten waren verplaatst naar het Place du Rondeau - uit veiligheidsoverwegingen, zo lieten

Kosovo: oplossing 'wordt partijen opgedrongen'

RAMBOUILLET, 8 FEBR. In het kasteel van Rambouillet, nabij Parijs, beginnen vandaag Servische en Kosovaaarse onderhandelingsdelegaties met het inhoudelijk overleg over een regeling van het Kosovo-conflict voor een overgangsperiode van drie jaar. Een bemiddelaar waarschuwde vandaag dat de partijen een oplossing grotendeels zal worden opgedrongen. Het overleg van gisteren was volgens de woordvoerder van de conferentie „constructief, zakelijk en serieus".

De delegaties hebben volgens de bemiddelaars gisteren een uit tien punten bestaand ontwerp voor een vredesregeling aanvaard. Vandaag begin het overleg over de inhoudelijke invulling van de tien punten. Dat betekent onderhandelen over elke regel afzonderlijk, maar de internationale bemiddelaars Christopher Hill (VS), Wolfgang Petrisch (EU) en Boris Majorski (Rusland) gunnen de delegaties maar een minimum aan onderhandelingsruimte. Petrisch zei in een vraaggesprek met het Duitse weekblad *Der Spiegel* dat „tachtig procent van de voorstellen de beide partijen simpelweg opgedrongen zal worden". „Ik kan één ding garanderen: of het Kosovo-conflict zal eind april geregeld zijn, of de bommen zullen vallen", aldus Petrisch.

Vanochtend werd uit Rambouillet gemeld dat een aantal Albanese eisen, onder andere over een referendum over de toekomst van de regio, „slecht is ontvangen" door de bemiddelaars, die vooralsnog geen afwijking van het onderhandelingsplan dulden.

De Albanese delegatie heeft de nacht van zaterdag op zondag gebruikt voor onderling overleg, met de bedoeling een eind te maken aan de onderlinge verdeeldheid. De delegatie bestaat uit vier componenten: de gematigde Democratische Liga van Kosovo van Ibrahim Rugova, het radicale Kosovo Bevrijdingsleger UÇK, de oppositiepartijen in Kosovo en een aantal onafhankelijke persoonlijkheden. Volgens het in Priština verschijnende blad *Koha Ditore* (waarvan hoofdredacteur Veton Surroj als onafhankelijke deel uitmaakt van de delegatie) zijn de vier vleugels van de delegatie het eens geworden hun onderlinge geschillen te laten varen in het belang van de Kosovo-Albanen. Het persbureau van het UÇK wist te melden dat UÇK-lid Hashim Thaçi de delegatie leidt en dat de gematigde Ibrahim Rugova en de meer radicale politicus Rexhep Qosja vice-voorzitter van de delegatie zijn. Dit bericht is overigens nergens bevestigd. (AFP)

VS dreigen Belgrado met acties van NAVO

WASHINGTON, 10 FEBR. De Verenigde Staten hebben Joegoslavië gewaarschuwd dat de weigering een vredesmacht in Kosovo te accepteren, zal leiden tot bombardementen door de NAVO.

De waarschuwing werd gisteren geuit door de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, James Rubin. De Servische weigering een internationale troepenmacht te accepteren komt volgens Rubin neer op „een grote, grote fout". Als de Albanen in het Kosovo-overleg met de Serviërs in Rambouillet een regeling accepteren en de Serviërs die afwijzen, „zullen de Serviërs in aanmerking komen voor luchtaanvallen", zo zei Rubin.

De NAVO wil in Kosovo een troepenmacht van rond 25.000 man legeren die toezicht moet houden op de naleving van een eventueel akkoord. Een aantal landen, waaronder de VS, heeft al troepen toegezegd voor de vredesmacht, zij het dat in Washington wordt onderstreept dat de vredesmacht alleen wordt gestuurd als er in Rambouillet een akkoord is.

De Serviërs willen van zo'n troepenmacht niets weten, ook niet als een akkoord wordt bereikt. Gisteren nog zei de Joegoslavische minister van Buitenlandse Zaken, Zivadin Jovanović, dat Belgrado „onder geen enkele omstandigheid" buitenlandse troepen op zijn grondgebied zal toestaan. (Reuters)

Serviërs tekenen basisprincipes 'Rambouillet'

RAMBOUILLET, 8 FEBR. De Joegoslavische delegatie heeft donderdag — eenzijdig — de tien basisprincipes, die dienen als uitgangspunt voor de vredesonderhandelingen over Kosovo, ondertekend. De Serviërs dringen er bij de Kosovo-Albanen op aan om ook te tekenen. De Britse minister van Buitenlandse Zaken Robin Cook is verbolgen en beschouwt dit als een poging om de onderhandelingen in Rambouillet te vertragen. Volgens Cook is de komst van de Kosovo-Albanen naar Rambouillet tevens een impliciete erkenning van de tien van tevoren geformuleerde uitgangspunten. De Albanen hoeven deze dus niet formeel te ondertekenen. „We zijn nog niet toegekomen aan onderhandelingen, omdat de Joegoslavische delegatie blijft aandringen op ondertekening", zegt Cook. De Kosovo-Albanen vrezen dat het einddoel van onafhankelijkheid in het geding komt als de uitgangspunten formeel worden onderschreven. Eén van de uitgangspunten garandeert namelijk de territoriale integriteit van Joegoslavië (Servië en Montenegro). Cook en zijn Franse ambtgenoot Hubert Védrine hadden gisteren in Rambouillet een ontmoeting met de Servische president Milan Milutinovic. Na afloop zei Cook: „Ik heb president Milutinovic duidelijk te kennen gegeven dat we deze kwestie achter ons moeten laten en moeten beginnen met de echte onderhandelingen." (AFP, Reuters)

Grote kwesties zelfs nog niet aangeroerd op vredesbesprekingen in Rambouillet

Servië en Kosovo hebben uitstel tot zaterdag

15-2-99

Van onze correspondent
Martin Sommer

PARIS

De Servische en Kosovaarse onderhandelaars in het Franse kasteel Rambouillet houden minder dan wandeltempo aan. Desondanks krijgen ze een tweede week luxe-kasteelopsluiting om uiterlijk aanstaande zaterdag 12.00 uur tot een vredesakkoord te komen.

Dat is het resultaat van de bijeenkomst van de Contactgroep (VS, Rusland, Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië, Duitsland), zondagmiddag in Parijs. Sinds een week staren Serviërs en Kosovaren naar een vredesvoorstel voor de Servische provincie, waar het conflict meer dan tweeduizend levens heeft gekost.

Volgens het plan krijgt Kosovo 'substantiële autonomie' geduren-

de een overgangperiode van drie jaar. De Kosovaarse onderhandelaars willen eigenlijk met niet minder dan volstrekte onafhankelijkheid terugkomen. Voor de Serviërs is de komst van NAVO-grondtroepen om een akkoord te garanderen onverteerbaar.

De hele zondag was het in Parijs en Rambouillet een komen en gaan van diplomaten, met de leden van de Contactgroep, Serviërs, Kosovaren en de ministers van Buitenlandse Zaken van de EU die werden bijgepraat over de stand van zaken.

De ministers van Buitenlandse Zaken van de Contactgroep namen, zoals afgesproken, na een week de temperatuur op. Aanvankelijk was het idee dat de partijen het op dit moment in grote lijnen eens zouden moeten zijn. Daarmee zouden ze een tweede week

'verdienen' om de details uit te werken. Zover is het bepaald niet. In de woorden van de Amerikaanse minister Albright: 'Ze beginnen nog maar net.'

Minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken), ook in Parijs, vertelde dat de eerste week vooral 'kleine zaken' zijn behandeld (justitie, ombudsman). De grote onenigheden zijn nog niet eens aangeroerd. 'De voortgang is trager dan gehoopt', zei de Franse minister Védrine. Hij voegde eraan toe dat de onderhandelaars niet nog eens op extra tijd hoeven rekenen.

Minister Albright slaagde er tijdens haar zondagochtendbezoek aan Rambouillet in, de tijdelijke kasteelbewoners voor het eerst aan één tafel te krijgen. Wat niet wil zeggen dat er voortaan oog-in-oog wordt onderhandeld. Albright toonde zich weinig optimistisch.

'Ik kan niet zeggen dat succes in zicht is of dat het pad naar vrede nu helder is.' Ze wond er geen doekjes om dat de oorzaak van de 'vertraging bij de Serviërs ligt'.

Albright hamerde op de noodzaak van NAVO-grondtroepen om een akkoord te garanderen. 'Een overeenkomst zonder vredesmacht is geen overeenkomst.' Maar de Servische president Milutinovic, ook al in Parijs dit weekeinde, sprak zijn weigering NAVO-troepen op Servisch grondgebied toe te laten nog eens 'zeer resoluut' uit. Wat meer is, hij zei daarin de steun te hebben van de Russische minister Ivanov van Buitenlandse Zaken. Die is lid van de Contactgroep, waar men het blijkens alle woordvoerders op elk vlak roerend eens is.

Albright zei wel de indruk te hebben dat de delegatie uit Kosovo

vo bereid is akkoord te gaan met het vredesplan van de Contactgroep. De Kosovaren zouden ook hun eis van onafhankelijkheid willen laten vallen. Albright: 'Dat is een indicatie, geen belofte.'

Minister Van Aartsen zei dat hij zich terughoudend had opgesteld tegenover een herstelplan waarmee huidig EU-voorzitter Duitsland voortvarend van start is gegaan. 'Dit moet geen EU-show worden. We moeten niet naar een operatie Bosnië-2, waar te weinig sprake is geweest van eigen verantwoordelijkheid nemen.'

Van Aartsen zei dat er 'zonder twijfel een beroep op Nederland' zal worden gedaan wanneer er inderdaad een NAVO-strijdmacht komt. Een toezegging over het sturen van militairen is er nog niet. 'Eerst helderheid over een akkoord', vindt de minister.

Kosovo-conferentie

Contactgroep besluit over Rambouillet

RAMBOUILLET, 13 FEBR. De internationale gemeenschap zal morgen besluiten of de Kosovo-conferentie in Rambouillet met een week wordt verlengd. Dan komen de ministers van Buitenlandse zaken van de zes lidstaten van de Contactgroep in Parijs bijeen.

Dat is gisteravond bekend gemaakt. Nog voordat de formele beslissing was genomen, had de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, al aangekondigd vanavond hoe dan ook naar Frankrijk te komen. Mogelijk wordt de bijeenkomst van de Contactgroep (de VS, Rusland, Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland en Italië) dit weekeinde vooraf gegaan door een vergadering van de ministers van Buitenlandse Zaken van de EU. De Europese leden van de Contactgroep vinden dat de conferentie van Rambouillet moet worden voortgezet. De Contactgroep, die de aanzet tot de conferentie heeft gegeven, heeft de Serviërs en de Kosovo-Albanezen in principe een week de tijd gegeven om hun conflict op te lossen. Als ze daarin niet slagen, zouden ze nog een week extra krijgen. Zijn ze er dan nog niet uit, dan kunnen strafmaatregelen komen in de vorm van luchtacties van de NAVO.

In hun eerste week hebben de twee partijen geen enkele zinvolle vooruitgang geboekt. De Serviërs blijven staan op hun eis, dat de Albanezen een uit tien punten bestaand principe-akkoord onderte-

kenen. De Albanezen weigeren dat omdat ze daarmee hun belangrijkste eis - onafhankelijkheid op termijn - zouden opgeven. De internationale bemiddelaars die het overleg leiden kiezen in deze de kant van de Albanezen, omdat beide partijen al hebben ingestemd met het principe-akkoord, door naar Rambouillet te komen.

De Servische president, Milan Milutinovic, herhaalde gisteren in Parijs dat de conferentie geen voortgang zal boeken als de Albanezen niet aan de Servische eis voldoen. Hij beschuldigde de Contactgroep van „partijdigheid” ten gunste van „hun beschermelingen”, de Albanezen. Volgens Milutinovic vertragen de Albanezen de conferentie. „We eisen dat ze die tien punten tekenen. Dat is het minimum, en het gaat daarbij niet om een kwestie van methoden, maar om een principezaak. Alles hangt nu af van de Contactgroep en zijn wil de bescherming van zijn protégés te staken”, aldus Milutinovic. De Joegoslavische vice-premier Vuk Drašković zei gisteren na zijn terugkeer in Belgrado van een bezoek aan Parijs dat de Amerikanen uit zijn op de mislukking van de conferentie in Rambouillet.

AMSTERDAM - Een foto van een rouwende vrouw, gemaakt door de Amerikaanse fotografe Dayna Smith, heeft de World Press Photo of the Year 1998 gewonnen. Smith maakte de zwart-wit foto in november vorig jaar. De vrouw wordt door omstanders getroost bij een begrafenis van een commandant van het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) in Izbica, Kosovo. De foto vertoont enige gelijkenis met de winnende foto van vorig jaar, van een rouwende vrouw in Algerije gemaakt door de Algerijnse fotograaf Hocine.

Pagina 8: Fotopagina World Press Photo

Kosovo-beraadkrijg

1-8-2-99

Mog week de tijd

door Guido van de Kreeke

De Serviërs en de Albanese Kosovaren krijgen nog een week de tijd om vrede te sluiten. De Contactgroep, die een vredesplan op tafel heeft gelegd, geeft de twee partijen in het Franse Rambouillet nog tot aanstaande zaterdagmiddag de tijd om tot een akkoord te komen.

De ministers van Buitenlandse Zaken van de landen die de Contactgroep vormen (de VS, Rusland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië en Duitsland) verklaarden bereid te zijn financiële hulp en militaire troepen in te zetten om zo'n vrede in de geteisterde Servische provincie te verzekeren. Zij stelden beide partijen verantwoordelijk voor de gevolgen als de geboden kansen niet worden aangegrepen.

Na overleg in Parijs stelde de Contactgroep teleurgesteld vast dat de vooruitgang in de onderhandelingen van de afgelopen week bij de verwachting achterbleef en dat de Servische en Kosovoarse delegaties nu nog slechts „zeer korte tijd” rest om „zeer snel” met de voorstellen tot zelfbestuur voor Kosovo in te stemmen. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, ging voorafgaande aan de Contactgroep-vergadering zelf naar de onderhandelende partijen in het kasteel van Rambouillet.

Zij boekte daar een succes door voor de eerste keer de leiders van de twee delegaties bij elkaar te brengen. Deze hadden tot dan toe volstrekt gescheiden opgetreden. Albright hield de leiders voor dat zij op een tweekans staan. „Eén weg leidt het land naar chaos en moorden, en de andere weg biedt mogelijkheden tot wederopbouw en ontwikkeling.”

Zij benadrukte tegelijkertijd dat de dreiging van NAVO-luchtaanvallen onverminderd van kracht blijft.

Een van de moeilijkste problemen van de komende week wordt het instemmen met het vertrek van Servische troepen uit Kosovo, met uitzondering van wat grenswachten, en de omvorming van de UCK-guerrillastrijders tot politieagenten.

De vijftien ministers van Buitenlandse Zaken van de Europese Unie, die kort voor de Contactgroep ook in Parijs bijeenkwamen, rammelden al met de geldbuidel in geval er een overeenkomst wordt bereikt. Er werd meer dan een miljard gulden in het vooruitzicht gesteld voor wederopbouw en de vorming van een Kosovoarse politiemacht.

Troepenmacht

President Clinton heeft inmiddels 4000 militairen toegesegd om — als zaterdag een vredesregeling wordt bereikt — deze als onderdeel van een internationale troepenmacht van mogelijk 30.000 man in Kosovo ter handhaving in te zetten.

Minister Van Aartsen van Buitenlandse Zaken, die ook aan het EU-beraad deelnam, verklaarde dat Nederland pas troepen zal toezeggen nadat een vredesregeling tot stand is gekomen. „Er zal zonder twiifel een beroep op ons worden gedaan, maar wij willen eerst de voorwaarden waarop troepen worden ingezet, kennen. Nederland heeft hier een heel scherp toetsingskader voor.”

In Kosovo raakten zaterdagmiddag bij een bomexplosie voor een kantoor van de Jugobanka in de plaats Urosevac zeker negen mensen gewond. Niemand eiste de verantwoordelijkheid op, maar de hoogste Servische functionaris in de provincie, Zoran Andjelkovic, legde de schuld bij het UCK. De Servische politie heeft 40 Albanesezangers aangehouden.

• Madeleine Albright, de Amerikaanse minister voor Buitenlandse Zaken, wist in Rambouillet de delegaties van de Serviërs en de etnische Albanesezover te krijgen om in één ruimte verder te onderhandelen. FOTO: AP

Analyse

Marcel ten Hooven

ROTTERDAM - Het partijdebat over de Navo en militaire interventies in gebieden als Kosovo vormt de achilleshiel van GroenLinks. Tegelijkertijd laat de voorlopige uitkomst van dat debat zien hoe ver de metamorfose van getuigenis- tot potentiële regeringspartij is gevorderd.

Het is de achilleshiel, de zwakke plek van GroenLinks, omdat de traditionele ideeën over geweldloosheid zich lastig laten verzoenen met de wens bescherming te bieden aan onderdrukte, met de dood bedreigde burgers in Kosovo en in andere conflictgebieden. Het debat over Kosovo op het partijcongres in Rotterdam, afgelopen week, is illustratief voor de dilemma's waarvoor GroenLinks zich door deze botsende principes geplaatst ziet.

Ter discussie stond het omstreden standpunt dat de Groen-

Links-fractie in de Tweede Kamer eind november innam, om de Joegoslavische leider Milosovic met de dreiging van bombardementen onder druk te zetten zijn troepen uit Kosovo terug te trekken. De afdeling Groningen sprak in een motie uit dat de fractie met dat standpunt het optreden van de VS 'als grootmacht en politieagent buiten de VN-veiligheidsarchitectuur' legitimeerde. De afgevaardigde Fennema, afkomstig van de Evangelische Volkspartij, oogstte applaus met een betoog waarin hij de vergelijking met Vietnam en Dresden trok, om te laten zien dat bombardementen 'geen effect' hebben en alleen wraakacties uitlokken. Van dat soort represailles zouden in het geval van Kosovo de vluchtelingen de dupe worden die de GroenLinks-fractie met de dreiging aan Milosovic' adres juist wilde beschermen. Voerden de indianen van de motie aan.

Zij kregen op het congres de steun van een flinke minderheid. Een kleine meerderheid kon zich

vinden in de redenering van het kamerlid Marijke Vos dat destijds geen andere middelen dan militaire dreiging restten om Milosovic tot terugtrekking te bewegen.

Vos voerde aan dat de fractie aanvankelijk opteerde voor niet-militaire dwangmiddelen, zoals zwaardere sancties en meer di-

GroenLinks ruilt steeds vaker wat idealisme in voor medeverantwoordelijkheid

plomatieke druk. Voor dat soort 'humanitaire' acties ontbrak echter de steun van de rest van de Tweede Kamer. Het lot van 50 000 vluchtelingen gaf daarop de doorslag, zei Vos, om alsnog in te stemmen met militaire dreiging jegens de Joegoslavische leider. „De vergelijking met Vietnam is fout, want het effect was wel degelijk dat Milosovic troepen terugtrok”, aldus Vos. „Op het moment dat 50 000 mensen van huis en haard waren verdreven en de dood in de ogen keken,

was de dreiging met bombardementen het enige middel dat nog effect sorteerde. Dat vind ik nog steeds. De volgende keer zou ik weer zo kiezen.”

Vos' redenering is tekenend voor de omslag die GroenLinks onder leiding van Paul Rosenmöller heeft gemaakt, naar een partij die desnoods concessies aan de eigen idealen doet om medeverantwoordelijkheid voor pijnlijke beslissingen te kunnen dragen.

Het doel van Rosenmöller is een 'grotere rol in de machtspolitiek' te verwerven, zei hij op het congres. „GroenLinks moet er zelf klaar voor zijn als er inhoudelijk wat te halen valt. Nu is het moment om met elkaar en in gesprek met anderen te verkennen hoe GroenLinks, met behoud van identiteit, betrouwbaar en geloofwaardig een grotere rol in de machtspolitiek voor zich kan opeisen.” Hij constateerde dat overal in Europa waar social-democraten domineren, de ecologische partijen in beweging zijn. Met de regeringsdeelname van

de Groenen in Duitsland en Frankrijk in het achterhoofd, zei hij: „We zien zusterpartijen op verantwoordelijke posities, waar ze verstandig en eensgezind mee omgaan omdat ook zij bereid waren zichzelf te veranderen.”

Dat het congres in meerderheid, zij het een krappe, de keuze voor de dreiging met bombardementen in Kosovo goedkeurde, laat zien hoe ver GroenLinks zelf is gevorderd in het proces van verandering.

Tegelijkertijd is er een aanzienlijke aantal GroenLinkers met een denkwijze over internationale politiek die samenhangt met de vijandbeelden uit de Koudeoorlogstijd, zo blijkt uit hun vooroordeel van de VS als 'grootmacht en politieagent' en hun vergelijking tussen Kosovo en Vietnam. Ook in hun benadering van de Navo spreken zij in sjablonen die uit die tijd dateren. Hoewel de verdragsorganisatie op het punt staat het eigen blok te doorbreken met de voorgenomen toelating van Hongarije, Po-

len en Tsjechië, duidt GroenLinks de Navo consequent aan met 'blokorganisatie'.

In het Europese programma dat GroenLinks dit weekende vaststelde, spreekt de partij zich opnieuw uit voor opheffing van de Navo op zo kort mogelijke termijn. De snel inzetbare Navo-troepen die nuttig zijn voor missies van de OVSE of de Verenigde Naties, moeten volgens het congres zo snel mogelijk aan deze organisaties worden overgedragen.

Overigens zou onder het regime dat GroenLinks met dit programmapunt nastreeft, geen enkel militair drukmiddel in stelling kunnen zijn gebracht om de vluchtelingen in Kosovo te beschermen. In de Veiligheidsraad spreekt Rusland een veto uit over elke militaire actie onder VN-vlag tegen Milosovic. Toch zei Vos op het congres dat de internationale gemeenschap zich in Kosovo 'niet mag laten verlammen door veto's van Rusland en China'. De achilleshiel van GroenLinks speelde weer even op.

8-2-99

Contactgroep bijeen Kosovo: druk op partijen wordt groter

RAMBOUILLET, 9 FEBR. De internationale gemeenschap vergroot de druk op de partijen in het Kosovo-overleg in het Franse Rambouillet. Het overleg verloopt moeizaam: gisteren kwamen de Serviërs en de Albanen, anders dan de bedoeling was, met eigen eisen.

De co-voorzitters van het overleg, de ministers van Buitenlandse Zaken van Frankrijk en Groot-Brittannië, Hubert Védrine en Robin Cook, praten vandaag in Rambouillet met de bemiddelaars en de delegaties in een poging de druk te vergroten. De ministers zijn niet dagelijks in Rambouillet aanwezig. Wel staan ze dagelijks in verbinding met de bemiddelaars en brengen ze anderzijds dagelijks verslag uit aan de andere ministers van Buitenlandse Zaken van de landen van de Contactgroep voor ex-Joegoslavië (de VS, Rusland, Duitsland en Italië).

In een andere poging de druk op te voeren komen eind deze week de ministers van Buitenlandse Zaken van de zes landen van de Contactgroep bij elkaar om de voortgang te bespreken die de eerste week van de conferentie is geboekt. Formeel hebben de delegaties een week de tijd om het eens te worden over het voorlopige vredesplan dat de Contactgroep heeft opgesteld. Worden ze het niet eens, dan krijgen ze nog een extra week.

Volgens bronnen in Rambouillet weigeren de twee delegaties nog steeds aan één tafel plaats te nemen. Gisteren brachten beide delegaties bovendien voorstellen in die zowel voor de tegenpartij als voor de bemiddelaars onaanvaardbaar waren. De Serviërs eisten dat beide delegaties het ontwerp-vredesplan nu al formeel zouden ondertekenen. Ze stelden

die eis omdat het vredesplan ervan uitgaat dat Kosovo in de interimperiode van drie jaar deel blijft uitmaken van Servië en Joegoslavië. De bemiddelaars wezen de eis af met het argument dat de Albanen door hun komst naar Rambouillet al hebben aangegeven het ontwerp te onderschrijven. De Serviërs eisten bovendien dat elk punt waarover overeenstemming wordt bereikt, afzonderlijk op schrift wordt gesteld en wordt ondertekend.

De Albanen van hun kant stellen ook eisen: een duidelijke definitie van de definitieve status van Kosovo, een referendum over de toekomst van Kosovo na de interimperiode en de ondertekening van een eventueel slotakkoord door de NAVO. De Albanen willen verder dat er in Kosovo een onmiddellijk bestand van kracht wordt, dat moet worden gegarandeerd door de zes landen van de Contactgroep. Het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK eiste bovendien de legering van NAVO-troepen in Kosovo direct na de ondertekening van een eventueel akkoord.

De internationale bemiddelaars Christopher Hill (VS), Wolfgang Petrisch (EU) en Boris Majorski (Rusland) reageerden negatief op die eisen. Zij willen dat de delegaties zich vooreerst geheel concentreren op het vredesplan dat ze namens de Contactgroep de partijen hebben voorgelegd. (Reuters, AFP, AP)

Kosovo-bemiddelaar naar Milosevic

RAMBOUILLET - De Amerikaanse bemiddelaar Christopher Hill is gisteren uit Rambouillet naar Belgrado vertrokken om de Joegoslavische president Slobodan Milosevic op de hoogte te brengen van de vredesonderhandelingen over Kosovo.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright heeft Milosevic vanuit Washington telefonisch al uitgelegd dat de etnische Albanen bereid lijken te zijn een vredesovereenkomst te tekenen, maar dat de Servische eisen nog steeds

een obstakel vormen. De Servische hoop dat Rusland de Serviërs zou steunen in hun eis om Navo-troepen buiten Kosovo te houden, is gisteren vervlogen. Moskou heeft geaccepteerd dat er bij een vredesovereenkomst een militaire vredesmacht nodig is om op het akkoord toe te zien. De Russen zouden zelfs willen deelnemen aan een dergelijke missie. Rusland blijft overigens tegen een gewapend ingrijpen als het niet lukt om in Rambouillet tot een vredesakkoord te komen.

De OVSE-waarnemersmissie in Kosovo treft inmiddels voorberei-

dingen om in Kosovo een volkstelling te houden. De volkstelling moet straks het houden van verkiezingen mogelijk maken.

De volkstelling is nodig omdat niemand precies weet hoe veel mensen er in Kosovo wonen en hoe de bevolking is samengesteld. Volgens Albanese bronnen wonen er in Kosovo rond de twee miljoen mensen. Daarvan zou 90 procent etnisch Albanen zijn. Volgens de Joegoslavische autoriteiten echter zou Kosovo iets minder dan 1,4 miljoen inwoners, waaronder 66 procent etnische Albanen, tellen.

Clinton du groupe de contact Paris-14 Février 1999

Minister Madeleine Albright zoekt haar stoel bij het begin van de bijeenkomst van de Contactgroep over de kwestie-Kosovo. (Foto AP)

Albright zong Serviërs toe in hun eigen taal

RAMBOUILLET, 15 FEBR. Tijdens haar besprekingen met de Servische delegatie op de Kosovo-conferentie heeft de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright herinnerd aan haar eigen Oost-Europese verleden, om aan te tonen dat zij niet anti-Servisch is, zoals de Serviërs voortdurend beweren.

In het gesprek met de Servische president Milan Milutinovic en zijn delegatie vertelde de als Tsjechoslowaakse in Praag geboren Albright dat ze in haar jeugd, toen haar vader als diplomaat was verbonden aan de Tsjechoslowaakse ambassade in Belgrado, enkele jaren in de Joegoslavische hoofdstad heeft gewoond en dat ze het Servisch verstaat. „Ik weet dat u allen denkt dat ik anti-Servisch ben. Maar mijn vader zei dat als hij geen Tsjech was geweest, hij een Serviër had willen zijn.” Ze zong vervolgens voor de verbaasde delegatie een Servisch liedje dat ze in haar jeugd had geleerd.

Later, op een persconferentie, zei Albright dat ze tijdens het overleg met de Serviërs „geen woede” had bespeurd over de harde boodschap waarmee ze was gekomen: de Serviërs moeten rekenen met luchtaanvallen als ze niet binnen een week instemmen met een vredesplan voor Kosovo. „Ik denk dat ze heel verbaasd waren over mijn verleden als kind, toen ik in Belgrado woonde, en over het feit dat ik alles kon verstaan wat ze in het Servisch tegen elkaar zeiden”, aldus de minister.

Volgens een Amerikaanse diplomaat die bij de scène aanwezig was waren de Serviërs „stomverbaasd dat minister Albright haar hele leven al van de Serviërs afweet en dat ze geen haat tegen hen voelt en dat ze daarentegen hoopt dat Servië zijn goede reputatie in de wereld herstelt.” „Maar ze maakte wel duidelijk dat de weg daarheen via Kosovo loopt”, zo voegde de diplomaat daaraan toe. (Reuters)

KOSOVO

Géén tweede verlenging

[* Vervolg van pagina 1] Minister Albright wilde niets weten van verdere verlenging van de onderhandelingen in Rambouillet na de nu toegestane tweede week. „Wie uitstel van zijn examen vraagt vóór hij heeft gewerkt kan bij mij niet op een warme ontvangst rekenen”, zo zei ze.

In dezelfde geest van haar vroegere leven als hoogleraar internationale betrekkingen hield Albright een warm pleidooi voor de voorgestelde Kosovo-regeling: „Het uitgedachte model is zeer vernuftig. We moeten nu over staten en volkeren echt anders praten dan aan het begin van deze eeuw. De Kosovaren zullen hun eigen leven volledig kunnen inrichten. Dat is anders dan zij al die tijd onder de communisten gewend zijn geweest. Verkiezingen, eigen scholen, lokale politie. Dat is belangrijker dan het verabsoluteren van de termen soevereiniteit en onafhankelijkheid. En de Serviërs zeg ik: het maakt alles uit of vreemde troepen, die tijdelijk op je grondgebied komen indringers of genodigden zijn. Ze komen om

de vrede te bewaren. Dat geeft ook de Serviërs de kans dat er een eind komt aan moord en doodslag.”

Het directe overleg tussen de twee delegaties, gisteren, duurde drie kwartier. Vier Kosovo-Albanen - onder wie Ibrahim Rugova, de 'president' van de door de Albanen eenzijdig uitgeroepen 'Republiek Kosovo', en Hashim Thaçi, die namens het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK in Rambouillet is en die optreedt als coördinator van de Albanese delegatie - spraken direct met vier leden van de Servische delegatie, onder wie de Servische vice-premier Ratko Markovic en de speciale afgezat van de Joegoslavische president Milošević, Vladan Kutlešić. Handen werden er niet geschud.

In het gesprek maakten de Albanen opnieuw duidelijk het ontwerp-plan van de internationale Contactgroep op dit moment nog niet te willen ondertekenen (zoals de Serviërs al een week eisen), terwijl de Serviërs nog eens herhaalden fel tegen de komst van

een vredesmacht van NAVO-troepen naar Kosovo te zijn.

De Amerikaanse president Clinton heeft zaterdag in zijn wettelijke radiopraatje herhaald dat de Amerikanen bereid zijn vierduizend militairen te leveren voor een internationale troepenmacht in Kosovo, die 28.000 man zou moeten omvatten. Wel moet er eerst een akkoord over Kosovo zijn.

Clinton zei dat de Amerikanen de lessen van de Tweede Wereldoorlog en Bosnië hebben geleerd. De les van de Tweede Wereldoorlog is naar zijn zeggen dat zonder Amerikaanse inspanning de oorlog in Kosovo zich kan uitbreiden naar andere landen op de Balkan zoals Macedonië, Albanië, Bulgarije en Griekenland. Hij zei ook dat „Amerika niet veilig kan zijn als moet worden getwijfeld aan Europa's toekomst”.

Uit het conflict in Bosnië kan volgens Clinton de les worden geleerd dat als niet in een vroeg stadium wordt ingegrepen, een later ingrijpen veel duurder zal blijken te zijn.

‘Nederland wordt gevraagd om bijdrage Kosovo’

Door onze correspondent PARIJS, 15 FEBR. Op Nederland zal 'zonder twijfel' een beroep worden gedaan voor een vredesmacht mocht een Kosovo-akkoord worden bereikt. Logisch, want „de Nederlandse defensie is zeer op orde en toegerust op dit soort activiteiten”. Aldus de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken Van Aartsen gisteren in Parijs, na afloop van een vergadering van ministers van alle lidstaten van de Europese Unie.

De Nederlandse bewindsman was zeer te spreken over het initiatief van de Duitse collega Fischer om de veertien andere EU-landen, dus ook de meerderheid die niet in de Contactgroep voor ex-Joegoslavië zitten, op de hoogte te stellen van de resultaten van één week vredesconferentie in Rambouillet. Anders dan andere landen noemt Nederland nog geen aantal manschappen die men eventueel zou willen bijdragen aan een Kosovo-vredesmacht waarin EU en NA-

VO samenwerken. Eerst wil Den Haag helderheid over het bereikte akkoord en over de vraag of de Amerikanen (waarschijnlijk wel) en de Russen meedoen. De minister ontkende dat de regering de Tweede Kamer zo als afgesproken eerst om toestemming zal vragen voor een dergelijke inzet van Nederlandse troepen in Kosovo.

Het goede van de bijeenkomst van EU-ministers was volgens Van Aartsen geweest dat duidelijk is

vastgesteld dat er „nul verschil van mening” is tussen de Europese Unie en de landen van de Contactgroep (de Verenigde Staten, Rusland, Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland, Italië). „Optreden van de NAVO zal geen automatisme zijn. De NAVO is geen boodschappenjongen van het Kosovo Bevrijdingsfront. De NAVO treedt alleen op als aangetoond is dat [de Joegoslavische president] Milošević en Joegoslavië niet willen leveren. Het goede is dat we nu

met z'n allen hebben onderstrept dat het tijdschema vastligt. Inclusief NAVO-dreiging.” Volgens minister Van Aartsen doen ook de Russen volledig mee. „Zij zijn akkoord gegaan met de onderhandelingen in Rambouillet, wetend dat de dreiging er is. De Russen hebben het hele kader van Rambouillet ondersteund. In de zelfde hoop die aan onze kant en bij de Verenigde Staten bestaat: dat het genoeg zou zijn om vrede te bereiken.”

UÇK tegen ontwapening VS zetten Milošević onder druk

RAMBOUILLET, 18 FEBR. De Amerikaanse regering stuurt 51 vliegtuigen naar Europa voor eventuele luchtaanvallen tegen Joegoslavië. De Verenigde Staten voeren zo de druk op om Joegoslavië dwingen een internationale vredesmacht in Kosovo te aanvaardden.

Onder de toestellen bevinden zich 12 stealth-bommenwerpers, 29 tankvliegtuigen en 10 EA-119A's - anti-radar toestellen. Ze completeren de NAVO-vloot van 260 vliegtuigen die binnen twee etmalen de aanval kan openen op de Serviërs.

De Joegoslavische president Milošević deed dinsdag tegen de Amerikaanse onderhandelaar Christopher Hill geen enkele concessie op het punt van een NAVO-troepenmacht voor Kosovo. Montenegro, naast Servië de tweede deelrepubliek van Joegoslavië, toonde zich eerder deze week overtuigd dat de havenstad Bar voor zo'n vredesmacht beschikbaar te stellen. De president van Montenegro, Milo Djukanović, heeft met Milošević in overleg.

Door Milošević' weigering over een vredesmacht te praten zijn de besprekingen tussen de Serviërs en Kosovaren Albanen in het Franse plaatsje Rambouillet in een impasse beland. Als er zaterdagmiddag om twaalf uur geen overeenstemming is, behoudt de NAVO zich het recht voor op luchtaanvallen. Ook de Franse president Chirac sloeg zusteren een dreigende toon aan. "Bij een mislukking zal de partij die verantwoordelijk is, alle gevolgen voelen. Ik herhaalt alle gevolgen."

De Britse en Franse ministers van Buitenlandse Zaken, die de onderhandelingen voorzitten, za-

gen gisteren toch nog „enige vooruitgang”. Ze beklommen de delegaties voor de tweede maal direct met elkaar hadden gesprekken - normaliter shuutelen de bemiddelaars tussen de vertelingsen waar de delegaties zijn gehuisvest. De Brit Robin Cook zei op de vraag of Milošević nee tegen een vredesmacht definitief was: „De heer Milošević beperkt zich zelden tot zulke korte antwoorden.”

Vak Drasković, de voormalige oppositiedirectie die nu lid is van Milošević' regering, suggereerde vroegetend dat Joegoslavië een akkoord zal tekenen als het Westen bereid is alle bestaande sancties op te heffen. Die zijn ingesleuteld om Joegoslavië tot toegankelijkheid rond Kosovo te bewegen. Volgens Servische kranten zou een vredesmacht acceptabel zijn als alleen landen met een „positieve grondhouding” - Oost-Europese leden van de NAVO, Scandinavische landen - daaraan deelnemen.

Sabri Kicman, lid van de Kosovane delegatie namens het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK, droeg gisteren bij aan de impasse door te verklaren dat het UÇK niet bereid is tot een ontwapening, een ander uitgangspunt van het westerse vredesplan op basis waarvan beide partijen in Rambouillet onderhandelen. „We zijn ervan overtuigd dat ontwapening geen deel zal uitmaken van het akkoord”, zei Kicman. (AFP, AP, Reuters)

Geen doorbraak in gesprek met Hill Milošević blijft fel tegen vredesmacht

BELGRADO, 17 FEBR. President Slobodan Milošević van Joegoslavië blijft zich verzetten tegen de legering van een NAVO-vredesmacht in Kosovo. Kosovo-bemiddelaar Christopher Hill slaagde er gisteren tijdens een direct gesprek niet in Milošević' mening te wijzigen.

Hill, die met twee andere bemiddelaars het overleg op de Kosovo-conferentie in Rambouillet leidt, vloog gisteren onverwachts van Parijs naar Belgrado voor een gesprek met Milošević. Dat gesprek was eerder door de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, in een telefoongesprek met Milošević geregeld. In dat telefoongesprek maakte Albright de Joegoslavische president duidelijk dat het in Rambouillet de Joegoslavische delegatie is die verantwoordelijk is voor het gebrek aan vooruitgang in het overleg, terwijl de Albanen „de juiste richting aanhouden”, zo zei later haar woordvoerder in Washington.

De boodschap die Hill voor de Joegoslavische leider meebracht was duidelijk: als zijn delegatie niet uiterlijk zaterdag instemt met de legering van een NAVO-vredesmacht, die in Kosovo moet toezien op de naleving van een in Rambouillet te bereiken akkoord, zal de NAVO overgaan tot luchtaanvallen in Joegoslavië.

Het gesprek duurde drie uur, maar leverde geen doorbraak op. In een verklaring liet Milošević na afloop weten dat het bewind in Belgrado zijn „negatieve houding” over de aanwezigheid van buiten-

landse troepen op Joegoslavisch grondgebied niet heeft gewijzigd; dat, zo werd in de verklaring gezegd, is niet alleen de opvatting van de regering maar van „alle burgers” van Joegoslavië.

In de verklaring liet Milošević weten dat Kosovo nooit onafhankelijk mag worden, dat alle etnische groepen er dezelfde rechten moeten hebben en dat „onze delegatie in Rambouillet in goed vertrouwen onderhandelt”.

Daarmee lijkt de conferentie in Rambouillet op dood spoor te zitten. De legering van een vredesmacht in Kosovo is niet het enige, maar wel het grootste geschilpunt in het overleg tussen de Kosovo-Albanen en de Serviërs. De Contactgroep voor ex-Joegoslavië, die de stoot gaf tot de conferentie, heeft de partijen tot zaterdag om twaalf uur 's middags de tijd gegeven tot een akkoord te komen. Een verlenging van de conferentie wordt uitgesloten.

Albright herhaalde gisteren nog eens dat de Serviërs, mochten zij niet inbinden en mocht de conferentie van Rambouillet mislukken, niet aan de consequenties zullen ontkomen. „Als het de Serviërs zijn die verantwoordelijk zullen zijn voor de mislukking van de onderhandelingen, zullen er NAVO-

bombardementen komen”.

De Joegoslavische minister van Buitenlandse Zaken, Zivadin Jovanović, zei gisteren dat NAVO-luchtacties tegen Joegoslavië het eind van welk overleg dan ook over de toekomst van Kosovo betekenen. Hij bestempelde die luchtacties als „een krankzinnige, criminele daad”.

De Amerikaanse diplomaat William Walker, hoofd van de waarnemersmissie in Kosovo, is er gisteren niet in geslaagd het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK ertoe te brengen de wapens in te leveren als in Rambouillet een akkoord wordt bereikt. Een UÇK-commandant maakte hem duidelijk dat het UÇK niet bereid is wapens in te leveren, ook niet aan NAVO-troepen, ongeacht de resultaten van de conferentie in Rambouillet. Het UÇK, zo kreeg Walker, te horen, zal als strijdmacht blijven bestaan tot de dag waarop Kosovo onafhankelijk wordt.

Walker sprak in Kosovo met een van de regionale commandanten van het UÇK. Hij zei te hopen dat de vertegenwoordigers die in Rambouillet deel uitmaken van de Kosovo-Albanese onderhandlungsdelegatie, er „een gematigder standpunt” op na houden. (Reuters, AP, AFP)

‘België kan niet meedoen in Kosovo’

Door onze correspondent BRUSSEL, 17 FEBR. Het Belgische leger is onvoldoende uitgerust om langdurig aan een NAVO-operatie in Kosovo te kunnen deelnemen. Dat zegt de stafchef van de Belgische landmacht, luitenant-generaal Roger Maes, vanmorgen in vraaggesprekken met Belgische kranten. Volgens hem zal het leger opdrachten weigeren als het geen extra middelen krijgt.

Maes zegt de regering te hebben meegedeeld dat de landmacht in Kosovo slechts een beperkte opdracht kan uitvoeren, in de vorm van het tijdelijk sturen van een infanterie-eenheid en een eskadron tanks. België praat met Nederland over mogelijke samenwerking om kosten te beperken. Maar volgens Maes is het buitenland niet geneigd samen te werken als België alleen maar minder wil doen.

De chef van de Belgische generale staf, admiraal Willy Herteleer, zegt in een eveneens vandaag gepubliceerd vraaggesprek: „Als de begroting van landsverdediging niet stijgt, zitten wij straks met slecht uigearuste en slecht getrainde troepen, die zowel de regering als het parlement nochtans met gevaarlijke opdrachten naar het buitenland zal willen sturen.” Ook hij bepleit inkrimping van het personeelsbestand en verhoging van de investeringen met zo'n drie procent per jaar. Het Belgische leger bestaat uit 47.500 manschappen. De uitgaven voor personeel belopen bijna zeventig procent van de defensiebegroting. Volgens Maes zou dit vijftig procent moeten worden. Daartoe zou het leger tot 40.000 manschappen moeten worden ingekrompen.

BOMBARDEMENTEN OF VREDE

MET piepende banden reed Wolfgang Petrisch maandag de oprijlaan van het middelste kasteel in het Franse Rambouillet af. De Oostenrijkse EU-onderhandelaar had net gehoord dat de Servier Nikola Sainovic samen met de Amerikaanse bemiddelaar Christopher Hill naar Belgrado zou vliegen voor overleg met de Joegoslavische president Milošević.

Petrisch was woest. De afspraak bij aanvang van de vredesconferentie over Kosovo was dat de Servische en Albanese delegaties twee weken lang volledig zouden worden afgezonderd van de buitenwereld.

Petrisch' achtervolging bleek tevergeefs, het vliegtuig was net vertrokken. De derde onderhandelaar van de internationale gemeenschap, de Rus Boris Majorski, dreigde vervolgens Rambouillet te verlaten, zo kwaad was hij over het eenzijdige initiatief van de Amerikanen.

Deze anekdote is illustratief voor de verdeeldheid tussen de landen van de Contactgroep voor voormalig Joegoslavië (Verenigde Staten, Rusland, Italië, Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië). De Amerikanen, die bij aanvang genoegen namen met een ondergeschikte rol, trekken steeds meer de leiding naar zich toe - tot ergernis van de Europeanen.

Duitsland en Frankrijk verzetten zich tegen het Britse en Amerikaanse voornemen om direct tot het bombarderen van Servische militaire doelen over te gaan als er morgen om twaalf uur geen vredesakkoord is gesloten. Zij vinden dat het besluit tot een NAVO-luchtaanval moet worden goedgekeurd tijdens een spoedzitting van de Contactgroep. De Russen gaan zelfs nog een stapje verder: president Jeltsin waarschuwde gisteren nog dat luchtaanvallen onbespreekbaar zijn.

En er zijn onder de bemiddelaars de afgelopen twee weken nog meer harde woorden gevallen. Zo was er onenigheid over de vraag of er bij de besprekingen hoge NAVO-officieren aanwezig mochten zijn. Tijdens het door Amerikanen geregiseerde Bosnië-vredesoverleg in Dayton waren altijd een paar belangrijke

uitziende militairen van de partij, om indruk te maken op de strijdende partijen. Maar de Franse gastheren in Rambouillet voelden niets voor deze Amerikaanse tactiek.

Ander onderwerp van verhitte discussies was de waarnemersmissie van de OVSE. Die wordt in Kosovo sinds vier maanden geleid door de Amerikaanse diplomaat William Walker. De Europeanen vinden dat iemand uit hun gelederen deze taak van Walker moet overnemen. De Amerikanen zullen immers, in tegenstelling tot in Bosnië, slechts minimaal bijdragen aan de NAVO-vredesmacht en ook financieel krijgen de Europeanen bij de wederopbouw van Kosovo de grootste last te dragen.

De conferentie over Kosovo duurt nu al bijna twee weken. Morgenmiddag om twaalf uur verstrijkt het ultimatum. Er is de afgelopen

In Rambouillet ruziën vooral bemiddelaars

twee weken in Frankrijk veel overlegd, onderhandeld en ruziegemaakt. Zo hoort het ook bij een vredesoverleg, zou je denken. Maar het bizarre is dat vooral de bemiddelaars met elkaar overhoop lagen; de Servische en de Albanese delegaties kregen daar de kans niet voor.

Slechts één keer hebben de strijdende partijen met elkaar om de tafel gezeten, vorig weekend op aandringen van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Albright. En eigenlijk valt er voor de Serviërs en de Kosovo-Albanen ook maar weinig te onderhandelen. Het is uiteindelijk de bedoeling dat zij hun handtekening zetten onder de tien door de Contactgroep opgestelde basisvoorwaarden over verregaande autonomie voor Kosovo. 'Die punten zijn voor 80 tot 90 procent onderhandelbaar', had de Amerikaanse bemiddelaar Hill van tevoren al laten weten.

De Albanen weigeren echter te tekenen, zolang niet is voldaan aan twee belangrijke

14-2-99
eisen. Zij willen over drie jaar een referendum over onafhankelijkheid voor Kosovo. Daarnaast weigert het bevrijdingsleger UÇK zijn wapens in te leveren, ook bij de komst van een 30 duizend man sterke NAVO-vredesmacht. Tot ergernis en frustratie van de Albanen is over beide punten - die onaanvaardbaar zijn voor zowel de Serviërs als de internationale gemeenschap - nog met geen woord gerept. 'Ik vraag me geregeld af waarom we eigenlijk naar Rambouillet zijn gekomen, er wordt toch niet naar ons geluisterd', klaagde een van de Albanese afgevaardigden deze week.

De Servische delegatie heeft de tien punten al wel getekend en roept nu, om bombardementen te voorkomen, dat het de Albanen zijn die een akkoord in de weg staan. Voor de Serviërs is echter de inzet van een internationale NAVO-macht in Kosovo hét hete hangijzer. Hoewel in dat onwrikbare standpunt nu toch beweging lijkt te zijn gekomen.

Donderdag meldde een onafhankelijke Joegoslavische krant dat president Milošević - zelf niet in Rambouillet aanwezig, maar wel de enige die namens de Serviërs een beslissing kan nemen - bereid zou zijn de stationering van buitenlandse troepen toe te staan. Hij stelt wel een voorwaarde: soldaten uit de Verenigde Staten of uit andere landen met 'een negatieve houding' ten opzichte van Joegoslavië zijn niet welkom op Servisch grondgebied.

Met deze zet lijkt de strateeg Milošević zout in de wonde van de verdeelde internationale gemeenschap te willen strooien. Want de vraag over wie de leiding heeft over de diplomatieke show overschaduwde waar het in Rambouillet werkelijk om draait: vrede in de Kosovo.

Dat doet het ergste vreezen voor de uitkomst van het overleg. Want of het nou neerkomt op bombardementen bij geen akkoord, of op de snelle inzet van een vredesmacht bij wel een akkoord, in beide gevallen is internationale overeenstemming een eerste vereiste. En die is, één dag voor het verstrijken van het ultimatum, nog ver te zoeken.

NAVO bereidt aanvalsacties voor

Maximale druk op regering Belgrado

RAMBOUILLET/ WASHINGTON, 19 FEBR. Nu de tijdslimiet voor de afronding van de vredesonderhandelingen over Kosovo, morgenmiddag om twaalf uur, nadert, wordt de druk op Belgrado om in te stemmen met de voorstellen van de Contactgroep maximaal opgevoerd.

De Amerikaanse onderhandelaar Christopher Hill vertrok vanmorgen opnieuw naar Belgrado, terwijl de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, vanmiddag weer naar het Franse Rambouillet reist om daar haar invloed aan te wenden. Albright heeft de Joegoslavische president Milošević gewaarschuwd dat hij alles te verliezen heeft. Als er morgen om twaalf uur geen vredesakkoord is over Kosovo, kan de NAVO binnen 48 uur overgaan tot luchtaanvallen op Servische doelen.

De NAVO-lidstaten hebben secretaris-generaal Solana drie weken geleden de bevoegdheid gegeven na consultatie van de lidstaten tot luchtaanvallen over te gaan. Als Solana het bevel tot luchtacties geeft, zal het nog 48 uur duren voordat de eerste bommen vallen.

De Joegoslavische president Milošević weigert tot op heden in te stemmen met de stationering van buitenlandse troepen in Kosovo die moeten toezien op naleving van een vredesakkoord tussen de Serviërs en de Albanezen. De NAVO heeft plannen uitgewerkt voor een internationale troepenmacht van zo'n dertigduizend man. Als er een akkoord komt, zal in eerste instantie een troepenmacht van ongeveer zeventigduizend man gestuurd worden.

Westerse diplomaten staan op

het punt te vertrekken uit Joegoslavië, in verband met de dreigende luchtaanvallen. Op de ambassades blijven alleen minimum-bezettingen aanwezig. Het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag heeft laten weten dat de sterkte van de ambassade in Belgrado teruggebracht wordt tot een staf van zes diplomaten. In de hoofdstad van Kosovo, Priština, zijn gisteren evacuatieoefeningen gehouden voor de leden van de waarnemersmissie van de OVSE, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, die in Kosovo is gestationeerd.

De Russische president Jeltsin heeft zich gisteren nog eens uitgesproken tegen luchtaanvallen op Joegoslavië. Ook voor NAVO-lidstaat Frankrijk is een militair ingrijpen nog geen uitgemaakte zaak. De Franse minister van Defensie, Alain Richard, zegt vandaag in *Le Figaro* dat militair ingrijpen niet automatisch volgt als er morgen om twaalf uur geen vredesakkoord is. „Dan moet de situatie eerst geëvalueerd worden.”

De Servische president Milutinović heeft de Contactgroep voor voormalig Joegoslavië meegedeeld dat de dreigementen met luchtaanvallen een oplossing in de weg staan. **[* Vervolg KOSOVO: pagina 4]**

• HOOFDARTIKEL: pagina 7

Het Amerikaanse bevoorradingschip Monongahela (rechts) pompt brandstof in het vliegdekschip Enterprise, dat ingezet wordt bij de aanpak van Servische doelen. (Foto AP)

Akkoord blijft uit

Ingrijden Kosovo verdeelt contactgroep

BELGRADO/MOSKOU - De spanning rond het overleg over Kosovo loopt op. Amerikanen sturen vliegtuigen naar de regio en diplomaten en waarnemers bereiden zich voor op een evacuatie. Als er morgen rond het middaguur geen vredesakkoord is kan de NAVO snel overgaan tot bombardementen.

Secretaris-generaal van de NAVO Solana, waarschuwde gisteren dat het bondgenootschap heel snel in actie kan komen. Er wordt al rekening gehouden met een extra bijeenkomst van de NAVO-ambassadeurs morgenmiddag.

Rusland en Frankrijk houden er echter aan vast dat de Contactgroep (VS, Rusland, Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië en Italië) na een mislukking van het overleg bijeenkomt, alvorens tot verdere actie wordt besloten. De Russische president Jeltsin keerde zich opnieuw tegen het gebruik van geweld door de NAVO. Op zijn eerste bijeenkomst met de internationale pers in maanden zei hij dat hij onder andere president Clinton heeft gewaarschuwd niet aan Kosovo te komen. Een Russische woordvoerder zei gisteren dat Jeltsin en Clinton met elkaar hebben gebeld, maar in Washington werd dat tegengesproken.

Volgens internationale onderhandelaren is gisteren wezenlijke vooruitgang geboekt bij de onderhandelingen in Rambouillet. Er is echter nog geen akkoord.

De onafhankelijke Servische grant Glas Javnosti meldde dat de

regering in Belgrado het begin van de bereid is de legering van militairen van de NAVO in de Servische provincie toe te staan. Tot nu toe hebben de Serviërs zich daartegen met hand en tand verzet, omdat zij buitenlandse militairen in Kosovo een onaanvaardbare aantasting van hun soevereiniteit vinden. Nog vele Serviërs zijn vierkant tegen.

Maar volgens de krant heeft de Radicale Partij, die in de regering samenwerkt met de SPS, de partij van de Joegoslavische president Milošević, als voorwaarde gesteld dat Amerikanen geen deel uitmaken van een eventuele NAVO-troepenmacht. Ook soldaten van andere landen die een „negatieve houding” tegenover Joegoslavië aannemen, zouden niet worden toegelaten. De meeste deelnemers aan de vredesmacht zullen niet naar Kosovo gaan zelf. De VS. Ook de Albanezen eisen de name van de VS aan een eventuele vredesmacht, die een belangrijke rol moet spelen in de over Kosovo moet bewaakt

KOSOVO

Meer dan driehonderd toestellen NAVO paraat

„Dreigementen, druk of ultimata kunnen de deelnemers aan de besprekingen alleen maar verwijderen van de essentie van het probleem en een hoogst nodige politieke overeenkomst over de problemen in Kosovo”, zo schreef de Servische president in een brief aan de Contactgroep. Milutinović is op het ogenblik in Frankrijk, voor een laatste poging een militaire oplossing in Kosovo af te wenden.

De formulering van de brief doet vermoeden dat de missie van de Servische president erop is gericht om duidelijk te maken dat

Joegoslavië wel akkoord is met het politieke deel van de overeenkomst, maar de annex over veiligheid niet kan accepteren.

In het gebied staan zo'n 260, grotendeels Amerikaanse NAVO-vliegtuigen, klaar voor actie. De Verenigde Staten hebben gisteren nog eens 51 vliegtuigen naar Europa gestuurd, waaronder twaalf Stealth-bommenwerpers. Als de NAVO overgaat tot luchtaanvallen, zal eerst de Servische luchtmacht worden bestookt met vanaf zee afgevuurde Tomahawks, zo liet het Pentagon gisteren weten. (Reuters, AP, AFP)

14-2-93

Vooruitgang gemeld in Kosovo-overleg

Reuters, AFP, AP
RAMBOUILLET/WASHINGTON

Hoewel de onderhandelaars donderdag vooruitgang melden in de vredesbesprekingen over Kosovo, bereiden alle partijen zich voor op militair ingrijpen wanneer het ultimatum zaterdag afloopt. NAVO-secretaris Solana waarschuwde dat luchtaanvallen binnen 48 uur zullen volgen als het overleg mislukt.

De internationale onderhandelaars in het Franse Rambouillet presenteerden gisteren de 'finale versie' van een politiek akkoord aan de Joegoslaven en hun etnisch-Albanese tegenspelers. Beide partijen moeten zware concessies doen. 'De conferentie is nog niet ten einde, maar we boeken vooruitgang', zei een onderhandelaar. Een Amerikaanse functionaris in Washington zei dat bij voldoende vooruitgang de besprekingen mogelijk na zaterdag worden voortgezet.

Ondanks deze optimistische geluiden zijn verschillende landen, waaronder de Verenigde Staten en Groot-Brittannië, gisteren begonnen met de voorbereidingen voor de evacuatie van ambassadepersoneel uit Belgrado. Ook kregen Nederlandse waarnemers voor de OVSE te horen dat hun vertrek naar Kosovo om veiligheidsredenen voor onbepaalde tijd is uitgesteld.

De VS zullen nog eens 51 gevechtsvliegtuigen naar Europa

sturen voor luchtaanvallen op Joegoslavië. In totaal zijn 430 NAVO-toestellen, waaronder 260 Amerikaanse, gereed voor actie.

De Russische president Jeltsin zei donderdag dat hij zijn Amerikaanse collega Clinton in een telefoongesprek had laten weten dat Rusland niet toestaat dat er geweld wordt gebruikt om Kosovo. Het Witte Huis ontkende dat de twee leiders recent rechtstreeks contact hebben gehad.

De druk op de Joegoslavische president Milosevic om in te stemmen met een akkoord, met name met de komst van 28 duizend NAVO-militairen, nam gisteren toe. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Albright waarschuwde Milosevic over de telefoon dat hij 'keihard getroffen' zal worden als de NAVO aanvalt.

Mogelijk zwicht Milosevic op het allerlaatste moment toch. Het onverwachte vertrek donderdag van de Servische president Milutinovic naar Rambouillet zou in die richting kunnen wijzen. Een krant in Belgrado meldde bovendien dat Milosevic grondtroepen zou accepteren, mits de Amerikanen daar geen deel van uitmaken.

De Franse en Britse ministers van Buitenlandse Zaken deden gisteren een oproep tot vrede aan het Joegoslavische volk. In een verklaring aan de Joegoslavische media zeiden de ministers dat de vredesonderhandelingen Joegoslavië de mogelijkheid geven 'een nieuw hoofdstuk te openen in de geschiedenis van de natie'.

Ook geen nieuws is soms nieuws

Het overleg in Rambouillet heeft de fase bereikt dat geen nieuws ook nieuws is. Morgenochtend verstrijkt de deadline voor Serviërs en Albanen. Als ze er dan niet uit zijn gaat de NAVO waarschijnlijk ingrijpen. De vliegtuigen staan klaar.

DOOR ONZE CORRESPONDENT
CEES VAN ZWEEDEEN

Rambouillet - Het perscentrum in Rambouillet, waar de top over Kosovo zich voortsleept, is ondergebracht in een gymzaaltje van het leger. De faciliteiten in dit slaperige stadje bij Parijs zijn zo slecht, dat een gelouterde oorlogscorrespondent opmerkte: „De werkomstandigheden in Sarajevo waren aanmerkelijk beter”.

Erger nog is misschien, dat er behalve geen tafel ook geen nieuws is. Want wat op het spel staat, is niet mis. Op het spel staat veel meer dan de toekomst van 1,5 miljoen Albanen in deze verarmde Servische provincie.

Als de brand in Kosovo niet wordt geblust, kunnen de vlammen overslaan naar Albanië en Macedonië. En als dat gebeurt, kan de NAVO het feestje van haar 50ste verjaardag, eind april wel vergeten. Griekenland zou meegezogen kunnen worden in deze laatste editie van de Balkanoorlog, en met Griekenland ook Turkije.

Cheeseburgers

Maar er is dus geen nieuws uit Rambouillet, waar bemiddelaars in de onwerkelijke setting van een middeleeuws kasteeltje enkele van de hardste koppen uit de Balkan tegen elkaar slaan. Afgelopen dinsdag sprak een Franse woordvoerder in het gymzaaltje: „Het belangrijkste

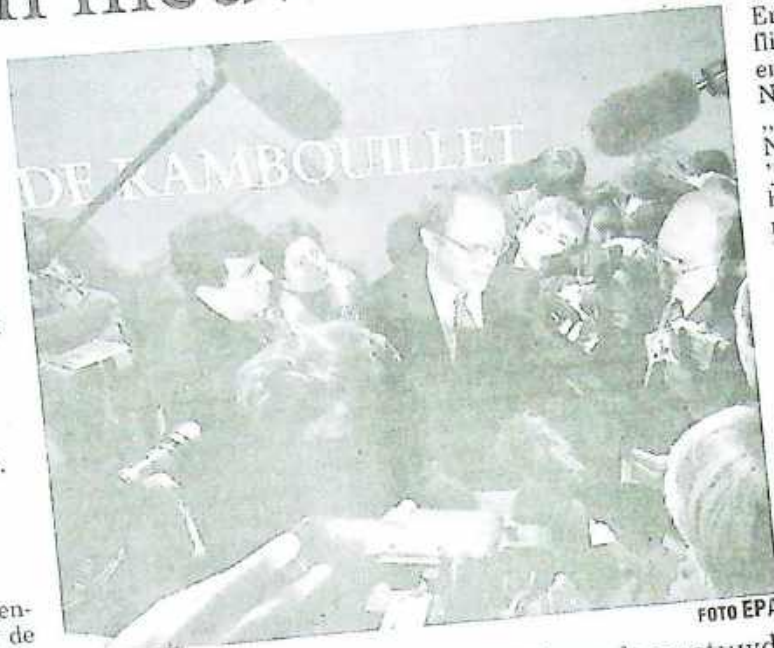

FOTO EPA

De Amerikaanse onderhandelaar Hill wordt omstuwd door verslaggevers.

nieuws is vandaag, dat de leden van de delegaties op Amerikaans verzoek cheeseburger hebben gegeten”.

Ruim anderhalve week na het begin van de top weigeren Albanen en Serviërs nog steeds rechtstreeks met elkaar te praten, hoewel ze naar verluidt eenmaal aan dezelfde tafel zaten.

Maar dat was meer om mevrouw Albright, de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, een plezier te doen. De Albanese delegatie bestaat uit zestien leden, die tot op het bot zijn verdeeld. Aan de ene kant van het spectrum staat Ibrahim Rugova, een lokale vredesduif van het type Mahatma Gandhi die best wel met autonomie genoeg wil nemen.

De andere kant wordt bevolkt door de haviken van het UCK, die volledige onafhankelijkheid willen. Zij worden geleid door ene Hashim Thaci, wiens bijnaam 'slang' weinig goeds belooft.

De dertienkoppige Servische delegatie is homogener, maar heeft niets te vertellen. Hoofd

van het stel is Nikola Sainovic, die vorige maand poogde de moord op ruim veertig dorpeelingen in Racak te verdoezelen. Sainovic staat bekend als een harde nationalist, maar hij kan geen handtekening zetten zonder toestemming van Slobodan Milosevic. En Milosevic oordeelde het niet nodig naar Rambouillet te komen. Daarom ging Rambouillet dinsdag in de persoon van bemiddelaar Hill naar Milosevic.

Borrelpraat

En daarmee zijn de onderhandelaars na tien dagen nog even ver als toen zij begonnen. De Albanen eisen volledige onafhankelijkheid, wat de Serviërs en de NAVO niet willen. En de Serviërs weigeren - in geval van een akkoord - NAVO-troepen, wat de Albanen en de NAVO juist wel weer willen.

Er zijn meer punten van conflict, maar de status van Kosovo en de aanwezigheid van de NAVO zijn de voornaamste. „Als de Serviërs 'ja' tegen de NAVO zeggen en de Albanen 'ja' tegen autonomie, is de rest borrelpraat”, zei een diplomaat. Zijn daarmee de onderhandelingen vastgelopen? „Nee”, meende een andere diplomaat, „want meestal komt de doorbraak op het laatste moment”.

Dat laatste moment is zaterdag, 12.00 uur. Op dat tijdstip verstrijkt het ultimatum, en de heren in Rambouillet kunnen er niet van uitgaan dat het opnieuw wordt verlengd. Zoals Madeline Albright zondag zei: „Als oud-hoogleraar kan ik u zeggen dat studenten die vragen of ze hun scriptie later mogen inleveren, slecht staan aangeschreven”.

Het is moeilijk om optimistisch te blijven over de uitkomst van Rambouillet, maar er blijft altijd een kans dat er zaterdag om vijf voor twaalf toch witte rook uit het kasteel kringelt. „Compromissen worden altijd voorafgegaan door harde retoriek”, zei een van de aanwezige diplomaten.

Embargo

De gedachte is deze: Milosevic heeft eigenlijk al ingestemd met het voorstel van de 'Contactgroep' (vijf NAVO-landen plus Rusland), maar blijft tot op het laatste 'nee' zeggen om zo veel mogelijk concessies los te peuteren. Voorbeelden: opheffing van het embargo tegen zijn land, economische hulp, garantie dat hij niet voor oorlogsmisdaden wordt vervolgd.

Op hun beurt blijven de Albanen tot de laatste snik zeuren om onafhankelijkheid, alleen maar om meer autonomie te krijgen. Voorbeeld: omvorming van het UCK-guerrillaleger tot politieapparaat. Niemand die het weet, maar één ding staat vast: het gymzaaltje zal morgen tot de nok gevuld zijn.

Lessen van Dayton

DE SPANNING IN Rambouillet loopt op. Als morgenmiddag geen doorbraak in de vredesonderhandelingen over Kosovo is bereikt, mag president Milošević van Joegoslavië NAVO-bombardementen verwachten. De beslissing daartoe over te gaan ligt bij secretaris-generaal Solana zodra is vastgesteld dat de conferentie van Rambouillet is mislukt. Het zou een ernstige teleurstelling voor de lidstaten van de Europese Unie betekenen die, onder aanvoering van Frankrijk, bij de Amerikanen bepleit hadden dat de diplomatie nog een kans moest krijgen alvorens de militaire optie opnieuw zou worden overwogen. Dat is tegelijk het grote verschil met de conferentie in Dayton die volgde op een zware Servische nederlaag op de Kroatische en Bosnische slagvelden. De Europese overweging was dat Milošević in Dayton zijn les had geleerd. Of dat zo is zal in de komende uren blijken.

De directe oorzaak van de impasse is de weigering van het regime in Belgrado om, ter waarborging van een akkoord, een internationale troepenmacht tot Kosovo toe te laten. Tenminste wil het een beslissende stem hebben bij de samenstelling van die macht. Amerikanen zijn bijvoorbeeld niet gewent. Maar het zal voor iedereen duidelijk zijn dat op die manier de belangrijkste voorwaarde voor een succesvol mandaat komt te vervallen. Dat risico bestaat toch al omdat moet worden afgewacht of het Congres wel met een nieuwe Amerikaanse verplichting overzee zal willen instemmen.

ACHTER HET CONFLICT over de vredesmacht gaat het meningsverschil schuil dat tussen de Serviërs en de Kosovaren over de toekomst van Kosovo is blijven bestaan en dat onoverbrugbaar is gebleken. De internationale gemeenschap zoekt de oplossing door de Kosovaren te onthouden wat zij wensen (onafhankelijkheid) en de Serviërs af te nemen wat zij willen vasthouden (volledige gezeggenschap over de provincie). Maar het oude gezegde dat de waarheid wel ergens in het midden moet liggen, gaat in de Balkan niet op. Op dat punt staan de partijen in het conflict eendrachtig tegenover de bemiddelaars. De onmogelijkheid van een vergelijk dat niet door derden hoeft te worden afgedwongen is cultureel bepaald.

Eén les heeft Milošević intussen wel van Dayton geleerd: vanaf het moment dat de Amerikanen zich werkelijk met de oorlog in Bosnië bemoeiden, was zijn rol in het conflict teruggebracht tot het disciplineren van zijn handlangers daar. Daarna ging het de Serviërs er nog slechts om te redderen wat er te redden viel. Een dergelijke toestand hoopt Milošević in Kosovo te kunnen vermijden. De Kosovaren zullen de NAVO met open armen ontvangen, naar het voorbeeld van de Bosnische moslims. De Serviërs zijn er van overtuigd dat voor hen dan de weg terug is afgesloten.

De internationale gemeenschap wil het moment waarop over de definitieve status van Kosovo wordt beslist, nog zeker drie jaar voor zich uitschuiven. Enerzijds wil zij een verdere verbrekking van rest-Joegoslavië voorkomen, aan de andere kant is zij gaan inzien dat, behoudens een wonder, dit staatsverband niet meer dan een formaliteit zal zijn. In Bosnië heeft zij ervaren hoe zwaar de taak is om de gevolgen van etnische zuiveringen ongedaan te maken en de oude multi-etnische samenleving te herstellen. Vluchtelingen daar mogen inmiddels in hun plaats van herkomst aan verkiezingen hebben deelgenomen, van meer dan incidentele terugkeer naar de eigen haardsteden is geen sprake.

IN KOSOVO ZAL de aan de Kosovaren toegedachte autonomie de fysieke scheiding tussen de twee volksgemeenschappen bevestigen. De Servische minderheid in de provincie lijkt er geen toekomst meer te hebben, tenzij in beschermde enclaves. Eens zal voor Kosovo het uur der waarheid slaan. Of er nu in de komende dagen wordt gebombardeerd of niet.

Jeltsin slaat weer in het luchtledige

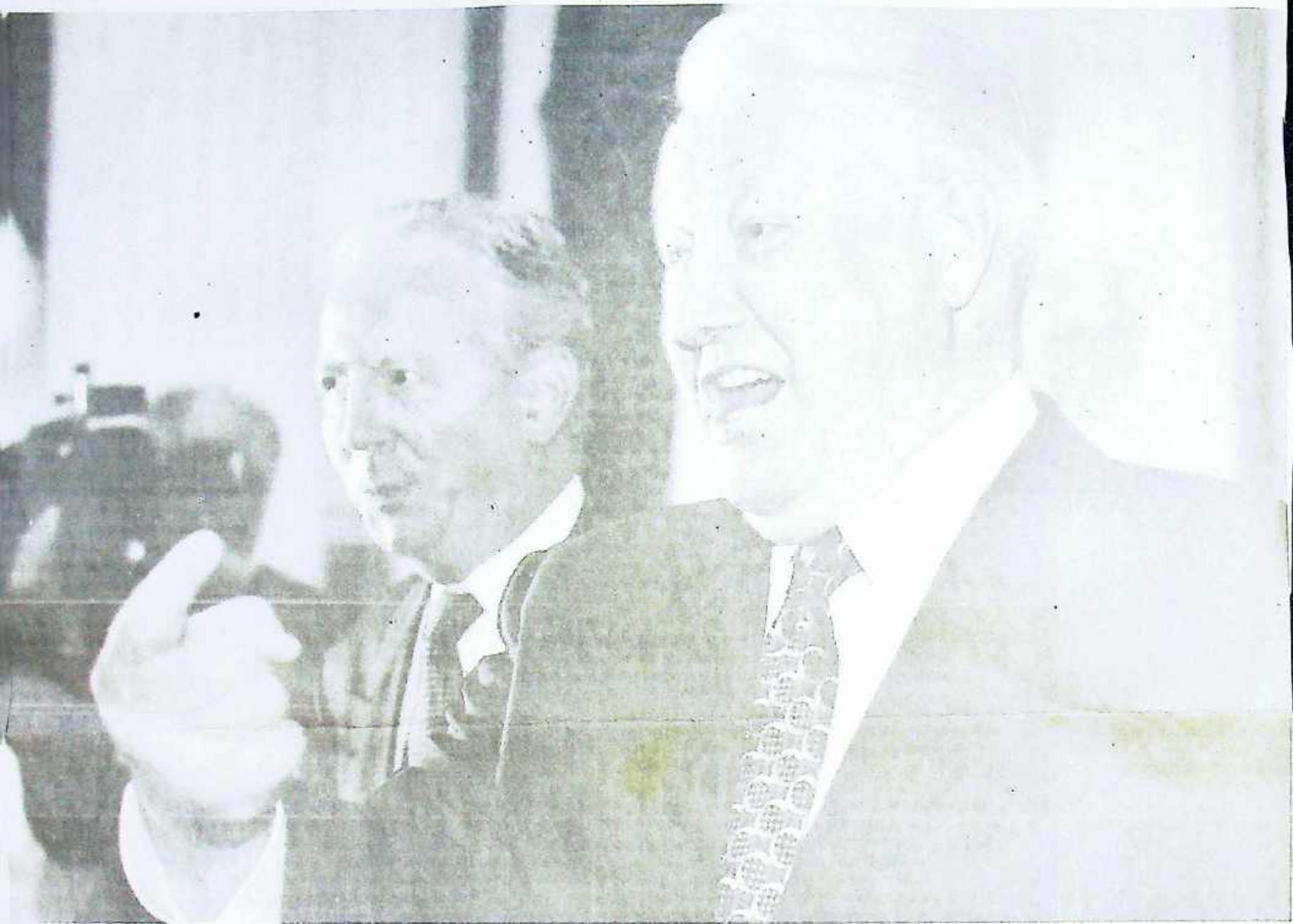

FOTO AP

Jeltsin spreekt ferme taal, terwijl EU-chef Santer gedwee toeluistert.

DOOR ONZE CORRESPONDENT
HANS HOOGENDIJK

Moskou – Boris Jeltsin vertelde als vanouds. Hij had Washington krachtig gewaar- schuwd dat geweld tegen het door Servië gedomineerde Joegoslavië niet zou worden getole- reerd. Alleen heeft Washington dat telefoontje nooit ontvan- gen. Het Witte Huis zegt geen enkele weet te hebben van een tele- foongesprek vanuit het Krem- lin. „Recentelijk is er geen tele- fonisch contact geweest met Moskou”, zo heette het offici- eel.

„Ik heb Clinton mijn mening gegeven, telefonisch en schrift- elijk. Ik heb gezegd: dit werkt niet. Ik zei: we zullen je niet toestaan Kosovo te raken”, ver- klaarde het Russische staats- hoofd gisteren met stemverhef- fing in het Kremlin. Daar ontving hij de Duitse

bondskanselier Schröder en de voorzitter van de Europese Commissie Santer. Schröder was de brisante op- merking van Jeltsin duidelijk ontgaan. Toen hem direct om commentaar werd gevraagd zei hij: „Ik heb niet verstaan wat de president heeft gezegd, maar ik ben het er helemaal mee eens”.

Verbazing

Andere gasten reageerden wel zeer verrast op Jeltsins gespier- de taal. Die verbazing werd la- ter nog groter toen het Ameri- kaanse Witte Huis officieel meedeelde dat er de afgelopen dagen geen telefonisch en ook geen schriftelijk contact is ge- weest tussen beide staatshoof- den.

Gisteravond probeerde de pers- dienst van Jeltsin de schade nog wat te beperken. Het staats- hoofd had zijn mening niet af- gelopen woensdag, maar al

eerder kenbaar gemaakt tegen- over de VS, aldus een presiden- tiële woordvoerder. Mogelijk waren Jeltsins dreigende woorden vooral voor bin- nenlands gebruik bestemd. Het door de communisten gedomi- neerde parlement, de Doema, staat volledig achter de Joegoslavië president Milosevic. In Moskou werden na Jeltsins uitval direct vergelijkingen ge- trokken met krijgshaftige uitlat- ings uit het verleden. Krasse uitspraken van de president zijn bijna traditie, als Jeltsin na een lang ziekbed terugkeert in het Kremlin. „Hij wil dan laten zien dat hij nog steeds de baas is”, aldus een waarnemer in de Russische hoofdstad.

Onduidelijk

Volstrekt onduidelijk is ook op welke wijze Jeltsin denkt een militaire actie van de NAVO in het Balkangebied te kunnen voorkomen. Rusland is een van

de zes leden van de zogenoemde Contactgroep, die probeert een vreedzame oplossing te vinden voor het conflict in Kosovo. In een donderdagavond in Moskou uitgegeven verklaring stond al- leen dat Rusland en de EU het eens zijn over 'de urgentie van een interim-politieke regeling van de crisis in Kosovo op basis van het plan van de Contact- groep'. Rusland ondersteunt de plan- nen voor autonomie voor Koso- vo, maar is strikt tegen de NAVO-dreiging geweld te ge- bruiken als rest-Joegoslavië (waarvan Servië de belangrij- ste deelrepubliek is) een ak-koord niet wil tekenen. De Rus- sen en de Serviërs, beide Slavi- sche volkeren, onderhouden traditioneel goede betrekkin- gen.

Het Russische staatshoofd maakte gisteren bij de begro- ting van Santer en Schröder, in diens functie als voorzitter van

de Europese Raad, een alerte indruk. Weliswaar was zijn ge- zicht nog flink opgezwollen, maar hij sprak samenhangend en duidelijk verstaanbaar. Jeltsin onderstreepte, evenals Schröder en Santer, het belang van de uitbouw van de goede re- laties tussen Rusland en de EU. Schröder had er echter voor zijn bezoek geen enkele twijfel over laten bestaan dat Rusland voor- lopig geen extra miljardenkred-ieten van het Westen hoeft te verwachten. West-Europa vindt dat de Rus- sische premier Primakov eerst maar eens duidelijk moet ma- ken welke koers hij eigenlijk vaart en hoe Rusland denkt het probleem van de gigantische schuld aan het Westen op te los- sen. De Russen zwijgen daar- over, maar ze hebben er geen geheim van gemaakt dat ze zit- ten te springen om nieuwe mil- jardeninjecties door het Wes- ten.

Twijfel in VS groeit over optreden in Kosovo

19-2-94

Naarmate de dag van de waarheid bij het vredesoverleg in Rambouillet nadert, begint in de Verenigde Staten de discussie op te haaien of het wel verstandig is troepen te sturen naar een nieuwe crisishaard in Europa.

Van onze correspondent
Bert Laning

WASHINGTON

In het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden zijn de nodige be- zwaren opgeworpen tegen een nieuwe vredesoperatie in voorna- lig Joegoslavië. De Amerikaanse regering heeft verduizend man toegesegd voor de troepenmacht van de NAVO die de vrede moet gaan handhaven in de Servische provincie Kosovo.

De tegenstanders – vooral Re- publiceinen – wijzen erop dat de regering toen zij drie jaar geleden troepen naar Bosnië stuurde,

plechtig verzekerde dat die bin- nen een jaar weer naar huis zou- den terugkeren. Maar er zitten nog steeds zesduizend Ameri- kaanse militairen in Bosnië en de rekening voor het Pentagon is in- middels opgelopen tot veertig mil- jard gulden.

Ook de Democratische senator Patrick Moynihan is bezorgd over de althoof die dit nieuwe avontuur zal krijgen. „De Balkan is een plaats waar je heen gaat en voor- goed kunt verdwijnen zonder dat men ooit nog van je hoort”, waar- schuwde hij.

Volgens de Amerikaanse media leven er ook in de top van het Pentagon twijfels over de nieuwe vredesoperatie. Het grootste be- zwaar is dat er geen duidelijk plan is wanneer de operatie in Kosovo afgelopen moet zijn. Sommige hoge dienst-ambtenaren vragen zich ook af of de VS zo langza- menhand niet te veel hooi op de vork nemen: Bosnië, Irak en het Golfgebied en nu ook nog Koso- vo.

„Wat voor strategisch belang hebben de VS in Kosovo”, vraagt

voormalig kolonel Harry Sum- mers, nu een columnist van con- servatieve signatuur, zich af. Het conflict in Kosovo, vindt hij, is een louter Europese kwestie en daar- om moeten de Europese bondge- noten het ook maar op eigen houtje oplossen.

Volgens president Clinton heb- ben de Verenigde Staten echter wel degelijk direct belang bij het bewaren van de vrede in Europa.

‘Conflict is vooral zaak van Europeanen’

In het radio-praaije waarin hij be- kend maakte dat de Verenigde Staten troepen ter beschikking zullen stellen voor de vredes- machts wies hij op het gevaar dat NAVO-bondgenoten, Grieken- land en Turkije bij het conflict betrokken kunnen raken.

Hij hamerde er verder op dat de Verenigde Staten alleen troepen zullen sturen als er een akkoord

tussen de Serviërs en de Albane- zen uit Kosovo is. Volgens Richard Holbrooke, de grondlegger van het Dayton-ak-koord, leert de ervaring van Bos- nië dat het beter is zo vroeg moge- lijk in actie te komen. Hij vindt het ook vanzelfsprekend dat de Ver- enigde Staten mee doen. „Als men- sen er prat op gaan dat wij de enig overgebleven supermacht zijn, moeten ze ook erkennen dat dit verantwoordelijkheden met zich meebrengt.”

Clintons vroegere rivaal bij de presidentsverkiezingen, ex-sena- tor Bob Dole, vindt dat de Ver- enigde Staten doornweg niet aan de zijlijn kunnen blijven staan. „Zon- der Amerikaans leiderschap is er geen uitzicht op een rechtvaardige en duurzame oplossing”, vindt Dole, die zich de afgelopen maan- den heeft ontpopt tot een van de vurigste pleitbezorgers van ingrij- pen in Kosovo.

„Onze Europese vrienden heb- ben historische vooroordelen die hen verhinderen de rol van onpar- tijdige bemiddelaar te spelen.”

schrijft hij in een opiniestuk in de Washington Post.

Als de VS hun troepenanteil zoveel mogelijk willen beperken, moeten zij erop staan dat alle Ser- vische troepen uit Kosovo ver- trekken. Dat is volgens hem te ‘venig manier om Kosovo veilig te maken’, adviseert hij.

Maar sceptici zoals Benjamin Gilman, de Republikeinse voor- zitter van de Commissie voor In- ternationale Betrekkingen van het Huis van Afgevaardigden, betwij- felen of het zal lukken een oplos- sing te vinden voor het onderlig- gende probleem: dat de Albane- zen onafhankelijkheid willen, ter- wijl de Serviërs weigeren Kosovo prijs te geven.

Zij wijzen op de kritiek van Lord Owen, de voormalige be- middelaar van de Europese Unie in Bosnië, op de pogingen van de VS en Europa om een akkoord tussen de Serviërs en de Albane- zen te forceren, zonder de be- staande grenzen aan te tasten. Volgens Owen komt dat neer op een poging vaster omhoog te laten stromen.

De Navo is machteloos

Wanneer u dit leest, weet u mogelijk al meer dan ik - of de Serviërs en de Kosovaren uiteindelijk toch het plan van de Contactgroep voor Kosovo hebben aanvaard. Dat zou overigens een klein wonder zijn. Voor de Kosovaren is dit plan immers eigenlijk onaanvaardbaar omdat zij niet krij- gen wat ze willen, volledige onafhankelijkheid, maar zich toch moeten ontwapenen.

Voor de Serviërs is het plan moeilijk te vertieren omdat zij de stationering van een NAVO-legemacht als een onaantoonbare aantasting van hun eigen soevereiniteit zien. Een hartelijke omhelzing van het plan door beide partijen zit er dus niet in. Maar zowel de Serviërs als de Kosovaren zullen ook willen voorkomen om als de grote spelbreker gebrandmerkt te worden. Dat betekent dat beide partijen op een ingewikkelde manier met behulp van een 'ja, tenzij'-formule hun instemming zullen betuigen, waarna vervolgens een langdurig geschikter zal volgen over interpretatie en uitvoering van het accord.

De manoeuvreerruimte voor de Serviërs is daarbij paradoxaal genoeg groter dan die van de Kosovaren. Zij hebben hun grote slag binnen: Kosovo blijft hoe dan ook deel uitmaken van Servië. Precies daarom is het plan van de contactgroep voor de Kosovaren principieel zo moeilijk te vertieren. Zij hebben met andere woorden meer reden om een accord te blokkeren dan de Serviërs. Het verzet van de Serviërs lijkt zich te concentreren op de samenstelling van de NAVO-legemacht. Zij wensen daarin geen Amerikanen te zien. Of deze eis terecht is of niet, laat ik nu even buiten beschouwing. Ik wil benadrukken dat de kwestie Kosovo op deze manier een aardige test-case kan vormen voor de kracht van het bondgenootschap. Enige jaren geleden is binnen de NAVO afgesproken dat de Europese partners van alle NAVO-faciliteiten gebruik zouden moeten kunnen maken in een vooraf voor Europeanen belang-

KOCH

rijk conflict, ook zonder deelname van de Amerikanen. In de Kosovo-kwestie kunnen deze afspraken op hun werkbareheid getoetst worden. De conferentie van Brits-Frans diplomatiek initiatief wat zou meer voor de hand liggen dan dat de militaire ondersteuning ook een Europees karakter zou hebben? Maar dan rijzen de praktische bezwaren. Vele NAVO-landen willen, ondanks de retoriek over de noodzaak van een Europese defensie-identiteit, eigenlijk alleen maar samen met de Amerikanen op stap. Bovendien is het de vraag of de Europeanen alleen voldoende troepen op de been kunnen brengen voor de zogenaamde Kosovo-force. Dat komt te meer omdat betwijfeld moet worden of de NAVO zelfs met de Amerikanen wel in staat is, om naast de inspanningen die in Bosnië geleerd worden, een grootscheepse Kosovo-operatie aan te pakken.

Dat zo'n machtig bondgenootschap daartoe niet in staat is, lijkt bijna ongeloflijk. Toch schijnt het zo te zijn. Het Nederlandse voorbeeld is illustratief. Minister Van Aartsen stelt een stevige bijdrage in het vooruitzicht. Minister De Grave spreekt over de uitzending van een artillerie-eenheid, die na een half jaar door vergelijkbare troepen vervangen kan worden. Daarna heeft Nederland echter wat dit betreft niets meer te bieden. De situatie in de meeste andere NAVO-landen is niet beter, eerder slechter. Het betekent dat de Kosovo-kwestie binnen een jaar opgelost moet zijn omdat de NAVO voor een langer volgehouden verblijf gewoon de middelen niet heeft.

Er wordt vanuit gegaan dat de NAVO nog jaren in Bosnië zal verblijven. Dat zal voor Kosovo niet anders zijn, juist omdat de Kosovaren niet met het door de internationale gemeenschap opgelegde compromis kunnen instemmen.

De kwestie-Kosovo legt aldus een diepe kloof bloot tussen de Nederlandse en Europese ambitie om aan vredesoperaties deel te nemen en het feitelijk militaire vermogen daartoe.

De voorgenomen bezuinigingen op defensie, zoals geschiedt in de Hoofdelingennotitie, maken deze kloof alleen nog maar groter.

Kosovo-beraad dreigt te mislukken

• Internationale druk op Serviërs en Albanezen naar hoogtepunt • Navo klaar voor luchtaanvallen

Van onze buitenlandredactie
AMSTERDAM - De Servische president Slobodan Milosevic heeft gisteren geweigerd de Amerikaanse bemiddelaar Christopher Hill te ontmoeten voor overleg over Kosovo. Daarmee is de kans toegenomen dat de deadline van de onderhandelingen bij Parijs, om twaalf uur vanmiddag, zal verstrijken zonder dat er een akkoord tussen de Serviërs en de Albanezen komt.

Volgens de Joegoslavische minister van buitenlandse zaken Jovanovic had zijn president geen behoefte de bemiddelaar te ontvangen, omdat hij hem dinsdag al het Joegoslavische standpunt had uitgelegd. Bovendien was de onverwachte reis van de Amerikaan naar Belgrado „onbegrijpelijk en een belediging” voor de Servische president Milutinovic, die in Rambouillet verblijft, het kasteel vlakbij Parijs waar de onderhandelingen plaatsvinden. Hill hoopte in Belgrado Milosevic over te kunnen halen stationering van Navo-troepen in Kosovo toe te staan.

De internationale gemeenschap doet vandaag een laatste poging om de partijen tot concessies te bewegen. De Brit Robin Cook, de Fransman Hubert Védrine en de Duitser Joschka Fischer zullen samen met hun Amerikaanse collega-minister van buitenlandse zaken Madeleine Albright proberen de druk tot het maximum op te bouwen. Navo-secretaris-generaal Javier Solana herhaalde gisteren dat zijn organisatie klaar is om op ieder moment luchtaanvallen te binnen op Joegoslavische doelen. Gisteren zijn opnieuw veel westerse diplomaten, hulpverleners en hun gezinsleden uit Joegoslavië geëvacueerd.

Vrijwel niemand weet hoe het pokerspel over Kosovo in het kasteel Rambouillet gaat aflopen. De beide partijen, die elkaar al jaren naar het leven staan en nu twee weken gedwongen praten op het Franse kasteel, dienen voor de deadline een voorstel van de grote mogelijkheden te ondertekenen dat de Albanezen autonomie geeft binnen Servië. Maar de Albanezen willen zicht houden op totale onafhankelijkheid en de Serviërs weigeren de vreemde troepen op hun grondgebied, die de vrede moeten bewaken.

20-2-99
Dick Zandee, onderzoeker bij het Nederlands Instituut voor internationale betrekkingen Clingendael, verwacht alles afwegende toch een akkoord. „Het meest waarschijnlijke is dat ze om twaalf uur de klok stilzetten. Dat op het allerlaatste moment nog allerlei topfiguren worden ingevlogen, die alsnog een akkoord afdwingen, met wie weet wat voor concessies aan Milosevic. Bijvoorbeeld: een einde aan de sancties voor Joegoslavië; en wie weet, daar hoor je wel over spreken, een vrijbrief voor Milosevic, zodat hij niet zal worden vervolgd voor oorlogsmisdaden door het Joegoslavische Tribunaal.”

Een akkoord is waarschijnlijk, omdat het vaker zo is gegaan: Milosevic heeft de gewoonte om tien over twaalf zijn winst- en verliesrekening op te maken en dan pas toe te geven. Maar de partijen en dan met name Albright ('vrede of bommen') en Milosevic ('geen vreemde soldaten op Servische bodem'), hebben de laatste weken enorm hoog ingezet.

Of de Navo echt in actie komt als de Serviërs niet zwichten is onduidelijk. Velen denken van niet, omdat Rusland tegen is en Frankrijk er klamme handen van krijgt, zodat Amerika alleen met hulp van Engeland de kastanjes uit het vuur moet halen. Bovendien is Joegoslavië militair niet zo zwak als Irak. Dick Zandee: „Er wordt vaak gesproken over een beperkte actie. Maar dat is helemaal niet mogelijk. Joegoslavië beschikt over een geducht luchtafweersysteem met een uitgebreid radarnetwerk. Om dat uit te schakelen is een omvangrijke campagne nodig, met vele zogeheten Harm-precisieraketten. Pas na zo'n eerste aanvalsgolf kun je gevechtsvliegtuigen inzetten. En let wel, zelfs de Bosnische Serviërs, militair veel zwakker, wisten destijds al enkele F-16's neer te halen en piloten te gijzelen.”

Ook als er een akkoord wordt bereikt zijn de problemen niet opgelost, volgens Zandee. „Het bevrijdingsleger voor Kosovo (UCK) zit niet op één lijn. Mogelijk zijn delen van het UCK het straks niet eens met de concessies die in Rambouillet zijn gedaan en beginnen facties weer op eigen houtje te vechten. Daarom is het zo belangrijk dat er een vredesmacht naar toe gaat, om de provincie Kosovo te pacificeren.”

Een transportvliegtuig wordt gekatapulteerd van het Amerikaanse vliegdekschip USS Enterprise, dat momenteel in de Middellandse Zee ligt.

FOTO REL

20-2-99

Bij de oorlog in Kosovo zijn in één jaar tijd meer dan 2 000 doden gevallen. Ongeveer 400 000 mensen moesten het geweld ontvluchten. Een chronologisch overzicht van een jaar lang strijd.

• Februari 1998: De Serviërs openen een grootscheepse aanval op Albanese 'terroristen' van het Kosovo-Bevrijdingsleger UCK. Dat was in april 1996 begonnen met aanslagen op Servische politieagenten en Albanese 'collaborateurs'.

Bij de eerste operatie, in de regio Drenica, doodt de Servi-

sche politie 46 Albanese. In de volgende maanden verdrijven politie en leger circa 300 000 mensen van huis en haard.

• 9 maart: De Contactgroep voor ex-Joegoslavië, met uitzondering van Rusland, neemt in Londen strafmaatregelen tegen Belgrado.

• 19 maart: President Milosevic van Joegoslavië (Servië en Montenegro) verwerpt internationale bemiddeling.

• 22 maart: Kosovo-Albanese herkiezen Ibrahim Rugova tot president.

• 31 maart: VN-wapenembargo tegen Belgrado.

• 10 april: Begin dagelijkse betogingen duizenden Albanese in Pristina.

• 23 april: Serviërs wijzen in referendum internationale bemiddeling af.

• 29 mei: Belgrado begint grootscheeps offensief in West-Kosovo.

• 18-19 juli: 110 Kosovaren gedood bij gevechten aan grens met Albanië.

• 24 augustus: De Navo stelt Milosevic ultimatum en dreigt met luchtaanvallen. Milosevic opent offensief in het noorden van Kosovo.

• 6 oktober: Amerikaanse gezant

Richard Holbrooke bezoekt Kosovo.

• 13 oktober: 'Activation Order' voor de Navo-troepen. Belgrado krijgt vier dagen om te voldoen aan internationale eisen. Milosevic gaat onder meer akkoord met de komst van een waarnemersmissie OVSE naar Kosovo.

• 27 oktober: Servische troepen trekken zich terug. Navo-aanvalen van de baan.

• 9 januari 1999: Het geweld laait op. Serviërs schieten met zwaar geschut op UCK-stellingen, na de gijzeling van acht Joegoslavische soldaten.

• 16 januari: Zeker 45 Albanese

burgers dood aangetroffen bij dorp Racak.

• 18 januari: Belgrado wijst de chef van de OVSE-missie, William Walker uit.

• 19 januari: De twee hoogste Navo-generaals praten in Belgrado met Milosevic. De Navo brengt troepen in de regio in verhoogde staat van paraatheid.

• 21 januari: Milosevic schort uitzetting Walker op.

• 27 januari: Amerikanen komen met een plan om Servië en etnische Albanese te dwingen om met vredesonderhandelingen te beginnen.

• 29 januari: Contactgroep noot

de strijdende partijen voor 6 februari aan de onderhandelings-tafel in kasteel Rambouillet bij Parijs. Binnen een, maar maximaal twee weken moet er dan een regeling voor Kosovo zijn, op straffe van ingrijpen door de Navo.

• 30 januari: De Navo-raad machtigt secretaris-generaal Solana voor luchtaanvallen op Joegoslavië.

• 2 februari: UCK zegt deelname aan 'Rambouillet' toe.

• 3 februari: Belgrado laat doorschemeren eveneens te komen. VS stellen 4 000 manschappen beschikbaar voor vredesmacht

voor na akkoord van Rambouillet.

• 6 februari: Begin van de onderhandelingen in Rambouillet.

• 14 februari: De Contactgroep geeft de onderhandelaars een extra week.

• 17 februari: De Navo aanvaardt 'operatieplan' voor eventuele vredesmacht 'KFOR' (circa 26 000 man).

• 18 februari: De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Albright, kondigt aan dat de Navo „hard zal toeslaan“, als 'Rambouillet' mislukt.

• Joegoslavië geeft Kosovo niet op, zegt Milosevic.

Kosovo huivert voor nieuw geweld

Voordat de NAVO ingrijpt zullen Serviërs zoveel mogelijk Albanese in Kosovo doden, zo wordt gevreesd.

Door onze redacteur PETRA DE KONING PRISTINA, 20 FEBR. Om de paar uur staan nieuwe groepjes OVSE-waarnemers met hun koffers klaar in de hal van hotel Grand in Pristina, de hoofdstad van Kosovo. Ze worden opgehaald door jeeps van de OVSE. O6ok uit de dorpen rijden op vrijdagmiddag OVSE-auto's weg, bagage achterin.

Het zijn evacuatie-oefeningen, één dag voordat er een eind komt

aan de vredesonderhandelingen tussen Serviërs en Albanese in Rambouillet. Maar de inwoners van Kosovo worden er vreselijk nerveus van. „Nu zijn ze echt weg“, zeggen Servische ambtenaren tegen elkaar, in de lobby van het hotel. „De OVSE vlucht, de NAVO zal ingrijpen“, zeggen Albanese in het dorp Srbica, in gebied dat wordt beheerst door het Kosovo Bevrijdingsleger UCK. Maar eerst, zeggen ze, zullen de Servische politie-eenheden proberen zoveel mogelijk Albanese te doden.

Op het UCK-hoofdkwartier in Lukovac, zo'n dertig kilometer ten westen van Pristina, zijn UCK-commandanten bijna de hele vrijdag in vergadering. Om

zich voor te bereiden op gevechten die, daar twijfelen ze niet aan, de komende dagen zullen uitbreken. Ook als er wel een vredesakkoord wordt gesloten in Frankrijk.

„Wij zijn er klaar voor“, zegt Duško Ristić, een van de leiders van de Servische Verzetsbeweging in Kosovo. De Serviërs, zegt hij, zullen nooit accepteren dat NAVO-militairen – „een buitenlandse bezettingsmacht“ – komen toezien op de uitvoering van het akkoord. „Ik sluit geweld niet uit, maar daar kan ik nu geen commentaar op geven.“

Ristić zegt dat zijn beweging, opgericht door Serviërs in Kosovo om „zichzelf te beschermen tegen Albanese separatisme“, al

veel eerder met de Albanese had willen onderhandelen. Maar de Joegoslavische president Milošević noemde dat idee 'verraad'. In 1989 gebruikte Milošević Kosovo om aan de macht te komen. Hij maakte een feitelijk eind aan de autonomie omdat de Serviërs 'bescherm' moesten worden tegen Albanese 'terroristen'. En nu, zegt Ristić, geeft hij Kosovo zomaar weg. Want Ristić verwacht dat er een akkoord zal worden gesloten in Rambouillet. De Albanese krijgen autonomie. Servische autoriteiten hebben niks meer te zeggen in de provincie, en buitenlandse troepen – „pure agressie“ – komen de Albanese beschermen.

[• Vervolg KOSOVO: pagina 5]

Akkoord over Kosovo geblokkeerd

RAMBOUILLET, 22 FEBR. Op het Kosovo-overleg in Rambouillet, dat zaterdag met drie dagen is verlengd, blokkeren beide partijen een akkoord. In Kosovo zelf wordt inmiddels heftig gevochten: in het noorden van de regio bestrijden sinds vanochtend Serviërs met tanks eenheden van het Kosovo Bevrijdingsleger, UCK.

In Rambouillet willen de Serviërs nog steeds niets weten van een NAVO-vredesmacht, en de Albanese weigeren een akkoord te tekenen als dat hun recht op zelfbeschikking in de vorm van een referendum niet erkent.

De conferentie liep zaterdag om twaalf uur af zonder dat overeenstemming was bereikt. Hoewel de

Amerikaanse president Clinton vrijdag nog uitdrukkelijk uitsloot dat ze zou worden verlengd, besloten de ministers van Buitenlandse Zaken van de landen van de Contactgroep – de VS, Rusland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Duitsland en Italië – zaterdag alsnog het overleg te verlengen, tot morgenmiddag om drie uur. De partijen zouden „voldoende vooruitgang“ hebben geboekt om de verlenging te rechtvaardigen.

Sindsdien is gewerkt aan een compromis over de twee belangrijkste geschilpunten, de door de Serviërs afgewezen legering van 30.000 NAVO-soldaten die in Kosovo moeten toezien op de naleving van een akkoord, en het door

de Albanese geëiste referendum over de toekomst van Kosovo na de interim-periode van drie jaar.

Zaterdagavond meldde de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, die zich voortdurend persoonlijk met het overleg bezighield, dat de Serviërs nog dwarslagen, maar dat de Albanese in principe met het akkoord hadden ingestemd. „Ik hoop dat [de Joegoslavische president] Milošević wakker wordt en de koffie ruikt“, zei Albright. „Het zou een ernstige fout zijn als hij onze bedoelingen verkeerd inschat. Zolang de Serviërs het hele akkoord niet aanvaarden gaan de voorbereidingen van militaire acties van de NAVO

door.“ Gisteren moest ze echter concluderen dat de Albanese zich ook tegen het akkoord blijven verzetten zolang het geen garantie bevat over een referendum. Bovendien verzetten de Albanese zich tegen de bepaling dat het UCK zijn wapens moet inleveren als er een akkoord komt. Albright gaf de Albanese delegatie tot gisteravond de tijd om van gedachten te veranderen. Dat ultimatum liep echter af zonder dat de Albanese inbonden. De Albanese delegatie gaf er zelfs blijk van ondanks de onderlinge verdeeldheid unaniem van mening te zijn dat een akkoord zonder garanties voor een referendum moet worden afgewezen.

[• Vervolg KOSOVO: pagina 5]

Albright: veel inzet, geen vuist

In Rambouillet eindigt vandaag het overleg over Kosovo. Dan blijkt of minister Albright, de regisseur, met haar inzet, charme en dreigementen succes heeft geboekt.

Door onze correspondent JUURDE EIJSSVOOGEL WASHINGTON, 23 FEBR. Stijl is altijd belangrijk voor Madeleine Albright. Met een stoere Stetson op haar hoofd arriveerde ze zaterdag, enkele uren voor het verstrijken van het eerste ultimatum, bij de Kosovo-conferentie in Rambouillet. Het was alsof ze met die hoed wilde zeggen: hier komt

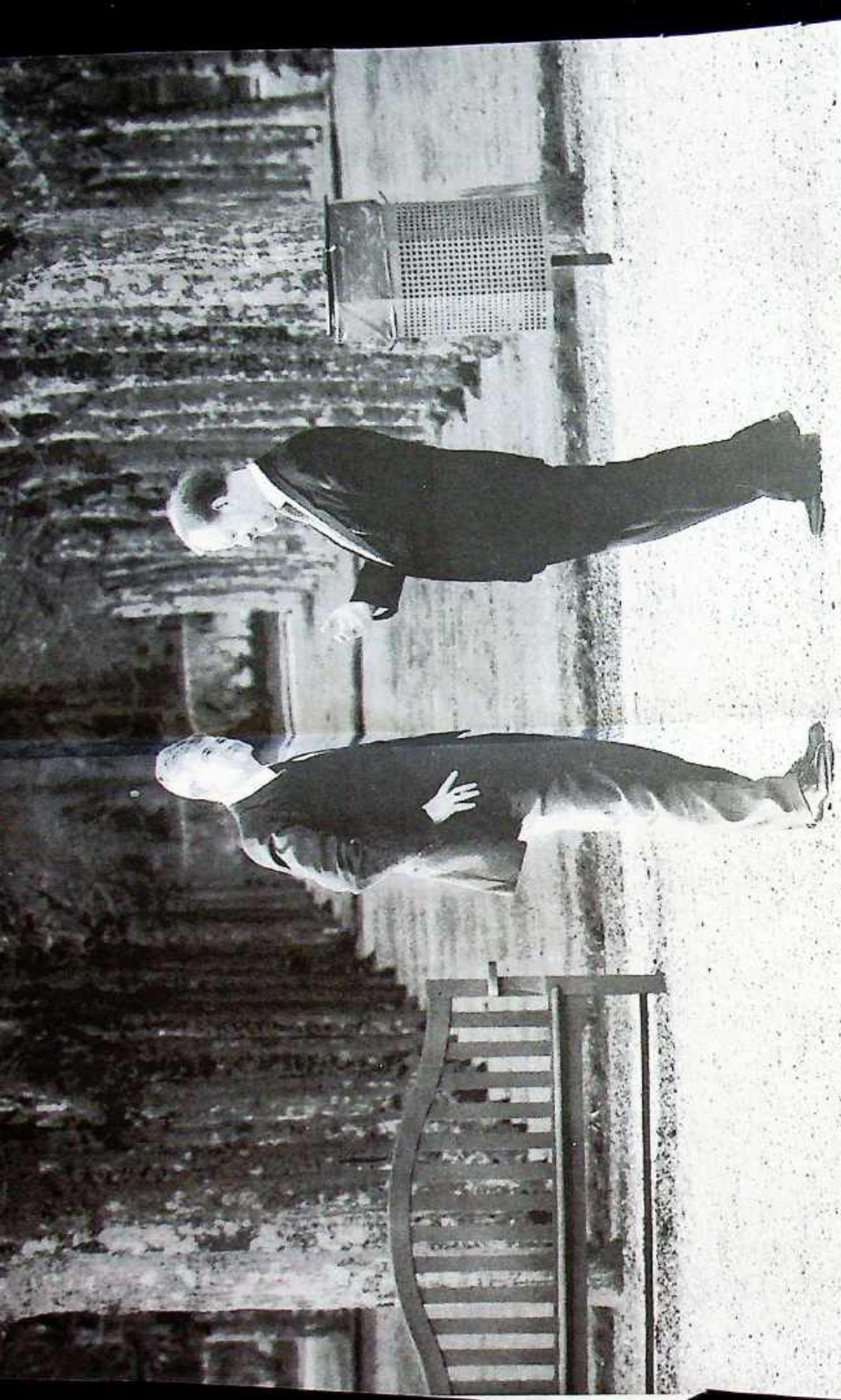
Amerika, hier komt de sheriff. Maar Albright maakt zich geen illusies. Als Amerika de sheriff van de wereld is, dan hoogstens een schoorvoetende – om de titel te citeren van een boek over de Amerikaanse buitenlandse politiek (*The Reluctant Sheriff*, van Richard Haass). Een sheriff die de grootste moeite heeft samen te werken met zijn deputies. Een sheriff die wel heel streng kan spreken, maar zijn dreigementen lang niet altijd uitvoert.

Ruim twee jaar is Madeleine K. Albright (61) nu het gezicht van de Amerikaanse buitenlandse politiek. Haar eerste jaar als minister van Buitenlandse Zaken leverde haar veel lof op, zowel in de pers als in het door Republikeinen ge-

domineerde Congres. Ze sprak klare taal, ze maakte een krachtige indruk en ze deed haar best om de sterk bekoelde relaties van de regering-Clinton met het Congres te herstellen.

Maar in het tweede jaar draaide de wind. Het begon op te vallen dat ze aan haar harde woorden vaak geen gevolgen kon of wilde verbinden. Ze stelde de Israelische premier Netanyahu een ultimatum voor hervatting van het vredesoverleg. Maar Netanyahu negeerde het, het Congres was woedend dat Albright Israël zo onder druk durfde te zetten, en Madam Secretary zelf stond in haar hemd. Ook de Iraakse president Saddam Hussein en de Joegoslavische president Milošević ontdekten dat er

soms een brede kloof gaapt tussen haar woorden en haar daden. In de binnenlandse politiek verloor de minister eveneens veel van haar glans. Ronduit een afgang was een vorig jaar rechtstreeks op televisie vertoonde discussiebijeenkomst in Ohio, waar Albright, Veiligheidsadviseur Sandy Berger en minister van Defensie William Cohen voortdurend werden uitgeschoten toen ze probeerden uit te leggen waarom de VS van plan waren om Irak te bombarderen. Minder opvallend, maar niet minder pijnlijk, is dat het Albright, ondanks haar inzet, nog altijd niet gelukt is om het Congres ervan te overtuigen de achterstallige contributie aan de VN te betalen. [• Vervolg ALBRIGHT: pagina 5]

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken Fischer (links) en zijn Britse ambtgenoot Cook overleggen in de tuin van het kasteel van Rambouillet. (Foto AP)

Serviërs Kosovo bewapenen zich

Kosovo wordt de komende weken extreem gevaarlijk. De Serviërs bewapenen zich massaal. Als er in Rambouillet een akkoord komt, zullen ze zich tegen die 'uitverkoop' verzetten. En ook het UÇK maakt zich op voor verzet als in Rambouillet het einddoel van de onafhankelijkheid niet in het akkoord terecht komt.

Door onze redacteur PETRA DE KONING
PRISTINA, 22 FEBR. Serviëse mannen melden zich zaterdagochtend vroeg bij de kazernes in Kosovo. Legertrucks met wapens en munitie rijden dorpen in en stoppen op de markt of aan de kant van de weg, waar militairen de spullen uitdelen aan Serviëse burgers. OVSE-waarnemers trekken zich terug in hun kantoren. En in cafés in Pristina, de hoofdstad van Kosovo, vieren Albanese studenten feest. Omdat de NAVO komt. Misschien om de Serviërs te bombarderen - als die weigeren vóór zaterdagmiddag twaalf uur een akkoord te sluiten met de Albanese van Kosovo. Of om Serviëse politie-eenheden Kosovo uit te drijven en de Albanese te beschermen - als er wél een vredesakkoord komt.

Maar om twaalf uur gebeurt er niets. De NAVO dreigde Serviëse doelen aan te vallen als de regering

in Belgrado op dat tijdstip nog steeds een akkoord met de Albanese blokkeerde, na twee weken onderhandelingen in Rambouillet. Van uitstel kon geen sprake zijn. Had de Amerikaanse president Clinton vrijdag nog gezegd. Maar na twaalf uur zaterdagmiddag gaan de onderhandelingen gewoon door. De Serviëse delegatie accepteert niet dat de NAVO in Kosovo gaat toezien op het akkoord. 's Avonds wordt in Rambouillet bekendgemaakt dat het ultimatum is uitgesteld tot dinsdagmiddag drie uur.

Albanese dorpen rond Podujevo, een stad in het noorden van Kosovo, worden zaterdagochtend zwaar beschoten. De dorpen liggen in gebied dat wordt beheerst door het Kosovo bevrijdingsleger UÇK. De belangrijkste weg van Belgrado naar Pristina loopt daarlangs, en over deze weg komen sinds vrijdag extra militairen en politie-eenheden uit andere delen van Servië naar Kosovo.

In het dorp Leposavić, zo'n zestig kilometer ten noordwesten van Pristina, demonstreren zaterdag honderdvijftig Serviëse burgers voor het lokale OVSE-kantoor. Ze schreeuwen en dreigen. De waarnemers vluchten. Ook in andere dorpen en steden van Kosovo worden OVSE-waarnemers door Serviërs uitgescholden of weggejaagd, twee van hen kregen een pak slaag van Serviëse politiemannen.

De Nederlandse waarnemer Albert Buisman zit in de stad Gnjilane, in het westen van Kosovo. Tot nu toe was het daar zo rustig dat het bijna saai werd voor de OVSE-

waarnemers. Zaterdagochtend zien twee waarnemers van zijn kantoor dat geweren worden uitgedeeld aan Serviëse burgers. Militairen houden de waarnemers op afstand, ze nemen hun papieren en plattegrond in beslag. Andere waarnemers van zijn kantoor worden bedreigd door inwoners van een Serviëse dorp. Buisman, een dag later: „We hadden daar niks te zoeken, riepen ze. Er zou ons wat overkomen als we er nog eens kwamen. We hebben nog niet geprobeerd of ze zich aan dat voornemen gaan houden.”

Buisman zag ook dat Serviëse burgers wapens ophaalden bij het politiebureau in het centrum van de stad. „Ik heb maar niet te lang

Waarnemers bedreigd en gestlagen

staan kijken. Ik was op weg om m'n bagage naar ons kantoor te brengen, voor het geval we opeens wegmoesten.”

Waarnemers van de afdeling Inlichtingen - op het OVSE-hoofdkantoor in Pristina, gaan ervan uit dat er de komende weken ernstige problemen zullen ontstaan in Kosovo, óók als er morgenmiddag een vredesakkoord wordt gesloten tussen Albanese en Serviërs. In Frankrijk wordt nu gewerkt aan het plan dat militairen met door de NAVO naar Kosovo worden ge-

stuurd, maar door bijvoorbeeld de Verenigde Naties. Voor de Joegoslavische president Milošević mis schien een acceptabel voorstel. Maar, volgens de OVSE-waarnemers van de afdeling Inlichtingen, niet voor de meer dan honderdduizend Serviërs in Kosovo zelf. Die vinden al jaren dat de regering in Belgrado te weinig voor hen doet. Als Milošević nu een akkoord tekent waarin Albanese autonomie wordt toegezegd, geeft hij Kosovo weg, vinden ze. In cafés en op straat zeggen Serviërs dat ze zich nog liever doodvechten dan 'hun landse militairen'.

De OVSE-waarnemers denken dat de meeste Serviërs in Kosovo zich nu heldhaftiger voordoen dan ze uiteindelijk zullen zijn. Maar de afdeling Inlichtingen heeft serieuze aanwijzingen dat groepen radicale Serviërs, ook in andere delen van Servië, acties voorbereiden. Tegen de Albanese bevolking, en tegen de ongewapende OVSE-waarnemers. De OVSE verwacht dat er ook UÇK-eenheden en Albanese burgers zullen zijn die zich niet neerleggen bij een vredesovereenkomst. Vooral de komende weken, als de buitenlandse troepen in het geval er een akkoord komt nog bezig zijn zich in Kosovo te vestigen, worden volgens de OVSE daardoor extreem gevaarlijk voor inwoners van Kosovo en voor de waarnemers.

Het plan is nu dat de waarnemers zich na een akkoord uit de dorpen terugtrekken. In de vijf regionale centra van de OVSE in Kosovo zullen ze wachten op de inter-

ationale vredesmacht. De eerste taak van die vredesmacht zal dan zijn de waarnemers te beschermen.

Op het UÇK-hoofdkwartier in een dorp bij Podujevo, Noord-Kosovo, bereiden UÇK-commandanten zich voor op een offensief van het Serviëse leger en speciale politie-eenheden als de onderhandelingen in Frankrijk voorbij zijn. Ze verwachten niet dat er een akkoord wordt gesloten. Niet alleen omdat de Serviërs misschien een overeenkomst weigeren. De commandanten kunnen zich ook niet voorstellen dat hun eigen delegatie akkoord zal gaan met minder dan onafhankelijkheid, of dat ze akkoord gaat met inlevering van de wapens door het UÇK, zoals de internationale gemeenschap nu van de Albanese eist.

En als hun leiders in Rambouillet daar wél mee akkoord gaan? De UÇK-woordvoerder in de Podujevo-regio, Lirak Gelaj, glimlacht en zegt: „Dan worden ze hier misschien doodgeschoten. Omdat ze de Albanese in Kosovo hebben verraden.” Gelaj (26) is in Kosovo een bekend acteur. Voordat hij zich een half jaar geleden aansloot bij het UÇK trad hij op in theaters in Pristina, en speelde hij in films. Zijn laatste film heet 'Verzet, deel drie'. Gelaj was in die film UÇK-strijder. Die rol beviel hem wel.

Volgens Gelaj is het UÇK nu ook bezig met voorbereidingen voor aanvallen op Serviëse militaire doelen buiten Kosovo, in Belgrado bijvoorbeeld. „We wachten af. Maar als de NAVO niet aanvalt, en er is geen akkoord, dan doen we het zelf.”

KOSOVO

Beide partijen zijn tegen akkoord

[• *Vervolg van pagina 1*] Een diplomaat in het gevolg van Albright zei gisteren dat de Amerikaanse minister „zeer gefrustreerd” is en „zich verraden” voelt door de Albanese.

Ook de Serviërs weken niet. De Serviëse president Milutinović liet weten bereid te zijn tot het tekenen van een politiek akkoord, dat voorziet in autonomie voor Kosovo. Maar, zo zei hij, Servië is het niet eens met de bepalingen over de legering van een buitenlandse vredesmacht in Kosovo. De internationale bemiddelaars van hun kant weigeren het ontwerp-akkoord op te delen in een politiek en een militair deel.

De Britse minister van Buitenlandse Zaken, Robin Cook, waarschuwde gisteren de Albanese dat de NAVO niet tegen Servië in actie zal komen als de Albanese delegatie eveneens weigert het akkoord te ondertekenen. „Als jullie die teksten niet tekenen is het moeilijk voorstelbaar dat de NA-

VO actie onderneemt tegen Belgrado”, zo zei hij. Albright waarschuwde de Albanese dat de internationale gemeenschap elke hulp aan de Albanese in Kosovo zal beëindigen als ze blijven dwarsliggen.

Onze correspondent in Brussel voegt hieraan toe: De NAVO-ambassadeurs hebben zaterdagmiddag in Brussel laten weten zich grote zorgen te maken over Serviëse troepenbewegingen in en bij Kosovo. In strijd met de afspraken verplaatsen de Serviëse politietroepen zich op grote schaal. Bovendien worden ze versterkt met eenheden van buiten Kosovo. De NAVO zet de voorbereidingen voor militaire actie tegen Servië onverminderd voort. Ze houdt een vierhonderdtal vliegtuigen klaar voor luchtaanvallen op Servische doelen.

Als secretaris-generaal Solana daartoe de opdracht geeft, kunnen na ongeveer 48 uur de eerste raketten worden afgevoerd.

20-2-99 MODEL KOSOVO

Terwijl de vredesonderhandelingen in volle gang zijn, blijven burgers in Kosovo slachtoffer van het geweld en slaan op de vlucht. De Europese Unie heeft het geweld in de scherpste bewoordingen veroordeeld. Tegelijkertijd wordt alles op alles gezet om te voorkomen dat vluchtelingen uit Kosovo Europa bereiken. Bescherming moeten de vluchtelingen maar in hun eigen regio zien te vinden. Kosovo lijkt model te staan voor het toekomstig Europees asielbeleid.

De massamoord in het Kosovaarse dorpje Racak, waar 45 mensen enkele weken geleden werden afgeslacht door Servische eenheden, markeerde de terugkeer van het geweld in Kosovo. Voor de honderdduizenden Albanese vluchtelingen wordt de situatie uitzichtloos. Na het staakt-het-vuren zijn ze druppelsgewijs teruggetrokken naar hun verwoeste dorpen, levend tussen hoop en vrees. Velen verblijven nog steeds in de buurlanden. Het weer oplaaierende geweld maakt de situatie er alleen maar onzekerder op. Daar veranderen de vredesbesprekingen in Rambouillet niets aan. De vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties, de Unhcr, verwacht dat er nieuwe vluchtelingenstromen op gang zullen komen. Ook denkt ze dat vluchtelingen, die nu onder belabberde omstandigheden in landen als Albanië en Macedonië bivakkeren, zullen proberen asiel te krijgen in West-Europa.

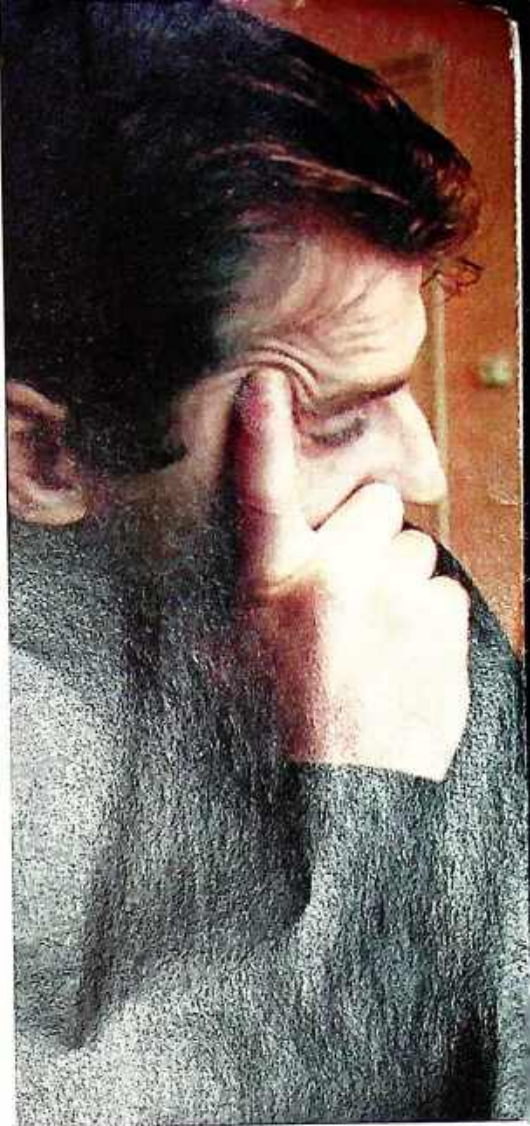
Op die situatie zijn de Europese landen voorbereid. Niet dat er plannen klaarliggen om voldoende opvang te garanderen – er wordt juist alles aan gedaan om te verhinderen dat de vluchtelingen West-Europa bereiken. In de reactie van de Europese landen op de Kosovo-crisis viel vanaf het prille begin een dubbelzinnigheid te bespeuren. Het geweld in Kosovo werd scherp veroordeeld. Massaslachting, etnische zuivering, genocide, gruweldaden – de kwalificaties logen er niet om.

Het vormde en vormt ook de legitimatie om desnoods gewapenderhand in te grijpen.

Door de humanitaire problemen heen klonken tegelijkertijd ook andere zorgen: als de crisis niet wordt opgelost, ontstaan er nieuwe vluchtbewegingen naar Europa. Wat vooral werd gevreesd, was een herhaling van de Bosnië-crisis, toen honderdduizenden mensen bescherming zochten in Europa. 'De Raad heeft zijn bezorgdheid geuit over de verontrustende situatie in Kosovo en over het risico van een massale migratiestroom uit dat gebied. Sommige lidstaten melden dat het aantal asielzoekers en andere migranten uit het gebied van Kosovo sedert begin dit jaar aanzienlijk is gestegen', stelde de Europese Raad voor Justitie en Binnenlandse Zaken, verantwoordelijk voor het Europese asielbeleid, vorig jaar september.

Massieve exodus

De Europese landen ondernamen in Schengen-verband concrete stappen om te verhinderen dat Kosovaren hun weg naar Europa vonden. Begin vorig jaar werd de *Schengen Taskforce illegale migratie* in het leven geroepen. Het was het antwoord op de komst van zo'n tweeduizend Koerdische vluchtelingen, die eind vorig jaar voor grote paniek zorgden in de Europese hoofdsteden. De *Taskforce* concentreerde zich op de praktische uit-

voering van de maatregelen die de Schengen-landen in december 1997 afspraken: uitwisseling van informatie tussen de Europese migratie- en politiediensten, verscherping van de grenscontroles, detentie van illegale migranten, bestrijding van mensensmokkelaars en betere samenwerking.

Op de bijeenkomst van de *Taskforce* van 25 mei 1998 lag een Duitse notitie op tafel, waarin aandacht werd gevraagd voor de 'massieve exodus uit Kosovo'. Duitsland wilde dat de *Taskforce* zich ook hiermee ging bezighouden. Op 23 juni keurden de Schengen-ministers dit voorstel goed. 'In het licht van de aanhoudende en diverse bedreiging welke van de illegale immigratiestromen naar de Schengen-ruimte uitgaat', stelden de ministers, 'worden de bevoegdheden van de *Taskforce* uitgebreid tot alle migratiestromen die een sterke illegale immigratie naar de Schengen-staten met zich kunnen meebrengen'. En daarmee hadden de ministers vooral Kosovo op het oog. Mensen op de vlucht voor genocide en slachtpartijen werden plotseling 'illegale immigranten'.

Op 16 september 1998 presenteerde de *Taskforce* een pakket maatregelen om de 'illegale immigratie' uit Kosovo tegen te gaan. Een greep uit het pakket: ondersteuning van herkomst- en transitlanden door contactambtenaren van Schengen-staten, die adviseren over hoe illegale uit-

Uitslag kerstpuzzel HN 1998

De HN-advertentieprijsvraag in het kerstnummer van vorig jaar was moeilijker dan andere jaren, getuige het aantal foutieve of onvolledige inzendingen. Dit moest de oplossing zijn:

1 Kerk en Wereld; 2 Uitgeverij Blaak; 3 Natuur en Milieu; 4 Zilverstad; 5 DAC; 6 Meinema; 7 Zilverstad; 8 IKON; 9 Slangenburg; 10 Wilde Ganzen; 11 Magen David Adom; 12 Woodbrookers; 13 VCH; 14 Cultura; 15 Asgard; 16 Slangenburg; 17 HOVO; 18 Dreyeroord; 19 Medisch Comité Nederland Vietnam; 20 Combi; 21 Iona; 22 Asgard; 23 VCH Viktoria; 24 De Tiltenberg; 25 Stichting Gnosis; 26 (Diaconie) Haaksbergen; 27 Medisch Comité Nederland Vietnam; 28 Engelandershof; 29 Benedictus; 30 Woodbrookers; 31 Speling; 32 Jakob Lorber Stichting; 33 Kinderen in de knel/Kerken in actie; 34 Magen David Adom; 35 PCN; 36 Nederlands Dagblad; 37 The Travellers' Choice; 38 PCN; 39 Stichting Vluchteling; 40 SVB; 41 De Hezenberg; 42 Nederlands Dagblad.

Uit de honderden goede inzendingen werden de volgende prijswinnaars getrokken:

DE HOOFDPRIJS

een tiendaagse vliegreis voor twee personen naar
Indonesië (Lombok)
is gewonnen door L.H. van Walraven te Mijdrecht.

DE EERSTE PRIJS

een zesdaagse vliegreis voor twee personen naar Barcelona,
is gewonnen door J.G. Sipkens-Jansen te Dronten.

DE TWEDE PRIJS

een volle week vakantie voor twee personen in Hotel
Dreyeroord te Oosterbeek,
gaat naar L. Verstegen te Amsterdam.

TIEN DERDE PRIJZEN

een Max Havelaar-proefpakket,
voor: J.P. van der Heide, Middelburg; D. Hiensch, Kloetinge; W. Houbolt, Son; B.H. Noorman, Den Haag; C.F. Polman-Wieringa, Waperveen; M.M. de Ronde-Hoekstra, Harderwijk; C. Slagt, Zevenaar; M.G. Stegink-Swanborn, Amersfoort; Jos Terpstra, Harmelen; C.A. Veldt, Loochem.

TIEN VIERDE PRIJZEN

het boekje *Versjes over God, mensen en andere dieren* van
Piet van der Bruggen,
gaan naar: J. van Dieren, Veenendaal; F.W.L. Germing, Akersloot; L.C. Griffioen-Ravestein, Hoofddorp; J.W. Jonkman, Lelystad; G. Kater, Nieuw Vennep; W. Post-Postma, Assen; T.N. van Putte, Amsterdam; H.G. Reurslag, Nijmegen; A.D. Strop, Bunnik; H.W.C. van der Vlucht, Amsterdam.

Alle prijswinnaars van harte gefeliciteerd!

kingen met Turkije te openen over de oprichting in dat land van detentiecentra voor asielzoekers en migranten die via Turkije naar Europa reizen. Dat Turkije belabberde asielprocedures heeft en erkend schender van mensenrechten is, deerde de Europese Unie niet.

In Kosovo wordt nu een vergelijkbare politiek gevoerd. De vluchtelingen moeten in 'veilige gebieden' in Kosovo, of de buurlanden worden opgevangen, lieten de Europese ministers herhaaldelijk weten. Daarvoor wordt de medewerking verlangd van de landen in Midden- en Oost-Europa, die willen toetreden tot de Europese Unie. Een van de criteria voor toetreding is de overname van het Europese asielbeleid. Deze politieke druk, gecombineerd met financiële en technische hulp, leidt tot een steeds sterkere grensbewaking en een strenger asielbeleid in de landen die grenzen aan de Europese Unie.

In alle Midden- en Oost-Europese landen melden de grenstroepen de afgelopen maanden tienduizenden mensen bij de grenzen tegengehouden of gearresteerd te hebben. De omstandigheden in de opvangkampen en detentiecentra zijn bijzonder slecht. In Hongarije protesteren mensenrechtengroepen tegen de situatie in de centra. De omstandigheden zijn erger dan in de gevangenis, stelt het Hongaarse *Centre for the Defence of Human Rights*: 'Geweld, hongerstakingen, zelfmoord, ziekte en vervuiling zijn aan de orde van de dag.'

Nieuwe inspanning

De Europese leiders hebben het nieuwe geweld in Kosovo weer in scherpe bewoordingen veroordeeld. Opnieuw dreigden ze met militair ingrijpen. Maar ergens tussen het publieke podium waarop de Europese politici hun afschuw over het geweld tegen de burgers in Kosovo uitspreken en de gesloten achterkamers waarin de Schengen-ambtenaren hun maatregelen nemen, veranderen Kosovaarse vluchtelingen van slachtoffers van geweld in 'illegale migranten'. Grenzen gaan dicht, ontsnappingsroutes worden afgesloten en in het binnenland van de Schengen-landen wordt verscherpt gepatrouilleerd. Er wordt een *cordon sanitaire* om Kosovo en zijn buurlanden gelegd om West-Europa te vrijwaren van asielzoekers.

De Duitse Schengen-voorzitter, Manfred Kanther, verklaarde na de bijeenkomst waarop de Schengen-landen hun maatregelen namen: 'Zoals we de illegale binnenkomst van Koerden uit Irak en Turkije in het Schengen-gebied in de eerste zes maanden van dit jaar hebben bestreden, moeten we nu een nieuwe inspanning leveren om te voorkomen dat Centraal- en West-Europa de bestemming wordt van illegale migratiestromen en de daarmee samengaande criminaliteit. De aangenomen maatregelen hebben al bewezen belangrijke instrumenten te zijn om de migratiestromen van Koerden te stoppen. We zijn vol vertrouwen dat ze deze keer ook zullen werken.'

Jelle van Buuren

Geheime besprekingen Vandaag valt doek over Rambouillet

PARIS, BELGRADO, 20 FEBR. Met oproepen en dreigementen aan het adres van Belgrado en geheim overleg ergens in Slovenië is gisteren en vannacht geprobeerd de Kosovo-conferentie in Rambouillet te redden. De conferentie eindigt vandaag om twaalf uur; als ze mislukt, kan de NAVO Joegoslavie aanvallen.

De ministers van Buitenlandse Zaken van de landen van de Contactgroep (de VS, Rusland, Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland en Italië) praten vanmiddag in Parijs of Rambouillet over de resultaten van de conferentie. Rusland wordt daarbij door de onderminister van Buitenlandse Zaken vertegenwoordigd. De diplomaten van de Veiligheidsraad in New York krijgen gisteren te horen dat ze in verband met de Kosovo-kwestie klaar moeten staan om zonnig onmiddellijk bijeen te komen.

Van vele kantjes zijn gisteren pogingen ondernomen om de Joegoslavische president Slobodan Milošević ertoe te brengen in te stemmen met de legering van een NAVO-vredesmacht in Kosovo. Maar Milošević volhardde in zijn weigering. Hij weigerde zelfs de belangrijkste bemiddelaar in het Kosovo-overleg, de Amerikaanse diplomaat Christopher Hill, te ontvangen toen die gisteren naar Belgrado reisde in een ultimatum-poging hem op andere gedachten te brengen. De Joegoslavische minister van Buitenlandse Zaken Zivan Jovanović bestempelde Hills bezoek als „beledigend“ en „onbegrijpelijk“, omdat Hill „onaangekondigd“ was verschenen.

Al voor Hill aankwam, gaf Milošević een verklaring uit waarin hij de legering van een NAVO-troepenmacht in Kosovo in harde

termen afwees, zelfs als dat standpunt tot NAVO-luchtacties leidt: „We geven Kosovo niet op, zelfs niet voor de prijs van bombardeementen.“

Ook van andere kanten is Belgrado gisteren onder druk gezet. De Amerikaanse president Clinton, zijn Franse ambgenoot Chirac en NAVO-chef Solana waarschuwden Belgrado opnieuw voor luchtacties. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright vloog naar Parijs om vandaag met haar Franse en Britse collega's Védrine en Cook de laatste uren van het overleg in Rambouillet persoonlijk te leiden. In Rambouillet heette het vannacht overigens dat de drie ministers misschien vanochtend nog naar Belgrado zouden kunnen gaan om Milošević op de valreep onder druk te zetten.

Er vindt kennelijk ook geheim overleg plaats. De coördinator van de Kosovo-Albanese delegatie in Rambouillet, Hashim Thaçi, kwam gisteren geheel onverwachts aan in de Sloveense hoofdstad Ljubljana en vertrok vandaar per helikopter met onbekende bestemming. Ook Adem Demaći, politiek vertegenwoordiger van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK (maar geen lid van de delegatie in Rambouillet) kwam gisteren in Ljubljana aan, om met dezelfde helikopter te verdwijnen. (Reuters, AFP, AP)

UÇK gaat nu de steden in: 'De doelen hebben we'

• *Vervolg*, van pagina 1 | Ristić: „Milošević heeft een show opgevoerd. De deal was er allang. Hij heeft Kosovo niet meer nodig. Hij voerde de spanning op om tegen de Serviërs te kunnen zeggen: willen jullie oorlog, of zal ik dat akkoord maar ondertekenen?“

UÇK-militair Sami Lushitaku zit in een kamer van het hoofdkwartier in Lukovac. Een mobiliteitsfoon ligt voor hem op tafel. Een stevige man met een baard. Voor de oorlog had hij een winkel in een dorp in de bergen. Nu is hij een van de belangrijkste commandanten van het UÇK. Hij verwacht „helemaal niks“ van Rambouillet. De Serviërs zullen de onderhandelingen laten mislukken omdat ze de NAVO-militairen niet willen, of de Albanese weigeren akkoord te gaan omdat hun geen referendum over onafhankelijkheid wordt toegezegd. „Onze delegatie heeft van de UÇK-leiding een order meegekregen: die onafhankelijkheid moet er komen.“

„Wat de rest van de wereld daar ook van vindt, En heldhaftig ben je toch vooral als je alleen staat en toch doorzet.“ Lushitaku: „Wij hebben ons woord gegeven. Wij vechten voor ons land, of we sterven voor ons land.“

De UÇK-soldaten hebben van hun superieuren te horen gekregen dat ze nu niet met journalisten mogen praten. Het stoort de commandanten dat de soldaten tegen iedereen zouden dat ze hun wapens nooit zouden inleveren, zoals de internationale gemeenschap wil. Dat ze zich liever doodvechten.

De commandanten willen het zelf zeggen, maar dan keuriger.

Sami Lushitaku: „Wapens inleveren, dat gaat natuurlijk niet. Maar we zullen ons, als er een goed akkoord is, terugtrekken in onze kazernes, en de NAVO mag komen kijken of we dat ook doen.“ En als er geen akkoord komt, zal het UÇK volgens Lushitaku de komende maanden ook in de steden gaan aanvallen. Tot voor kort was het daar nog rustig. Maar sinds december ontloffen er ook granaten in cafés in Pristina en Peć. Veel cafés sluiten nu aan het eind van de middag. Maar het UÇK zal de Albanese in de steden gaan beschermen, zegt Lushitaku. „We hebben al soldaten in de stad, we hebben doelen op het oog. Alles is voorbereid.“

In hotel Grand in Pristina wijst Duško Ristić, vice-voorzitter van de Servische Verzetbeweging, op een geheime strategie van de Amerikanen achter het overleg van Rambouillet. „Ze willen Europa geleidelijk ontmantelen. Zo dat er naast de Verenigde Staten geen machtig Europa kan ontstaan.“ En stom genoeg, zegt hij, werken de Europese landen daar nu zelf aan mee. „Want als de Albanese nu zoveel krijgen, waarbinnen nu zoveel vallen?“

De Albanese voelen zich nu sterk, zegt Ristić, omdat de internationale gemeenschap achter hen staat. „Daar worden ze de grootste misdadigers van. Dat is bewezen. Dat was zo onder de Turkse bezetting, dat was zo onder het nazi-regime.“ De Serviërs zullen hun verzetbeweging hard nodig hebben, denkt hij. „Het zal bijna bijna tevreden. Het zal moeilijk worden om verder bloedvergieten te voorkomen.“

Kosovo-akkoorden blijven nog ongetekend

AP, AFP
RAMBOUILLET

Hoewel de Serviërs en de Kosovaren dinsdag uit Rambouillet zijn vertrokken zonder ook maar één afspraak te ondertekenen, staat de internationale Contactgroep nog niet op het punt de NAVO in te schakelen. De onderhandelaars willen beide partijen op 15 maart opnieuw bijeen brengen. Dan zullen de pennen wel moeten worden getrokken.

Volgens de Contactgroep is er een 'consensus' bereikt over 'een substantiële autonomie' voor Kosovo. Die autonomie omvat vrije en democratische verkiezingen voor de bestuurlijke instanties in Kosovo en een 'eerlijk' rechtsstelsel. Ook is er sprake van bescherming van de mensenrechten en de rechten van de Servische en Albanese bevolkingsgroepen. Maar ondertekend is er niets. Bovendien willen de Serviërs niets weten van de internationale troepenmacht die er volgens de Contactgroep voor moet zorgen dat deze politieke afspraken worden nagekomen.

„We hebben geen volledige overeenstemming bereikt, maar we hebben definitief de patstelling doorbroken die zo lang boven Kosovo heeft gehangen“, meende de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright.

Zij maakte duidelijk dat de etnische Albanese uit Kosovo in principe bereid zijn de politieke afspraken over twee weken met hun handtekening te bekrachtigen, maar dat de Serviërs noch met de politieke, noch met de militaire afspraken hebben ingestemd. „Helaas hebben president Milosevic en zijn delegatie deze kans op vooruitgang niet aangegrepen“, zei Albright.

De Franse minister van Buitenlandse Zaken Hubert Védrine en zijn Britse collega Robin Cook, de beide co-voorzitters van het vroege overleg, probeerden de moed te houden en spraken van 'tegenrijke vooruitgang'. „Handtekening hebben we niet“, reponde echter erkennen. Hij zei dat Serviërs en Albanese op 15 maart te onthouden

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Fischer, onderneemt in de tuin van Rambouillet nog een laatste poging om de Servische president Milutinovic over de streep te trekken. FOTO AP

van iedere actie die het vredesproces kan ondermijnen.

In een schriftelijk antwoord aan de Contactgroep verklaarde de Albanese delegatie zich gisteren bereid het akkoord, met enige wijzigingen, over twee weken te ondertekenen. Maar eerst wil zij 'het volk van Kosovo' en zijn politieke en militaire organisaties om hun mening vragen.

De Albanese verklaarden met nadruk dat het definitieve ak-

koord erin moet voorzien dat er over drie jaar een referendum over autonomie wordt gehouden. In de huidige tekst is wel sprake van een 'procedure', maar het woord referendum komt er niet in voor. Bovendien willen de Albanese dat er nu snel een multinationale legermacht wordt ingezet in Kosovo.

De Serviërs zijn daar nog steeds absoluut op tegen. Zij hebben zich totaal niet vastgelegd op de

militaire kant van het akkoord, zoals minister Albright het uitdrukte. De Contactgroep blijft bij haar standpunt dat beide onderdelen van het akkoord moeten worden ondertekend. „We moeten nu de details vastleggen en ervoor zorgen dat ze op 15 maart van kracht worden“, zei minister Cook.

De conferentie in Rambouillet, die op 6 februari was begonnen, was bedoeld om een eind te ma-

ken aan de gevechten in Kosovo. De bevolking van deze Servische provincie bestaat voor 90 procent uit etnische Albanese, die zich verzetten tegen het Servische bestuur. Servië is niet bereid afstand te doen van deze provincie, die het beschouwt als de bakermat van de Servische cultuur.

De strijd in Kosovo heeft tot op heden aan naar schatting tweeduizend mensen het leven gekost. Vele duizenden burgers zijn hun

dorpen ontvlucht. Gisteren werd er in het noorden van Kosovo opnieuw gevochten tussen het Joegoslavische leger en strijders van het Albanese UÇK.

Pagina 5: Onder vuur in Kosovo NAVO blijft alert
Europese diplomatie faalt
Een lege mand met een grote strik
Pagina 9: Commentaar

Kanonnerbootdiplomatie VS loopt vast

23/2/99

Van onze correspondent
CEES VAN ZWEEDEN

RAMBOUILLET - Moegestreden kwam Madeleine Albright zondagavond het kasteel van Rambouillet uit en verzuchtte: „We hebben nooit gezegd dat we de Serviërs gingen bombarderen als de Albanezen ook 'nee' tegen het vredesplan zouden zeggen." Twee dagen had de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken op hen ingeprept, maar zonder succes. De Albanezen weigerden de aangeboden kluit, die in hun opinie van alle vlees was ontdaan.

Daarmee hadden de betrokken NAVO-landen (Amerika, Engeland, Frankrijk, Duitsland en Italië) een fors probleem. Hoe waren bombardementen op het weerspannige Servië nog te rechtvaardigen als niet alleen de Serviërs het vredesplan verwierpen, maar ook de Albanezen? Het was echter een probleem dat sommige van Albright's collega's niet slecht uitkwam.

Naarmate het ultimatum aan de Serviërs en Albanezen dichterbij kwam, nam ook het gevoel van onbehagen binnen de NAVO toe over een mogelijk bombardement. Een Duitse minister vroeg zich af hoe een strafexpeditie tegen Servië te rechtvaardigen was als NAVO-bondgenoot Turkije de vrije hand kreeg bij het neerslaan van de Koerden, die hetzelfde nastreven als de Albanezen in Servië. „Ik ben er niet zeker van dat wij in staat zijn die dubbele moraal te rechtvaardigen”, zei hij.

Militair-technisch zou een bombardement een peulenschil zijn, aldus de deskundigen. Bij een aanval zouden kruisraketten en voor radar onzichtbare F-117 vliegtuigen eerst het Joegoslavische luchtafweergeschut uitschakelen, waarna een armada van ruim 400 bommenwerpers ruïnes zou maken van radarposten, commandocentra en bases van het leger. „Maar de politie- en legereenheden die verantwoordelijk zijn voor de repressie, zijn moeilijk te raken”, zei Ferdinand. „Tanks kun je altijd in het bos verbergen”.

Bijwerkingen

Een aanval op Servië zou nauwelijks militair effect sorteren, maar politieke bijwerkingen hebben waarvan de gevolgen moeilijk zijn te voorspellen. Het zou de eerste keer zijn dat de NAVO een soeverein land bombardeert dat geen en-
'buurland heeft aangeval-

□ Een etnisch-Albanese man draagt zijn kind terwijl hij zijn familie leidt naar veiliger oorden. Gisteren beschoten het Joegoslavische leger en de rebellen van het UCK elkaar twee uur lang in Kosovo, dertig kilometer ten noorden van de hoofdstad Pristina. Er werden geen slachtoffers gemeld. Wel werden duizenden Albanezen gedwongen hun huizen te verlaten.
Foto Reuters

len en dit alles aan de vooravond van de 50e verjaardag van het bondgenootschap.

Niet alleen de Russen zijn tegen iedere strafexpeditie, ook Frankrijk en Italië hebben bedenkingen. Beide landen zwichtten vorige maand voor

Vanmiddag om drie uur verstrikt het nieuwe ultimatum aan Serviërs en Albanezen. En er lijkt nog weinig schot te zitten in de onderhandelingen. De NAVO heeft de Serviërs bedreigd met een bombardement als zij spelbrekers zijn. Maar nu D-Day nadert, worden Europese politici aangevretten door aarzeling.

de kanonnerbootdiplomatie van mevrouw Albright, maar het is duidelijk dat ze minder schietgraag zijn dan Amerika. „Wat we tot het bittere einde moeten zien te voorkomen, is een militaire interventie”, zei de Italiaanse minister Dini afgelopen zaterdag.

Deze tweespalt tussen Amerikanen en Europeanen gaat terug naar de burgeroorlog in Bosnië, die de Europese Unie jarenlang middels een wapenembargo poogde te smoren. Amerika, dat uiteindelijk de Serviërs naar de onderhandelingstafel bombardeerde, zei

dat met een militair ingrijpen de oorlog veel eerder ten einde gebracht had kunnen worden. Daarbij gingen de Amerikanen gerieflijk voorbij aan de realiteit op het slagveld. Het is onzeker of de Serviërs aan het begin van de oorlog, toen ze nog aan de winnende hand waren, zich door een luchtaanval tot concessies hadden laten dwingen.

Geloofwaardigheid

Albright stuitte in Rambouillet op de onverzettelijkheid van de Serviërs, die weigeren om NAVO-troepen toezicht te laten houden op de naleving van een akkoord. De Serviërs, die met hun 1.300 tanks gehakt kunnen maken

van de opstandelingen, lijken niet rijp voor die concessie. Als de Albanezen vandaag zwichten en de blauwdruk voor autonomie alsnog accepteren, kan de NAVO weinig anders dan Servië bombarderen. Welkenlang daarmee dreigen en dan dat dreigement vervolgens niet uitvoeren, lijdt tot een permanent verlies aan geloofwaardigheid.

Maar veel Europese politici zouden gemengde gevoelens hebben bij een aanval op een neutraal land, dat bovendien het door hen voorgestelde autonomieplan heeft aanvaard. Zij zouden de Albanezen zeer dankbaar zijn als zij hun verzet tegen dit plan handhaven.

Geloofwaardigheid staat op het spel

• *Vervolg van pagina 1* Toen Albright zich persoonlijk opwierp als bemiddelaar in Rambouillet, was het duidelijk dat de inzet van de conferentie niet alleen voor Servië en Kosovo groot was, maar ook voor haar zelf. Met de uitkomst van het overleg staat heel direct haar geloofwaardigheid op het spel. Al in maart zei ze immers: „We zullen niet lijdzaam blijven toekijken als de Servische autoriteiten in Kosovo gaan doen waar ze in Bosnië niet meer mee wegkomen.” En zoals bekend is lijdzaam toekijken precies wat de Verenigde Staten (en de rest van de wereld) maandenlang hebben gedaan.

Anders dan haar voorganger Warren Christopher kan Albright goed overweg met de media. Maar haar zelfverzekerde optredens voor de televisiecamera's werken niet altijd goed. Bij onderhandelingen zoals in Rambouillet kan het nuttig zijn om een deadline te stellen. En het kan ook nuttig zijn om tegen de betrokken partijen te onderstrepen dat er daarna echt geen uitsstel meer mogelijk is. Maar wie dat doet voor het oog van de wereld, zoals eerst Albright en later ook Clinton, slaat onnodig een lelijk figuur als het ultimatum een paar uur later toch wordt opgeschoven.

Madeleine Albright was bijna vier jaar ambassadeur bij de Verenigde Naties in New York, toen president Clinton haar, onder meer op aandringen van zijn vrouw Hillary, het ministerschap van Buitenlandse Zaken aanbood. Binnen het kabinet had Albright er vaak voor gepleit dat de VS in crisissituaties een actievere leidersrol zou-

den spelen. En het leek er op dat ook Clinton doordrongen was geraakt van het belang van een krachtige diplomatie, gesteund door de dreiging van gewapend ingrijpen.

Albright herleidt haar visie op de rol van Amerika in de wereld tot haar jeugd. Ze groeide op als dochter van een Tsjechoslowaakse diplomaat, en met haar ouders moest ze haar vaderland twee keer ontvluchten, eerst voor de nazi's en later voor de communisten. Als elfjarig, katholiek opgevoed meisje kwam Albright naar de Verenigde Staten. Dat haar grootouders joods waren, en in concentratiekampen zijn omgekomen, heeft ze naar eigen zeggen pas ontdekt toen een journalist dat kort na haar benoeming tot minister uitvond.

Over de lessen die de Tweede Wereldoorlog haar geleerd heeft zei ze eens: „Ik heb gezien wat er gebeurt als een dictator de kans krijgt een deel van een land over te nemen en het land naar de knoppen gaat. En ik heb tijdens de oorlog ook het tegenovergestelde gezien, toen Amerika zich in de strijd stortte.”

In de twee jaren van haar ministerschap is ze er snel achter gekomen dat de publieke opinie, het Congres en ook de president van Amerika na het eind van de Koude Oorlog terughoudend zijn geworden om zich in militaire avonturen te storten. Van haar voorstellen om veel tijd te besteden aan het uitleggen en 'verkopen' van haar beleid aan het Amerikaanse publiek, is na de rampzalig verlopen discussiebijeenkomst in Ohio niet veel meer terechtgekomen. Daarom er eventueel Amerikaanse grondtroepen naar

Kosovo moeten, waarom Amerika wel in de Balkan ingrijpt maar niet in Afrika, waarom de Amerikaanse regering opeens een voorstander is geworden van een defensiesysteem van antiraketketteren - het zijn allemaal zaken die de publieke opinie nog amper zijn uitgelegd.

Albright, gescheiden en moeder van drie volwassen dochters, heeft internationale betrekkingen gedoceerd aan de Georgetown University in Washington. Ze heeft meegewerkt aan de verkiezingscampagnes van de Democraten Muskie, Dukakis en Mondale. En ze was vier jaar voorzitter van een denktank op het gebied van buitenlandse politiek.

Zoals iedere minister is haar macht afhankelijk van haar vermogen om de president voor haar opvattingen te winnen. Voor Clinton heeft de buitenlandse politiek nooit op de eerste plaats gestaan. Moeilijke en riskante beslissingen stelt hij bijvoorbeeld uit tot het echt niet meer anders kan.

Albright heeft niet zo makkelijk toegang tot Clinton als de Nationale Veiligheidsadviseur, Sandy Berger, wiens kantoor in het Witte Huis is. Maar anders dan veel van haar voorgangers werkt Albright goed samen met de Veiligheidsadviseur. Binnen haar ministerie heeft ze een ploeg om zich heen verzameld, aan wie ze veel delegeert. Haar plaatsvervanger, Strobe Talbott, een goede studievriend van Clinton, bepaalt het beleid ten opzichte van Rusland grotendeels. De interantionale financiële crisis laat ze over aan minister van Financiën Rubin. Critici van Albright verwijten haar dat

ze daarom op belangrijke onderdelen van het beleid te weinig greep heeft.

Als Albright gevraagd wordt of het Lewinsky-schandaal haar werk heeft bemoeilijkt, antwoordt ze ontkennend. Ze zegt bli te zijn dat haar collega's nu niet meer steevragen of Amerika nog wel bij zijn verstant is. Albright heeft Clinton in zijn donkerstuur op een belangrijk moment aan zich verplicht. Toen de affaire aan het rollen kwam ontkende Clinton ook tegenover zijn kabinet dat hij een verhouding met de stagiaire had gehad. Albright was de eerste minister die die ontkenning op de stoep van het Witte Huis voor de camera's herhaalde, met de toevoeging dat ze de president geloofde.

„Buitenlandse politiek is praktisch, niet esthetisch”, schreef Albright in november in het tijdschrift *Foreign Affairs*. Ze zie zichzelf vooral als een pragmaticus, maar ze spreekt kritiek tegen dat ze geen visie zou hebben. Het voorkomen van verspreiding van wapens voor massavernietiging bij voorbeeld, is een algemene doelstelling die een belangrijke rol speelt bij de benadering van Rusland.

Een unieke eigenschap van Albright, zeker in het diplomatieke milieu, is haar neiging om bij ernstige gelegenheden het ijs te breken door een dansje te maken of een liedje aan te heffen. Zo leerde ze in de Veiligheidsraad eens een andere ambassadeur de Macarena dansen, zong ze eens een duet met haar toenmalige Russische collega Primakov en verraste ze de Servische delegatie in Rambouillet met een liedje dat ze had geleerd toen ze als kind in Belgrado woonde.

Kosovo-Albanese kinderen bij de puinhoop van een gisteren door het Joegoslavische leger verwoest huis in het noorden van Kosovo. (Foto Reuters)

Leider van 'Servische Verzetsbeweging': 'Dat Serviërs in Kosovo bang zijn, is menselijk'

De Servische Verzetsbeweging in Kosovo wil de slinkende Servische minderheid in de provincie bundelen tegen de dreigende autonomie en tegen de komst van een buitenlandse troepenmacht.

Door onze redacteur
PETRA DE KONING

PRISTINA, 23 FEBR. De leider van de Servische Verzetsbeweging in Kosovo, Momčilo Trajković, heeft gedaan wat hij kon. De afgelopen twee weken sprak hij in de VS en Frankrijk met de Amerikaanse minister Madeleine Albright en haar stafmedewerkers en met diplomaten die betrokken waren bij de onderhandelingen. In hotels, restaurants, bij persconferenties. Want de Servische Verzetsbeweging mocht zelf niet meedoen aan de onderhandelingen in Rambouillet, ook al wordt daar, vinden de Serviërs, over hun lot beslist. Autonomie voor de Albanen in Kosovo, een buitenlandse troepenmacht - volgens de Serviërs betekent dat: Albanese overheersing en een bezettingsmacht in hun provincie.

Een dag voordat het doek valt in Rambouillet verwacht Trajković dat er een akkoord komt. Misschien vanmiddag om drie uur, zoals de internationale gemeenschap nu wil. Misschien wat later.

Was u voor niets in Washington en Rambouillet?

„Ik denk dat Albright en veel anderen die ik sprak, begrijpen wat onze problemen zijn. Maar of wij enige invloed hebben gehad, weet ik niet. De Albanese lobby in Amerika is heel sterk, dat is gevaarlijk voor Kosovo.”

Albright heeft geprobeerd de Ser-

Momčilo Trajković (Foto AP)

viërs ervan te overtuigen dat Amerika niet anti-Servisch is.

„Ik wil ook niet zeggen dat iedereen altijd tegen ons is. Ik denk ook niet dat de VS en Europa zich alleen maar met Kosovo bemoeien om Albanen te beschermen. Je moet wel erg dronken zijn om niet te begrijpen wat hun werkelijke belangen zijn, waarom zij per se de NAVO in Kosovo willen hebben.”

Waarom?

„Rusland ligt vlakbij. Voor Amerika is het strategisch van belang om hier te zitten. En de Europeanen willen dat het conflict wordt opgelost omdat ze zoveel Albanese vluchtelingen moeten huisvesten. Daar willen ze vanaf.”

Wat verwacht u van het plan dat in Rambouillet is bedacht?

„Het is er. Wat kunnen wij nog doen? Wat kan ik zeggen? We hopen dat het vechten stopt. Autonomie voor de Albanen vinden wij een slecht idee, er zou multi-etnische autonomie moeten zijn. Maar we gaan er nu van uit dat in het akkoord onze rechten worden gegarandeerd. Zo niet, dan zijn wij de slachtoffers van deze overeenkomst. De Serviërs zijn erg nerveus. Iedereen denkt dat wij agres-

sief zijn, dat wij alle Albanen willen doden. Dat de Serviërs hier erg bang zijn, is menselijk.”

Wat kan uw Verzetsbeweging doen voor de Serviërs?

„Concrete plannen hebben we niet. Wij willen niet vechten, wij willen een vreedzame, democratische oplossing. Het moet toch mogelijk zijn dat Serviërs en Albanen elkaar een hand geven en opnieuw beginnen. Maar als de internationale troepenmacht zich gaat gedragen als onze vijand, als ze hier alleen maar komen om Kosovo onafhankelijk te maken, dan moeten we onze mensen beschermen.”

Hoe?

„Dat kan ik niet zeggen. Ik ga er nu nog van uit dat ze zich niet zo zullen gedragen. Dat ze de oorlog stoppen en uiteindelijk als onze vrienden Kosovo verlaten. Vietnam is een belangrijke les geweest voor de Amerikanen. Maar het kan anders lopen. Aan het begin van deze eeuw waren er Servische politici die democratisch waren zoals ik. En tegen de oorlog, zoals ik. Toch stierven ze in de strijd, in de Eerste Wereldoorlog. Als morgen iemand onze vrijheid afpakt, moeten we onszelf verdedigen.”

Uw plaatsvervanger noemde de internationale troepenmacht vorige week een 'bezettingsmacht' en hun komst 'pure agressie'.

„Als burger zeg ik: die militairen zijn een bezettingsmacht, daar moet ik me tegen verzetten. Maar als politicus kan ik dat niet zeggen. Dan zou ik nu een geweer moeten pakken en mijn mensen oproepen ons land te verdedigen. Als deze soldaten komen als vijanden krijgen ze alle Serviërs tegen zich. Niet alleen die van Kosovo. Dan wordt deze actie een nederlaag voor de NAVO.”

Pessimisme vlak voor eind van 'Rambouillet'

RAMBOUILLET, 23 FEBR. In Rambouillet, waar vanmiddag om drie uur de Kosovo-conferentie afloopt, werd vanochtend op de valreep gewerkt aan een politiek akkoord over autonomie. Over twee weken wordt dan verder gepraat over de implementatie.

Vanochtend zat het overleg nog vast op twee geschilpunten: de weigering van de Serviërs om een NAVO-troepenmacht te aanvaarden en die van de Albanen om af te zien van een referendum over de onafhankelijkheid.

Als beide partijen het vredesplan afwijzen, komen er geen luchtaanvallen op Servië. Als alleen de Serviërs het afwijzen, komen die luchtacties er wel.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, die sinds zaterdag de regie voert in Rambouillet, heeft tot gisteravond haar pogingen om een doorbraak te forceren, geconcentreerd op de Kosovo-Albanese delegatie. Volgens haar woordvoerder, James Rubin, deed ze dat in het besef dat de situatie „fundamenteel verandert” als de Albanen een akkoord accepteren: „Dan zouden we in staat zijn ons te concentreren op de Serviërs, met het zeer reële vooruitzicht op militaire acties van de NAVO.” De Albanen bleven echter vasthouden aan de eis, dat na de interimperiode van drie jaar een referendum over de onafhankelijkheid moet worden gehouden en weigeren bovendien te beloven dat het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK zijn wapens inlevert als het tot een akkoord komt. „Het is moeilijk om optimistisch te zijn. Maar we werken zo hard we kunnen”, aldus James Rubin gisteravond.

Albright voerde gisteren telefonisch overleg met de secretaris-generaal van de NAVO, Solana, haar

Russische collega Ivanov, de regering van Albanië en president Clinton. Bovendien kwam gisteren de opperbevelhebber van de NAVO, generaal Wesley Clark, naar Parijs om met de Kosovaren te praten.

De Serviërs gaven tegenstrijdige verklaringen af over hun verzet tegen een buitenlandse troepenmacht die in Kosovo moet toezien op de naleving van een akkoord. In Belgrado werd opnieuw gezegd dat zo'n troepenmacht absoluut onaanvaardbaar is. Maar later gisteren zei de Servische president Milutinović in Parijs dat de Serviërs een „internationale aanwezigheid” in Kosovo zouden kunnen accepteren op voorwaarde dat er in Rambouillet „een zeer goed politiek akkoord” uit de bus rolt. De Joegoslavische vice-premier Vuk Drašković hield de Serviërs voor dat een buitenlandse troepenmacht niet zo slecht voor Joegoslavië hoeft te zijn. „Met de komst van vredesstroepen zouden de [Albanese] terroristen makkelijker ontwapend kunnen worden en onze jonge mannen zouden niet worden gedood. Bovendien zou het veel goedkoper zijn.”

De Russische minister van Defensie, Igor Sergejev, waarschuwde gisteren dat NAVO-luchtacties tegen Joegoslavië een „nieuw Vietnam” in het hart van Europa kunnen inluiden. Rusland zal zijn banden met de NAVO bevriezen als het tot luchtaanvallen op Joegoslavië komt, aldus de minister.

In Kosovo zelf laaide gisterochtend het geweld hoog op. Na een UÇK-aanval op een Joegoslavische legerpatrouille kwam het tot twee uur durende beschietingen op een groepje dorpen van Albanen op dertig kilometer ten noorden van Priština. 9000 dorpelingen sloegen op de vlucht. Ook vanochtend werd er gevochten. (Reuters, AP)

Overleven in Kosovo

na Servisch geweld

Langs de puinhopen van het verwoeste dorp Irznic loopt de 10-jarige Florim naar school. Ondanks alle doorstane ellende heeft de jongen er zin in.

23-2-99

In het Franse kasteel Rambouillet loopt vandaag het ultimatum aan de strijdende partijen in Kosovo af. De internationale gemeenschap hoopt vurig op een akkoord tussen de Albanese Kosovaren en de Serviërs. Hoe het er in Kosovo voorstaat, onderzochten onze verslaggever en fotograaf aan de hand van een bezoek aan drie voormalige brandhaarden in de Servische provincie.

door Frank van Vliet

PRISTINA, dinsdag

Met zijn kleurige jack en zijn nieuwe schooltas stapt de 10-jarige Florim zo op het oog onbekommerd langs de in puin geschoten huizen van het dorp Irznic in West-Kosovo.

Een jongetje op weg naar school, zoals er over de hele wereld kinderen naar school gaan. Florim gaat in een jaar tijd echter al naar zijn derde juf. Dit is zijn eerste schooldag. Hij heeft er zin in: „Ik ben benieuwd of mijn oude vriendjes er nog zijn.”

Toen het van de zomer granaten begon te regenen op Irznic en de Servische tanks het dorp introkken, vluchtte Florim met zijn vader en moeder naar familie in Carrabreg. De school daar vond hij maar niets. Naar zijn oude school in Irznic kon hij niet. Het gebouw is met landmijnen omgeven.

Blij

Florim is niet geschokt door de aanblik van zijn oude dorp. Na in een propvolle kamer vol familieleden te hebben gewoond is hij blij weer in zijn oude huis te kunnen slapen, ook al is de bovenste etage in puin geschoten. Bang is hij niet. Met een ernst die niet bij zijn leeftijd past: „Daarvoor heb ik al te veel meege-

De aanblik van het dorp Prekaz in centraal Kosovo is niet veel beter. Overal door kogels en granaten geteisterde huizen. Elektriciteitskabels hangen nutteloos over de grond en de dorpsweg is verduisterd tot

men liggen onder eenvoudige kruizen op een heuvel begraven.

„Als mens vind ik dat hij zijn vrouw en kinderen had moeten laten vluchten, maar als patriot vind ik dat hij het juiste

• Alleen de muilezels zijn achtergebleven in het dorpje Racak waar vorige maand een bloedbad plaatsvond. Sindsdien is het dorp verlaten. Op de achtergrond de moskee waar de 40 doden als gevolg van het Servische geweld lagen opgebaard.

FOTO'S: WIM HOFLAND

met deze slachtoffers. De Serviërs claimen de 40 in januari te hebben gedood tijdens een vuurgevecht met het UCK. Volgens Albanese bronnen en het hoofd van de OVSE-missie in Kosovo, Wim Hofland,

een modderpad. Een complex woningen is wel zeer zwaar getroffen.

Getuigen

Een tractor van verwrongen staal en een met kogelgaten doorzeefde satellietshotel zijn stille getuigen van het geweld. Hier heerste tot maart vorig jaar Adem Jashari. Hij was een UCK'er van het eerste uur. Toen hij met twintig familieleden in maart '98 werd gedood door Servische troepen, kraaide Belgrado victorie.

Volgens de Serviërs was Jashari het brein achter het UCK en was de ondergrondse beweging een vernietigende klap toegebracht. Niets bleek minder waar. Jashari bleek de martelaar te zijn die de Albanen nodig hadden. Na zijn dood regende het aanmeldingen bij de tot dan toe redelijk onbekende organisatie.

Jashari weigerde zich over te geven en vocht met vrouw en kinderen tegen de Servische overmacht. Hun licha-

neet gedaan", verzucht de meegebrachte Albanese kennis. Zijn bewondering kent geen grenzen: „Dit pand moet later een museum worden, zoals de Gedächtniskirche in Berlijn.”

Een andere woning in het dorp zou wel eens het huis van

waren het echter burgers die afgeslacht en verminkt waren.

Om te bewijzen dat dit niet zo was namen de Serviërs de lichamen mee naar de op 30 km afstand gelegen hoofdstad Pristina. Servische experts onderzochten de doden en zeiden dat ze bij een schotenwisseling om waren gekomen. Finse deskundigen die later sectie pleegden, moeten nog steeds hun rapport openbaar maken.

Het drama in Racak leidde tot NAVO-dreigementen en het overleg in Rambouillet. Na het bloedbad vertoont nog maar zelden zich iemand in Racak. In het plaatsje zijn de bloedvlekken in de moskee, waar de lichamen waren opgebaard, nog stille getuigen. Verder wandelen er een paar achtergelaten ezels en honden door het dorp.

Bij een winkel staat de deur gewoon open. Er is uiteraard niemand aanwezig en niets meer te krijgen. De weg het dorp uit naar Stimlje voert langs een gekkengesticht. Op de een of andere manier verbaast dat niet.

Op de vlucht slaan is routine geworden

de geesten kunnen worden. Een stokoude Albanees, de traditionele witte plis op het hoofd, zegt dat in de kelders de resten liggen van zeven dorpsgenoten. De Serviërs, die op nog geen 500 meter een ammunitiefabriek hebben, verbieden volgens hem dat er naar de vermisten wordt gezocht.

Gesold

Het is een rust die de 40 doden van Racak lange tijd niet gekend hebben. Zelden zal er zo met lijken zijn gesold als

Irznic ligt in de regio Decani in West-Kosovo, pal bij de door hoge bergen gemarkeerde grens met Albanië. Decani claimt de geboorteplaats te zijn van het ondergrondse Kosovo Bevrijdingsleger (UCK). Zelfs de etnische Albanen elders in Kosovo geven toe dat de mensen uit Decani uit hardhout zijn gesneden dan zichzelf.

Deze zomer was het er dan ook goed raak bij confrontaties met het Servische leger. Decani is een centrum van de wapensmokkel vanuit Albanië. Ondanks het feit dat de Serviërs de regio na een offensief deze zomer, waarbij duizenden op de vlucht sloegen, meer onder controle hebben gekregen, worden er nog steeds wapens over de smalle bergpassen het land binnen gesmokkeld.

Het UCK is in Irznic uit het zicht verdwenen. Dat maakt de 48-jarige Ajmon, die met haar 15-jarige zoon Afrim is teruggekeerd, nerveus. Ze wil wel met ons praten, maar dan moeten we snel binnen komen. De Servische politie patrouilleert nog steeds en er is volgens haar weinig nodig om geslagen te worden.

Goedgeefsheid

Je hoeft geen dokter te zijn om te zien dat Afrim een klap van de oorlog heeft gekregen. Het kind schrikt bij ieder motorgeluid op. Als blijkt dat het om een oranje jeep van de internationale waarnemers gaat, klaart zijn gezicht op. Een baal meel met het opschrift USA-flour die op de vloer van de enige bewoonde kamer van het huis ligt, is een getuige van de goedgeefsheid van de internationale gemeenschap.

„Daar zijn we echt dankbaar voor”, zegt moeder Ajmon. Ze voelt zich te midden van de puinhopen redelijk veilig. Ze heeft langzamerhand routine opgedaan in het ontsnappen aan het gevaar. Sinds het begin van het conflict heeft ze haar woning meer dan veertien keer moeten ontvluchten.

In Irznic keren sinds het bestand van oktober mondjesmaat vluchtelingen terug. Een dokter van Artsen zonder Grenzen, die eens in de twee weken praktijk houdt in het dorp, zegt dat er 426 mensen wonen. Voor de oorlog waren dat er 2200. Nog een kil cijfer: van de 230 huizen (Albanen hebben grote gezinnen) zijn er 170 totaal vernield.

WASTE LAGE PRIJS

2 ELDER PAK 6 VAN OLA VIE	199 ELDERS 2.69 350 GRAM LEVERWORST KIPS SLAGERS-	5-5 ELDERS 8.49 STUKS VOOR SLAVINKEN FIJN GEKRUIDE lekker en vlog klaar	139 ELDERS 2.39 PER 100 GRAM FILETLAPJES BLANKE HAAS-
--	--	--	--

Gehakt 598
HEERLIJK RUNDER-
VOORVERPAKT VLEES
ELDERS 12.98
HEEL KILO

de Vleesmeesters

AL ONZE VERSPRODUCTEN ZIJN VAN PRIMA KWALITEIT

• MET DE MEESTE ZORG BEREID EN VOLOP KEUS

WIND, WIND

AVO a er op 'provocaties' in Kosovo

Reuters, AFP
BRUSSEL

Alle leden van de internationale Contactgroep, die gisteren een definitief akkoord over Kosovo tot stand hadden willen brengen, probeerden het slechte nieuws uit Rambouillet in cadeaupapier te verpakken. De Amerikanen spraken van 'een stap in de goede richting', Rusland verheugde zich in 'een overwinning voor het gezond verstand'.

Maar in vele reacties klonk bezorgdheid door over de vertragingsactiek van de Kosovaarse zowel als de Servische onderhandelingsdelegatie. NAVO-secretaris Javier Solana riep beide partijen op constructief mee te werken aan een vredesregeling en zich te onthouden van militaire 'provocaties' totdat ze op 15 maart opnieuw naar Frankrijk komen.

'De NAVO zal de situatie ter plaatse nauwlettend in het oog houden', waarschuwde Solana. 'Wij staan klaar om alles te doen wat nodig is om een vreedzame oplossing voor Kosovo te bereiken en om verder menselijk lijden te voorkomen.' De NAVO heeft dertigduizend militairen klaarstaan om ervoor te zorgen dat de vredesafspraken worden nagekomen. Solana sprak echter niet van de luchtaanvallen waarmee de Amerikaanse regering heeft bedreigd.

De Russische onderhandelaar in Rambouillet, vice-premier Alexander Avdejev, was blij dat de NAVO nog niet naar dat middel had gegrepen om Servië onder druk te zetten. 'Wij hebben het gevaar van luchtaanvallen afgewend', zei hij. 'Volgens ons heeft het gezond gestand gezegevierd.'

Rusland is het land dat zich in de Contactgroep het felst heeft verzet tegen de Amerikaanse dreigementen met NAVO-luchtaanvallen. De Franse minister van Buitenlandse Zaken, Védrine, maakte gisteravond op de televisie gewag van de mogelijkheid Rusland en de NAVO te laten samenwerken bij het militaire toezicht in Kosovo, om de spanningen op dit punt weg te nemen.

Het Witte Huis noemde de resultaten van het overleg in Rambouillet 'een stap in de goede richting'. Toch getuigde de verklaring die woordvoerder Joe Lockhart aflegde van weinig hoop op een snelle regeling. 'Wij hopen dat ze (de Albanen, red.) over twee weken terugkomen, na overleg, en dan bereid zijn hun handtekeningen te zetten. Dat zal de Servische zijde aanzienlijk onder druk zetten. Wij hopen dat in de daarop volgende weken de Serviërs inzien onder welke druk zij staan.'

Bondskanselier Schröder erkende dat menigeen op meer resultaten had gehoopt. 'Maar dit was wat haalbaar was', constateerde hij in Bonn.

Europese diplomatie faalde in Rambouillet

Van onze buitenlandredacteur
Corine de Vries
AMSTERDAM

Rambouillet is niet de Europese revanche op het Amerikaanse Dayton geworden. De Europese diplomatie zou onder Franse en Britse leiding in het middel-eeuwse Franse kasteel de boventoon voeren, zo was bij aanvang algesproken. Maar al snel bleek dat de Amerikanen geen genoegen namen met een ondergeschikte rol. De inzet was te hoog: de geloofwaardigheid zowel van de NAVO als van de Amerikaanse buitenlandse politiek stond op het spel.

Het waren immers vooral de Amerikanen die dreigden met bombardementen. En de vredesmacht die moest toezien op een eventueel vredesakkoord zou uit NAVO-mansschappen bestaan. De NAVO, noch de Amerikanen kunnen zich een lepende oorlog op de Balkan permitteren aan de vooravond van de vijftigste verjaardag van de NAVO, in april.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Albright ging zich daarom al na een week actief met het overleg bemoeien. Zij was de eerste die het voor elkaar kreeg de Serviërs en de Albanen samen om de tafel te krijgen. Maar Albright stond in Rambouillet voor een bijna onmogelijke op-

gave. Zij moest strijd leveren op vier fronten: met de Serviërs, de Kosovo-Albanen, de aarzelende Europeanen en het thuisfront.

Het was een zware tegenval voor Albright dat de Albanen bleven vasthouden aan een referendum over onafhankelijkheid na drie jaar. Daardoor bleef het onmogelijk om de Servische delegatie echt onder druk te zetten. Een andere tegenval was dat de Serviërs lieten weten niet van plan te zijn om NAVO-grondtroepen in Kosovo toe te laten. Tegelijkertijd nam de verdeeldheid in de Europese Unie over eventuele NAVO-bombardementen alleen maar toe.

Als klap op de vuurpijl kreeg Albright van het thuisfront steeds minder ruimte om te onderhandelen. Met name de Republiekeinen verzetten zich tegen het sturen van Amerikaanse grondtroepen.

De Europeanen hebben in elk geval hun ambities niet kunnen waarmaken. Er is in Rambouillet een halfbakken akkoord geproduceerd, en dat ook nog eens nadat Albright zich halverwege genoodzaakt had gezien hen de regie uit handen te nemen. Rambouillet is geen tweede Dayton geworden. Wel heeft het duidelijk gemaakt, dat de Europese diplomatie nog in de kinderschoenen staat.

Als door een wonder valt er geen enkel slachtoffer

Van onze correspondent
Michel Maas

PRISTINA

De zachte modder smooit de klap van de eerste granaat, die op amper dertig meter afstand in een akker explodeert. Na een gillende aanloop zijn een doffe klap en een grijze rookwolk alles wat er overblijft. De tweede granaat ziet niemand meer ontploffen; na de eerste hebben een klein peloton Servische politiemannen en enkele journalisten zich op de grond laten vallen. En na de tweede drukt iedereen zich zo plat mogelijk tegen de sneeuw.

De slag om Bukos, die een uur eerder leek te zijn afgelopen, laait ineens in alle hevigheid op. Een Servische tank, een besneeuwde berm, een stekelige heg en een brokkelig muurtje bieden de enige beschutting tegen een zwerm projectielen die plotseling door de lucht suizen: een spervuur van kogels uit geweren, mitrailleurs en kleinkaliber kanonnen. De Serviërs vuren vanachter de tank, uit de berm, vanaf posities op een nabije heuvel en vanuit enkele huizen op posities van het Kosovo Bevrijdings Leger UCK, dat ditmaal met schieten is begonnen.

De Serviërs hadden gehoopt dat de aanwezigheid van de journalisten het UCK van een aanval zou weerhouden, zodat de tank een gestrande pantserwagen onderaan de heuvel zou kunnen wegslepen. Maar het beeld van de tank aan de rand van het dorp is voor het UCK genoeg om het vuur te openen. Ook eerder dinsdagochtend hebben journalisten hier al onder vuur gelegen. Een fotograaf raakte licht gewond toen hij een granaatscherf in zijn been kreeg.

De Serviërs zijn maandagavond met een grote troepenmacht - pantserwagens, tanks, mortieren en een zwaarbewapend detachement van de speciale politie - Bukos binnengekomen, en waren tot dinsdagmiddag continu in gevecht met het UCK verwickeld. Aanleiding voor de Servische aanval was de dood van Mirko Milosevic (19). Mirko is door UCK-soldaten gevangen en doodgeschoten. Mirko's broer Miljan (17) ligt levensgevaarlijk gewond in het ziekenhuis van Pristina.

Voor het huis van Milutin Milosevic is de sneeuw rood van het bloed van de beide zoons. Mirko's lijk ligt nog in het huis. Milutin durft hem niet te begraven zolang

Servische politiemannen geven eerste hulp aan een kameraad die dinsdag gewond raakte bij gevechten met Albanese rebellen in het dorp Bukos in Kosovo.

FOTO AP

sluipschutters van het UCK in de buurt actief zijn. Servische soldaten nemen de meest fotogenieke poses aan zodra ze met de journalisten als extra dekking het huis van Milosevic bereiken. Een politieofficier spreekt er schande van dat de Albanen verhinderen dat Milosevic zijn dode zoon begraaft - een cynische uitspraak in Kosovo, waar bij uitstek de Servische politie de begrafenissen van Albanese slachtoffers (zoals die van het bloedbad in Racak) verstoort of verhindert.

De officier, organiseert een bezichtiging van het lijk van de jongeman, en regisseert een kleine

persconferentie van Milutin, de vader, die alle aandacht langs zich heen laat gaan. 'Wie moet nu mijn huis bewonen?' huilt hij zacht. Mirko is dood en Miljan bijna. Dan heeft hij alleen nog Fatima, zijn dochter. Zijn vrouw loopt verdoofd over het erf. 'Amerika! Amerika!' schreeuwt ze, en wil de journalisten - buitenlanders, NAVO, Amerika - te lijf. Buren houden haar tegen. Even later zeult ze door het huis met in haar arm twee geweren.

Bukos is een 'provocatie'. Een schending van het in oktober uitgeroepen staakt-het-vuren, dat dinsdag in Rambouillet door de

Britse minister Robin Cook opnieuw is bekrachtigd. Een staakt-het-vuren waar geen van de twee partijen zich veel aan gelegen laat liggen.

Een legertje oranje auto's van de OVSE neemt de gevechten op veilige afstand waar en zal later rapport uitbrengen. Het gevecht is 'gezien' en het wordt gemeld. Internationale represailles tegen schendingen zijn er nooit.

Gevechten zullen er altijd zijn, zo lang er geen NAVO-troepen in Kosovo zijn om de vrede te bewaren, is de heersende mening in Kosovo. Maar het geduld van de Albanen die op de intocht van

buitenlandse troepen hopen, wordt zwaar op de proef gesteld. Sinds oktober - toen het eerste 'keiharde ultimatum' verstreek - wacht de bevolking af. Het ultimatum verstreek, nadat eerst de spanning hoog was opgevoerd. Vorige week verstreek het 'onwrikbare' ultimatum opnieuw zonder dat er iets gebeurde en dinsdag werden er in Rambouillet weer drie weken aan vastgeplakt, en werden de onderhandelingen door Cook 'het begin van een proces' genoemd, wat wijst op een nieuwe, misschien nog veel langere periode van afwachten.

Speculeren over wat er gaat ge-

beuren, hebben de inwoners in Kosovo daarom allang afgeleerd. 'We zullen zien', is hun standaardantwoord op de vraag: 'Wat denk je dat er gaat gebeuren?' Het loopt immers altijd anders. Dus denken ze er niet over na. Dan hoeven ze ook niet te leven met hun eigen conclusies. Aan het eind van elke speculatie hangt namelijk bijna altijd de dreiging van een totale oorlog, of op zijn minst van een golf van geweld waarbij alles wat tot nu toe in Kosovo is gebeurd, zal verbleken. Inclusief de schermutseling in Bukos, waarbij dinsdagmiddag als door een wonder geen enkel slachtoffer valt.

ANALYSE

Rambouillet is een lege mand met een grote strik

De internationale gemeenschap heeft zich in Rambouillet aan Kosovo verteld. Het is de vraag of het organiseren van uitgebreide onderhandelingen tussen onverzoonlijke partijen wel een goed idee was.

Van onze buitenlandredacteur
AMSTERDAM

Stel: een groep kinderen gaat met een grote mand op zoek naar twintig paaseieren, waarvan de meeste onvindbaar zijn. Na twee weken hebben ze er precies drie gevonden. Vervolgens geven ze zichzelf nog 72 uur om de rest te vinden. Maar na zeventien dagen liggen in de mand nog steeds maar drie armzalige eieren. Vervolgens

binden ze een grote strik om de mand en stellen die aan de wereld ten toon met het bijschrift: 'Onze zoektocht was een groot succes. We hebben een gedeelte van de eieren gevonden.'

De zoektocht van kinderen is het verloop van de conferentie van Rambouillet. Zeventien dagen lang probeerde de internationale gemeenschap tevergeefs Serviërs en Albanen een akkoord over Kosovo te laten tekenen. Toch beweert de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Albright dat een oplossing voor Kosovo nu in zicht komt. De Franse minister Védrine vindt Rambouillet zelfs een groot succes.

De Serviërs hebben ingestemd met autonomie voor Kosovo binnen Servië, het politieke deel van het akkoord. Maar dat deden zij reeds aan het begin van de confe-

rentie. En zelfs dat was niets bijzonders. Al maanden roepen vertegenwoordigers van het Milosevic-regime dat Kosovo best autonoom kan krijgen. Want wel of geen autonomie, het zal Milosevic worst wezen. Het gaat hem erom te verhinderen dat NAVO-troepen van Kosovo echt een autonome provincie komen maken: het militaire deel van het akkoord.

Op papier wil Milosevic alles toezeggen. Zolang de NAVO niet in Kosovo zit, is hij tot niets verplicht. Dat betekent dat de terreur tegen de Albanen de komende tijd door zal gaan. Milosevic is de enige winnaar van Rambouillet. Voor de zoveelste keer heeft hij de internationale gemeenschap om de tuin geleid. Kosovo blijft een deel van Servië. Er komen geen bombardementen. En NAVO-troepen zijn helemaal ver weg. Op

15 maart gaan de onderhandelingen in Frankrijk verder. Maar Milosevic heeft zijn succes nu al binnen. De internationale gemeenschap is afgebluft. En zo blijft zijn populariteit in eigen land groot.

Toch is Rambouillet een succes, zeggen Albright, Cook en Védrine. De Albanen gingen uiteindelijk akkoord met de hele ontwerp-overeenkomst. Dat zij met het militaire deel ervan zouden instemmen, was echter vanzelfsprekend. NAVO-troepen zijn voor hen essentieel. Maar het is de vraag of hun paraaf onder het politieke deel instemming mag worden genoemd. Nachtenlang heeft Madeleine Albright de Albanen proberen te overtuigen dat alleen na hun politieke ja-woord de Serviërs militair onder druk kunnen worden gezet. En toch bleven de Albanen weigeren. Zij wilden

geen tekst tekenen waarin onafhankelijkheid voor Kosovo als mogelijkheid ontbrak.

En dus werd de tekst op het laatste moment aangepast. En ze krijgen de tijd om met hun achterban te overleggen. Die achterban wil onafhankelijkheid en snel.

Milosevic heeft het mooi gespeeld. Nog steeds heeft hij geen enkel voornemen de Albanen werkelijk politieke rechten te geven. Maar door eerst politieke overeenstemming te eisen, alvorens over militaire zaken te gaan praten, kwam het zwaartepunt van de onderhandelingen bij de Albanen te liggen. Zo leek het of die steeds obstakels opwierpen, terwijl het Servische verzet tegen buitenlandse troepen de enige hindernis is die er echt toe doet.

Rambouillet was geen succes. Het is de vraag of het organiseren

Olaf Tempelman

Het Westen heeft steun Moskou nodig voor vrede in Kosovo

De conferentie over Kosovo in het Franse Rambouillet is gisteravond afgesloten met, zo werd gezegd, gedeeltelijk succes. Maar al is er zeker vooruitgang geboekt, het bereikte akkoord betekent niets meer dan wederzijdse instemming met een aantal beginselen, en op de Balkan tellen bijzonderheden meer dan velletjes papier. Europa en de VS hebben slechts wat tijd gewonnen.

De vredesconferentie was van meet af aan een delicate poging om het onverzoenlijke te verzoenen. Er werd naar gestreefd de etnische Albanen in Kosovo zoveel vrijheid te beloven dat ze de strijd zouden staken, en tegelijk de Serviërs ervan te verzekeren dat de provincie bij Joegoslavië zou blijven. Geen van de strijdende partijen heeft ooit geloofd in de door de voorzitters van de conferentie - Frankrijk en Groot-Brittannië - voorgestelde autonomie. De bevolking van de Balkan heeft altijd geweten dat autonomie slechts het voorspel tot onafhankelijkheid is, en dat Kosovo geen uitzondering op deze regel vormt. De Albanen en Serviërs zijn uiteindelijk onder hevige druk van de internationale gemeenschap, waaronder de VS en Rusland, gedwongen naar de onderhandelingstafel te komen. En ze hebben onderhandeld, zij het niet om een akkoord te bereken, maar om erachter te komen wat de internationale gemeenschap wel en niet wenste te accepteren. De Albanen eisten een referendum na de drie jaar autonomie die hun werd aangeboden als onderdeel van het vredesakkoord, wel wetend dat dit een beleefde manier was om te zeggen dat hun uiteindelijk de onafhankelijkheid wachtte. En de Joegoslaven waren bereid om alles te ondertekenen mits de naleving ervan niet zou worden gecontroleerd door Westerse troepen, in het volste vertrouwen dat ze onmiddellijk daarna hun oorlog zouden kunnen hervatten.

Om die gevaren af te wenden eisten de Westerse bemiddelaars van begin af aan dat de politieke en militaire akkoorden gekoppeld zouden worden: zonder de aanwezigheid van NAVO-troepen zou waarschijnlijk geen enkel akkoord standhouden. Toch is er een resultaat bereikt waarin de politieke paragraaf van de vredesovereenkomst - autonomie en verkiezingen

Als het Westen Rusland weet te overtuigen van de noodzaak een internationale troepenmacht in Kosovo te stationeren dan is vrede er alsnog mogelijk, vindt Jonathan Eyal. Als de operatie doorgaat, zal dat tevens bepalend zijn voor de transatlantische verhoudingen.

gen in Kosovo - losstaat van demilitaire paragraaf, die voorzie in stationering van Westerse troepen.

De Fransen en Britten kunnen met enig recht stellen dat er toch het een en ander is bereikt. Joegoslavië is gedwongen te erkennen dat het doden van eigen burgers geen binnenlandse aangelegenheid is. De Albanen hebben de autonomie teruggekregen die ze tot voor tien jaar genoten. En er is een bestand afgekondigd. Bovendien hebben beide partijen beloofd medio maart opnieuw te gaan praten over de militaire bekrachtiging van de gemaakte afspraken.

De Albanen en Serviërs hebben beloofd hun eigen bevolking de komende twee weken te 'raadplegen' over het akkoord. Het Joe-

gebruiken om verloren terrein te herwinnen.

Ondanks alle verwarringen van de vredesconferentie is op de achtergrond al veel militair werk verzet, vooral - en dat is van cruciaal belang - door de Europeanen. Hoewel een eventuele militaire operatie in Kosovo officieel een bestaande vrede zal moeten handhaven, zal de troepenmacht op alles zijn voorbereid. Om tijd te winnen is het Britse zware materieel al onderweg; het zal de Adriatische Zee eind deze week bereiken. Volgens de huidige plannen zal de gehele operatie onder commando van de NAVO staan, in het kader van de Geallieerde Snelle Interventiemacht (ARRC). Dit is een multinationale NAVO-troepenmacht onder Brits bevel. Theoretisch zullen de

log. Joegoslavië zal zijn verzet tegen stationering van wat voor NAVO-troepen ook wel niet opgeven; Belgrado weet dat het elke controle over de provincie zal kwijtraken als daar eenmaal Westerse grondtroepen zijn. De cruciale taak voor het Westen is dan ook niet president Milošević te overreden, maar veeleer de Russen zover te krijgen dat ze het akkoord accepteren. Moskou zal waarschijnlijk niet gelukkig zijn met een exclusieve NAVO-operatie in Kosovo. Maar de Russen hebben belang bij een actieve betrokkenheid, en zullen dus wellicht instemmen met een constructie waarin de NAVO deelneemt als één ongedeelde partij (een absolute voorwaarde voor Amerikaanse deelname), maar waaraan onder een breder internationaal mandaat ook de Russen bijdragen. Als het Westen dit de komende twee weken weet te realiseren, is de vrede in Kosovo nog te redden. Lukt het niet, dan zal alle moeite voor niets zijn geweest.

Ondanks alle sombere vooruitzichten zijn er echter ook lichtpuntjes, al hebben die weinig met de Balkan zelf te maken. Eindelijk hebben de Europeanen nu eens een operatie op touw weten te zetten en hebben ze hun vastbeslotenheid getoond. Het waren de Europeanen en niet de Amerikanen die tijdens de vredesconferentie de leiding hebben genomen. En de Europeanen zullen het leeuwendeel van een eventuele troepenmacht in Kosovo leveren. Iets hebben we dus wel van Bosnië geleerd. Gaat de operatie in Kosovo door, dan wordt er geschiedenis geschreven: het zal het eerste concrete voorbeeld zijn van een nieuwe relatie op veiligheidsgebied, waarbij de Amerikanen nog wel ondersteuning verlenen, maar de Europeanen zelf de zwaarste lasten dragen. Meer dan alle besprekingen over theoretische defensieconstructies in Brussel zal dat bepalend zijn voor de toekomstige transatlantische veiligheidsbetrekkingen. Alle betrokken regeringen hebben nu de taak de komende weken hun vastberadenheid te tonen en de Albanen en de Serviërs ervan te overtuigen dat het hun ernst is. Dat zal niet gemakkelijk zijn, maar het is nog altijd mogelijk.

De Amerikaanse regering denkt maximaal 4.000 militairen in te zetten. Maar voor de Europeanen is de omvang van de Amerikaanse bijdrage niet zo belangrijk; waar het om gaat is dat er Amerikaanse grondtroepen aanwezig zijn, wat bij zowel de Joegoslavische autoriteiten en de etnische Albanen respect voor de vredesmacht zal afdwingen. De Westerse regering zijn ditmaal beter voorbereid dan in enige voorgaande crisis sinds het einde van de Koude Oor-

Jonathan Eyal is verbonden aan het Royal United Services Institute in Londen.

Rambouillet

24-2-99

DE sceptici die weinig verwachtingen hadden van de Kosovo-besprekingen in Rambouillet, hebben gelijk gekregen. De uitkomst van de onderhandelingen laat zich slechts in negatieve termen beschrijven. Het zogeheten deelakkoord van Rambouillet is zo mager dat het de naam akkoord niet verdient.

De Serviërs stemden weliswaar in principe in met autonomie voor Kosovo, maar aan die toezegging verbonden ze de voorwaarde dat in een definitieve vredesovereenkomst onafhankelijkheid voor Kosovo wordt uitgesloten.

Ook de Kosovo-Albanen stemden slechts voorwaardelijk in met de ontwerpovereenkomst over de autonomie. Voor zij hun definitieve goedkeuring geven, willen de Albanese onderhandelaars eerst hun bevolking en guerrillastrijders raadplegen. En die hebben steeds geëist dat een vredesakkoord juist uitzicht biedt op onafhankelijkheid.

De Britse minister Cook erkende dat volledige overeenstemming niet haalbaar was gebleken, maar volgens hem was 'indrukwekkende vooruitgang geboekt in het streven naar een democratisch, autonoom Kosovo'. Maar de Brit overdreef. Als er tussen beide partijen al beweging is geweest, was die met het blote oog niet waarneembaar.

Wat het sturen van een vredesmacht van de NAVO betreft, ontbrak zelfs de schijn van een akkoord. Op dat punt deden de Serviërs geen enkele moeite de illusie van inschikkelijkheid te wekken en bleven zij glashard weigeren ook maar één NAVO-militair op hun grondgebied toe te laten.

Er werden gisteren in Rambouillet dan ook geen handtekeningen gezet. Er werd alleen besloten dat op 15 maart een nieuwe conferentie zal worden gehouden.

In zeventien dagen tijd zijn de Europese aspiraties om van Rambouillet een tweede Dayton te maken volledig verdampt. De Europeanen hadden willen bewijzen dat zij, net als destijds Holbrooke in Bosnië, in staat waren twee strijdende partijen tot vrede te pressen door ze te dwingen aan de onderhandelingsstafel plaats te nemen. Maar die Europese pedanterie is afgestraft. In de slotfase was het alleen nog de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Albright die het woord voerde namens de internationale bemiddelaars. Niet in de laatste plaats omdat de Serviërs en Kosovo-Albanen alleen met de Amerikanen zaken wilden doen.

Toen was het duidelijk dat de vertrouwde Atlantische hiërarchie zich had hersteld: de Amerikanen aan het stuur en de Europeanen op de achterbank.

Niet dat dit veel hielp. Albright probeerde er nog het beste van te maken door te stellen dat tenminste de impasse is doorbroken. Maar misschien kwam het belangrijkste nieuws gisteren van het front, waar de Kosovo-Albanese leider Demaci zei dat de oorlog doorgaat. De vrede laat op zich wachten.

Kosovo: geen akkoord

RAMBOUILLET, 24 FEBR. De Kosovo-conferentie in Rambouillet is gisteren geëindigd zonder akkoord, maar met de afspraak dat op 15 maart verder wordt gepraat. Dan moet een ontwerp-akkoord worden getekend dat door de Albanen in principe is aanvaard, maar dat door de Serviërs vooralsnog wordt afgewezen.

De organisatoren van de conferentie, de ministers van Buitenlandse Zaken van de Contactgroep, uitten zich gisteren tevreden over het bereikte resultaat: er is een vredesproces en er is in principe overeenstemming over autonomie voor en democratisering van Kosovo. De delegatie van de Kosovaren accepteerde gisteren op de valreep het ontwerp-akkoord. Hun belangrijkste eis - de mogelijkheid van een referendum

over de onafhankelijkheid na de interim-periode van drie jaar - werd niet gehonoreerd, maar in de slottekst opgeborgen in de vage formulering dat over drie jaar „de wil van de bevolking” van Kosovo in overweging wordt genomen. Niettemin eisten de Albanen twee weken de tijd om hun achterban te raadplegen alvorens het ontwerp-akkoord te ondertekenen. Intussen blijft het NAVO-dreigement van strafacties tegen de partij die het akkoord afwijst, van kracht.

De Serviërs hebben meer bedenkingen: zij verzetten zich tegen de uitvoeringsmaatregelen, dat wil zeggen tegen de komst van een NAVO-troepenmacht die in Kosovo moet toezien op de naleving van het akkoord. De Serviërs willen alleen praten over „een inter-

nationale aanwezigheid” in Kosovo, maar niet over troepen en ook niet over de NAVO. Bovendien waren ze woedend over de bepaling dat over drie jaar „de wil van de bevolking” van Kosovo wordt geraadpleegd. In Belgrado sprak de Joegoslavische vice-premier Drašković van „spelletjes in de coulissen”. Hij noemde de Amerikanen in Rambouillet „de beschermers en advocaten van de Albanese terroristen”. De Servische vice-president Milan Milutinović noemde Rambouillet gisteravond „een farce”. De bemiddelaars, zei hij, „hebben ons Albanese papieren voorgelegd en geprobeerd ons oplossingen op te leggen die door de terroristen werden verlangd”.
[• Vervolg KOSOVO: pagina 5]

• ANALYSE: pagina 5

Solana over Rambouillet: Navo blijft klaar om in te grijpen

Door onze correspondent BIRGIT DONKER

BRUSSEL, 24 FEBR. De NAVO blijft klaar om militair in te grijpen in Kosovo. Dat zei gisteravond secretaris-generaal Solana na de Kosovo-conferentie in Rambouillet. „We zijn zeer bezorgd over het geweld in Kosovo van de afgelopen dagen”, zei hij.

Volgens Solana „blijft de NAVO gereed om welk middel ook nodig is, in te zetten om te komen tot een vreedzame oplossing voor de crisis in Kosovo.”

De ambassadeurs van de NAVO besloten gisteren niet formeel bijeen te komen om te beslissen over luchtaanvallen op doelen in Servië. De NAVO wacht voorlopig de vervolgonferentie van 15 maart af, waartoe de conferentie in Rambouillet besloot. De ambassadeurs hielden op hun wekelijkse informele lunch de televisie aan. Via CNN volgden ze de laatste ontwikkelingen in Rambouillet. Daar hadden de Albanen en de Serviërs tot drie uur de tijd om tot overeenstemming te komen. Daarna zouden de NAVO-ambassadeurs gaan praten over mogelijke luchtaanvallen op Servië, als duidelijk zou zijn dat de Kosovaren wel een akkoord zouden ondertekenen en de Serviërs niet.

De NAVO heeft, in de woorden van een diplomaat, „een ondersteunende rol” bij het vredesoverleg. Het bondgenootschap zit niet aan de onderhandelingsstafel maar dreigt op de achtergrond met luchtaanvallen op Servische doelen, als de Serviërs de onderhandelingsblokkering of als de toestand in Kosovo daartoe aanleiding zou geven. De Kosovaren worden bedreigd met het onderscheppen van wapenleveranties uit Albanië en met het stopzetten van geldstromen uit het buitenland, als zij dwarsliggen. En beide partijen moeten instemmen met een NAVO-troepenmacht in Kosovo.

Geen van beide partijen tekende gisteren het ontwerp-akkoord. Daarom zal de NAVO voorlopig

niet militair optreden en kwamen de ambassadeurs gisteren dus niet formeel bijeen. „Als beide partijen 'nee' zeggen is de kans klein dat er wordt gebombardeerd”, voorspelde 's morgens al een functionaris. „Het mag niet zo zijn dat de NAVO de luchtmacht is van het UÇK.” De Kosovaren willen nu eerst hun achterban raadplegen. „De bal blijft nog in het politieke kamp”, aldus een functionaris. „En daar hoort de NAVO niet bij.”

Secretaris-generaal Solana zei blij te zijn met de „substantiële vooruitgang”. Maar de NAVO blijft een vierhonderdtal vliegtuigen gereed houden, die binnen 48 uur in actie kunnen komen.

„Verliest de NAVO haar geloofwaardigheid?” luidde gisteren de kijkersvraag op hetzelfde CNN, dat de ambassadeurs informeerde over Rambouillet. Sinds oktober dreigt de NAVO met luchtaanvallen op Servische doelen, die niet worden uitgevoerd hoewel Belgrado beloften blijft breken. De vraag is of de volgende keer dat de NAVO dreigt, dit nog serieus wordt genomen.

Maar een functionaris ontkent dat de geloofwaardigheid van de alliantie in het geding is. „Als er iets in het geding is, dan is dat de geloofwaardigheid van de Contactgroep of van Servië en Kosovaren. De NAVO heeft steeds gezegd dat ze alleen optreedt als één van beide partijen het overleg blokkeert.” Een collega van hem vindt: „Het gaat om de geloofwaardigheid van de internationale gemeenschap. De NAVO is niet meer dan de som van een aantal landen.”

Of Rambouillet een succes was, blijkt pas op 15 maart. Zeventien dagen van koortsachtig overleg hebben geen akkoord opgeleverd. Voor optimisme is, alle concessies ten spijt, weinig reden.

Door onze redacteur
PETER MICHELSEN

ROTTERDAM, 24 FEBR. Rambouillet is een succes, riepen gisteren in koor de betrokken internationale ministers, de Albrights, Cooks en Védrines. Er is een vredesproces, en dat was er tot nu toe niet. Er is overeenstemming over autonomie, democratisering, zelfbestuur, en dat was er tot nu toe ook niet. Er is, riepen ze in koor, bijna een akkoord.

Bijna. Rambouillet was een mislukking, riep de Servische president Milutinović. Het was een fiasco. Een circus, verkeerd gepland, verkeerd uitgevoerd. Er is geen politiek akkoord, er is geen militair akkoord, er is kortom niets.

Rambouillet had een soort nieuw Dayton moeten worden waar de Contactgroep het probleem-Kosovo zou regelen. Het werd uiteindelijk slechts het halve ei dat beter is dan de lege dop,

Een bijna-akkoord is voorlopig géén akkoord

maar dat heel wat minder is dan het ei waarop werd gemikt – zeker tegen de achtergrond van de harde dreigementen in luchtaanvallen, de tomeloze inzet van Madeleine Albright en de tee verlengingen van het overleg.

En zeker: beide partijen hebben in Rambouillet concessies gedaan die, gezien de bittere tegenstellingen en de extreme onderdrukking van de Kosovaren in de afgelopen tien jaar, opmerkelijk zijn. Kosovo zou volgens het ontwerp-akkoord democratie, een eigen president, regering, parlement en rechtspraak krijgen en een politiemacht die in haar etnische samenstelling die van de bevolking weerspiegelt. De Servische politie zou verdwijnen en het Joegoslavische leger zou alleen de grens gaan bewaken. Daarmee geven de Serviërs Kosovo de facto uit handen.

De euforie van de internationale ministers is grotendeels misplaatst. De Amerikaanse minister Albright meldde dat de Albanen over de streep waren getrokken.

De Franse minister Védrine meldde dat de Serviërs over de streep waren getrokken. De machtsstrategie is voortdurend in het perspectief van de politiek geplaatst, aldus Védrine in zijn euforie.

En zeker: beide partijen hebben in Rambouillet concessies gedaan die, gezien de bittere tegenstellingen en de extreme onderdrukking

NIEUWSANALYSE

De Albanen hebben het ideaal van de onafhankelijkheid in de ijskast gezet, ermee ingestemd voorlopig deel te blijven uitmaken van Servië en Joegoslavië en genoegen genomen met de vage formulering dat na de interim-periode van drie jaar „de wil van de bevolking” wordt verdisconteerd bij een definitieve regeling. Ze zien die formulering graag als een eufemisme voor een referendum, maar weten heel goed dat niemand zo'n referendum ziet zitten.

Maar hoe fraai ook de concessies, een akkoord is er niet. Beide partijen hebben tot 15 maart om dit ontwerpplan te overdenken. De Albanen moeten het in Kosovo gaan uitleggen aan hun achterban en de commandanten van het UÇK. Hoe dat afloopt weet voorsnog niemand, want de truc met het in een eufemisme wegge-moffelde referendum en de verplichting het UÇK te ontwapenen konden in Kosovo wel eens heel slecht vallen.

De Serviërs vormen een nog veel

groter probleem. Zij zijn zich in Rambouillet tot het bittere einde blijven verzetten tegen de komst van een NAVO-vredesmacht naar Kosovo, die moet toezien op de naleving van een akkoord. Ze hebben in Rambouillet zelfs het risico genomen dat de Albanen het ontwerp-akkoord zouden aanvaarden, met de consequentie van NAVO-bombardementen op Servische doelen als logisch gevolg van een Servisch 'nee'. Het is hoogst onwaarschijnlijk dat ze over drie weken opeens wel instemmen met zo'n NAVO-troepenmacht in Kosovo, tenzij er nog drastische concessies van de Contactgroep komen.

De vooruitzichten blijven aldus somber, alle mooie taal over de concessies, het vredesproces en de doorbroken patstelling ten spijt. Madeleine Albright repte van een „levensvatbaar” plan. Het woord fragiel is hier meer op zijn plaats: levensvatbaar wordt het plan pas als de twee partijen ermee instemmen. Gisteren deden ze dat allebei niet en het is onwaarschijnlijk dat ze dat op 15 maart allebei wel zullen doen. Pas dan zal duidelijk worden of Rambouillet een succes of een mislukking is. En tot dan is Rambouillet niet meer dan een Diktat dat per saldo niet is aanvaard. Rambouillet kon slechter aflopen, maar niet veel slechter.

Navo-acties op

Scepsis en desinteresse domineerden gisteren de stemming in Kosovo: al afgelopen zaterdag, toen Rambouillet bij gebrek aan een akkoord werd verlengd, was duidelijk dat de NAVO de Serviërs niet zal bombarderen.

Door onze redacteur
PETRA DE KONING
PRISTINA, 24 FEBR. Op het hoofdkwartier van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK zeiden commandanten en soldaten deze week dat het misschien niet zo'n gek idee is dat het UÇK zich omvormt tot een lokale politiemacht. Tien procent in die nieuwe politiemacht zou dan Servisch moeten zijn, negentig procent Albanese, in overeenstemming met de etnische verdeling van de bevolking van Kosovo. Dat zal wel goed gaan, zeiden de soldaten, één Servische politiemacht op negen Albanese: „Als ze ons maar iedere dag een nieuwe Serviër geven.”

De UÇK-strijders lachten hard. Want het UÇK, zeggen ze, zal nooit iets anders worden dan wat het nu is: het leger van de Albanese in Kosovo.

Over het tweede – en belangrijkste – probleem maakten ze geen grappen: de onafhankelijkheid van Kosovo op termijn, na een referendum over drie jaar. „Als onze delegatieleden akkoord gaan met minder dan dat, worden ze in Kosovo doodgeschoten”, zei Sulejman Selimi, inmiddels sinds kort de hoogste generaal in het UÇK. En de lokale commandanten zeiden het hem na: het was onafhankelijkheid, of niks. Beslisten de Albanese delegatieleden in Rambouillet anders, dan waren ze 'verraders'.

De Albanese delegatie in Rambouillet nam geen risico. Ze zal het akkoord, met daarin een vage formulering over 'het raadplegen' van de bevolking in Kosovo na drie jaar, tekenen, maar moet het eerst aan de Albanese zelf voorleggen, want de UÇK-commandanten en de bevolking moesten worden 'geconsulteerd'. Ze hebben er twee weken de tijd voor.

In de Albanese cafés en in de straten van Pristina was gisteren niets meer over van de opgewonden stemming die zaterdag nog heerste, toen de eerste deadline voor de onderhandelingen afliep. Gisteren om drie uur, toen het doek viel over de conferentie van Rambouillet, was er in Pristina nauwelijks aandacht voor nieuws uit Frankrijk. De Albanese burgers hebben hun hoop op onmiddellijk NAVO-ingrijpen verloren,

zeggen ze, omdat de dreigementen van vorige week, dat de Serviërs gebombardeerd werden als ze een akkoord blokkeerden, loos waren gebleken. „We moeten nu maar doorvechten, tot het eind, ook als we de steun van Amerika en Europa kwijt zijn”, zegt Misim Nesusta (23), rechtenstudent, in café Dona. Er zijn ook Albanese die vinden dat hun delegatie gewoon had moeten tekenen. Dan had de NAVO nu eindelijk kunnen ingrijpen in Kosovo.

Maar volgens Basri Musmurati, lid van het dagelijks bestuur van de Albanese Democratische Beweging, is het heel goed dat is besloten om eerst in Kosovo te overleggen. De leider van zijn partij, die nauwe banden onderhoudt met het UÇK, is de schrijver Rexhep Qosja. Qosja leidde de Albanese delegatie in Rambouillet. Musmurati: „Onze vertegenwoordigers moeten in Kosovo praten met hun eigen achterban, met elkaar, en ze moeten de overeenkomst uitlegen.”

Maar het akkoord zoals het er nu in concept ligt, zal volgens Musmurati door de Albanese niet worden geaccepteerd. Van het UÇK kan geen politiemacht worden gemaakt. Want zolang Milošević president is, zal de strijd in Kosovo doorgaan, zegt hij, ook als er wel een akkoord komt en de NAVO daarop gaat toezien. „Milošević is niet te vertrouwen. We hebben een leger nodig om ons te beschermen.” En de onafhankelijkheid móet worden gegarandeerd in de overeenkomst. „Maar ik denk dat Amerika onze delegatie beloften heeft gedaan die niet openbaar kunnen worden gemaakt. Daarom ben ik wel enigszins optimistisch over de afloop.”

Musmurati verwacht dat de UÇK-leiders de komende twee weken gebruiken om hun positie in Kosovo te versterken. „In Rambouillet had de UÇK-vertegenwoordiger de leiding. Die rol zullen ze nu ook thuis gaan bevestigen. Het UÇK is de belangrijkste factor geworden in Kosovo.” Volgens Musmurati waren de onderhandelingen alleen al daarom succesvol. „De internationale gemeenschap, de Serviërs en de andere partijen in Kosovo nemen het UÇK nu volledig serieus.”

„En misschien”, zegt Musmurati, „zullen de gevechten in Kosovo de komende weken zo uit de hand lopen dat de NAVO wel zal moeten ingrijpen.” Nee, natuurlijk hoopt hij niet op hevige strijd. En de internationale gemeenschap is er volgens hem al van doordrongen wie in Kosovo schuldig is aan de oorlog en het bloedvergieten. Maar toch. In twee weken, denkt Musmurati, kan er veel gebeuren.

UÇK-soldaten trekken zich na de schietpartij in Bukošterug. (Foto AP)

In Kosovo provoceren nu beide partijen

'Rambouillet' eindigde zonder akkoord, maar met veel mooie woorden. In Kosovo zelf doet niets aan vrede denken. Integendeel: zowel de Serviërs als de Kosovo-Albanese zetten de gevechten voort.

Door onze redacteur
PETRA DE KONING

BUKOS, 24 FEBR. Voor zijn huis staat Milutin Milošević, een Servische boer in Bukoš, een dorp in het noorden van Kosovo. Op de stoep liggen kogelhuizen en een plas bloed. Binnen zitten vrouwen bij het lijk van Milošević' zoon Mirko. Zwaarbewapende Servische politiemannen loeren vanuit de tuin naar huizen zo'n vijftig meter verder. Daar zitten, zeggen ze, de soldaten van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK.

Het is dinsdagochtend. De Servische politie heeft twee waarnemers van de OVSE naar het huis van Milutin Milošević gebracht. Er wordt al twee dagen hevig gevochten hier. Een Servisch militair konvooi werd maandagochtend aangevallen door het UÇK, Servische eenheden omsingelden daarna Albanese dorpen, vuurden granaten af en staken huizen in brand.

De OVSE wil weten wat er gebeurt, wie vandaag met schieten is begonnen, hoe laat, en of er doden zijn.

Gisterochtend, vertelt Milošević, werden zijn jongste zoon Milan en een buurjongen gevangen genomen door UÇK-strijders toen ze op weg waren naar hun werk. 's Avonds kwamen UÇK-soldaten met hun gevangenen bij het huis van Milošević. „Roep je familie”, zeiden ze tegen Milan. Milutin zag zijn zoon in de tuin staan, geboeid. „Ik wilde hem helpen, ik rende naar hem toe.” De UÇK-soldaten begonnen te schieten. Ze raakten zijn oudste zoon, Mirko (33), in zijn hoofd. Hij was meteen dood. De twee geboeide Servische jongens probeerden te vluchten. Ook zij werden geraakt, volgens Milošević, ze liggen nu zwaargewond in het ziekenhuis van Pristina.

„Wij zijn hier”, zegt de Servische politie-chef, „om de Serviërs in dit dorp te beschermen tegen de terroristen. Ze hebben zelf geen wapens. Deze familie had ook niks. Alleen maar een geweer.” De familie wil Mirko nu begraven, zegt hij. „Maar het UÇK gaat door met aanvallen. Wat is dat voor een volk, dat niet eens respect heeft voor de familie van een overledene?”

Het komt niet bij de OVSE-waarnemers op om de comman-

dant eraan te herinneren dat ook de Serviërs dat respect niet altijd opbrengen. Na het bloedbad in Račak, waarbij vijftienveertig Albanese werden gedood door Servische eenheden, werden familieleden twee dagen lang weggeschoten van de moskee waar hun doden lagen opgebaard. Op de derde dag haalden Servische politiemannen de lichamen weg. Na drie weken kregen de nabestaanden de lijken terug.

Dan zegt de politie-commandant dat de OVSE-waarnemers wegmoeten uit Bukoš. Terug naar

„Wie er met schieten begon? Geen idee.”

de heuvel honderdvijftig meter verder, waar Servische tanks en mortieren staan. Servische militairen rijden in een pantservoertuig vanaf de heuvel naar het huis, om het lichaam van Mirko Milošević op te halen. Het zal naar Pristina worden gebracht.

Het voertuig raakt echter vast in een greppel. De tank rijdt de heuvel af om de pantservoertuig uit de modder te trekken. UÇK-soldaten

die zich schuilhouden in de huizen zien de tank het dorp inrijden. Ze beginnen te schieten, de Servische politie en militairen schieten terug, mortieren worden afgevuurd, granaten ontploffen. Ook uit de huizen van 'ongewapende' Servische families wordt geschoten.

De OVSE-waarnemers rennen naar hun gepantserde voertuigen en rijden weg. Een van hun Albanese tolken en de aanwezige fotografen en journalisten liggen plat op de grond, naast de Servische tanks. Na twintig minuten stoppen de beschietingen. Het lichaam van de Servische jongen wordt alsnog in de pantservoertuig geladen en weggevoerd.

OVSE-medewerkers in Pristina vinden dat het UÇK de afgelopen dagen de Servische militairen en politie-eenheden „provocceert”. UÇK-soldaten vallen militaire konvooien aan, politie-voertuigen worden in hinderlagen gelokt en beschoten. „De Serviërs houden zich nog in”, vindt de Nederlandse waarnemer Lex van Voorst, hoofd van de afdeling 'Operations'. Volgens hem proberen de UÇK-soldaten tegenaanvallen van de Serviërs uit te lokken „om de NAVO zo ver te krijgen dat ze toch lucht aanvallen uitvoert op Servische doelen.”

Van Voorst vertelt dat OVSE-waarnemers zaterdag een groepje

UÇK-soldaten zagen langs een weg in het zuiden van Kosovo. De waarnemers vroegen wat ze daar deden. De soldaten wachtten op een Servische patrouille, die gingen ze aanvallen. Van Voorst: „We zeiden: zou je dat nou wel doen? Maar ze hadden hun orders, zeiden ze.” De waarnemers waarschuwden de Servische politie. Die besloot deze zaterdag dan maar niet te patrouilleren langs die weg, zegt Van Voorst. „Daarna hebben die UÇK-soldaten toch nog een leger voertuig gevonden om op te schieten. Ze wilden hoe dan ook aanvallen.”

Maar wie precies wie provocceert, is niet duidelijk. De OVSE-waarnemers weten ook dat de Serviërs wapens uitdelen aan Servische burgers, versterkingen uit andere delen van Servië naar Kosovo halen en omvangrijke troepenbewegingen uitvoeren.

In Bukoš is het aan het eind van middag weer rustig. Vijf politiemannen, een UÇK-soldaat en een fotograaf van het persbureau AP zijn in de strijd gewond geraakt, één Servische politiemann werd gedood. En wie er nu was begonnen? Een OVSE-woordvoerder in Pristina: „Maandagochtend begon het Servische leger. Aan het eind van de dag viel het UÇK aan. Wie er gisteren begon? We hebben geen idee.”

KOSOVO

'Patstelling doorbroken'

[• Vervolg van pagina 1] De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Albright, gaf toe dat de partijen niet als gehoopt tot een akkoord zijn gekomen. Maar, zei ze, de „patstelling” is doorbroken en er is een vredesproces gaande. De Albanese kunnen nu met hun instemming met het ontwerp-akkoord op 15 maart een „zwart-witsituatie scheppen”. Zij onderstreepte dat het woord referendum niet in de tekst van het ontwerp-akkoord voorkomt en hield de de Serviërs die volgens haar een kans op vrede hebben laten lopen. Ze waarschuwde beide partijen dat ze ter verantwoording worden geroepen als ze in maart

niet tekenen. Een woordvoerder van president Clinton uitte zich tevreden over de „aanzienlijke vooruitgang” die is geboekt. In diezelfde zin lieten zich ook West-Europese leiders uit. De Russische onderminister van Buitenlandse Zaken, Aleksandr Avdejev, zei in Rambouillet dat „het gezond verstand” heeft gezegevierd en dat het gevaar van (NAVO-)lucht-aanvallen is afgewend. „Het is heel belangrijk dat we het pad van het vredesproces hebben gevonden”, aldus Avdejev, die zei dat president Jeltsin en premier Primakov die mening delen. (Reuters, AFP, AP)

RAMBOUILLET

'Geen winnaars of verliezers'

[• Vervolg van pagina 1] Europees commissaris Hans van den Broek, bij de EU verantwoordelijk voor externe betrekkingen, zag niet alleen bij de Serviërs reserves: de Albanese staan op een referendum na de interimperiode van drie jaar. Dat referendum is niet voorzien, zei minister Védrine met zo veel woorden. Bovendien heeft Kosovo nog steeds grote moeite met de verlangde inlevering van de wapens door het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK. De Serviërs gaan niet akkoord met karakter en samenstelling van de voorgestelde vredesmacht. Minister Albright herhaalde dat Washington

staat op een „door de NAVO geleide macht, waar eventueel anderen aan kunnen meedoen”, zoals de Russen doen in Bosnië.

Al met al „is er nog geen sprake van winnaars of verliezers”, meent Van den Broek. „Beide kanten hebben bedenkingen. Het positieve is dat het proces verder is gebracht. De Serviërs hebben vele pagina's over de civiele autonomie van Kosovo laten passeren zonder bezwaar aan te tekenen. Ze hebben wel veel vragen. De Serviërs hebben geen haast. Zij zijn nu eenmaal geen *demandeurs* van een akkoord.”

Op 15 maart gaat het officieel over 'implementatie van het be-

reikte principe-akkoord'. In werkelijkheid moet de militaire ruil – vredestroepen tegen ontwapening van het Kosovo Bevrijdingsleger – nog worden geregeld.

Wat zeker lijkt is het afscheid van Rambouillet. De vergulde gevangenis in het veertiende eeuwse kasteel op zestig kilometer van Parijs heeft de onderhandlungsdelegaties niet van hun stuk gebracht. Het is nog onduidelijk of het de volgende keer gewoon de vrolijkere hoofdstad aan de Seine wordt, of een nog meer afgezonderde militaire installatie elders. Dayton was ook geen pretpark.

Uitstel voor Kosovo

DE VERDEELDHEID IN de Kosovaarse delegatie te Rambouillet is de onderhandelaars opgebroken. De Kosovaren hebben nu een aantal weken respijt gekregen om hun achterban te raadplegen. Het gaat er om in welke termen de halve toezegging zal worden gegoten dat het volk van Kosovo over drie jaar ten minste zal worden gehoord wanneer over zijn toekomst wordt beslist. De Kosovaarse delegatie houdt intussen vast aan de mogelijkheid van een referendum, maar onduidelijk is gebleven wat de volkenrechtelijke consequenties van een dergelijk referendum zouden zijn.

De Kosovaren hebben in Rambouillet een kans laten liggen. De NAVO toonde zich bereid voor hen in het krijt te treden als zij de claim van onvoorwaardelijke onafhankelijkheid, althans voor de duur van een overgangperiode, op ijs wilden leggen. Verregaande autonomie, gegarandeerd door een internationale vredesmacht, zou hun deel zijn geweest. Als de Serviërs daarin niet megingen, zouden lucht-aanvallen worden uitgevoerd op de militaire infrastructuur van rest-Joegoslavië. Maar de harde kern van de Kosovaarse delegatie was tot gisteren niet overtuigd. Autonomie was onvoldoende en van het verlangde inleveren van wapens wilde men helemaal niet horen. Op het laatste moment heeft zij zich voorlopig bij een niet getekende tekst neergelegd.

ZONDER SCHADE aan de doelstelling van de bemiddeling zal het uitstel niet blijven. Twee keer binnen een week heeft de NAVO nu haar dreigementen ingeslikt, en het zal moeilijk zijn de Serviërs een derde keer ervan te overtuigen dat het echt menens is. Zo gemakkelijk als de woordvoerders van de Atlantische verdragsorganisatie, onder wie als eerste president Clinton, met ultimatum jongleren, zo zwaar zal het hun vallen opnieuw voor 'momentum' te zorgen. In die zin dragen niet alleen de Kosovaren, maar ook de internationale onderhandelaars verantwoordelijkheid voor de gang van zaken. De laatsten hadden zich in een dwangpositie gemanoeuvereerd: de Serviërs moesten door de knieën met het dreigement van bombarderen, de Kosovaren met de waarschuwing dat er niet zou worden gebombardeerd. Dat samen heeft de geloofwaardigheid van de internationale diplomatie niet verhoogd.

De tragiek is dat het geweld in Kosovo is opgeblazen terwijl in Rambouillet voortgang uitbleef. Opnieuw ontvluchten duizenden onder barre omstandigheden huis en haard. De ellende van vorig jaar dreigt zich in de komende weken en maanden te herhalen. De Kosovaarse delegatie in Rambouillet kan worden aangerekend haar beurt bijna voorbij te hebben laten gaan. Voor de diplomatieke onbuigzaamheid van zijn vertegenwoordigers betaalt het volk een hoge prijs.

'Straf na offensief' VS en Navo waarschuwen Belgrado

WASHINGTON, PRISTINA, 26 FEBR. De VS en de NAVO hebben gisteren de Joegoslavische regering opnieuw gewaarschuwd dat elk offensief tegen het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK in Kosovo zal leiden tot harde militaire strafacties.

In Belgrado ontkende gisteren de Servische vice-premier Vojislav Seselj dat er in Kosovo een offensief wordt voorbereid. Maar de Servische troepen zullen wel doorgaan met „het bestrijden van terrorisme“, zo zei hij.

De NAVO maakt zich grote zorgen over de snelle troepenopbouw in Kosovo, waar al twee keer zoveel Servische politiemannen en Joegoslavische militairen aanwezig zijn dan er onder de vorig jaar gesloten akkoorden tussen de Joegoslavische leider Milošević en de Amerikaanse gezant Holbrooke mogen zijn. Gisteren meldde het Pentagon dat even over de grens tussen Kosovo en Servië nog eens 4.500 Joegoslavische soldaten, met zestig tanks, zestig pantserwagens en zestig stuks artillerie is samengetrokken.

In Kosovo zelf is de situatie volgens de OVSE „buitengewoon, buitengewoon gespannen“ door omvangrijke Servische troepenbewegingen en plotselinge 'manoeuvres' en het gevaar van botsingen met UÇK-eenheden. Een woordvoerder zei dat de waarnemers-missie nu 24 uur per etmaal patrouilleert en permanente waarnemers stationeert in dorpen – zowel Albanese als Servische – om de situatie in de gaten te houden.

De Amerikaanse regering waarschuwde gisteren het bewind in Belgrado dat elk offensief in Kosovo wordt gevolgd door „een krachtige militaire actie van de NAVO“. Onderminister van Defensie Walter Slocome zei dat „als Belgrado zo stom is om het UÇK aan te vallen in een poging de rebellie te verslaan voordat er een akkoord komt, Belgrado zal worden geconfronteerd met een krachtige militaire actie van de NAVO.“ In het Spaanse Valencia waarschuwde de NAVO-chef Solana Belgrado tegen een offensief in Kosovo. Zo'n offensief, zo zei Solana, zou „de vrede vernietigen“.

De premier van Albanië, Pandeli Majko, waarschuwde gisteren dat Belgrado met een offensief de Kosovaren wil weerhouden van het sluiten van een vredesakkoord op 15 maart en aldus „alles wat in Rambouillet is bereikt, annuleren“. „Zo'n scenario zou verschrikkelijke consequenties hebben voor Kosovo,“ aldus Majko.

De Joegoslavische douane houdt sinds vanochtend twee OVSE-waarnemers vast op de grens met Macedonië. De douane wil de auto van de twee onderzoeken, hetgeen tegen de afspraken met de OVSE is. (Reuters, AFP, AP)

Serviërs zijn 'op manoeuvre' in Kosovo

De Serviërs houden 'wintermanoeuvres'. Met dat alibi verklaren ze hun omvangrijke troepenverplaatsingen in Kosovo. De NAVO ziet er echter een voorbereiding van een offensief in. Kosovo balanceert op de rand van een escalatie.

Door onze redacteur PETRA DE KONING PRISTINA, 26 FEBR. Een Joegoslavische commandant belt 's ochtends naar het OVSE-kantoor in Vučitrn, in het noorden van Kosovo. Het leger, zegt hij, begint vandaag, donderdag, met een wintertraining in de bergen bij Vučitrn. De oefening zal twee of drie dagen duren.

Een uur later rijden veertig militaire voertuigen door Vučitrn. Tanks, pantserwagens, mortier-eenheden, trucks vol soldaten. Op weg naar de dorpen in de buurt, waar sinds weekend hevig wordt gevochten tussen het Kosovo Be-

vrijdingsleger UÇK en Servische politie-eenheden. De dorpen worden omsingeld, wegen afgesloten. OVSE-waarnemers mogen de 'oefening' niet zien, de inwoners van de dorpen vluchten de bossen in.

's Ochtends horen de waarnemers schotenwisselingen, 's middags om half drie zetten de Servische militairen zware wapens in. De waarnemers proberen door hun verrekijkers de gevechten te volgen. Maar er hangt dichte mist in de bergen en het sneeuwt. Ook journalisten mogen het gebied niet in. Een televisie-team slaagt er wel in opnames te maken van de gevechten, maar de banden worden aan het eind van de dag door de Serviërs in beslag genomen.

De OVSE-waarnemers horen dat Servische families de dorpen bij Vučitrn verlaten. En dat is precies wat de OVSE in dit gebied, waar nog veel dorpen zijn waar Albanen en Serviërs bij elkaar wonen, de afgelopen dagen probeerde te voorkomen. Een Oostenrijkse waarnemer, hoofd van het OVSE-kantoor in Vučitrn: „Als de Servische burgers wegtrekken, wordt deze regio een belangrijk

doelwit voor een Servisch offensief.“ Maar dat ze zich onveilig voelen, begrijpt hij wel. Sinds dit weekend worden er bijna iedere dag Servische burgers in dit gebied vermoord.

Woensdag bevestigde de NAVO berichten dat militaire versterkingen uit andere delen van Joegoslavië Kosovo binnenkomen. Bij

in Suva Reka belden 's ochtends vroeg buitenlandse televisie-teams in Pristina. Of ze direct wilden komen. „Het gaat mis hier. Misschien helpt het als de pers in de buurt is.“

De weg tussen Suva Reka en Orahovac, twintig kilometer verder, wordt sinds het weekend geblokkeerd door soldaten van het UÇK. Servische eenheden hadden tijdens patrouilles Albanese burgers bedreigd, 's Nachts werden ruiten van Albanese winkels ingegooid, langs de weg werden lijken van burgers gevonden. Twee dagen voor het einde van de onderhandelingen in Rambouillet besloot het UÇK dat Servische politie-patrouilles zouden worden aangevallen. De Servische politie reageerde onmiddellijk. Er reden in het weekend geen patrouilles, maar de dorpen langs de weg werden vanuit de bergen onder vuur genomen. Vrouwen en kinderen vluchtten.

Woensdagavond hoorden de waarnemers in Suva Reka dat de Servische politie de volgende ochtend opnieuw patrouilles op weg zou sturen. Het UÇK kondigde

aan dat die zouden worden vallen. De hele nacht probeerde de OVSE-waarnemers te delen. Uiteindelijk kregen ze elkaar dat de politie nog wachtte met de patrouille. Maar waarnemers vermoedden 's ochtend uitstel óók zou worden gebruikt om nieuwe eenheden in te brengen voor de genoemde 'winter-oefeningen' het Servische leger. Servischelingen worden versterkt, locaties aangelegd, er rijden vorend konvooiën rond, troepen plaatsen zich van de ene kant naar de andere. De OVSE verteld dat die verplaatsing dig waren „om de chauffeurs te trainen“.

Het UÇK beloofde gisteren de Servische patrouille van niet zal worden aangevallen, maar de Serviërs zich 'provocerend' dragen. Volgens een OVSE-waarnemer zal het heel moeilijk worden om de komende weken – te herhaling van de Kosovo-conflicten – nieuwe, nog heviger gevechten te voorkomen. „We weten wat we kunnen.“ Maar heel veel dat niet.

'Het gaat mis. Misschien kan de pers helpen?'

In Macedonië werkt de NAVO aan de opbouw van een vredesmacht, die in de naaste toekomst in Kosovo zal toezien op een eventueel akkoord. In het Griekse Thessaloniki bewaakt een Franse soldaat pantserwagens op weg naar het noorden. (Foto Reuters)

Eind mei 1998 maakte de Rijksvoorlichtingsdienst bekend dat de prinses na haar heupoperatie enige tijd last had gehad van „acute verwardheid“, een verschijnsel dat bij oudere mensen wel vaker voorkomt na een operatie onder narcose. Ook na mei vorig jaar zou Juliana van die verwardheid last zijn blijven houden. Volgens de RVD is de prinses echter fysiek „gezonder en wel“, en beweegt ze zich zonder wandelstokken door paleis Soestdijk.

Door de brief nu al te publiceren, voorkomt de prinses dat Oranjevriendelingen in het land om haar negentigste verjaardag luister bij te zetten. Zij beveelt de lezers van de brief aan op haar verjaardag niet te proberen haar als nog in de bloemetjes te zetten, maar vooral aan de ouderen in de eigen omgeving te denken. Dat doet enigszins denken aan eerder oproepen van haarzelf, bijvoorbeeld bij de gelegenheid van haar tachtigste verjaardag. Toen liet ze ook al weten cadeaus, bloemen en mooie wensen overbodig te achten.

Patijn wil hongerstaking

van de vrouwen hebben artsen te kennen gegeven dat ze verder konden gaan met hun hongerstaking. Ze hebben wel medicijnen gekregen.

De vrouwen voeren actie in het gebouw van de Vereniging van Vrouwen uit Turkije (ATKB, Turkse afkorting). Ze eisen een verbod op vergunning voor iedereen die kan aan tonen in Nederland te hebben gewerkt voordat de koppelingenwet werd ingevoerd.

Deze wet zorgde ervoor dat illegalen niet kunnen werken en geen aanspraak kunnen maken op uitkeringen, ziekenfondsen of een nieuw we woonvergunning. De vrouwen zeggen door te gaan tot hun eisen worden ingevuld.

Door onze Amsterdamse redactie AMSTERDAM, 24 FEBR. Burgemeester Patijn overweegt te hongerstaking van vijftien Turkse vrouwen in Amsterdam gedwongen te beëindigen. Hoewel hij daarvoor geen rechtsmiddelen lijkt te hebben, zegt zijn woordvoerder dat Patijn dat desondanks zal doen.

De toestand van de vrouwen, al len zogeheten 'witte illegalen', begint te verslechteren. Twee vrouwen zijn deze week opgenomen geweest in het ziekenhuis, maar inmiddels weer terug in het actieteam. Een vrouw had nierproblemen, de ander is bewusteloos gemaakt. Volgens een woordvoerder

Door onze politieke redactie

DEN HAAG, 24 FEBR. Prinses Juliana (89) zal geen officiële openbare verplichtingen meer aanvaarden. Haar negentigste verjaardag, 30 april aanstaande, zal zij in kleine familiekring vieren. Ze zal niet in het openbaar verschijnen.

Dat heeft Juliana gisteren in een door haar ondertekende brief laten weten. Met het schrijven formaliseert zij de praktijk sinds de breuk van haar heup, 16 april vorig jaar.

Vanaf die tijd is de prinses nergens meer in het openbaar opgetreden, met uitzondering van haar aanwezigheid bij het huwelijk van prins Maurits en Marilène van den Broek, eind mei 1998. Zij ging toen samen met prins Bernard en prinses Margriet, de moeder van Maurits, ter communie tijdens de kerkdienst. Het werd een veelbesproken daad, omdat de rooms-katholieke kerk het uitroepen van de hosië aan protestante familieleden van het bruidspaar verbood.

Ook 30 april verleden jaar verscheen Juliana niet in het openbaar, omdat ze toen nog in het ziekenhuis lag. Daar herstelde ze van de operatie aan haar heup.

Op twee fronten in Kosovo

Serviërs starten offensief

Door Harald Doornbos

Pristina/Vucitrn - Ondanks waarschuwingen van de internationale gemeenschap om af te zien van nieuwe offensieven, zijn de Servische politie en eenheden van het Joegoslavische leger gisteren in de aanval gegaan.

In het noorden van Kosovo, rondom de stad Vucitrn, en in het zuiden, nabij Prizren, zijn opnieuw duizenden mensen op de vlucht gegaan nadat de Serviërs de hele nacht bombardementen uitvoerden op verscheidene Albanese dorpen.

De hele dag klonken er regelmatig luide explosies van ontploffende granaten in de buurt van het dorpje Bukos, op drie kilometer van Vucitrn. Het gebied, met een lengte van dertig kilometer, is volledig van de buitenwereld afgesloten. Op alle toevoerwegen houden Servische politieagenten het verkeer tegen, inclusief de in Kosovo gestationeerde internationale waarnemers. Pantserwagens met daarin Servische soldaten rijden af en aan. Het naburige dorpje Nevoljane, tot voor kort bewoond door Albanen, is uitgestorven. Tanks van het Joegoslavische leger rijden er over de akkers en parkeren tussen de boerderijen; de lopen gericht op het verderop gelegen Cicavica-ge-

bergte, waar rebellen van het Kosovo Bevrijdingsleger (UÇK) zich schuilhouden. Minimaal 28 tanks en vele honderden soldaten doen mee aan de actie die een 'winteroefening' heet te zijn.

In totaal worden ongeveer vijf in-middels door de bewoners verlaten dorpen beschoten. Uit een zestal andere dorpen zijn de meeste Albanen reeds gevlucht uit voorzorg. Ook enkele Servische bewoners, een zeer kleine minderheid in dit gebied, maakten zich op tractors uit de voeten. Het is volslagen onduidelijk hoeveel mensen er precies op de vlucht zijn, aangezien het gebied vanwege de Servische afzettingen nauwelijks toegankelijk is.

Een hulpverlener die er toch in slaagde om enkele getroffen dorpen te bereiken, sprak over een grote chaos en zag ten minste vier gewonden. „Ik kon er maar een half uur blijven”, zegt ze. „In die periode zag ik alleen al 250 mensen op tractors voorbij komen.”

MAANDAG 1 MAART 1999

Bezorgdheid over geweld in Kosovo

PRISTINA, 1 MAART. In diplomatieke kringen groeit de vrees dat het oploeiende geweld in Kosovo een vredesregeling in de weg zal staan. Dit weekeinde hebben de Serviërs en het Kosovo Bevrijdingsleger (UÇK) de tegenpartij aangevallen.

Diplomaten vrezen dat de gevechten escaleren tot strijd op dermate grote schaal dat de in Rambouillet geboekte resultaten teniet zullen worden gedaan en het bij de vervolconferentie op 15 maart niet lukt, die vooruitgang om te zetten in een vredesakkoord.

De Serviërs doen, in de woorden van een Westerse diplomaat, „alles om de indruk te wekken dat ze zo snel mogelijk [door de NAVO] gebombardeerd willen worden”. Onder het mom van wintermanoeuvres hebben politietroepen en legereenheden dorpen gebombardeerd in het noorden en het zuiden van Kosovo. In het zuiden werden duizenden Albanese dorpelingen op de vlucht gejaagd. Toen ze probeerden naar Macedonië te vluchten, werden ze tegengehouden. Later werd een aantal van hen de grens over gezet, terwijl anderen zich in het grensgebied verspreiden. In Skopje is de verdenking geuit dat de Serviërs Macedonië willen opzadelen met een groot vluchtelingenprobleem.

De Serviërs gingen ook dit weekeinde over tot pesterijen tegen de OVSE-waarnemers die in Kosovo toezien op een bestand. Aan de grens met Macedonië wer-

den auto's van waarnemers tegengehouden door douaniers, die de auto's wilden doorzoeken, hetgeen een schending is van de diplomatieke status van de waarnemers. Uiteindelijk moesten de waarnemers rechtsomkeer maken.

Ook verplaatsingen van legereenheden buiten Kosovo baren de diplomaten zorgen. Bij Niš in het zuiden van Servië zijn vijftien pantserwagens met militairen, vijftien stuks lucht doelgeschut en vijftien kanonnen waargenomen die richting Kosovo rijden.

Ook het UÇK ging het afgelopen weekeinde over tot offensieve acties. Bij Gajre, in het zuiden, liep een Servische politiepatrouille in een UÇK-hinderlaag, waarbij een politieman werd gedood en vier anderen werden gewond. Zaterdag legde het UÇK een hinderlaag voor een Servische politiepatrouille nabij Krivovo, ten westen van Pristina. Daarbij werd een politieman gedood. Een UÇK-aanval was gisteren nabij Djakovica aanleiding voor een Servische tegenaanval, waarbij een Albanese werd gedood. In Pristina werd een café van Albanen vanuit een auto beschoten. Twee Albanen werden gedood. (Reuters, AFP, AP)

Demaci legt zijn functies binnen het UÇK neer

PRISTINA, 2 MAART. Adem Demaci, politiek vertegenwoordiger van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK, is vandaag afgetreden. Enkele uren eerder had het UÇK Hashim Thaçi verzocht een nieuwe regering van de ondergrondse 'Republiek Kosovo' te vormen.

Het aftreden van Demaci maakt deel uit van een machtsstrijd binnen het UÇK, die het resultaat is van het overleg in Rambouillet. Demaci had zich uitgesproken tegen deelname van het UÇK aan de conferentie, maar het UÇK had dat advies genegeerd. Demaci was ook tegen de in Rambouillet besloten vorming van een eenheidsregering door de Albanen, waarin - voor het eerst - de gematigden en de radicalen zouden samenwerken.

De Albanen zullen bij de hervatting van het Kosovo-overleg „waarschijnlijk” overgaan tot ondertekening van het ontwerp-vredesplan. Maar Belgrado blijft zich „categorisch” verzetten tegen de legering van een NAVO-vredesmacht in Kosovo.

Dat hebben internationale bemiddelaars gisteren gezegd na overleg in Pristina en Belgrado. De Amerikaanse bemiddelaar Christopher Hill sprak in de hoofdstad van Kosovo met de vertegenwoordigers van de Albanese meerderheid. Hij zei na afloop „behoorlijk overtuigd” te zijn van de bereidheid van de Albanen, het vorige maand in Rambouillet besproken vredesplan bij de hervatting van het overleg op 15 maart te tekenen. „De tekenen staan tot dusverre positief”, aldus Hill.

Inmiddels heeft het Kosovo Be-

vrijdingsleger UÇK vandaag Hashim Thaçi - coördinator van de Albanese delegatie in Rambouillet - gevraagd een provisorische coalitieregering te vormen in Kosovo.

In Belgrado kreeg de voorzitter van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de Noorse minister Knut Vollebaek, van de Joegoslavische president Milošević te horen dat de Serviërs elke kans op de legering van een NAVO-vredesmacht „categorisch afwijzen”. Hij ziet geen enkele mogelijkheid van een internationale militaire aanwezigheid”, zei Vollebaek na het gesprek.

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken stuurt oud-senator en oud-presidentskandidaat Bob Dole naar de Balkan om de Serviërs en Albanen te overtuigen van de noodzaak, het vredesplan te ondertekenen. Volgens een woordvoerder van het State Department is Dole „een eminente persoonlijkheid” die de materie kent, over „een grote mate van geloofwaardigheid” bij de Albanen beschikt en ook met Milošević heeft onderhandeld. Dole heeft met de missie ingestemd.

In het zuiden van Kosovo groeit inmiddels de spanning als gevolg van acties van de Servische politie, die niet ver van de grens met Macedonië enkele dorpen van de buitenwereld heeft afgesloten nadat er het afgelopen weekeinde al bombardementen waren uitgevoerd. Verder naar het noorden, in Orahovac, werd een dreigend treffen tussen de Serviërs en het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK gisteren voorkomen door OVSE-waarnemers. (Reuters, AP, AFP)

Joegoslavië begint offensief bij grens

PRISTINA - Het Joegoslavische leger in Kosovo heeft gisteren bij een nieuw offensief het grensgebied met Macedonië onder vuur genomen en een dorp op drie kilometer van de grens ingenomen.

Bij de operatie, die al enkele dagen geleden begon, zijn eenheden met tanks naar de grens overgebracht en is een brug tussen de Servische provincie en Macedonië ondermijnd. De Servische actie lijkt bedoeld om een eventuele NAVO-macht te verhinderen Kosovo vanuit Macedonië binnen te komen of vluchtelingen en waarnemers te beletten het gebied te verlaten.

Pantserwagens en vrachtwagens met militairen en politiemannen zijn opgesteld langs een vijftien kilometer lang stuk weg tussen Kacanik en Jankovic, plaatsen aan de weg naar Macedonië. Vanuit de colonne werd met mortieren en luchtafweergeschut gevuurd op de met sneeuw bedekte heuvels, waar Kosovaarse vluchtelingen kampen.

Duizenden mensen zijn op de loop voor het offensief, dat in omvang toenam nadat rebellen zondag een konvooi aanvielen. Het Hoge commissariaat voor de vluchtelingen van de Verenigde Naties UNHCR zegt dat er ongeveer drieduizend vluchtelingen in het plaatsje Jankovic zijn aangekomen en dat honderden mensen hun toevlucht hebben gezocht in de bergen.

Ook elders in Kosovo werd gis-

teren gevochten. Een Servische bron bericht dat rebellen van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK bij Klina, 45 kilometer ten westen van Pristina, een militair konvooi aanvielen. Een etnisch-Albanese bron meldde gevechten op 15 kilometer ten westen van Pristina, waar Servische strijdkrachten drie dorpen zouden hebben aangevallen.

Adem Demaci, hardliner en politiek adviseur van het UÇK, is dinsdag opgestapt uit onvrede over de koers van de beweging. Amerikaanse en Europese diplomaten hadden druk op de Kosovaren uitgeoefend om Demaci aan de kant te zetten. Zij hopen jongere rebellen over te halen akkoord te gaan met autonomie en de eis voor onafhankelijkheid voorlopig te laten rusten.

Demaci had de rebellen oproepen niet mee te doen aan het overleg in Rambouillet, dat op 15 maart wordt voortgezet. Zijn rival Hashem Thaci is benoemd tot premier in een verder nog samen te stellen regering waar meer gematigde politici in zitten. Thaci was het hoofd van de Kosovaarse delegatie in Rambouillet.

WOENSDAG 3 MAART 1999

Britse minister dreigt: 'Belgrado riskeert actie van NAVO'

PRISTINA, 3 MAART. Het bestand in Kosovo „kraakt aan de randen”. Als de Serviërs hun troepenmacht in Kosovo verder versterken en als het tot geweld op grote schaal komt, zal de NAVO niet aarzelen actie te ondernemen.

Dat zei gisteren de Britse minister van Defensie, George Robertson, in een nieuwe waarschuwing aan het adres van Belgrado. Robertson bezocht in Macedonië Britse troepen die deel moeten gaan uitmaken van de vredesmacht die de NAVO na een eventueel akkoord over een vredesplan in Kosovo wil legeren. Robertson gaf toe dat de Serviërs een grote troepenmacht hebben samengetrokken in het zuiden van Servië, vlak bij de grens met Kosovo. „Als de Serviërs die troepenmacht inzetten, zal actie worden ondernomen”, zo zei hij.

Ook NAVO-opperbevelhebber Wesley Clark ging gisteren tijdens een bezoek aan Bosnië in op de mogelijkheid van een militair ingrijpen in Kosovo. Volgens Clark heeft het bondgenootschap zich voorbereid op drie mogelijkheden: luchtaanvallen op Joegoslavische strijdkrachten als het geweld oploopt; de bescherming van de OVSE-waarnemers in Kosovo als die gewaar lopen; en de legering van een vredesmacht in Kosovo als de Serviërs en de Albanen het later deze maand bij de hervatting van

het Rambouillet-overleg eens worden over een vredesplan.

In het zuiden van Kosovo hebben gisteren Joegoslavische legereenheden het dorp Gajre met tanks en zware artillerie bestookt. De 350 vrouwen en kinderen uit het dorp sloegen op de vlucht en werden opgevangen door de vluchtelingenorganisatie van de VN. De mannen verhoogen zich in de heuvels, met het argument dat ze door de Serviërs zouden worden vermoord als die hun verblijfplaats kennen.

Het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK heeft een uit zes leden bestaande delegatie aangewezen die vóór de hervatting van het Kosovo-overleg op 15 maart een bezoek aan Washington brengt voor besprekingen met het State Department. Daarvoor was het UÇK vorige maand in Rambouillet uitgenodigd. Het is voor het eerst dat de Amerikanen het UÇK als politieke organisatie uitnodigen. In de delegatie zitten drie leiders die in Rambouillet deel uitmaakten van de afvaardiging van de Kosovo-Albanen. (Reuters, AP, AFP)

Het verraad van Rambouillet

De burgers in Kosovo zijn de grote verliezers na de mislukte onderhandelingen in Rambouillet. Hun belangen zijn verraden door alle partijen aan de onderhandelingstafel: de Contactgroep van landen die zich inzetten voor vrede in de Balkan, de Serviërs en de Kosovaren zelf.

Kosovo

Mient-Jan Faber

Toen ik vorige week dinsdagmiddag met Pristina belde, hoorde ik een juichend gezelschap aan de andere kant van de lijn. „De Albanese delegatie heeft unaniem het akkoord getekend in Rambouillet“, kreeg ik te horen. „Eindelijk komt de Navo ons beschermen!“ Een uur later sloeg de stemming om. Ook in Pristina kun je CNN ontvangen. Dus waren mijn vrienden getuige van de persconferentie van de Contactgroep, waar de westerse landen zich in allerlei bochten wroongen om het nieuws dat er vrijwel niets was bereikt te verkopen als een belangrijke stap vooruit. „Opnieuw verraden“, kreeg ik van ze te horen.

Iedereen weet wat het allerbelangrijkste is voor Kosovo. En wat dus het eerst moet worden geregeld. De bevolking moet beschermd worden tegen het oorlogsgeweld, tegen willekeurige moordpartijen, tegen massale verdrijving, tegen de vernietiging van hun huizen en dorpen. Iedereen weet ook dat alleen de Navo, of een troepenmacht onder leiding van de Navo, daartoe op korte termijn in staat is. Zowel Albanen als Serviërs in Kosovo hunkeren naar bescherming en veiligheid. De internationale gemeenschap weet dat en erkent het recht op bescherming als een fundamenteel mensenrecht. De Servische president Milutinovic sloeg dan ook de spijker op de kop toen hij woedend opmerkte dat de enige zaak waarin het westen in Rambouillet geïnteresseerd scheen, de legering was van Navo-troepen in Kosovo. Inderdaad, daar ging het om of zou het om hebben moeten gaan. De rest is voornamelijk bijzaak. Die bescherming zal voorlopig niet worden geleverd. Dat is het verraad van Rambouillet.

Wie is schuldig aan dat verraad? Alle drie de partijen. De Serviërs omdat zij de hoofdverantwoordelijken zijn voor de onderdrukking van de Albanese bevolking van Kosovo en verreweg de meeste moorden, vernieling en verdrijving op hun geweten hebben. Op een bevolking van nog geen twee miljoen mensen, zijn er volgens officiële cijfers nog steeds bijna 400.000 ontheemd. Milosevic wenst geen internationale troepenmacht in Kosovo. Hij preferert een voortgaande onderdrukking van de Albanese bevolking, eventueel onder het mom van autonomie. Ondertussen weet hij ook wel dat het Albanese verzet alleen maar groter zal worden en dat hij zelfs niet meer in staat is zijn eigen Servische mensen in Kosovo te beschermen.

Maar Kosovo is voor hem heilige Servische grond. Het is al erg genoeg dat er zoveel Albanen wonen. Een internationale troepenmacht zou de grond nog meer vervreemden en ontluisteren. De Navo is zo mogelijk een nog grotere vijand voor de president van klein-Joegoslavië Milosevic dan het Albanese bevrijdingsleger, de UCK. Nee, klonk het daarom uit de mond van de Servische delegatie in Rambouillet, iedere keer als de Navo ter sprake kwam.

Maar ook de Albanese delegatie is schuldig. Alhoewel de delegatie was samengesteld uit vier groeperingen – twee politieke partijen, een aantal onafhankelijken, en tenslotte de UCK – bleek al spoedig dat de UCK het alleenvertoningsrecht had. In feite heeft de UCK een militaire dictatuur in Kosovo geschapen. Gerechtigd door de oorlogsomstandigheden, zal ze zelf zeggen. Maar het blijft opmerkelijk dat de gekozen president Rugova in de delegatie een onopvallende rol speelde. Nu heeft de UCK zichzelf uitgeroepen tot een bevrijdingsleger, en de bevrijding van Kosovo, moet voor alles gerealiseerd worden. Daarvoor moet zelfs de bescherming van de bevolking door een internationale troepenmacht wijken, hoe zeer die ook door de UCK als nevenuitkomst gewenst mag worden. Zonder een uitzicht op een referendum en dus onafhankelijkheid, geen handtekening van de UCK in Rambouillet.

Tenslotte is ook de Contactgroep schuldig. Met het Handvest van de VN en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens in de hand, weet

de Internationale Gemeenschap (en dus de Contactgroep) dat het haar plicht is alles te doen om bescherming te bieden aan de bevolking van Kosovo. Maar zoals steeds deinsde de Contactgroep ervoor terug haar verantwoordelijkheid te nemen. Men is bang de eigen militairen bloot te stellen aan de gevaren van een oorlogsgebied. Eerst moet formeel de vrede gesloten worden, pas dan kan worden overgegaan tot het legeren van een internationale troepenmacht. Dus dienden de strijdende partijen – Milosevic en de UCK – in Rambouillet een vredesakkoord te tekenen, uiteraard inclusief een staakt-het-vuren en vergaande ontwapening. Een akkoord waarin ook de legering van een internationale troepenmacht is vastgelegd. De partijen werden onder stevige druk gezet om mee te werken aan de totstandkoming van zo'n vredesakkoord. Toen de aanpak van de Contactgroep niet bleek te werken werd de Pilatushouding aangenomen. Men waste de handen in onschuld en sprak huichelachtig over een belangrijke stap op weg naar vrede, terwijl op hetzelfde moment de oorlog in Kosovo weer oplaaide.

Ik zou de Internationale Gemeenschap willen adviseren haar agenda te beperken zodra ze te maken krijgt met massale schendingen van mensenrechten. Op de agenda hoort één punt centraal te staan: de bescherming van de burgerbevolking. In het geval van Kosovo zijn er slechts een paar wegen waarlangs dit doel gerealiseerd kan worden. Ten eerste, instemming van beide partijen met de legering van een internationale troepenmacht. De vraag is, hoe overtuig je hen daar nog van na alles wat er inmiddels mislukt is.

Ten tweede, de instelling van een veilige zone in Kosovo, zoals ook in Noord-Irak gebeurd is ter bescherming van de Koerdische bevolking aldaar tegen het geweld van Saddam. Voor een internationale luchtmacht is dan de taak weggelegd om Servische eenheden uit Kosovo te weren. Ten derde, een humanitaire interventie in Kosovo uitgevoerd door een internationale legermacht. Dit blijft, zo vrees ik, echter een utopie zolang de Internationale Gemeenschap haar eigen normen en waarden niet serieus neemt.

Mient-Jan Faber is algemeen secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV)

KAČANIK – Vluchtelingen uit het dorp Kačanik in het zuiden van Kosovo wachten in een plastic tent op de dingen die komen gaan. De 350 inwoners van het dorp sloegen dit weekeinde op de vlucht na beschietingen door Servische politietroepen. Veel inwoners van het uiterste zuiden van Kosovo zijn de afgelopen dagen naar het naburige Macedonië gevlucht. (Foto Reuters) • Pagina 5: Demaçi legt functies in UCK neer.

Albright's plaatsvervanger Strobe Talbott:

Robert van de Roer

Wie aan Madeleine Albright komt, komt aan Strobe Talbott. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken heeft in haar plaatsvervanger een gedreven advocaat. Alleen al de geringste zweem van mogelijke kritiek op Albright in de Kosovo-crisis pareert Talbott (52) met een verbeterd weerwoord en dito grimas: „Ik observeer haar en werk met haar, ze heeft nu vele maanden het probleem-Kosovo moeten behandelen. Iemand zou eens de hoeveelheid tijd moeten optellen die ze aan de telefoon en in persoon aan deze kwestie besteedt!”

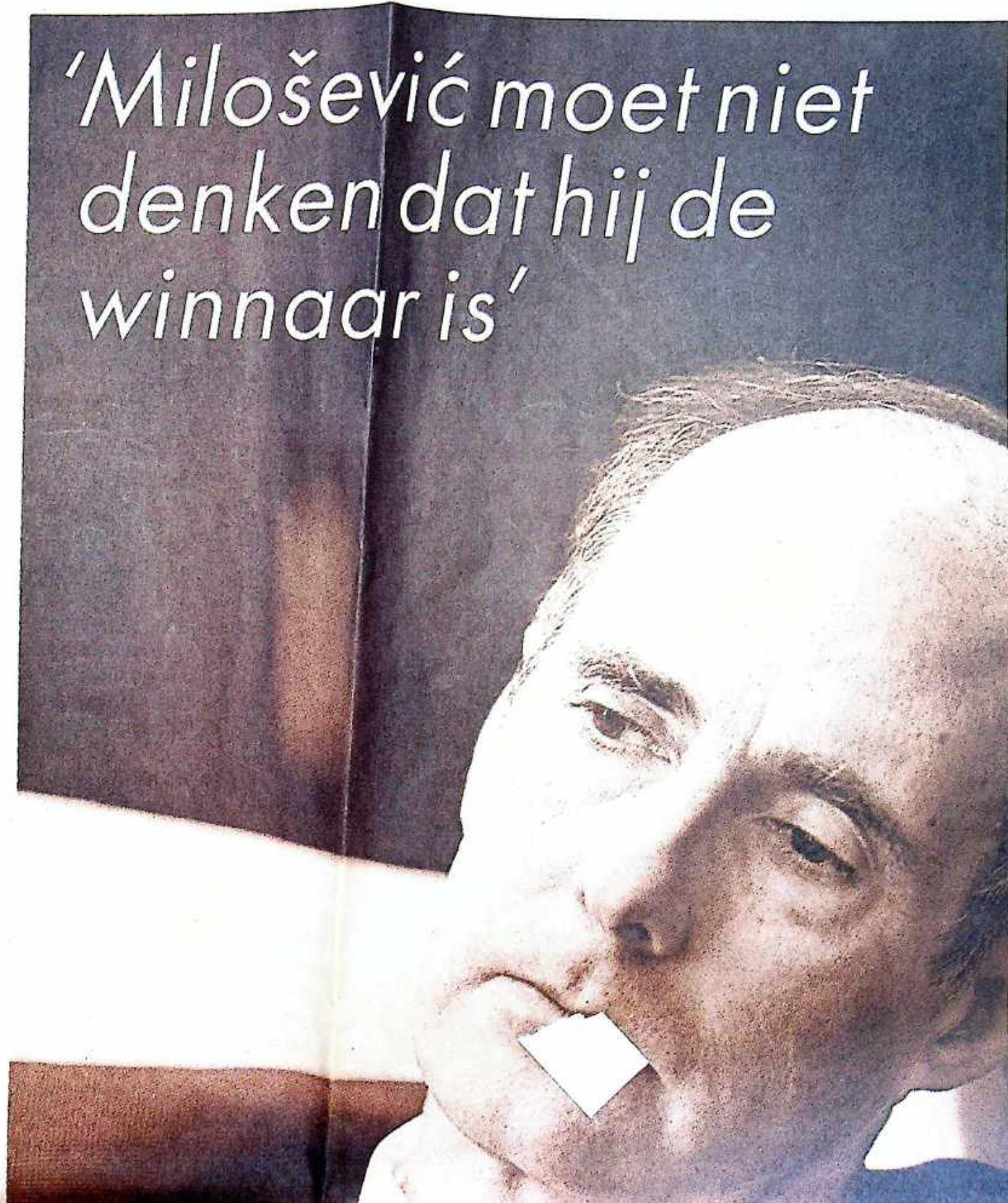
Strobe Talbott had geen aansporing nodig om over Kosovo te beginnen. De 'tweede man' van het State Department was deze week niet lijfelijk aanwezig bij de Kosovo-conferentie in Rambouillet, die eindigde met een mondeling deelakkoord tussen de Joegoslavische regering en de Albanese meerderheid en op 15 maart wordt voortgezet. Maar geestelijk was Talbott er wel: hij werkte in opdracht van Albright begin deze week in Moskou met Russische regeringsfunctionarissen aan Kosovo. Na Brussel als volgende halte, waar hij met de NAVO-ambassadeurs en NAVO-chef Solana sprak, reisde hij voor een verblijf van één dag naar Den Haag, waar 'Kosovo' opnieuw ter sprake kwam.

Talbott is sinds februari 1994 plaatsvervangend minister van Buitenlandse Zaken, eerst onder Warren Christopher en nu onder Madeleine Albright. Hij geldt binnen de regering als de Rusland-expert en een van de sleutelfiguren achter de schermen van de Amerikaanse buitenlandse politiek. Talbott dankt zijn hoge positie naar eigen zeggen aan een 'opmerkelijk bizarre biografische toevalligheid': tijdens zijn studietijd in Oxford deelde hij zijn kamer met een zekere Bill Clinton. Niet toevallig staat hij nu in de regering te boek als een echte *FOB: Friend Of Bill*.

Hij was 21 jaar journalist voor het weekblad *Time*, State Department-correspondent onder minister van Buitenlandse Zaken Henry Kissinger in de jaren zeventig en groeide uit tot een gezaghebbend commentator en auteur. Talbott, ooit vertaler van memoires van Chroesjtsjov, schreef werken over wapenbeheersing door Amerika en Sovjet-Unie en over de relatie tussen de twee grootmachten en haar leiders, culminerend in een geruchtmakend boek samen met Michael R. Bechloss: *At The Highest Levels: The Inside Story Of The End Of The Cold War* (1993). Nu is Talbott zelf een van de vormgevers van de periode na de Koude Oorlog en van de Amerikaanse relatie met Rusland en de ex-Sovjet-republieken.

Tussen ontmoetingen met de ministers Van arden (Buitenlandse Zaken) en De Grave (Defensie) door leunt Talbott deze donder-

'Milošević moet niet denken dat hij de winnaar is'

Het mocht dan zo lijken, maar de Amerikaanse regering opereerde in Rambouillet niet in haar

zal dat gebeuren. Maar alleen als dat zin heeft gelet op de alternatieven. En het leiderschap van de alliantie en de contactgroep, die elkaar overlappen maar die identiek zijn, vonden dat het nog steeds zin had om de diplomatie vooruit te duwen en een beetje meer tijd te geven.”

U bent één van de vaders van de uitbreiding van de NAVO met Polen, Tsjechië en Hongarije, die op 12 maart gestalte krijgt. Is de NAVO-uitbreiding niet de grootste klap voor de status van Rusland als wereldmacht?

„Absoluut niet! De meeste Russen gaan niet akkoord met de uitbreiding van de NAVO. Dit is een extreem moeilijke kwestie geweest voor de Russische federatie. Maar de Russische regering heeft – en dat is haar immense verdienste – met ons samengewerkt om het meningsverschil over uitbreiding te beheersen, en intussen een praktische en pragmatische samenwerking te ontwikkelen, met inbegrip van de Balkan.

„De vs en Nederland waren vijftig jaar lid van een organisatie die één doel had: de Sovjet-Unie en het Warschaupact afschrikken. Gelukt! De NAVO hoefde eigenlijk nooit in actie te komen. Nu zitten we in een nieuw tijdperk, en is de vraag of de NAVO zich kan aanpassen aan een hele serie nieuwe uitdagingen. De Nederlanders maken zich niet meer druk over Sovjet-tanks die kunnen binnen rollen, en overmorgen in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam staan. Ze zijn bezorgd over andere dingen: zoals de vierde Balkan-oorlog van de eeuw. Ze zijn bezorgd of dingen als Srebrenica opnieuw gebeuren. Dat is de uitdaging van de NAVO. En de NAVO is daar samen in actie gekomen: zij aan zij met Russische en Oekraïense soldaten in Bosnië. Dat moeten we vasthouden. Het is tevens de essentie waarom Rusland zich niet bedreigd hoeft te voelen door de NAVO omdat er werkelijke mogelijkheden zijn om met de NAVO samen te werken.

„Ik heb er sinds 1997 veel voldoening uitgehaald om samen met de bondgenoten twee dingen tegelijk te doen: nieuwe leden bij de NAVO binnenbrengen en partnerschappen ontwikkelen en versterken met vroegere tegenstanders, zoals Rusland, de Oekraïne en nog een aantal andere voormalige republieken van de Sovjet-Unie. Er waren veel mensen die zeiden dat je wel het één of het andere kon doen, maar niet beide. Wij hebben de afgelopen twee jaar bewezen dat dat wel kon.”

'De Russen aan boord houden', is een belangrijk doel van uw regering. En nu plegen ze obstructie in Kosovo en ook in de crisis met Irak.

„Natuurlijk hebben we verschillen van mening met Rusland: over Irak en Kosovo. De vraag is: kunnen we die meningsverschillen hanteren en de punten van overeenstemming uitbreiden? Inzake Bosnië en Kosovo is het antwoord ja! We hebben zelfs wat goede di-

...tauteuil in de werkkamer van de Amerikaanse ambassadeur in Den Haag. Met de Nederlandse ministers sprak hij onder meer over Kosovo, de 'cruciale rol' van de NAVO-vredesmacht die daar moet toezien op een eventuele vredesregeling en over het nieuwe 'strategische concept' dat de NAVO eind april in Washington zal lanceren tijdens haar 'jubileum-top' ter gelegenheid van haar vijftigjarig bestaan.

„Er is een interessante parallel: enerzijds onderhandelen we nu als alliantie over algemene voorstellen, die worden vastgelegd in het nieuwe strategische concept en andere documenten in Washington. Tegelijkertijd is er praktisch werk in een kwestie, die ons geheel in beslag neemt en die de vrede in Europa en de Euro-Atlantische gemeenschap bedreigt: Kosovo. Er is een gelegenheid, om er de meest gunstige interpretatie van te geven, om op hetzelfde moment de theorie en de praktijk aan te pakken.”

Bent u tevreden met de resultaten van Rambouillet?

„In elk geval nu nog niet. Die resultaten moeten nog worden bepaald. Rambouillet kan heel goed uitpakken als een stap op weg naar duurzame vrede op de Balkan. Maar dat kan alleen als de contactgroep van de vs, Rusland, Groot-Britannië, Frankrijk, Duitsland en Italië een hoge mate van pressie en vastberadenheid behoudt, zowel bij het bereiken van een politiek akkoord als bij de invoering van een veiligheidsmechanisme in Kosovo.”

Uw regering heeft de twee grootste problemen nog niet opgelost: Milošević wil nog steeds geen NAVO-vredesmacht tot Kosovo toelaten, en de Albanezen eisen nog steeds een referendum over onafhankelijkheid.

„Sorry, welke regering? De Amerikaanse regering is hier niet op haar eentje bezig. Gisteravond sprak ik nog met Chris Hill, een van de sleutelonderhandelaars in Rambouillet. Hij heeft dag en nacht samengewerkt met de Oostenrijkse ambassadeur Petritsch en de Russische ambassadeur Majorski. Het is een werkelijke internationale inspanning.”

De Amerikaanse bemiddelaar Hill heeft de afgelopen maanden pendeldiplomatie bedreven, het ontwerp-plan is zijn plan.

„Chris Hill zou categorisch ontkennen dat hij dit alleen heeft gedaan. Wij, wij, de contactgroep, zijn er nog niet in geslaagd de partijen te overtuigen dat ze de regeling voor autonomie die in Rambouillet is uitgewerkt, en een uitvoeringsmacht moeten accepteren.”

Europeanen hadden de indruk dat Madeleine Albright de conferentie de laatste vier dagen leidde.

Fel: „Madeleine Albright is als zeer capabele en vastbesloten buitenlands beleid-professionaal én als minister van Buitenlandse Zaken van de Verenigde Staten duidelijk een sleutelfiguur in dit proces. Zij ondersteunt wat ik nu zeg: het vonnis is nog niet geveld! Of het een succes is of niet, hangt niet alleen af van de vervol-conferentie op 15 maart, maar ook wat er tussen nu en dan gebeurt.” Talbott doelt op de huidige Servische en Joegoslavische troepenopbouw in Kosovo, die duidt op een mogelijk nieuw offensief van Belgrado.

wee e man State Department is de Contactgroep een belangrijk mechanisme. Niet perfect, maar beter dan niets. Strobe Talbott over de NAVO, de Amerikaanse dubbelrol en Milošević. 'Als straf vereist is, zal er straf komen'

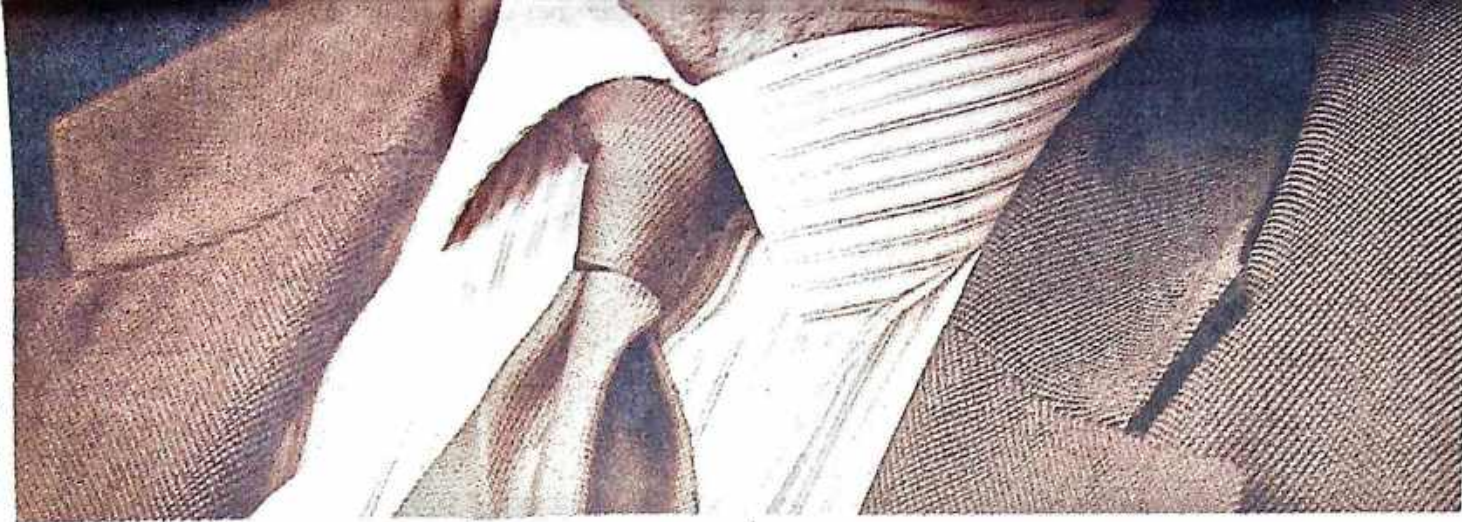

Foto Roel Rozenburg

Het publiek krijgt toch de indruk: Milošević is er weer mee weggekomen. Hij overleeft dreigingen met NAVO-luchtaanvallen en verscheidene ultimata.

„Het zou niet de eerste keer zijn dat Milošević zich nu fundamenteel en zeer gevaarlijk misrekent over de betekenis van Rambouillet.”

Vorige week vrijdag zei president Clinton: de deadline van het vredesoverleg verlengen zou 'een vergissing' zijn. En een dag later werd de deadline verlengd.

Zucht: „Het is buiten kijf dat voor zover Rambouillet een vreedzame diplomatieke oplossing heeft bevorderd, dit grotendeels te danken is aan een geloofwaardige dreiging met geweld. Voor zover er hoop is om verdere vooruitgang te boeken, moeten we vasthouden aan die dreiging. Ik was gisteren op het NAVO-hoofdkwartier: ACTORD, het activeringsbevel tot luchtaanvallen, is nog steeds van kracht. Milošević moet voldoen aan de verplichtingen die hij in oktober is aangegaan. Hij doet dat nu niet. Hij moet de verleiding weerstaan om wat hij ziet als zijn probleem met geweld op te lossen.”

Wij zoeken een balans tussen de Amerikaanse macht en ons verlangen met anderen samen te werken

Zijn aanval in Kosovo duurt nu al een jaar. „Een onhoudbare en onacceptabele situatie.”

Maar het is nog te vroeg om te zeggen dat hij de winnaar is?

„Absoluut. Bovendien, het is niet te vroeg om te zeggen dat hij de verliezer zal zijn als hij zijn hand weer overspeelt.”

Waarom straft de regering van supermacht de Verenigde Staten - volgens de Franse minister

Védrine zelfs de 'hyperpuissance' [hypermogendheid] - niet de belangrijkste agressor?

Grijnzend: „Als straf vereist is, zal er straf komen. Van de NAVO, maar niet van de Verenigde Staten op hun eentje. Alle betrokken ministers, ook die van uw land, onderschrijven één fundamenteel punt: het doel is niet simpelweg kwaaddoeners straffen - en Slobodan Milošević heeft veel kwaad aangericht zoals ook de Nederlandse publieke opinie zich bewust is. Het gaat er om iets praktisch en duurzaam tot stand te brengen: vrede. Een reden waarom Rambouillet nog moeilijker was dan we allemaal vantevoren hadden gedacht, was dat geen van de partijen binnen de afgesproken tijd en in deze omgeving in staat was alle noodzakelijke en wijze beslissingen in eigen belang te nemen. Maar Chris Hill is vandaag alweer terug in het gebied om hun de onontkoombare feiten duidelijk te maken. Er is geen alternatief dan het soort regeling dat in Rambouillet is vastgesteld.”

Een van de lessen van Bosnië is toch: niet onderhandelen via de contactgroep?

„Nee, ik geloof niet dat dat een les is.”

Als je het boek van oud-gezant Richard Holbrooke To End A War leest over het vredesoverleg in Dayton krijg je toch sterk de indruk dat de diplomaten van de overige contactgroeplanden drie weken werkeloos zaten te wachten op het resultaat van de Amerikanen.

„Die indruk had ik niet, en dat komt doordat ik daar zelf ben geweest. En ik ken Dick Holbrooke heel goed: die zou nooit zeggen dat het niet de moeite waard is om de contactgroep door te laten gaan. Het is een zeer belangrijk mechanisme!”

De contactgroep is niet eensgezind. De Russen willen geen luchtaanvallen op Belgrado. En de Fransen zijn ook weigerachtig om Belgrado te bedreigen, en dus niet zo krachtig als de vs.

„Natuurlijk is de contactgroep niet op alle punten totaal verenigd. Als dat zo zou zijn, was het waarschijnlijk niet nodig om een contactgroep te hebben. Een doel van de contactgroep is een mechanisme creëren dat regering samenbrengt met verschillende standpunten, en dat een sfeer van onderling vertrouwen schept zodat ze hun verschillen voldoende kunnen overbruggen om het probleem aan te pakken.”

Dat doet de contactgroep nu al vijf jaar in Europa, sinds Bosnië. Zijn we niet terug in 1994, wat betreft interne verdeeldheid en geen duidelijk beleid?

„Er ligt één conclusie in uw vraag besloten, die ik volledig accepteer: wij als internationale gemeenschap, en inderdaad ook de vs, hebben niet snel genoeg gereageerd in Bosnië én in Kosovo. Er zijn een heleboel dingen, die wij, de vs, Rusland, Groot-Britannië, Duitsland, veel eerder hadden moeten doen. Daarom heb ik op al mijn reizen naar Europa ook discussies over de Europese Veiligheids- en Defensie-Identiteit [een Europese peiler in de NAVO]. Eén reden waarom de Europeanen die willen hebben en waarom de vs willen dat jullie die krijgen, is het verlagen van de drempel voor het gebruik van militaire kracht: om dit soort verschrikkelijke crises te ontcrachten voordat ze uit de hand lopen.”

Zelfs Madeleine Albright heeft naar verluidt zo haar eigen problemen met de zeer trage multilaterale diplomatie van de contactgroep.

Talbott valt even stil en zegt dan: „Wat is het alternatief? We kunnen het niet eenzijdig.”

Waarom niet? In Bosnië deed u het ook uiteindelijk min of meer eenzijdig.

„Nee, dat accepteer ik niet.”

Waarom waren de Europeanen in Dayton dan zo kwaad dat ze slechts het eindresultaat mochten afwachten?

„Ehhh...we zijn allemaal mensen. We hebben te maken met zeer complexe, gevaarlijke en frustrerende situaties. Ik ga hier niet doen alsof we alles hebben gedaan zoals had gemoeven, of dat er geen boosheid of ergernissen zijn geweest, in elke mogelijke richting. Maar onze Europese partners zijn blij dat de contactgroep bestaat, en willen niet dat de vs al die verantwoordelijkheden zelf op zich nemen. En ik kan u verzekeren dat het Amerikaanse Congres en het publiek dat ook niet willen.”

Europa kan dit soort zaken niet aan.

„Kunnen we het samen aan? De contactgroep is daar het mechanisme voor. Is het perfect? Natuurlijk niet! Is het beter dan niks? Zeker weten! Heeft het zichzelf bewezen in de kwestie-Kosovo? Nog niet! De contactgroep is zoals veel dingen in het leven: we hebben goede bijeenkomsten gehad, en minder goede.”

Zijn de goede niet op één hand te tellen?

„Dat zijn er dan vijf. (Lachend:) Daar zou ik tevreden mee zijn. Ik kan me niet voorstellen hoe we deze crises zonder de contactgroep zouden aanpakken. Het is 'werk in uitvoering'. In die zin is de contactgroep een microkosmos of metafoor voor wat we in het algemeen proberen te doen in Europa: mechanismen maken die NAVO-landen, Rusland en andere partnerlanden samenbrengen om gemeenschappelijke problemen aan te pakken.”

We leren al doende hoe we dictators als Saddam en Milošević moeten aanpakken

Mensen die de indruk krijgen dat de vs geen sterke leider zijn, zitten fout?

„Ja. Net als de mensen die de indruk hebben dat de vs geneigd zijn om eenzijdig op te treden, ook fout zitten. De vs willen een goed lid zijn van een alliantie die essentieel is voor onze nationale belangen, en die problemen wil aanpakken die dit continent bedreigen.”

Wat heeft het voor zin om over nieuwe NAVO-taken te praten, zoals de vs en andere landen nu voor een nieuw strategisch concept doen, als haar leider of de alliantie niet kan 'leveren' in Rambouillet?

„Als we daar niet kunnen leveren, heeft dat inderdaad geen zin, nee. Maar ik betwist dat we daar niet geleverd hebben. Minister Albright speelde een sleutelrol in een bijeenkomst die het proces duidelijk bevordert heeft. We zijn inderdaad nog niet over de finishlijn. En daar moeten we aan werken.”

De NAVO heeft vaak bedreigd met geweld, maar die dreiging niet uitgevoerd.

„Als de alliantie de trekker over moet halen,

Weet uw regering hoe zij dictators als Saddam en Milošević moet aanpakken?

„We leren al doende.”

Beide dictatoren confronteren de vs met zichzelf: welke rol spelen de vs nog als een wereldwijde macht?
„We hebben wereldwijde belangen. Een van onze belangen is het vinden van de juiste balans tussen multilateralisme en ons voorbehoud om alleen te kunnen optreden.”

De vs zeggen steeds 'geen politiemann van de wereld' te willen zijn, maar wat dan wel?

„Vrijwel niets van de zaken die we hier bespreken, kunnen en moeten we alleen aanpakken. Dus zoeken we naar de juiste mechanismen, en naar de juiste partners om de problemen op te lossen.”

Critici zien een crisis in het Amerikaanse leiderschap: de vs hebben nog geen nieuwe solide rol na de Koude Oorlog opgeëist.

„Het lijkt vaak alsof de vs simultaan gekritiseerd worden vanuit twee tegenstrijdige posities, en vaak ook nog door dezelfde mensen. Het ene moment krijgen wij te horen: jullie nemen te vaak de leiding, jullie zijn unilateralisten. *The Lone Ranger*, Wyatt Earp [de legendarische marshall en revolverheld], de *hyperpuissance*. En jullie besteden niet genoeg aandacht aan de internationale wetten en de regels van de multilaterale diplomatie. En vaak in één adem door komt het volgende verwijt: jullie als vs tonen niet genoeg leiderschap, jullie gebruiken niet genoeg geweld, jullie pakken de bad guys van de wereld niet hard genoeg aan.”

Is dit niet juist het probleem van de vs op dit moment: Frankrijk en Rusland ergeren zich aan te veel Amerikaans leiderschap. Als u niet zoveel leiding geeft als zij willen, is het niet goed. En als u helemaal geen leiding neemt, is het ook niet goed.

Lachend: „Inderdaad. U moet nu het vliegtuig naar Parijs en Moskou nemen en deze vragen aan de anderen voorleggen. Ik spreek voor president Clinton en minister Albright: net als bij alles in het leven zoeken we naar een balans. Wij hebben redelijk prijzenswaardig werk gedaan om die balans te houden tussen de realiteit van de Amerikaanse macht en ons verlangen met anderen samen te werken.”

Volgens Witte-Huisfunctionarissen was 1998 een verloren jaar, in die zin dat de affaire met Monica Lewinsky het functioneren van president Clinton domineerde. Het was hetzelfde jaar als waarin Irak en Kosovo opspeelden. Ligt hier een causaal verband, dat president Clinton niet genoeg leiderschap kon tonen, omdat hij te veel aandacht...

Resoluut: „Absoluut niet, categorisch nee. 1998 was een memorabel jaar om vele redenen. Voor ons allen: of we nu burgers waren, regeringsfunctionarissen, of zoals u het noemde *FOB's*. In 1998 had ik het voorrecht veel tijd, meestal in gezelschap van minister Albright, samen met president Clinton door te brengen. Het was juist buitengewoon voor mij om te zien dat hij in het hele jaar een zeer hoge graad van scherpte en vastbeslotenheid kon behouden in een hele reeks van kwesties in het buitenlands beleid. En dat zal hij ook blijven doen tijdens het uitdienen van zijn termijn.”

De Grave graaft NAVO-graf

11/11/1994

Minister De Grave heeft eind januari in een z.g. hoofdlijnen-notitie te kennen gegeven, dat hij ons leger geheel wil uitleveren aan de NAVO als "crisisbeheerser" in een wereld onder Amerikaanse controle.

Deze notitie verschijnt niet toevallig aan de vooravond van een NAVO-bijeenkomst, die in april in Washington wordt gehouden. Daar worden namelijk bestuiteringen genomen over de toekomstige koers, die het Atlantisch bondgenootschap moet gaan varen.

Nieuwe koers

De oorspronkelijke koers van de NAVO, "gemeenschappelijke verdediging van het eigen grondgebied" is met het optreden in voormalig Joegoslavië al aardig opgerekt. Tot dat moment werd voor zogenaamde "out-of-area"-operaties instemming van de Veiligheidsraad verlangd.

Dat standpunt willen met name de Verenigde Staten nu verlaten.

"Vitale belangen" moeten in de toekomst de doorslag geven, aldus de Amerikaanse onderminister van defensie, Walter Slocombe, en - wijzend op gebeurtenissen in de Veiligheidsraad in het verleden - "er mogen geen obstakels zijn, die snelle beslissingen kunnen verhinderen."

Papegaai

Als een papegaai herhaalt De Grave in zijn notitie de motieven van Slocombe om de NAVO en dus het Nederlandse aandeel daarin te gebruiken om overal in de wereld op te treden. Hij noemt net als hij "destabiliserende ontwikkelingen elders in de wereld door politieke, financiële en militaire problemen, de verspreiding van massavernietigingswapens, een mogelijke toeneming van terroristische acties, de georganiseerde misdaad, de schaarste van natuurlijke hulpbronnen en de milieu-problemen".

Ter vergelijking: Slocombe: "Wij willen de NAVO niet globaliseren. Wij willen haar niet tot de politiemacht van de wereld maken.

Maar bedreigingen van de regionale stabiliteit, zoals we hebben gezien in Bosnië en Kosovo, kunnen ook elders ontstaan. En dan is er het gevaar van de proliferatie van massa-vernietigingswapens in landen aan de periferie van de NAVO. Dat zijn allemaal zeer directe bedreigingen van de veiligheid van de NAVO."

Eensgezindheid?

De houding van de Nederlandse bewindslieden, van Aartsen en De Grave (beiden VVD) was bekend. Zij behoren tot de Atlantici, die net als de Engelsen de politiek van het Pentagon door dik en dun steunen.

Maar hoe staat het met b.v. Duitsland en Frankrijk? De Fransen hebben de afgelopen jaren nogal eens een afwijkend standpunt ingenomen ten aanzien van de Balkan en van Duitsland aan niet een andere koers mogen beschikken nu de regering-Kohl verlaten is.

Het visum de Sociaaldemocraten en de Groenen gesloten regereer-acties door in dit opzicht ook weinig gewild verwachten. Daarin wordt ook, getuige voor het voortzetten van het Atlantisch bondgenootschap, wordt vastgehouden aan de "nieuwe taken van de Duitse strijdkrachten in de wereld", wordt verder gewerkt aan het bewapeningsprogramma en met name aan de Eurofighter (een miljardenproject, dat door socialisten en Groenen voor de verkiezingen werd verworpen!), de opleiding en bewapening van Speciale Commandotroepen en Crisisinterventie-troepen en tenslotte om verder te streven naar de opbouw van een Europese defensie-industrie.

Als doekjes voor het bloeden staan in het accordéon ook beloften, dat gewerkt moet worden aan crisispreventie, dat de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa versterkt moet worden, dat het vredesonderzoek vergroot moet worden en dat alle massavernietigingswapens volledig afgeschaft moeten worden. De NAVO zou ook moeten afzien van een "first use" (eerste gebruik) van kernwapens in een oorlog.

Rudolf Scharping, de Duitse minister van Defensie, heeft intussen al in het openbaar laten weten, dat de Duitse afgevaardigden in de NAVO zich niets gelegen zullen laten liggen aan deze passage in het program-accordéon.

Generaals en manschappen

In het televisie-programma "Twee vandaag" kwamen de opperbevelhebbers van leger, marine, luchtmacht en marechaussee toerend eensgezind hun steun te betuigen aan de notitie van De Grave. "Als je 'ongeloflijk blij' om met dit systeem oorlogsvrij naar voren te komen, want landen te kunnen hebben om de wereld tegen al het geweld te beschermen, tonen zich trots op de internationale erkenning van de hoge kwaliteit van de Nederlandse troepen te maken zich persoonlijk zorgen over de onzekere positie van hun manschappen als er bezuinigd moet worden.

"Dan moeten we vaker nee verkopen als ons om inzet wordt gevraagd". In een variatie op de slogan "Meer blauw op straat" is het devies van generaal Schouten: "Meer groen op de grond!"

Of dit propagandafilmje, verlucht met beelden van militairen-in-actie, de belangstelling voor de strijdkrachten zal doen toenemen, is overigens de vraag. Men kampt met een stijgend tekort aan personeel en is er zelfs toe over gegaan te recruteren onder jongeren die de criminele kant dreigen op te gaan.

Treurige conclusie

De NAVO bestaat dit jaar 50 jaar. Dat zal beslist uitbundig worden gevierd, zeker in Washington en in de kringen van de wapenhandelaren. Daarbij doet het treurige feit zich voor, dat de regeringen in de belangrijkste West-europese landen - Groot-Britannië, Frankrijk en Duitsland - als socialistische lakeien hangen aan de rokken van de mannen met de hoge hoeden in de USA.

Men blijkt sinds de eerste wereldoorlog nog niets van de geschiedenis te hebben geleerd!